

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EKOTURİZM REHBERLİĞİ ANA BİLİM DALI
EKOTURİZM REHBERLİĞİ BİLİM DALI

BATI AVRUPA VE KUZEY AVRUPA ÜLKELERİNDE
EKOTURİZM TRENDLERİ

Fatih KİRAZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ

KONYA – 2022

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilimsel Etik Sayfası	
---	--	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih KİRAZ		
	Numarası	18812601013		
	Anabilim / Bilim Dalı	Ekoturizm Rehberliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tezin Adı	Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinde Ekoturizm Trendleri		

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Fatih KİRAZ

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Özet	
---	---	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fatih KİRAZ		
	Numarası	18812601013		
	Anabilim / Bilim Dalı	Ekoturizm Rehberliği		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç		
	Tezin Adı	Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinde Ekoturizm Trendleri		

Turizm sektöründe ekoturizm ile ilgili sunulan ürünler ve faaliyetler ziyaretçiler için popüler bir turizm olgusudur. Bu çalışmanın amacı doğal alanları odağına alan ekoturizme dair trendlerin incelenmesidir. Çalışmanın alanını sahip olduğu doğal güzellikler ile potansiyeli oldukça yüksek karakteristik özellikler taşıyan Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkeleri oluşturmaktadır. Çalışmanın yönteminde betimsel nitelik taşıyan bu araştırmada, tarama modeli kullanılmıştır. Elde edilen veriler ışığında, Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinin ekoturizm potansiyeli değerlendirilmiş, analizler yapılmış ve ilgili ülkelerde ekoturizm faaliyetlerindeki trendler açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekoturizm Aktiviteleri, Ekoturizm Trendleri, Batı Avrupa, Kuzey Avrupa.

	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Abstract	
---	---	---

Author' s	Name and Surname	Fatih KİRAZ		
	Student Number	18812601013		
	Department	Ekoturizm Rehberliği		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	Doç. Dr. Abdurrahman Dinç		
Title of the Thesis/Dissertation	Ecotourism Trends in West and North European Countries			

The products and activities offered in the tourism sector related to ecotourism are a popular tourism phenomenon for visitors. The aim of this study is to examine the trends in ecotourism, which focuses on natural areas. The field of the study consists of Western Europe and Northern European Countries, which have high potential and characteristic features with their natural beauties. In this research, which has a descriptive nature in the method of the study, the scanning model was used. In the light of the data obtained, the ecotourism potential of Western European and Northern European Countries was evaluated, analyzes were made and the trends in ecotourism activities in the relevant countries were explained.

Keywords: Ecotourism Activities, Ecotourism Trends, Western Europe, Northern Europe.

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	v
HARİTALAR LİSTESİ.....	vi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	viii
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	4
1.1. Turizm.....	4
1.2. Sürdürülebilir Turizm.....	9
1.3. Ekoturizm.....	11
1.3.1. Ekoturizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi.....	12
1.3.2. Ekoturizmin Önemi	17
1.3.3. Ekoturizmin Amaçları	19
1.3.4. Ekoturizmin Faydaları.....	20
1.3.5. Ekoturizmin Olası Zararları.....	21
1.3.6. Ekoturizmin Etkileri	22
1.4. Ekoturizm Alanında Yürütülen Faaliyet Türleri	26
1.4.1. Akarsu Su Sporları	27
1.4.2. Sportif Olta Balıkçılığı	27
1.4.3. Su Altı Dalış Turizmi	28
1.4.4. Dağcılık ve Tırmanış Turizmi	28
1.4.5. Bisiklet.....	30
1.4.6. Kış Turizmi.....	31
1.4.7. Yabani Hayatı (Fauna) Gözlem.....	32
1.4.8. Mağara Turizmi.....	33
1.4.9. Agroturizm (Tarım Turizmi).....	34
1.4.10. Ekogastronomi Turizmi.....	35
1.4.11. Botanik Turizmi	36
1.4.12. Kamp ve Karavan Turizmi	37
1.4.13. Safari Turizmi.....	38
1.4.14. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)	39
1.4.15. Termal Turizm.....	41
1.4.16. Hava Sporları Turizmi.....	42
1.4.17. Atlı (Equestrian) Doğa Yürüyüşü Turizmi.....	44
1.4.18. Kültür Turizmi.....	44
1.4.19. Av Turizmi	44
1.4.20. Jeopark Turizmi.....	45
1.4.21. Hüzün Turizmi	46
1.5. Destinasyon Kavramı.....	46
1.6. Turizm ve Destinasyon Arasındaki İlişki.....	47
İKİNCİ BÖLÜM.....	49
2. YÖNTEM	49
2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	49
2.2. Araştırmanın Yöntemi.....	49

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	50
2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	51
2.5. Veri Toplama Teknikleri.....	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	52
3. ÇALIŞMA ALANI (BULGULAR).....	52
3.1. Avrupa’da Ekoturizm.....	52
3.2. Fransa	53
3.2.1. Fransa’nın Kısa Tarihi.....	55
3.2.2. Fransa’nın Coğrafi Özellikleri.....	56
3.2.3. Fransa’daki Ekoturizm Trendleri	57
3.3. Almanya	74
3.3.1. Almanya’nın Kısa Tarihi.....	75
3.3.2. Almanya’nın Coğrafi Özellikleri.....	75
3.3.3. Almanya’da Ekoturizm Trendleri	76
3.4. İzlanda	90
3.4.1. İzlanda’nın Kısa Tarihi.....	91
3.4.2. İzlanda’nın Coğrafi Özellikleri	92
3.4.3. İzlanda’daki Ekoturizm Trendleri	92
3.5. Avusturya	94
3.5.1. Avusturya’nın Kısa Tarihi.....	94
3.5.2. Avusturya’nın Coğrafi Özellikleri.....	95
3.5.3. Avusturya’daki Ekoturizm Trendleri	96
3.6. İsviçre.....	106
3.6.1. İsviçre’nin Kısa Tarihi.....	107
3.6.2. İsviçre’nin Coğrafi Özellikleri	108
3.6.3. İsviçre’deki Ekoturizm Trendleri	109
3.7. Danimarka.....	115
3.7.1. Danimarka’nın Kısa Tarihi.....	116
3.7.2. Danimarka’nın Coğrafi Özellikleri	117
3.7.3. Danimarka’daki Ekoturizm Trendleri	117
3.8. Belçika.....	118
3.8.1. Belçika’nın Kısa Tarihi	119
3.8.2. Belçika’nın Coğrafi Özellikleri	120
3.8.3. Belçika’daki Ekoturizm Trendleri.....	121
3.9. Hollanda	124
3.9.1. Hollanda’nın Kısa Tarihi.....	125
3.9.2. Hollanda’nın Coğrafi Özellikleri.....	126
3.9.3. Hollanda’daki Ekoturizm Trendleri	127
3.10. Estonya.....	130
3.10.1. Estonya’nın Kısa Tarihi.....	131
3.10.2. Estonya’nın Coğrafi Özellikleri	132
3.10.3. Estonya’daki Ekoturizm Trendleri	132
3.11. Litvanya.....	137
3.11.1. Litvanya’nın Kısa Tarihi	138
3.11.2. Litvanya’nın Coğrafi Özellikleri	138
3.11.3. Litvanya’daki Ekoturizm Trendleri.....	139
3.12. Letonya.....	142

3.12.1. Letonya'nın Kısa Tarihi	143
3.12.2. Letonya'nın Coğrafi Özellikleri	143
3.12.3. Letonya'daki Ekoturizm Trendleri	144
3.13. Finlandiya.....	149
3.13.1. Finlandiya'nın Kısa Tarihi	150
3.13.2. Finlandiya'nın Coğrafi Özellikleri	151
3.13.3. Finlandiya'daki Ekoturizm Trendleri	152
3.14. İsveç	157
3.14.1. İsveç'in Kısa Tarihi	158
3.14.2. İsveç'in Coğrafi Özellikleri	159
3.14.3. İsveç'teki Ekoturizm Trendleri	160
3.15. Norveç	166
3.15.1. Norveç'in Kısa Tarihi.....	167
3.15.2. Norveç'in Coğrafi Özellikleri	168
3.15.3. Norveç'teki Ekoturizm Trendleri	168
3.15.4. Milli Parklar	169
3.16. İrlanda Cumhuriyeti	174
3.16.1. İrlanda Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi	175
3.16.2. İrlanda Cumhuriyeti'nin Coğrafi Özellikleri.....	175
3.16.3. İrlanda Cumhuriyeti'ndeki Ekoturizm Trendleri	175
3.17. Birleşik Krallık.....	182
3.17.1. Birleşik Krallık'ın kısa Tarihçesi.....	183
3.17.2. Birleşik Krallık'ın Coğrafi Özellikleri.....	184
3.17.3. Birleşik Krallık'daki Ekoturizm Trendleri	184
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	196
KAYNAKÇA.....	205

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Jafar Jafari'nin turizmde bilgi üretim modeli.....	8
Şekil 1.2. Sürdürülebilir turizm değerleri ve ilkeleri modeli.....	10

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1.1. Ekoturizm türleri	26
------------------------------------	----

HARİTALAR LİSTESİ

Harita 1.1. Jeoparkların dünyadaki dağılımı.....	45
Harita 2.1. Avrupa'nın Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulmuş bölgeleri.....	50
Harita 2.2. Fransa haritası	54
Harita 2.3. Fransa deniz aşırı toprakları haritası.....	54
Harita 2.4. Korsika adası.....	58
Harita 2.5. Annecy Gölü uydu görüntüsü	60
Harita 2.6. Mont Blanc Masifi uydu görüntüsü	63
Harita 2.7. Fransız Rivierası uygun görüntüsü	63
Harita 2.8. Bretonya uydu görüntüsü.....	65
Harita 2.9. Bretonya'da yer alan doğal parklar.....	66
Harita 2.10. Loire Vadisi şarap üretim bölgeleri	68
Harita 2.11. Camargue bölgesi uydu görüntüsü	69
Harita 2.12. Ecrins Milli Parkı uydu görüntüsü.....	70
Harita 2.13. Ecrins Milli Parkı haritası	71
Harita 2.14. Almanya haritası	75
Harita 2.15. Saarland uydu görüntüsü	79
Harita 2.16. Uckermark milli parklar haritası.....	82
Harita 2.17. Bavyera ormanı milli parkı uydu görüntüsü	84
Harita 2.18. Goldsteig tracking rota haritası.....	85
Harita 2.19. Bavyera Ormanı Milli Parkında yer alan göllerin lokasyonları.....	86
Harita 2.20. Sakson İsviçre Ulusal Parkı uydu görüntüsü	88
Harita 2.21. İzlanda haritası.....	91
Harita 2.22. Avusturya haritası	94
Harita 2.23. Zell See ve Kaprun'un uydu görüntüsü	102
Harita 2.24. İsviçre haritası.....	107
Harita 2.25. İsviçre Kantonları haritası.....	107
Harita 2.26. Aletsch buzulu alanı uydu görüntüsü.....	111
Harita 2.27. Engadin Vadisi uydu görüntüsü.....	113
Harita 2.28. Danimarka haritası.....	116
Harita 2.29. Belçika haritası ve yönetim bölgeleri	119
Harita 2.30. Hollanda haritası	125
Harita 2.31. Hollanda Milli Parkları haritası	128
Harita 2.32. Hollanda'da su sporları yapılan noktaları uydu görüntüsü.....	129
Harita 2.33. Estonya Cumhuriyeti haritası.....	131
Harita 2.34. Estonya'da yer alan milli parklar haritası	134
Harita 2.35. Litvanya haritası	137
Harita 2.36. Litvanya Milli Parkları haritası.....	140
Harita 2.37. Letonya haritası.....	143
Harita 2.38. Letonya Milli Parkları haritası	146
Harita 2.39. Baltık Kıyı Yürüyüş parkuru haritası.....	148
Harita 2.40. Finlandiya haritası.....	150
Harita 2.41. İsveç haritası	158
Harita 2.42. İsveç Milli Parkları haritası.....	161
Harita 2.43. İsveç Ekoköy haritası.....	166
Harita 2.44. Norveç haritası.....	167

Harita 2.45. İrlanda Cumhuriyeti haritası	174
Harita 2.46. İrlanda Cumhuriyeti Milli Park haritası.....	177
Harita 2.47. Vahşi Atlantik Yolu rotası haritası	180
Harita 2.48. Birleşik Krallık haritası.....	183
Harita 2.49. Birleşik Krallık'ta yer alan milli parklar haritası.....	187
Harita 2.50. İskoç Viskisi üretim noktaları haritası	194

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Fotoğraf 2.1. Aile doğa yürüyüşü - Annecy Doğal Koruma Alanı.....	61
Fotoğraf 2.2. Sıcak hava balonu	61
Fotoğraf 2.3. Yamaç paraşütü.....	61
Fotoğraf 2.4. Mont Blanc.....	61
Fotoğraf 2.5. Annecy Bisiklet parkurlarından bir görünüm	62
Fotoğraf 2.6. Kış Sporları Parkurlarından bir görünüm.....	62
Fotoğraf 2.7. Monako	64
Fotoğraf 2.8. Dalış Öncesi Eğitim	64
Fotoğraf 2.9. Morbihan Bölgesel Tabiat Parkı	67
Fotoğraf 2.10. İroise Deniz Tabiat Parkı - Kano	67
Fotoğraf 2.11. Brière Bölgesel Tabiat Parkı	67
Fotoğraf 2.12. Armorique Bölgesel Tabiat Parkı – Dağ Bisikleti rotası	67
Fotoğraf 2.13. Ecrins Milli Parkında kaya tırmanıcılığı.....	72
Fotoğraf 2.14. Champsaur Vadisi	72
Fotoğraf 2.15. Ecrins Milli Parkında dağ bisikleti kullanımı	72
Fotoğraf 2.16. Orcières Kayak parkuru	72
Fotoğraf 2.17. L'Éco-village de l'étang yerleşke ve tarım alanı görselleri	74
Fotoğraf 2.18. L'Éco-village de l'étang tarım alanı görselleri	74
Fotoğraf 2.19. Saarland Kıvrımı.....	79
Fotoğraf 2.20. Doğa yürüyüşü, Saarland	79
Fotoğraf 2.21. Uluslararası Eifel Milli Parkı, Gökyüzü Parkı	80
Fotoğraf 2.22. Uluslararası Eifel Milli Parkı, k1 - Kano	80
Fotoğraf 2.23. Katledilen Avrupalı Yahudiler Anıtı.....	81
Fotoğraf 2.24. Neuengamme Toplama Kampı	81
Fotoğraf 2.25. Ravensbrück Toplama Kampı.....	81
Fotoğraf 2.26. Flossenbürg Toplama Kampı	81
Fotoğraf 2.27. Berlin Duvarı Müzesi.....	81
Fotoğraf 2.28. Berlin Yahudi Müzesi	81
Fotoğraf 2.29. Eşekli Yürüyüş.....	83
Fotoğraf 2.30. Oder Vadisi Milli Parkı Doğa Yürüyüşü	83
Fotoğraf 2.31. EFOIL sporu	83
Fotoğraf 2.32. Uckermark Bagajsız Bisiklet Turu.....	83
Fotoğraf 2.33. Aşağı Oder Vadisi Milli Parkı Kano Turu	84
Fotoğraf 2.34. Tematik Doğa Yürüyüşü	84
Fotoğraf 2.35. Bavyera Orman Milli Parkı – Yürüyüş rotalarının yön işaretleri	87
Fotoğraf 2.36. Bavyera Ormanı'nda dağ bisikleti deneyimi	87
Fotoğraf 2.37. Doğu Bayern - Kış Kros sporu parkuru	87
Fotoğraf 2.38. Perlsee'deki Waldmünchen kamp alanı.....	87
Fotoğraf 2.39. Waldkirchen tırmanma ormanı etkinlik alanı	87
Fotoğraf 2.40. Graniyet kalkış noktasından yelken kanat uçuşu	87
Fotoğraf 2.41. Waden Denizi Milli Parkı	90
Fotoğraf 2.42. Waden Denizi Milli Parkı Ornitoloji Faaliyeti	90
Fotoğraf 2.43. Aşağı Saksonya'da Wadden Denizi.....	90
Fotoğraf 2.44. Gri Cılıbit Kuşu.....	90
Fotoğraf 2.45. İzlanda'da mağara keşfi	94

Fotoğraf 2.46. Balina gözlemi	94
Fotoğraf 2.47. Atlı kış safarişi	101
Fotoğraf 2.48. Alpbaktal Kayak Pisti	101
Fotoğraf 2.49. Dağ bisikleti Sporcuları	101
Fotoğraf 2.50. Alpbaktal bölgesinden bir görüntü.....	101
Fotoğraf 2.51. Kanyon geçişi.....	101
Fotoğraf 2.52. Ferrata Sporcu	101
Fotoğraf 2.53. Schmittenhöhe aydınlatılmış pist	103
Fotoğraf 2.54. Bölgedeki Kayak Pistleri	103
Fotoğraf 2.55. Tauern Spa Merkezi	103
Fotoğraf 2.56. Schmittenhöhe'de Kar Yürüyüşü	103
Fotoğraf 2.57. Kitzsteinhorn buzul alanı genel görünüm	103
Fotoğraf 2.58. Zell Gölü Board üstü Yoga	103
Fotoğraf 2.59. Eisriesenwelt Mağarası buz galerisi.....	105
Fotoğraf 2.60. Eisriesenwelt Mağarası girişi	105
Fotoğraf 2.61. Eski mahkumlar Mayıs 1945'te Mauthausen'de Amerikan kuvvetlerini selamlarken	106
Fotoğraf 2.62. Mauthausen Toplama kampı.....	106
Fotoğraf 2.63. Ferrata Tırmanışı Aletsch Buzul Alanı,	112
Fotoğraf 2.64. Aletsch Buzul Alanı Trekking rotası	112
Fotoğraf 2.65. Dağ Bisikleti Sporcuları.....	112
Fotoğraf 2.66. Aletsch'de Buzul yürüyüşü.....	112
Fotoğraf 2.67. Aletsch'de yamaç paraşütü	113
Fotoğraf 2.68. Bettmeralp kayak pisti gece görüntüsü	113
Fotoğraf 2.69. Dağ tırmanışı.....	114
Fotoğraf 2.70. Yelken sporu	114
Fotoğraf 2.71. Molinee - Valon Bölgesi RAVEL Bisiklet rotasından bir bölüm..	123
Fotoğraf 2.72. Lush Ormanları – Valon Bölgesi	123
Fotoğraf 2.73. Ypres 1. Dünya Savaşı Mezarlığı	124
Fotoğraf 2.74. Kaya Yelkenli Spor – De Panne	124
Fotoğraf 2.75. Kinderdijk Yel Değirmenleri	130
Fotoğraf 2.76. Wadden – Bataklık yürüyüşü.....	130
Fotoğraf 2.77. Rüzgar Sörfü Spor	130
Fotoğraf 2.78. Yelkenli Spor	130
Fotoğraf 2.79. Kuş gözlemi noktaları – Puise Cape	136
Fotoğraf 2.80. Kohtla Madeni.....	136
Fotoğraf 2.81. Bogshoeing – Bataklık yürüyüşü	136
Fotoğraf 2.82. Buz safarişi.....	136
Fotoğraf 2.83. Vilnius üzerinde sıcak hava balonu turu	142
Fotoğraf 2.84. Svencelë bölgesinde uçurtma sörfü.....	142
Fotoğraf 2.85. Gauja Milli Parkı'nda Kuş gözlemi	148
Fotoğraf 2.86. Kuş gözlemi kulesi - Slitere Milli Parkı.....	148
Fotoğraf 2.87. Walkmusa Milli Parkında yürüyüş yolu	157
Fotoğraf 2.88. Geleneksel sauna	157
Fotoğraf 2.89. Kayak	164
Fotoğraf 2.90. Kuzey Işıkları kampı.....	164
Fotoğraf 2.91. Köpek Kızağı	164

Fotoğraf 2.92. Trekking	164
Fotoğraf 2.93. Güney Norveç'te ayık turu.....	174
Fotoğraf 2.94. Dağ bisikleti	174
Fotoğraf 2.95. Killarney Milli Parkı'nda Kano sporu	179
Fotoğraf 2.96. Wicklow Dağları Milli Parkında trekking grubu	179
Fotoğraf 2.97. Brú na Bóinne tümölüsleri	182
Fotoğraf 2.97. Moher Kayalıkları	182
Fotoğraf 2.99. Eden Projesi şişme kubbeleri	186
Fotoğraf 2.100. Caosterring Sporı - Pembrokeshire Sahili Milli Parkı	192
Fotoğraf 2.101. Yıldız gözlemi - Brecon Beacons Milli Parkı.....	192
Fotoğraf 2.102. Dev Kaldırımları - Kaldırım Sahili	193
Fotoğraf 2.103. Stonehenge	195

ÖNSÖZ

Dünyada giderek popüler hale gelen ekoturizm, turizm olgusu dışında sürdürülebilir bir strateji ortaya koyması açısından da oldukça önem arz etmektedir. Bu haliyle, bizden sonraki nesillere yaşanabilir ve deneyimlenebilir bir dünya bırakabilmek adına doğamızı korumamız ve bu bilinçle hareket etmemiz gerekmektedir.

Ancak bu gereksinim, tek bir ülke tek bir kıta olmaktan çok öte global bir eylem ve global bir amaç taşımadıkça anlamsız kalmaya mahkumdur. Bu gereksinime anlam yüklemek için her ülkenin, her toplumun etkileşim içinde olmasına, iyi örneklerin ve başarılı uygulamaların sürdürülebilirlik stratejisi içinde incelenmesine ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada, Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinde yer alan ekoturizm noktaları ve böylece doğa alanlarının nasıl ele alındığı, nasıl deneyimlere ev sahipliği yaptığı ve böylece bu uygulamaların da ülkemizde kullanılabilmesine imkân tanınması planlanan bir kaynak ortaya konulmuştur.

Çalışmanın hazırlanması sürecinde ekoturizm hakkındaki bilgi ve düşüncelerine yer verilen bu çalışmada, çalışma konusunun belirlenmesinde, araştırma aşamasında, yön tayininde bilgi ve birikimlerini esirgemeyen değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Abdurrahman DİNÇ'e, bu süreçte bilgileri ile derslerde bizleri aydınlatan kıymetli hocalarıma, Prof. Dr. Tahsin TAPUR ve Prof. Dr. Mete SEZGİN hocalarıma, yüksek lisans eğitimim boyunca görüşleriyle beni motive eden ve yardımlarını eksik etmeyen Seyit Ahmet SARIAY, Kerem ŞAHİN, Özgür FOTO ve Oğuz ÖZGÜL'le birlikte çalışma aileme, öte yandan yoğun çalışma tempomun yanı sıra; akademik süreç nedeniyle de vakit ayıramadığım çok kıymetli babam ve annem ile sevgili eşime ve çocuklarıma verdikleri destekten ötürü teşekkür ederim.

Fatih KİRAZ

Konya, 2022

GİRİŞ

Küresel ve bölgesel krizlere karşı oldukça hassas olmasına rağmen turizmin, küresel ölçekte en hızlı gelişen, bölgesel ve ulusal ekonomilere yüksek seviyede getiri sağlayan sektörlerden biri olduğu bilinmektedir. Küresel sağlık krizi olan Kovid-19 pandemisi öncesinde 2018 ve 2019 Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü raporlarında önceki yıllara kıyasla %7'lik ve %5'lik sektörel bir büyüme eğilimi yakaladığı ortaya konmuştur. Ancak, Kovid-19 pandemisinin ortaya çıkmasıyla uygulamaya konulan seyahat yasakları dolayısıyla uluslararası turizm hareketliliğinin azaldığı ve gerçekleştirilen kısıtlı tatil hareketliliklerinin ise bireyselleştirilmiş sınırlar içinde tamamlandığı görülmüştür.

Kitle turizminin, turizme kaynaklık eden değerler için sürdürülebilirlik anlayışından uzak oluşu ve insanların tatil beklentilerindeki değişim nedeniyle kitle turizmine alternatif olarak görülen ve küçük gruplarla doğa temelli yaklaşımı benimseyen ekoturizm ortaya çıkmıştır. Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES, 2015) tarafından açıklandığı şekliyle; ekoturizm, çevreyi korumanın yanı sıra, yerel toplumun refahını koruma sorumluluğunu da içermekte ve kırsal topluluk gelişimine de olumlu katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan, insanların sağlık ve güvenlik sorunlarından nispeten izole hizmet yaklaşımı, doğayı ve kültürel varlıkları koruma amacı ve küçük gruplar ile yapıldığı için kişiselleştirilmiş deneyimler sunan ekoturizmin turizmin en önemli sac ayaklarından biri olacağı düşünülmektedir.

Ekoturizmin farklı alanlara sağlamış olduğu gelişim katkıları, pek çok ülkenin kendi doğal alanlarını ön plana çıkarma ve pazarlama çabası göstermesine sebep olduğu bilinmektedir. Ancak ekoturizm, gelişmekte olan ülkeler açısından bir yatırım alanı olarak görülmenin dışında, gelişmiş ülkeler açısından da dikkatle ele alınır hale geldiği görülmektedir. Human Development Report (İnsani Gelişim Raporu, 2020, s. 11) istatistiklerine göre, küresel gelişmelere paralel olarak dünyanın en gelişmiş ülkelerinin sekizinin yer aldığı Avrupa Kıtası'nda bulunan ülkeler ve Avrupa Birliği de ekoturizmi ve bu bağlamda sürdürülebilir kalkınmayı desteklemekle ilgili çeşitli politikalar ortaya koymaktadır. Bu politikalar, 17 Mart 2006 yılında Avrupa Birliği Komisyonu'nca kabul edilen "Yenilenmiş bir Avrupa Turizm Politikası: Avrupa

Turizmi için Daha Güçlü Bir Ortaklığa Doğru” başlıklı tebliğde açıkça ifade edilmiştir.

Bu politikaların ortaya konulmasında Avrupa Birliği vatandaşlarının turizm algısındaki değişimin de rolünün çok büyük olduğu tahmin edilmektedir. Bu algısal değişim çeşitli araştırmalarda betimlenen ve Uluslararası Ekoturizm Topluluğu tarafından ekoturist özellikleri arasında sıralanan “iyi eğitilmiş, iyi ücretli ve orta yaşlı” ile sınırlı kalmamaktadır. Aksine, Ketter (2020, s. 193) ’nin de belirttiği üzere Y kuşağında yer alan bireylerde alışılmışın dışında deneyim kazanımı ve özellikle kitle turizminin etkisinde kalmamış uzak ve ücra yerleri keşfetme amacı oldukça popüler hale gelmiştir.

Tüm bu nedenler dolayısıyla doğa temelli turizm faaliyetlerine katılmak isteyen turistlerin sayısındaki artış başta Batı ve Kuzey Avrupa olmak üzere kıta genelinde kitle turizminden ekoturizme doğru bir eğilim olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekoturizmdeki genel eğilim, uzun mesafeli yürüyüş, kampçılık, tekne gezintisi, avcılık, gezi, yüzme, kültürel faaliyetler, bisiklete binme, yaban hayatı ve doğayı gözlemleme, kayak, tarihi yerleri ziyaret etme ve ata binme gibi aktiviteleri teşvik ederek deneyimleri artırma yönündedir. Öte yandan, farklı ilgi alanlarına göre düzenlenen yürüyüş, doğa sporları, piknik, yamaç paraşütü gibi aktiviteler birçok ziyaretçinin tercihlerini etkilediği görülmektedir.

Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa ülkelerinin doğal güzellikleri, tabiat ve kültürel özellikleri ile özelliğini yitirmemiş kırsal alanlarıyla ekoturizm açısından önemli bir potansiyel barındırdığı bilinmektedir. Bu destinasyonlarda mevcut ekoturizm trendlerinin ve yeni ekoturizm faaliyetlerinin incelenmesinin, bu yeni faaliyetlerin literatüre kazandırılmasının diğer ülkelere örnek teşkil edecek olması açısından önem arz ettiği düşünülmektedir.

Buradan hareketle “Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinde Ekoturizm Trendleri” konulu bu çalışmada; toplam 16 ülkede yer alan ekoturizm trendleri araştırılmıştır. Araştırmada doğal ve kültürel değerler ışığında Batı Avrupa ve Kuzey

Avrupa Ülkelerinde ekoturizm trendleri nelerdir? Yeni ekoturizm faaliyetleri ortaya çıkmış mıdır? sorularına yanıtlar verilmeye çalışılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde turizm ve ekoturizm ile sürdürülebilir turizm kavramlarına, ekoturizmin; tarihi gelişimi, önemi ve Avrupa’da ekoturizm algısına değinilmiş olup son olarak ekoturizm başlığı altında yürütülen faaliyet türleri ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, araştırma yöntemi ve çalışma alanı açıklanmış, üçüncü bölümde ise Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerinin ekoturizm trendleri ve ekoturizm faaliyet türleri incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Turizm

Seyahat, ilkel bir insanın hayatta kalması için gerekli yiyecek ve giyecekleri karşılamak için genellikle büyük mesafeler kat ederek çıktığı yolda, zamanın başlangıcından beri var olmuştur. Tarih boyunca insanlar ticaret, dini inanç, ekonomik kazanç, savaş, göç ve diğer eşit derecede zorlayıcı amaçlar için seyahat etmişlerdir. Karanlık Çağlar dışında, “seyahat” büyümeye devam ederken kayıtlı tarih boyunca kültürel ve bilimsel etkileşimi mümkün kılması sayesinde medeniyetlerin gelişmesinde hayati bir rol oynadığı düşünülmektedir. Bu zorunlu hallerin yanı sıra insanlar kendi zevk ve keyifleri içinde seyahat etmişlerdir. Batı kültürü tarihinde, antik Yunan ve Roma seçkinleriyle yüksek devlet görevlilerinin Roma'nın yaz sıcağından kurtulmak için Pompeii ve Herculaneum'da bulunan sahil beldelerine gitmeleri (Berry, 2013, s. 95) buna bir örnek teşkil etmektedir.

Turizm olgusu, ortaya çıkışından günümüze üç ayrı dönemde ele alınabilir. Bunlar, “pretourism” turizm öncesi dönem, “tourism” turizm dönemi ve “post-tourism” turizm sonrası dönemdir. Turizm öncesi dönem, 17. ve 18. yüzyıllarda zenginlerin ve soyluların en küçük erkek evlatlarının çıktıkları dünya turlarını içermektedir. Ayrıca, 18. yüzyıl sonlarına doğru, kıyılara-kumsallara ve şifalı sulara yönelik akımın giderek yoğunlaşması, bu çeşit doğal varlıklara sahip yerlerde plaj ve kaplıca şehirlerinin kurulmasına ve buralara kısa süreli konaklama için insanların yaptıkları seyahatler de aynı döneme denk gelmektedir (Eralp, 1983, s. 9).

İkinci dönem olan turizm dönemi ise iki alt döneme ayrılmaktadır. Bunlar,

1. 19. yüzyılda ortaya çıkan ilkel sanayi döneminden ikinci dünya savaşına kadar olan süre.
2. 1950'lerin olgunlaşmış endüstri döneminden 1990'lara kadar olan dönem.

Nihayetinde, turizm sonrası dönem ise 1990 yılından sonraki dönemde başlamaktadır. 1990'ların yüksek verimli teknolojileri ile sosyal ve kültürel olguları,

endüstriyel turizm türlerinin sürekliliğini değiştiren ilkenin aksine post-turizmin gelişimini açıklamaktadır (Netto, 2009, s. 53).

Modern organize turizm tarihi ise, çağımızdaki nitelikleri içerir ilk turizm acentesini kuran Thomas Cook ve oğlunun 1841 yılında yürütmeye başladığı faaliyetler kadar uzanmaktadır (Towner, 1995, s. 342). Ancak turizm, bugün bildiğimiz şekliyle bir yirminci yüzyıl olgusudur. Tarihçiler, İngiltere'de kitle turizminin ortaya çıkışının, orta sınıfın yükselişi ile başladığını öne sürmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından ticari havayolu endüstrisinin yaratılması ve 1950'lerde jet uçaklarının geliştirilmesi, uluslararası seyahatin hızlı bir şekilde büyümesine ve genişlemesine olanak tanımıştır (Theobald, 2005, s. 216). UNWTO (2020) 'ye göre günümüzde 1,5 milyar insanın seyahat ettiği bir sektör haline gelen turizm, gelişigüzel bir aktivite olmaktan çıkmış ve ekonomik bir güç haline gelmiştir.

Günümüzde bu denli önemli sosyal, kültürel ve ekonomik güç halini almış olan turizme dair ilk kullanım, 1772 yılında yayınlanan "The Monthly Review, Or, Literary Journal" dergisinin 46. Sayısının 150. sayfasında "Tourist - turist" şeklinde yer almıştır. Lügat karşılığı ise ancak 1811 yılında yayımlanan Oxford İngilizce Sözlüğünde kendisine yer bulmuştur (Leiper, 1983, s. 279). Her ne kadar, 1500'lerden önce "turizm" kelimesine literatürde rastlanmamış olsa da "tur", kelimesine ilişkin olarak farklı açıklamalar mevcuttur. Bu açıklamalara göre "tur" kelimesinin Latince, Fransızca ve Grekçe "dönmek, dönüş yapmak, çember" anlamlarında da kullanıldığı için köken itibarıyla aralarında önemli bir yakınlık bulunmaktadır. Lepier (1983, s. 279) 'e göre İngilizce olarak yaygınlaşmış "turizm" kelimesi, Fransızca "tower – kule" ve Grekçede yakın anlamda kullanılmakla birlikte geleneksel kulenin dairesel hatlara sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Lepier orta çağ seyahat literatüründe "tur", "turist" veya "turizm" terimleri kullanılmamış bunun yerine "journeying - yolculuk" ve orijinal hali "travail" olan "travel – seyahat" kelimelerinin kullanıldığını ifade etmektedir. Diğer bir etimolojik açıklama ise kelimenin eski İngilizce "turian", eski Fransızca "torner - tourner" ve Latince "tornare" kelimeleriyle köken bağını ortaya koymaktadır. Bu kelimeler de köken itibarıyla eski Yunanca tornos (τόρνος) - "torna" kelimesinden gelmektedir. Hoad

(2003, s. 793), “tour – tur” kelimesinin 1300 yıllarda “dönmek, göreve ara vermek” anlamlarıyla; eski bir Fransızca kelime olan ve daire, çevre, tur anlamlarına gelen “tor, tourn” kelimelerinden türediğini ifade etmektedir. Netto (2009, s. 53), Haulot’un “tur” kelimesinin İbranice’den geldiğini İncil’de, Sayılar Kitabı’nda (13:17) bulunduğunu ve “keşif, gezi, tanıma” kavramlarına karşılık geldiğini aktarmaktadır.

“Turizm” kelimesi farklı dillerde etimolojik yakınlık göstermekle birlikte, ortaya çıkışından bu yana anlamsal açıdan da eklemeler yapılarak tanımlana gelmiştir. 1896 yılında E. Guyer Freuler, turizmi “modern zamanların fenomeni” olarak tanımlandığı bir çalışma yayınlamış ve 1905 yılında Handwörterbuch der sweizerischen volkswirtschaft, sozialpolitik und verwaltung - Ekonomi, Sosyal Politika ve Yönetim El Kitabı Sözlüğü’nde “turizmin” ilk basılı tanımlarından birini yapmıştır. Freuler (1905) eserinde, turizmin kendini dinlenme ve farklı yerlerde, yeni iklimlerde olma, farklı insanlarla ilişkiler geliştirme, doğa ile temas halinde olmaktan gelen refah ile açıklayan güncel bir olgu olarak tanımlamıştır (akt. Olalı, Nazilli, Kırıcıoğlu, ve Sümer, 1983, s. 24).

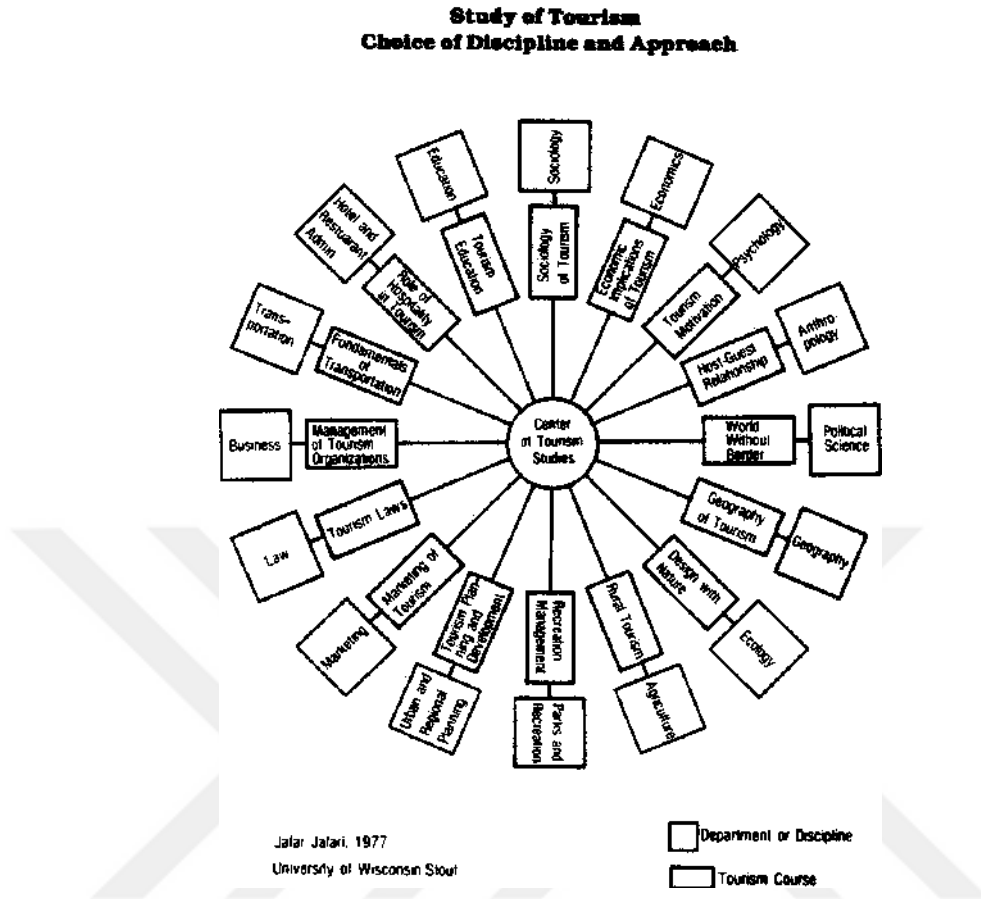
Dünya Turizm Örgütü, turizmi “kazanç sağlanan etkinliklerin haricinde kalan, insanların boş zamanlarını değerlendirebileceği bir seyahat olup bunun neticesinde doğan etkinlikler; yeme, içme, konaklama, ulaşım, eğlence gibi hizmetler ve ilişkilerdir” şeklinde tanımlamıştır. Diğer bir uluslararası kuruluş olan Dünya Turizm Örgütü ise The Economic Impact of Restricting International Mobility – Uluslararası Hareketliliği Kısıtlamanın Ekonomik Etkisi (2022, s. 2) bülteninde ortaya koyduğu göstergeler ile turizmi, dünyanın önde gelen ekonomik faaliyetlerinden biri olarak işaret etmektedir.

Netto (2009, s. 53) ’ya göre turizm, bir ülke içinde veya coğrafi sınırlarının ötesinde, bir iletişim aracı ve halklar arasında bir etkileşim bağlantısı olarak hizmet eden insan temelli bir faaliyettir. İnsanların bir bölgeden diğerine, ülkeye ve hatta kıtaya, ihtiyaçların karşılanması amacıyla geçici olarak yer değiştirmesini içermektedir.

Philosophical Issues in Tourism - Turizmin Felsefi Konuları kitabında, Tribe (1997, s. 641) turizmin, esasen insanlar tarafından gerçekleştirilen bir faaliyet olduğuna ve bunun gerçekleştiğinin söylenebilmesi için var olması gereken minimum şartların, bir bölgeden diğerine seyahat etme eyleminin tamamlanmış olması ve bu seyahate katılmak için bir dizi motivasyon ile varış noktasındaki faaliyetlere katılım olduğunu ifade etmektedir.

Barutçugil (1989, s. 52) 'e göre turizm; kişinin günlük rutininin dışına çıkmak kaydıyla ikamet edilen yer dışına yapılan, sanat ve spor izleme veya kültürel etkileşim amaçlı ziyaretler ile araştırma-inceleme, ulusal ve uluslararası alanda yapılan bilimsel çalışmalara yönelik kongre, seminer gibi tek veya toplu olarak yapılan kısa süreli gezilerdir.

Yapılan tanımlar ışığında, turizm; bireylerin ikamet ettikleri çevreden yer değiştirerek bir süreliğine uzaklaşması, günlük yaşam ve iş rutinlerinin dışına çıkmak suretiyle keyif alacakları, hedef varış noktasında yapacakları faaliyetlerin bütünüdür şeklinde bir açıklama yapmak mümkün olabilir. Ancak bu kapsayıcı tanım dahilinde bile turizmin farklı alanları barındıran kompleks bir olgu olduğunu gerçeğini göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu olgu, turizm faaliyetlerinin ekonomik, toplumsal ve bireysel açıdan da ele alınarak farklı sektörler bakımından tanımlanmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan yukarıda yapılan tanımlara ek olarak, ekonomik ve toplumsal kısıtlılıklarını da ekleyecek olursak; Cooper ve diğerlerinin (1993) yaptığı tanımın daha kapsayıcı olduğunu söylemek mümkün olabilir. Bu tanıma göre turizm, bireylere belli bir seyahat deneyimi sunmak için bireylerin, işletmelerin, kuruluşların ve hedef destinasyonların bir bileşkesi olarak düşünülebilir. Bu bağlamda, turizm, birçok hayata ve farklı ekonomik faaliyete dokunan çok boyutlu, çok yönlü bir olgudur (akt. Netto, 2009, s. 54).

Şekil 1.1. Jafar Jafari'nin turizmde bilgi üretim modeli (Jafari, 1981).

Jafari (1981, s. 17) 'in hazırlamış olduğu modeli de göz önünde bulundurarak turizmin birçok kavramdan, yaklaşımdan, kaynaktan ve sektörden etkilenen ve bunları etkileyen bir sektör haline geldiğini söylemek mümkündür.

Turizm türlerinin ve bunlar dahilinde yürütülen faaliyetlerin önemli bir kısmının doğrudan doğa ve doğal alanlarda yer alan varlıkları odak noktasına alan bir yaklaşımla yürütüldüğü görülmektedir. Turizm, doğal kaynaklardan yoğun bir şekilde fayda sağlarken, turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapan alanlarda yer alan doğal varlıkların uzun vadede nasıl korunacağı ve sürdürülebilir kılınacağı sorunu bir tehlike olarak görülmektedir (Özdemir, 2014, s. 5).

Özellikle deniz, kum ve güneş olarak özetlenebilecek, ancak son yıllarda farklı araştırmalarda ortaya konulduğu üzere kitlesel hareketlilik; kültür turizmi, kış turizmi gibi diğer turizm türlerinde görülmesi; doğal ve kültürel kaynakların turizm

cazibesini ortaya çıkaran doğaya ve kültürel varlıklara zarar verebilmektedir (Tükeltürk, ve Yılmaz, 2013, s. 4).

Bu nedenle, bir turizm bölgesinde yer alan tüm değerlerin korunması ve koruma bilincinin oluşturulması için pek çok çalışma yürütülmüş ve sürdürülebilirlik kavramı üzerinde durulan bu çalışmalarda “sürdürülebilir turizm” olgusu ortaya çıkmıştır.

1.2. Sürdürülebilir Turizm

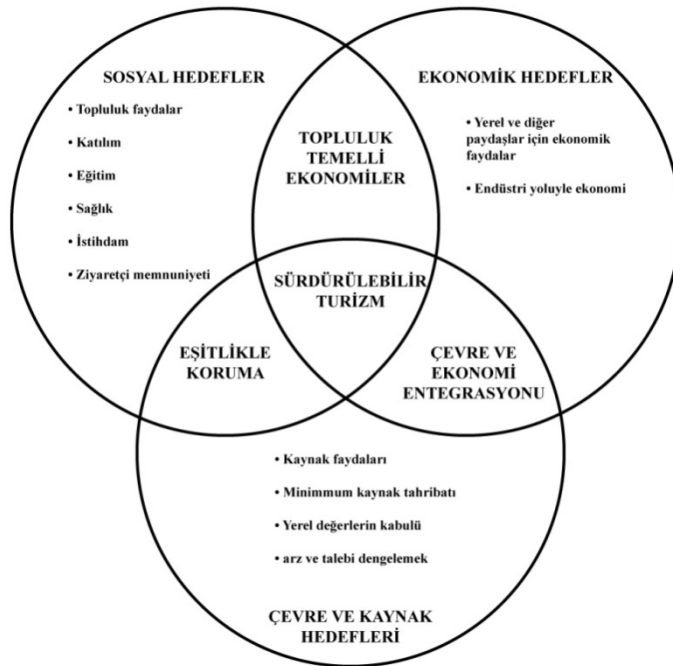
Sürdürülebilirlik kavramı üzerindeki tartışmalar 1990'ların bir olgusudur. Bununla birlikte, kökenleri, yüzyıllardır var olan daha geniş bir “sürdürülebilir kalkınma” kavramında yatmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı açıkça çevreyi, insanları ve ekonomik sistemleri kapsayacak şekilde, sonraki nesillerin ihtiyaçlarını karşılama yeterliliklerinden ödün vermeden bugüne dair ihtiyaçlarımızı karşılayan kalkınma olgusu kastedilmektedir. Bu yönüyle sürdürülebilirlik, insan için müdahale ve planlama gerektirebilen, olağan olandan daha uzun vadeli bir bakış açısı öngörmekle ilgilidir (Swarbrooko, 2000, s. 3). Bu bağlamda, sürdürülebilirlik, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel sürdürülebilirlik olarak alt basamaklara ayrılmaktadır. Bunların dışında, bu alanların etkileşim içinde olduğu diğer iki olgu; politik ve psikolojik sürdürülebilirlik de bu kapsamda düşünülmelidir (Netto, 2009, s. 54).

Bu kavram ilk kez 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun yayımladığı “Ortak Geleceğimiz” isimli raporda yer almıştır. Bu rapor; sürdürülebilirlik kavramını, sonraki nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilmelerini mümkün kılacak şekilde, bugün var olan neslin ihtiyaçlarını karşılama sorumluluğu olarak tanımlamıştır (Tükeltürk, ve Yılmaz, 2013, s. 9).

Tanımlardan da anlaşılacağı üzere var olan kaynakların korunması ve gelecek nesillere aktarılması sürdürülebilirliğin en önemli iki unsuru oluşturmaktadır. Sürdürülebilirlik, Netto (2009, s. 54) ’un aktardığı alt basamakları da kapsayacak şekilde birçok kavramdan, yaklaşımdan, kaynaktan ve sektörden etkilenmesi

nedeniyle turizm sektörünün de doğrudan etkilediği ve etkilendiği bir olgu haline gelmiştir.

Ayrıca, küresel turizm sektöründeki arz ve talebe ilişkin yıllar içinde süregelen artış, farklı turizm türlerinin yürütüldüğü ve hali hazırda kısıtlı olan kaynakların korunmasını zorunlu kılmakta ve bu nedenle sürdürülebilir turizm anlayışının önemini gittikçe artırmaktadır. Sürdürülebilirlik kavramı ile turizm arasındaki teorik yakınlaşmayı ele alan tanımların, 1987 yılında yayımlanan Brundtland Raporu'nda ortaya konan sürdürülebilirlik kavramını temel aldığı söylenebilir (Tosun, 2001, s. 289; Kaypak, 2010, s. 97). Bu bağlamda, sürdürülebilir turizm, sektörel anlamda uzun vadeli faydalar sağlama, sorumluluk bilinci taşıyan yönetim ve sorumluluk bilinci taşıyan yararlanma algısı ile toplumsal ve ekonomik hedefler gözetilen; mevcut dönemin ihtiyaçlarını karşılayan ve geleceğin ihtiyaçlarını öngören bir dengeleme stratejisi odağında yürütülen turizm türü olarak tanımlanabilir. Şekil 1.2.'de Hall, Jenkins ve Kearsley (1997) sürdürülebilir turizm değerleri ve ilkeleri modelini ortaya koymuşlardır.

Şekil 1.2. Sürdürülebilir turizm değerleri ve ilkeleri modeli (Hall, Jenkins ve Kearsley, 1997).

Netto (2009, s. 55) 'nın da belirttiği alt basamaklarla uyumlu olacak şekilde Dünya Turizm Örgütü'ne göre “sürdürülebilir turizm” ekolojik, kültürel ve ekonomik değerler açısından ele alınmakta ve aşağıdaki konuları içermektedir:

- Mevcut flora ve fauna çeşitliliğini göz önünde bulundurarak ekolojik süreci ve bileşenleri korumak, bunların gelecek nesillere miras bırakma bilinciyle, turizm faaliyetlerine ev sahipliği yapan doğal alanlardan olabildiğince faydalanmak.
- Turizm faaliyetlerinin yürütüldüğü yerleşke ve bölgelerde sosyokültürel varlığı anlamak, saygı göstermek, mevcut kültürel yapıyı ve özelliklerin değerini bilerek korumak.
- Turizme dâhil olan tüm paydaşlara, faaliyetler boyunca elde edilen sosyoekonomik faydaların eşit şekilde dağıtılmasını, ayrıca yerel halkın bu imkânlardan istikrarlı şekilde faydalanmalarına olanak tanımak ve böylece fakirliğin azalmasına katkıda bulunarak uzun döneme dayanan ekonomik kalkınmayı sağlamak.

1.3. Ekoturizm

Turizm endüstrisinin benzersiz bir alt kümesi olan ekoturizm, turizm yoluyla doğal sistemlerin geliştirilmesine veya sürdürülmesine odaklanır. Ekoturizm, farklı insanlar için farklı şeyler ifade eder. Kimilerine göre doğa temelli, macera, yumuşak macera ve kültür turizmini kapsayan genel bir terimdir (Kiper, 2013, s.774).

Bu terimin ne anlam içerdiği, nasıl ortaya çıktığı, ilkeleri, amaçları ve sonuçlarına ilişkin genel itibariyle benzer tanımlar yapılmış ancak özellikle 1990'lardan bu yana tanımı, amaçları ve ortaya koyduğu sonuçlar gibi pek çok açıdan oldukça tartışılır hale gelmiştir (Blamey, s. 6; 1997; Fennel, 1990, s. 24; Priskin, 2003, s. 510). Ekoturizmde “eko” terimi, sürdürülebilirlikle daha yakinen ilişkilendirilemeye kadar olan dönemde, faaliyetlerin daha ziyade doğa temelli yapılmasından ötürü “ekoloji” kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Ancak önceki yapılan tanımlardan da anlaşılacağı üzere; ekoturizmin sürdürülebilirlik boyutu bir bölgenin

veya alanın ekolojik çeşitliliğini korumaktan daha fazlasını içermektedir (Björk, 2007, s. 26).

1.3.1. Ekoturizmin Tanımı ve Tarihsel Gelişimi

Doğal alanlar yüzyıllardır turizm destinasyonları olmuştur, doğal alanlara yapılan ilk seyahatler başlangıçta “romantik” bir eylem olarak kabul görse de son zamanlarda daha “ekolojik” bir tavırla gerçekleştirildiği kabul edilmektedir. Yirminci yüzyılın ortaları itibariyle, kitle turizminde yoğunluk ve çevre bilincinin gelişerek önem kazanmasıyla birlikte ekoturizm kavramı daha belirgin hale gelmiştir. Ekoturizm kavramı her ne kadar 1980’lerde kullanılır hale geldiği bilinse de insanlar her zaman doğal alanlara seyahat etmişlerdir ve doğa temelli turizm yüzyıllardır seyahatin temel dayanak noktası olmuştur (Dowling, 2007, s. 15).

Ekoturizm ifadesini, 1983’te ilk kez kullanan Meksikalı çevreci ve mimar Héctor Ceballos-Lascuráin; terimi, yabani hayvanların ve bitkilerin yanı sıra bu alanlarda yer alan kültürel varlıkların da ziyaret edilmesi, incelenmesi, bu değerlere ilişkin hayranlığı ortaya koymak adına nispeten bozulmamış doğal alanlara yapılan seyahatler şeklinde tanımlamaktadır (Blamey, 2001, s. 8). Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (2009), ekoturizmi doğal alanlara çevreyi koruyan ve yerel halkın ekonomik gelişimini de öngören sorumlu seyahat olarak tanımlamaktadır. Honey (2008, s. 237) ekoturizmi, düşük etkili ve küçük ölçekli olmaya çalışan kırılğan, bozulmamış ve genellikle korunan alanlara seyahat olarak tanımlamıştır. Ekoturizm, turisti eğitmeye yardımcı olur; ekoturizme ev sahipliği yapan doğal alanların korunması için fon sağlar, yerel toplulukların ekonomik kalkınmasına doğrudan fayda sağlar ve farklı kültürlerle böylece insan haklarına saygıyı teşvik eder.

İlk kullanıldığı dönemden günümüze kadar ekoturizme ilişkin pek çok tanım yapılmıştır. Ancak en genel anlamıyla ekoturizm, doğal alanlara yapılan bir seyahat, bu seyahatten ileri gelen kazanımlara yerel halkı dahil etmek, bunların ekonomik refahını arttırmak, doğal çevreyi koruma altına alan bir bilinçle hareket etmek, doğal alanlara yapılan gezilerde ortaya çıkan olumsuz ziyaretçi etkisini en aza indirmek

ve böylece doğal hayat ile mevcut türlerin korunmasına katkı sunmaktır (Hill, ve Gale, 2009, s. 5).

Brouse, (1992, s. 23) ekoturizmi; ziyaretçilerin yapılan faaliyetlerin doğa ve yerel halk üzerindeki etkilerinin farkında olduğu seyahatler olarak tanımlamaktadır. Ekoturizmin bir başka tanımı da yerel kültürel değerler de dahil olmak üzere, öncelikle bir bölgenin doğal tarihinden esinlenen bir turizm biçimi olduğudur.

Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (2009), ise ekoturizme ilişkin yapılan tanımlamalara ek olarak; sürdürülebilirlik kavramını odak noktasına alacak şekilde ve korumayı, toplulukları ve sürdürülebilir seyahati birleştiren bir anlayışla ekoturizm ilkelerini belirlemiştir.

Bu ilkeler;

- Ekoturizm varlıklarına karşı dış etkiyi en aza indirmek.
- Ekoturizm alanlarında yaşayan yerel halkın kültürel özelliklerine karşı farkındalık ve saygı oluşturmak.
- Hem ziyaretçiler hem de ev sahipleri için olumlu deneyimler sağlamak.
- Ekoturizm varlıklarının korunması ve sürdürülebilir kılınması için doğrudan mali faydalar sağlamak.
- Yerel halkın mali yapısının güçlendirilmesine sürdürülebilir turizm faaliyetleri kapsamında katkı sağlamak.

Gezi, turistlerin ziyaret ettiği yerleri “korumaya ve iyileştirmeye” yardımcı olmaktadır. Ekoturizm, sürdürülebilir turizm, sorumlu turizm, doğa temelli turizm ve yeşil turizm olarak da tanımlanabilir (Untamedpath.com, 2009).

- Sürdürülebilir turizm, kaynakların mevcudiyetini azaltmayan ve gelecekteki ziyaretçilerin aynı deneyimi yaşamasını engellemeyen herhangi bir turizm biçimini temsil eder. Çok sayıda turist varlığı, bir hayvanın çiftleşme düzenini bozuyorsa, gelecekte bu türlerden daha az sayıda yer alıyorsa, o zaman bu ziyaret sürdürülebilir olarak tanımlanamaz.

- Sorumlu turizm, çevre üzerindeki olumsuz etkileri en aza indirecek şekilde faaliyet gösteren turizmi temsil eder.
- Doğa temelli turizm, doğa odaklı herhangi bir aktivite veya seyahat deneyimi için daha genel bir terimdir. Bu tür geziler çevresel olarak sürdürülebilir veya sorumlu olabilir veya olmayabilir.

Ekoturizmin bir sürdürülebilir turizm biçimi olabileceğinden bahsetmek çok önemlidir. Sürdürülebilir ekoturizmin başarılması, ekonomik, çevresel ve sosyal hedefler ile etik değerler ve ilkeler arasında bir denge gerektirir. Demir ve Çevirgen'in (2006, s. 55) 'de belirttiği gibi; ekoturizm faaliyetlerinin genel itibariyle doğada gerçekleştirilmesi nedeniyle faaliyetlerin titizlikle planlanması ve ekoturizm alanlarını ziyaret eden grupların sayısının ise bahsi geçen alanlara zarar vermeyecek oranda kontrol altında tutulması gerekmektedir.

2002 yılında Kanada'nın Quebec şehrinde gerçekleştirilen Dünya Ekoturizm Zirvesi'nde, farklı alanlar ve sektörler ile etkileşim içinde bulunan ekoturizme dair oldukça kapsayıcı bir tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamaya göre, ekonomik, sosyal ve çevresel sonuçları ışığında turizme ilişkin sürdürülebilir görüşleri benimseyen; bu görüşler ışığında doğal ve kültürel mirasın korunması noktasında çaba sarf eden, bu noktada yapılan planlama sürecine yerel halkı dâhil eden, seyahatlerin düzenlediği destinasyonlarda mevcut yerel halkın ekonomik gelişime katkı sunan, kültürel mirasın ziyaretçilere yorumlandığı sadece küçük gruplar değil, bağımsız gezginlerce de gerçekleştirebildiği bu faaliyetlere ekoturizm denmektedir (Buckley, 2013, s. 9).

Ekoturizm kavramı üzerine pek çok tanım yapıla gelmiştir. Yapılan literatür taraması neticesinde ortaya konan tanımlardan bazıları ise şu şekildedir:

- Doğa temelli, sürdürülebilir olan doğal alanları korumayı destekleyen bir turizm türüdür (Buckley, 1994, s. 665).
- Ekoturizm, yerel topluluklar ve sürdürülebilirlik için fon sağlayabilmek adına, iş olanakları yaratarak çevre eğitimi sunmaya katkıda bulunan bir doğa turizmidir (Boo, 1991, s. 3, akt. Çalışkan, 2020).

- Doğal alanlara gerçekleştirilen seyahat neticesinde deneyim elde edilen, çevresel sürdürülebilirliği odak noktasına alan, çevre ve kültürel uyumu sağlayan turizm türüne ekoturizm denmektedir (Dowling, 2007, s. 10).
- Ekoturizm, doğal yaşam alanlarını ve kültürel varlıkları görmeyi ve korumayı amaçlayan çevre dostu seyahatlerdir (TIES, 2010).
- Ekoturizm, koruma, çevre ve saygı algısıyla kültürel değerler üzerinde en az olumsuz etki oluşturmayı amaçlayan; seyahat gerçekleştirilen bölgelerde yaşayan yerel halkın ekonomik gelişimini destekleyen ve ziyaretçilerin memnuniyet beklentisini en fazla karşılayan turizm türüdür (Björk, 2007, s. 27).
- Ekoturizm, doğal yaşam alanlarının kültürünü ve tarihini anlamak adına, bu alanlara seyahat etmek, ekolojik bütünlüğü korumaya özen gösteren, öte yandan bu değerlerin yerel halkın gelişimi için ekonomik olarak bir fırsat gören turizm faaliyetidir (TIES, 2010).

Yapılan tüm tanımlamalar ışığında; ekoturizmin, politika yapıcılar, sektör temsilcileri, ekoturistler ve yerel halkın da sorumluluk alması gerektiği; doğal alanları turizme kazandırma, bu alanları sürdürülebilir kılma, uygun şekilde pazarlama, gerekli yasal düzenlemeleri uygulama ve elde edilen gelirleri ekoturizm alanı için fon olarak kullanmaya odaklanmış bir yaklaşım ortaya koymayı amaçladığı görülmektedir. Çevresel etkileri en aza indirmeyi ve yerel toplulukların ekonomik gelişimine katkıda bulunmayı amaçlayan bir turizm biçimi olarak ekoturizm, koruma ve sürdürülebilir kalkınma programlarını başarıyla finanse etme potansiyeli de gösterdiği anlaşılmaktadır.

Ekoturizmin, turistin ana motivasyonunun doğal alanlarda doğanın ve yerel geleneğin gözlemlenmesi ve takdir edilmesi olmasının yanı sıra; aşağıdaki koşulların da yerine getirilmesi gereken bir turizm şekli olduğu söylenebilir.

- Doğanın korunmasına ve savunulmasına katkıda bulunmak.
- Yerel halk için iş fırsatları oluşturması (özellikle kırsal alanlarda) ve böylece yerel halkın mali yapısını desteklemek.

- Hem turistler hem de yerel topluluklar için doğanın korunması konusunda farkındalık yaratan bir eğitim bileşenine sahip olmak.
- Çevre ve sosyokültürel bileşen üzerindeki olası en düşük olumsuz etkiye neden olmak.

Ekoturizm destinasyonlarının tanımlanması ve değerlendirilmesi, politika öncelikleri ile gelecek projeksiyonlarını ve olası etkileri göz önünde bulundurmalarına yardımcı olmak için standartların belirlenmesini gerektirir. Ayrıca, doğal alanların kalitesinin değerlendirilmesinin, turizm tesislerinin uzun vadeli sürdürülebilirlik perspektifinden değerlendirilmesinden daha etkili olacağı öne sürülmüştür (Schorner, 2011, s. 99).

Bu noktada, ekoturizm içinde sürdürülebilirlik kavramını mümkün kılacak diğer bir paydaş olan turist kavramının da yeniden tanımlanmasına ihtiyaç vardır. Ekoturizm faaliyetlerinin sorumluluk bilinciyle yürütülmesi neticesinde; ekoturizm faaliyetlerine katılan bireyleri tanımlayan “ekoturist” kavramı ele alınır olmuş ve bu kavram üzerine farklı tanımlamalar yapılmıştır (Kerstetter, Hou, ve Lin, 2004, s. 495). Ekoturist; takdir, katılım ve duyarlılık ruhuyla nispeten gelişmemiş bölgeleri ziyaret eden, ziyaret edilen bölgeye, doğal kaynakların korunmasına ve yerel halkın ekonomik refahına doğrudan katkıda bulunan kişilerdir. Doğal alanlara yapılan ekoturizm faaliyetlerinin, ekoturistin genel olarak koruma konularına olan takdirini ve bağlılığını güçlendirdiği bilinmektedir. Kaypak (2010, s. 98)’ye göre, ekoturist; değerbilirlik, katılımcılık ve duyarlılık ruhu içinde, nispeten doğal özelliklerini koruyan alanları ziyaret eden kişi olarak tanımlanmaktadır.

Ekoturistlerin sahip olması gereken özellikleri de göz önünde bulundurmak kaydıyla, ekoturizm faaliyetlerinin temel özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Çalışkan, 2020, s. 16).

- Doğal alanlarda fiziksel, sosyal, davranışsal ve psikolojik etkileri en aza indirmek, bu alanların sınırlarına ve sunduğu fırsatlara saygı duymak ve bu bölgeler için uzun vadeli faydalar sağlamak.
- Çevresel ve kültürel farkındalık ve saygı bilinci oluşturmak.

- Hem ziyaretçiler hem de ev sahipleri için olumlu deneyimler sunmak.
- Doğal alanları koruma için doğrudan finansal faydalar sağlamak.
- Yerel halkın sosyal özelliklerine saygı duymak ve finansal gelişimi için imkânlar oluşturmak.

Yapılan tanımlar ışığında, ekoturizmin doğa odaklı bir turizm türü olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, doğa temelli turizmin bir alt türü olarak da kabul edilebilir (Erdoğan, 2014, s. 145). Kalabalık şehirlerde kalıtsal çevre problemleriyle yaşamlarını sürdüren insanların tatil ihtiyaçları bulunmaktadır ve bu ihtiyaçları karşılama noktasında farklı turizm arayışlarına girmektedirler (Korkmaz, ve Tolunay, 2002, s. 431). İstatistiklerin ve araştırmaların gösterdiği kadarıyla ekoturizme olan eğilim, bu arayışın en önemli duraklarından biri olarak ekoturizmi işaret etmektedir. Bu eğilime ve ortaya çıkan yoğunluğa karşın; ekoturizm faaliyetlerinin ve bu faaliyetlere katılan turistlerin, faaliyetler boyunca sürdürülebilirlik gereksinimini hissetmeleri ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri ve böylece teorik olarak doğal alanlara ilişkin minimum etki bırakması beklenmektedir. Ancak, ekoturizm faaliyetlerinin çevreye verdiği zararlara ilişkin dünya genelinde örneklerin olduğu bilinmektedir. Literatürde ekoturizmin ekonomik çevre anlamında, yerel halkın ekonomisine katkı sağlayacak şekilde planlanması gerektiği belirtilmektedir. Oysaki yapılan harcamaların önemli bir kısmı seyahat acenteleri üzerinden yapıldığı için yerel halka doğrudan ve istendik ölçüde bir getirisi bulunmadığı aşikârdır (Cinnioğlu, 2015, s. 1-22). Sektörel anlamda ise, ekoturizmin amacının felsefi anlamda doğayı koruma bilinci içermediği, aksine turistleri çekebilecek yeni bir cazibe alanı oluşturmak olduğunu ifade edilmektedir (Arı, 2009, s. 2).

Ekoturizme getirilen bu eleştirel, felsefi yaklaşımın yanında bu felsefenin uygulanır olmasını zaruri kılmaktadır. Nihayetinde, ekoturizm ve faaliyetlerini tanımlamada var olan problemlerin de kaynağını oluşturduğu düşünülmektedir.

1.3.2. Ekoturizmin Önemi

Ekoturizm, dünya çapında doğal alanlar ve bu alanlarda yaşayan insanlar için önemli olan koruma ve ekonomik kalkınma aracı haline gelmiştir. Ayrıca, mevcut

potansiyeli sayesinde ekoturizm için sürdürülebilir faydalar üretmek üzere bölgedeki ekoturizmin geliştirilmesine yönelik faaliyetleri yönlendirme ve yönetmenin, gelişmekte olan ülkelerde sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için mükemmel bir araç olduğu düşünülmektedir (Armira, Mohd, Ibrahim ve Alias, 2015, s. 326). Ekoturizm, dünyanın birçok yerinde topluluk ve bölgesel kalkınma için bir sonraki dalga olarak görülmektedir.

Öte yandan, ekoturizm; kitlesel turizmin neden olduğu ekolojik, sosyokültürel ve çevresel olumsuzlukları olabildiğince azaltma çabası gütmektedir. Ekoturizm, yerel halk ve turist kesimlerinin ihtiyaçlarını karşılarken, bugün var olan kaynakların gelecekte de değerlerini korunmasını amaçlamaktadır. Ekoturizm aynı zamanda, biyolojik çeşitliliğe ve kültürel bütünlüğe zarar vermeden hem yöre halkı hem de ziyaretçilerin karşılıklı ihtiyaçlarının karşılanması ile ilgili yönetsel bir süreçtir (Kaypak, 2010, s. 95).

Çetinkaya (2016, s. 88) 'ya göre, ekoturizm iki önemli görev üstlenmektedir. Bunlardan ilki, yerel ekonomiye olan katkısıdır. Ekoturizme ilişkin olarak, ekonomik kalkınmayı teşvik etme yeteneği olduğu ve dolayısıyla gelir ve istihdam sağlayarak yerel halkı güçlendirdiği konusunda bir fikir birliği vardır (Karmakar, 2011, s. 253). Che (2006, s. 214) 'ye göre, ekoturizm, alternatif istihdam ve girişimcilik fırsatları sağlayarak bir yörenin veya bölgenin ekonomik refahına katkıda bulunma ve yerel ekonomileri çeşitlendirme potansiyeline sahiptir. Özellikle, yöresel ürünlerin üretimi, satışı, hediyelik eşya, butik konaklama ve benzeri mal ve hizmet üretimine dayalı istihdamın yerel topluluğa ekonomik faydalar sağladığı aşikârdır.

İkincisi ise doğal alan ve doğal yaşam öğelerinin yer aldığı ekolojik sistemlerin korunmasına katkı sunmaktır. Ekoturizm, doğal güzelliğin korunmasını destekleyebilecek ve yerel halk arasında çevre bilincini teşvik edebilecek bir örnek teşkil etmektedir. Hitchcock, King, ve Parnwell (1993, s. 33), genellikle ekoturizmin çevresel olarak faydalı olabileceği görüşünü desteklemektedir. Ekoturizm safariler, kuş gözlemciliği, vahşi yaşam fotoğrafçılığı, doğa ressamlığı ve hatta organize av gezileri gibi özel ilgi turizminin büyümesinin birçok durumda doğal yaşamın estetik

değeri konusunda daha büyük bir farkındalık yaratılmasına yardımcı olduğu düşüncesini savunmaktadır.

1.3.3. Ekoturizmin Amaçları

Ekoturizm, faaliyetlerin doğal alanlarda yürütülmesi nedeniyle bu alanlarda yer alan ekolojik sistemden ayrı düşünilemeyen bir turizm türüdür. Bu nedenle, var olan ekolojik sistemin korunması öncelikli amaçtır. Kitlesele turizm hareketliliğinin olumsuz sonuçlarına karşı ortaya çıkan ekoturizm; turist yoğunluğunu azaltmayı, böylece insan ayak izini en aza indirmeyi, böylece doğaya ve kültürel yapı ve özelliklere olan baskıyı azaltmayı, sektörel ekonomik kazanımları yöresel ölçekte erişilebilir kılmayı ve uzun vadede yapıcı çözümler üreterek bunları sürdürülebilir kılmayı amaçlamaktadır. Ancak bu şekilde ekoturizmin deneyimleme, öğrenme ve bunların aktararak sorumlu turizm ve sürdürülebilirlik algısının yaygınlaştırılması sağlanabilir. Bu sayede, ekoturizmin teorik yaklaşımına uygun şekilde gerçekleştirilen faaliyetler çevresel deformasyonu olabildiğince engellerken, yerel halkın da ekonomik refah düzeyinin ivme kazanması mümkün kılınabilir (Odabaş, 2013).

Bu nihai amaçlara ulaşmak için de Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, ekoturizm için belli amaçlar ortaya koymuştur (Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği, 2007). Bu amaçlar özet olarak;

- Doğal alanlardaki koruma bilincini sadece ekolojik olarak değil; yöre halkını ve mevcut yöresel kültürel miraslarını da kapsayacak şekilde maksimum derecede arttırmaktır. Bu nedenle insanları bu konuda yönlendirmeyi ve eğitmeyi de içermektedir (Fennell, 2005, s. 25).
- Yerel halk ile ziyaretçiler arasındaki memnuniyet verici etkileşimin oluşmasını ve ziyaretçilerin bölgede keyifli zaman geçirmesini sağlamak.
- Ekoturizm bölgelerinde yürütülecek yeni faaliyet ve sunulacak yeni ürünlerin gelişmesi için gerekli katkı sunmak.
- Ekoturizm faaliyetlerinin yürütülmesi noktasında yöre halkı ve sektör profesyonellerinin arasında köprü görevi oluşturmak ve ekoturizm

kıstaslarını belirleyerek bu kıstasların devamlılığı için eğitim ve sertifika programlarının yürütülmesini sağlamak.

- Yerel otorite ile iş birliği içinde olarak yöre halkının ve ziyaretçilerin karşılıklı beklentilerini ve haklarını korumak ve geliştirmek.
- Elde edilen dönütler ışığında farklı ekoprojelere yön vermek.
- Çevre koruma bilincinin oluşmasını ve yaygınlaşmasını sağlamak ve bunun için gerekli çalışmaların yürütülerek çerçeve oluşturulmasına katkı sunmak (Dünya Ekoturizm Zirvesi, 2002).
- Ulusal çapta, ekoturizm değerlerinin tanıtılması ve marka değerinin arttırılmasını sağlamak.

1.3.4. Ekoturizmin Faydaları

Ekoturizmin taşıdığı felsefe ile uygulamada yaşanan birtakım zıtlıklara karşın, sorumluluk bilinciyle yürütülen faaliyetlerin; farklı alanlarla etkileşimde olması sayesinde pek çok olumlu gelişim ögesine işaret ettiği söylenebilir (Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı, 2012). Özellikle, ekonomi, yerel istihdam gelişimi, kültür ve çevre gibi alanlarla olan ilişkileri neticesinde bu faydaları şu şekilde özetlenebilir.

Ekoturizm,

- Faaliyetlerin yürütüldüğü bölgede ikamet eden yerel halkın ekonomik refahını artırır ve böylece finansal gelişime bağlı olarak yaşam kalitesi ve toplumsal statüsünde gelişim sağlanır.
- Özellikle, yoğun sanayi hareketinin yürütülemediği alanlarda gerçekleştirilen faaliyetler sayesinde, bölgede istihdam seçenekleri üretir.
- Yeterli istihdam fırsatı olmayan ve bu nedenle, endüstriyel alanlara doğru olan vasıfsız işçi göçünü engeller, inşaların aşına oldukları bölgelerde ekonomik faaliyet yürütmeleri ve hatta istihdam oluşturmalarına fırsat tanır.
- Doğal yapının, ekolojik dengenin ve fauna ile flora çeşitliliğinin korunması ve bu koruma stratejileri için kaynak oluşturulmasını sağlar.

- Bölgelerin marka değerlerinin oluşmasına ve oluşan değer market gücünün artmasına olanak tanır.
- Deneyim ve gözlem de içermesi nedeniyle, ziyaretçiler açısından da önemli bir kültürel ve ekolojik etkileşim fırsatı sunar.
- Sorumlu bir tavırla yürütülmesi sayesinde; insan kaynaklı tahribatı en aza indirger.
- Ağır sanayi atılımı yapma noktasında yeterli ekonomik ve insan gücüne sahip olmayan ülkelerde ulusal ve uluslararası ekonomik bir getiri sağlar.

1.3.5. Ekoturizmin Olası Zararları

Bir bölgede ekoturizmin gelişmesi ve ekoturizm faaliyetlerinin yaygınlaşması sosyoekonomik, yabani hayat ve yerli halkı etkileyen sorunlara neden olabilir. Bu olası sorunlar ise, genellikle ekoturistlerin ziyaret süresince ortaya koydukları davranışlara, tur operatörlerinin sorumsuzluğuna ve seyahat acentelerine ve ekoturizm alanlarının yönetilmesini mümkün kılacak yasal düzenlemelerin eksikliğinden kaynaklanabilir (Erdoğan, 2003 s. 137). Ekoturizm, küçük ölçekli ve yerelde kontrol edilen bir olgu olarak kavramsallaştırılsa da pratikte ekoturizm sektöründe ekonomik yoğunlaşma ve kurumsal etki arttıkça kitlesel özellikler taşıyan bir pazarlama ürünü haline dönüşebilir (Duffy, 2002, s. 45). Bu sorunların devamlı hale gelmesi neticesinde ortaya çıkacak olumsuz sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz.

Ekoturizmin, özellikle doğal alanları temel alan bir turizm türü olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, sorumlu turizm anlayışı ve Erdoğan (2003, s. 315) 'ın da belirttiği sebeplerden dolayı doğal alanlarda ciddi tahribatlar olabilir. Özellikle, global turizm eğiliminden dolayı; doğal alanlara yapılan ziyaretlerin ve böylece turist sayısındaki artış; insan ayak izinin yoğunluğunu arttıracaktır. Bu artış ise, ekolojik dengenin bozulmasına, hayvan göç yollarının ve/veya otlama ve/veya beslenme alanlarının kısıtlanmasına neden olacaktır. Ayrıca, turist sayısındaki artış ve bu artışın neden olacağı kontrolsüz faaliyetler, bölge halkının ve turizm acentelerinin ekonomik getiri kaygısının sorumlu turizm anlayışının önüne geçmesi ihtimali; bölgeye erişim ile doğal alanlar içinde yer alan yolların genişlemesine neden olacak. Turist konaklama noktalarının ve tesislerinin teknik ve alt yapı imkânlarının

iyileştirilmesi için yapılacak kazı ve inşa faaliyetleri nedeniyle orman alanlarının kullanılmasına ve böylece doğal kaynakların sürdürülebilir olmasının önüne geçecektir.

Bu sonuçlarla karşılaşmamak için ise, ekoturizm yönetiminde sürdürülebilirlik stratejisinin belirlenmesi ve böylece, ekoturizm faaliyetlerinin yürütülme süreci dikkatle ele alınmalıdır.

1.3.6. Ekoturizmin Etkileri

1.3.6.1. Çevresel Etkiler

Uluslararası Ekoturizm Derneği, ekoturizmi “çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını sürdüren doğal alanlara sorumlu seyahat” olarak nitelendiriyor. Çevresel açıdan korumacı seyahat, son yirmi yılda, ormanlık alanlardaki kereste sömürüsü, kesme ve yakma veya kesip çıkarma gibi yıkıcı faaliyetlere çevresel ve sosyal bir alternatif olarak önem kazanmıştır. Ekoturizmin ivme kazanmasıyla birlikte, pek çok turizm noktasında yer alan tesis, turistlerin ekolojik ve toplumsal izlerini dikkatle takip ettiğini ve bu etkiyi en aza indirmek için de özellikle günlük hayatı idame ettiren enerji kaynaklarının yerine sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve atık azaltma çalışmalarının yürütüldüğü ifade edilmektedir (Kuter, ve Ünal, 2009, 148).

Bununla birlikte, ekoturizm faaliyetlerinin çevrenin korunması ve yerel toplulukların sosyal refahı üzerinde önemli, olumsuz etkileri olabilir. Ayrıca, birçok ekoturizm faaliyeti, özellikle insan etkilerine karşı hassas alanlarda gerçekleşmektedir (Gaul, 2000, s. 6).

1.3.6.2. Fauna Üzerindeki Etkiler

Ekoturizm alanlarında, artan kamu bilinci nedeniyle yaban hayatı ile ilgili bilimsel araştırmaların daha yoğun olması ve ekoturizmin finansal kazanımlarının kısmen bilimsel araştırmalar için kullanılması neticesinde; hayvanların ekoturizm bölgelerindeki dağılımı ve davranışları hakkında veri elde edilmektedir. Yerel halk da özellikle ekonomik geleceklerinin yabani hayata ve alandaki çeşitliliğe bağlı

olduğunu bilmeleri nedeniyle; yaban hayatı hakkında sorumlu bir tavır kazanırlar (Gaul, 2003, s. 7).

Ancak, egzotik türlerin gözlem sürecinde çekilen fotoğraflar ve potansiyel kalabalık, bu hayvanların üzerinde var olan stresi arttırmaktadır. Öte yandan bu hayvanların hediyelik eşya üretimi için yakalanarak öldürülmesi de ekoturizm bölgelerindeki vahşi yaşam döngüsünü tehdit edebilmektedir. İç bölgelere ulaşım için yolların açılması, yolların açılırken hayvanların göç yollarının göz ardı edilmesi ve daha fazla turistlerin ağırlanması için konaklama tesisi inşaatları nedeniyle ormansızlaştırılmanın yoğunluk kazanması, kampçıların yanlışlıkla çıkarmış oldukları yangınlar, daha iyi bir gözlem yapılabilmesi için seyir alanlarının açılması da habitat üzerinden olumsuz etki bırakmaktadır (Dearden, 1997, s. 46).

Habitat dışında doğrudan faunanın varlığını da tehlike altına sokabilen durumlar mevcuttur. Doğa alanlarında gerçekleşen kazalarda hayvanların ölmesi, turistlerin hayvanları beslemesi nedeniyle hayvan zehirlenmeleri ve fiziksel etkileşim esnasında ziyaretçilerden geçen virüs ve bakteriler de hayvanların ölümüne neden olabilmektedir. Gece ve gündüz vahşi yaşam gözlemlerinin yapılması sırasında kullanılan teknik ekipmanın (geceleri spot ışıkların kullanılması) hayvanların avlanma alışkanlıklarında değişime sebebiyet verebildiği bilinmektedir (Gurung, 1998, s. 21).

1.3.6.3. Flora üzerindeki etkiler

Ekoturizm alanlarında, artan kamu bilinci nedeniyle flora ile ilgili bilimsel araştırmalar daha yoğun olması ve ekoturizmin finansal kazanımlarının kısmen bilimsel araştırmalar için kullanılması neticesinde; floranın ekoturizm bölgelerindeki dağılımı hakkında veri elde edilmektedir. Yerel halk da özellikle ekonomik geleceklerinin bitki örtüsüne ve alandaki çeşitliliğe bağlı olduğunu bilmeleri nedeniyle; floranın korunması ve sürdürülebilir kılınması hususunda sorumlu bir tavır geliştirmişlerdir (Lorite, Serrano, Lorenzo, Canadas, Ballesteros, ve Peñas, 2017, s. 3).

Ancak, tüm çabalara rağmen, habitat içinde yapılan yol çalışmaları, orman yangınları, atık suların içerdiği kimyasallar, ziyaretçilerin arkalarından bıraktıkları atıklar, ziyaretçilerin kendi özel kullanımları için bazı bitkileri köklerinden kopararak götürmeleri, ekoturizm bölgelerinin biyoçeşitliliğine zarar verebilmektedir (Gaul, 2003, s. 8).

Bu açıklamalar ışığında, ekoturizm bölgelerine sınırlı ziyaretçi kabulü yapılmasının, sorumluluk bilincinin tam anlamıyla eylemlere yansıtılmasının son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan, sorumluluk bilincinin ekoturizmin paydaşları olan ziyaretçi, yerel halk ve acentelerin tamamı tarafından sahiplenilmesi gerekmektedir. Bu üçlünden bir tanesinin gereksinimleri göz ardı etmesi, sonu alınamayan sorunlar teşkil edebilir (Düzgüneş, ve Demirel, 2014, s. 151).

1.3.6.4. Ekoturizmin Sosyo Ekonomik Etkileri

Ekoturizmin temel doğal alanları ve bu alanlarda yer alan varlıkları kaynak edindiği bilinmektedir. Ancak, ekoturizmin yapılan tüm tanımları içerisinde görülmektedir ki, ekoturizm doğanın yanı sıra yerel kültürel faaliyetler, gelenek görenek özellikleri, yaşam biçimi, mimari özellikler, el sanatları, yöresel ürünler ve lezzetler gibi pek çok alanı da içerdiği görülmektedir. Bunun yanı sıra, ekoturizmin ilkeleri göz önünde bulundurulduğunda, bu değerlerin tamamının korunması, faaliyetler sayesinde yerel halkın bu değerleri odak noktasına alarak kültürel yaşamını sürdürmesi, kaybolmaya yüz tutmuş kültürel özelliklerin tekrar canlandırılması ve yaşatılması gibi hususlarda, ekoturizm gelirlerinin kaynak alanlara aktarılmasının önemli bir etki uyandırdığı anlaşılmaktadır (Tükeltürk, ve Yılmaz, 2013, s. 14)

1.3.6.5. Ekoturizmin Sosyokültürel Etkileri

Kapsamlı araştırmalar, turizmin sadece ekonomik kalkınmada önemli bir rol oynamadığını, aynı zamanda muazzam sosyokültürel etkiler de getirdiğini doğrulamıştır. Pizam ve Milman'a (1984, s. 193) göre sosyokültürel etkiler, “turizmin değer sistemlerinde, bireysel davranışlarda, aile ilişkilerinde, kolektif yaşam

tarzlarında, ahlaki davranışlarda, yaratıcı ifadelerde, geleneksel törenlerde ve organizasyonlarda meydana gelen değişikliklere katkıda bulunma yollarıdır” şeklinde açıklanmaktadır.

Benzer açıklamalar birçok bilim insanı tarafından da önerilmiştir. Yerel topluluklardaki sosyokültürel değişiklikler veya etkiler, yerel halk ve turist arasındaki etkileşim, temel değer ve mantık sistemlerindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır (Fox, 1977, s. 48; Honey, 2008, s. 325; TIES, 2002). Dini inançlar, gelenekler, yaşam tarzı, davranış kalıpları, kıyafet kuralları veya bencilere karşı tutumların yanı sıra zaman ayırma duygusu bunlara örnek olarak sayılabilir.

Turizm faaliyetlerinin türüne ek olarak, turistler ve yerel topluluklar arasındaki etkileşim süresi de sosyokültürel etkilerin büyüklüğünü belirlemektedir. Turistlerin destinasyonda kalma süresi ne kadar uzun olursa, turistlerin yerel topluluğu anlamalarının o kadar fazla olacağını ve aynı zamanda hızlandıracağını kuvvetle savunmaktadır. Yerel halk - turist etkileşiminin ya ekoturistler arasında ev sahibi topluluğun artan itibarına ve görünürlüğüne yol açtığını ya da turistler arasındaki en iyi niyete rağmen aşırı müdahaleci ve zararlı olabileceğini göstermektedir (Wearing, 2001, s. 395).

Turist sayısındaki artış ve bunların ev sahibi topluluklarla etkileşimi, artan sayıda turiste hitap etmek için fiilen geliştirilen ev sahibi nüfus için yeni hizmetler ve tesisler erişilebilir hale gelmesi gibi çeşitli yerel faydalar sağlayabilir; yerel sanatlar, gelenekler ve kültürel faaliyetler bir turizm ürünü olarak canlandırılır ve korunur; yerel halkın ve turistlerin birbirlerine karşı tutumları geliştirilebilir. Ayrıca, kültürel bir canlanmanın aksine akademisyenler yerel halkın turistlerin davranışlarını ve yaşam tarzlarını taklit ederek turistler gibi daha batılılaştığı “gösteri etkisi”ni de bildirmiştir (Fennell, 2007, s. 17).

Bu etkinin büyük ölçüde turistler ve topluluk üyeleri arasındaki algılanan güç farklılıklarından kaynaklandığı varsayılmaktadır. Birçok durumda turizm, topluluklarda sosyal sorunlar yaratmıştır. Örneğin, Kosta Rika’da Campbell (1999, s.

538), artan uyuşturucu kullanımı, düzensizlik, fuhuş, suç, yabancı arazi mülkiyeti ve aşırı kalkınma gibi turizmin olumsuz etkilerini bildirmiştir.

Bununla birlikte, etkilerin tanımlanması ve incelenmesinin değer yargılarına bağlı olduğunu (Fennel ve Eagles, 1990, s. 538) yargıyı kimin verdiğini, karar verme sürecinin kritik bir unsuru olduğunu belirtmek çok önemlidir. Bu bağlamda, farklı toplumlar arasında karşılıklı saygı ve anlayış süreci olarak yerel toplulukların ve onların gelenek ve göreneklerinin takdir edilmesi, uzun vadeli sürdürülebilirliği teşvik etmek için çok önemlidir. Elbette, ekoturizmin yerel topluluklar ve turistler üzerindeki etkileri hakkında farklı görüşler içerdiği bilinmektedir. Bu bilgiler ışığında, yerel halkın kendi kültürüne sahip çıkarak koruyabileceği, güvenlik, eğitim, sağlık konularında yerel halkın gelişim göstereceği, farklı kültürel özelliklere sahip yerli ve yabancı turistlerin ziyaretleri süresince kültürel etkileşim ve nihayetinde karşılıklı empati ve saygı anlayışının oluşmasını, ortaya çıkan ekonomik katkı sayesinde ise dışarı göç sürecinin gerileyeceğini öngörmek mümkündür.

1.4. Ekoturizm Alanında Yürütülen Faaliyet Türleri

Ekoturizme ilişkin yapılan tanımlar temelinde, yürütülen faaliyetlerin deneyim amaçlı olduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda ekoturizmin çok çeşitli şekilde yorumlandığını ve buradan hareketle çok farklı tür ve faaliyet dahilinde yürütüldüğünü söylemek mümkündür.

Tablo 1.1. Ekoturizm türleri

Ekoturizm Türleri	
Akarsu Su Sporları	Kamp ve Karavan Turizmi
Sportif Olta Balıkçılığı	Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji):
Su Altı Dalış Turizmi	Termal Turizm
Dağcılık ve Tırmanış Turizmi	Hava Sporları Turizmi
Bisiklet Turizmi	Atlı-Doğa Yürüyüşü Turizmi
Kış Turizmi	Kültür Turizmi
Yabani Hayatı (Fauna) Gözlem	Av Turizmi
Mağara Turizmi	Safari
Agro-Turizm	Jeopark Turizmi
Eko-Gastronomi Turizmi	Hüzün Turizmi
Botanik Turizmi	

Tablo 1.1.' de görüldüğü üzere Ekoturizm, genel itibariyle doğayı ve doğal alanları temel alan bir yaklaşımla ortaya konmuş olsa dahi, ekoturizmin çok daha geniş bir şekilde ele alındığı ve bu bağlamda yürütülen turizm faaliyetleri kapsamında; faaliyet türlerinin ele alındığı görülmektedir.

1.4.1. Akarsu Su Sporları

Akarsu turizmi genel itibariyle rafting, kayaking ve kano sporu olarak bilinmektedir (Ferreira, ve Carneiro, 2021, s. 150). Bunlar arasında akarsu rafting'i turistlere heyecan verici bir deneyim sunan aynı zamanda macera turizmi içinde de yer alan farklı bir aktivite olarak bilinmektedir (Sato, Kim, Bunning, ve Harrada, 2018, s.74). Bu aktivite, beraberinde kullanılan farklı ebatlarda ve kişi kapasitesinde rafting botu, can yeleği ve kask gerektiren, öncesinde katılımcıların süreçle ilgili olarak bilgilendirildikleri, bot rehberleri tarafından temel rafting becerilerinin de gösterildiği ve mutlaka ki güvenlik kontrollerinin tamamlanmasının ardından mesafeye göre farklı sürelerde tamamlanan bir aktivitedir (Wu, ve Liang, 2011, s. 318). Bunun yanı sıra “kano ve kayaking” de önemli akarsu turizmi etkinliklerindendir. Kano sporu temel olarak tekli veya çiftli olarak yapılabilir. Kano kişinin ayakları açık şekilde yerleştiği ve kürek yordamıyla ilerleyen bir su aracıdır (Gullion, 2009, s. 493). Kayaking ise tek kişiyle yapılan, içine oturulduktan sonra ayakların uzatıldığı, tek bir kürek ile ilerlenen, bel seviyesinde su girmesini engelleyecek bir yapıya sahip su aracı ile yapılır. Genel itibariyle su debisinin daha yüksek olduğu yerler tercih edilmektedir (Neupane, 2012, s. 9).

1.4.2. Sportif Olta Balıkçılığı

Diğer bazı sporlarla kıyaslandığında bireyin daha az aktif olduğu ve fazla fiziksel gücün uygulanmasını gerektirmemektedir. Sportif olta balıkçılığı genelde günlük veya hafta sonu açık havada yapılmakla birlikte bu aktivitenin en büyük balığı tutma veya en çok balığı tutma şeklinde türleri de bulunmaktadır (Gürsoy, 2016, s. 45).

1.4.3. Su Altı Dalış Turizmi

Su sporları başlığı altında da değerlendirilebilecek olan bu faaliyet, rafting, yelkencilik, sörf, kano vb. benzeri sporların ötesinde su altı gözleme motivasyonuna dayanmaktadır. Bu özelliği ile diğer su sporlarından ayrılan su altı dalış sporu Su altı dalış turizmi, “su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini içine alan bir turizm çeşididir” (Avan, 2019, s. 454).

1.4.4. Dağcılık ve Tırmanış Turizmi

Dinç (2012, s. 510) dağ turizmini; bireyin dağlık alanlarda bulunması ve böylece dinlenme, tatil ve/veya dağ sporları ile uğraşmalarını da içeren bir turizm hareketliliği olarak tanımlamaktadır. Birey, dağ turizminde; dağ yürüyüşü, tırmanış, kayak, yamaç paraşütü gibi çeşitli faaliyetleri yapabilir. Bu bağlamda, birden fazla spor türünün yapılmasına olanak tanıdığı söylenebilir. Ancak, doğrudan sürecin başlangıcından tamamlanmasına kadar bu faaliyetlerin gerçekleştirildiği ortam olarak ele alındığında ise, dağ turizmi yürüyüş ve tırmanma şeklinde gerçekleşmektedir.

Engelibeli arazi yapısı nedeniyle, dikkat gerektiren, belirli oranda güç, kondisyon, fiziksel bir faaliyettir. Bu nedenle önceleri dağ turizmi riskli bir faaliyet olarak düşünülmektedir. Ancak günümüzde ulaşım, alt ve üst yapı, iletişim, teknolojik olanakların ve modern dağcılık alet edevat ve ekipmanlarının yardımıyla bu riskin önemli oranda azaldığına inanılmaktadır.

Dağcılık, Avrupa'da, özellikle İngiltere, Almanya, Avusturya, İtalya ve Fransa'da popüler bir eğlence etkinliği olmuştur. Dağcılığın turizm açısından popüleritesinde son 35 yılda büyük bir gelişme olmuştur. Bu turizm, örneğin Alpler'den Rocky Dağları'na, Orta Asya / Karakurum Dağları'ndan Himalayalara, And Dağları ve Antarktika'ya kadar geniş bir coğrafyada yapılmaktadır.

Teknoloji ve ulaşımın kolaylaşması sayesinde önceleri kitlesel bir spor aktivitesi olarak ele alınırken, günümüzde bu spor için yapılan seyahatler

neticesinde, kitlesel bir turizm hareketi haline gelmiştir. Farklı özelliklere sahip farklı dağlara doğru yapılan bu seyahatler sonraları, farklı stiller olarak anılmaya başlamıştır. Nihayetinde dağcılığın dünya literatüründeki yeri incelendiğinde genel itibariyle faaliyetin yürütüldüğü dağ dizileri ile özdeşleştiğini söylenebilir. Örneğin, Alp Sıra Dağları'nda yapılan dağcılık faaliyetlerine Alpinizm, Himalayalar'da yapılan dağcılık faaliyetlerine Himalayalizm, And Sıra Dağlarında gerçekleştirilen faaliyetlere ise Andizm denmektedir (Somuncu, 2004, s. 21). Bu stiller arasında zirveye en çabuk çıkış-iniş yapmak; kaya ve kaya buzul parkurları da içeren farklı türleri mevcuttur (Pekerşen, 2019, s. 15). Tüm bu türler arasında genel olarak gerçekleştirilen dağcılık faaliyetleri ise şu şekildedir:

- Hiking (Günlük Dağ Yürüyüşü): Dağ yürüyüşü, sağlık üzerinde olumlu etkiler sağlayan ve dünya çapında temel bir turizm ürününü oluşturan popüler bir rekreasyonel aktivitedir (UNWTO, 2019; Gross ve Kum, 2017, s. 163). Doğa yürüyüşü olarak da dilimizde kullanılan bu faaliyeti Pickering (2010, s. 555), kısa mesafeli günü birlik gerçekleştirilen rotanın önceden belirlendiği doğa yürüyüşleri şeklinde tanımlamaktadır.
- Trekking (Kamplı Dağ Yürüyüşü): Trekking kamp yapılacak şekilde en az birkaç gün sürmekte; faaliyette rakım önemli bir rol oynamaktadır. Trekking turları yüksek irtifalarda yapılır, yürüyüş turlarından daha uzun mesafe kat eder ve daha yorucudur. Bu faaliyette rota üzerindeki modern yapılar ve alt yapı unsurları olmadan yol alınmaktadır. Bu yüzden trekking modern yaşamdan ve yerleşim birimlerinden uzakta yüksek irtifada dağlık alanlarda gerçekleştirilir (Bauer, Kablan, Kasüske, Klauditz, Nordhorn, ve Zilker, 2012, s. 88).
- Ferrata: Dağcıların belirli teknik ekipmanlar kullanarak belirli özel kurulumlarla belirli genişlikteki kayalık dağ duvarlarını aşmalarını sağlayan bir spor parkurudur. Bu aktivite, tırmanma ve trekkingin buluştuğu, dikeyin keşfedildiği etkinliktir. Asma köprülerden geçmeyi, inip çıkmayı, keskin kenarlardan geçmeyi, dar hava localarında denge sağlamayı, basamakları ve demirleme noktalarını kullanarak dağ duvarlarına tırmanmayı içerir (Cristian-Corneliu, 2014, s. 4).

- **Bouldering:** Bouldering, yerden çok yüksek olmayan, kayalık yerlerde yer ve manzara hissinin tadını çıkarmak isteyen istisnai katılımcılar tarafından gerçekleştirilen, oldukça zorlu, biraz alışılmadık bir açık hava sporudur. Bir kaya parçası, bir tebeşir torbası ve tırmanma ayakkabısı ile gerçekleştirilir. Güvenlik ve koruma, özel olarak yapılmış köpük laminat 2x1 metrelik bouldering mat veya ped ile sağlanır (Ness, 2011, s. 75).
- **Kaya tırmanışı:** Kaya tırmanışı dengeğin ön plana çıktığı, statik ve dinamik hamleler içeren, eğime bağlı olarak daha çok vücudun üst kısmının kullanıldığı bir spordur. Tırmanıcının vücut pozisyonu, vücut ağırlığının tutamak ve basamaklara aktarılışı, yapılan hareketler esnasında dengeğin kontrol edilmesi ve kütle merkezinin konumu kaya tırmanışında önemli olan faktörlerdir (Amca, ve Arıtan, 2006, s. 174).

1.4.5. Bisiklet

Bisiklet turizmi ve bisiklet turisti hem akademisyenler hem de devlet kurumları tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Örneğin, Güney Avustralya Turist Komisyonu (2002), bisiklet turizmini “bisikletin bir aktivite olarak üstlenildiği veya kullanılan ulaşım modlarından biri olduğu bir veya daha fazla gece evden uzakta kalmayı içeren herhangi bir tatil veya keyif gezisi” olarak tanımlamaktadır. Ancak Munda Biddi Trail Foundation (2005) ise bir gecelemeyi gerektirmediği için bisiklet turizmine ilişkin olarak “Bisikleti yaşamın önemli bir parçası olarak içeren, gece veya evden bir gün uzakta yapılan rekreasyonel bir etkinlik.” olarak daha geniş bir tanım önermektedir.

Çoğu literatür, bir gezginin turist olarak kabul edilebilmesi için en az 24 saat veya bir gece memleketinden uzakta olması gerektiği konusunda hemfikirdir (Dünya Turizm Örgütü, 1991). Bu nedenle bisiklet turisti, tatil veya tatil amacıyla 24 saatten veya bir gecedan az olmamak üzere memleketinden veya ülkesinden uzakta olan ve bu süre zarfında bisikleti ulaşım aracı olarak kullananlar için tatillerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu tatil bağımsız olarak organize edilebilir veya ticari bir turun parçası olabilir ve ulaşım destek hizmetlerinin kullanımını ve her türlü resmi ve/veya gayri resmi konaklamayı içerebilir (Faulks, Ritchie, ve Fluker, 2007, s. 7).

1.4.6. Kış Turizmi

Kış turizmi, turizm faaliyetlerinde lokasyon çeşitliliği sunması ve mevsimsel yoğunluğu azaltması böylece doğal kaynakların sürdürülebilirliği, finansal açıdan ülkenin gelişmesine katkı sağlaması açısından büyük önem taşımaktadır. Kış turizminin temelinde kayak sporu olmakla birlikte, kış turizmi, en az bir gün konaklamanın yapıldığı ve karlı alanlara doğru yapılan seyahatlerin tümünü içermektedir (Bozdemir, ve Şengül, 2021, s. 38). Turizm sektöründe kış turizmi ve kış sporları temelli faaliyetler gittikçe önem kazanmaktadır. Kış turizmi ve bu kapsamda gerçekleştirilen spor faaliyetleri turizm endüstrisinde öne çıkmakta ve dünyada hayat kalitesi için önemli konuma gelmektedir. Bununla birlikte dünya turizm endüstrisi içinde kış turizmi hızla gelişim göstermektedir (Paslı, ve Zere, 2020, s. 77).

Akdemir (2019, s. 2), kış turizmini, yılın belli zamanlarında ve uygun iklim koşullarında destekleyici çevresel imkanlar ve ekipmanlar dahilinde, konaklama yapmak kaydıyla çeşitli aktivitelerin yer aldığı, faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Kış turizmi, kayak yapmaya uygun kış iklim koşullarının uygun olduğu bölgelere yapılan seyahatler, konaklama, yemeiçme, eğlenme faaliyetlerinin tümü tanımlanmaktadır. Korgavuş (2017, s. 20) ise kış turizmini genellikle karlı kış sporlarının yapılması için uygun karlı alanlara alanlara doğru yapılan turizm hareketleri olarak tanımlamıştır. Karasakaloğlu'na göre (2020, s. 411) kış turizmi, başta kayak olmak üzere bir dizi kış sporunun yapılması amacıyla gerçekleştirilen seyahat ile karlı ve dağlık alanlardaki konaklama faaliyetlerinin toplamıdır. Çakmak ve Yılmaz'a göre (2018, s. 284) kış turizmi, kış iklim koşullarının öncül şart olduğu, coğrafi yapının kış sporlarına uygun olduğu bölgelere doğru gerçekleştirilen seyahatlerdir.

Sıralanan bu tanımlar ışığında kış turizmi, başta kayak olmak üzere bir dizi kış ikliminde yapılan spora uygun yükselti ve kar olanağı tanıyan öte yandan turizm hizmet sektörü arz kaynaklarının yer aldığı destinasyonlarda gerçekleştirilen turizm faaliyetlerini kapsayan bir turizm türü olduğunu söylemek mümkündür.

Dağlarda turizmin başlaması dağcılık ve kayak sporu ile ortaya çıkmıştır. Özellikle Alplerin uygun coğrafi yapısı ve sunulan ulaşım, konaklama ve rehberlik hizmetleri sayesinde kış turizmi bu bölgede oldukça rağbet görmüştür (Ceylan, ve Demirkaya, 2009, s. 80). Öte yandan, Avrupa'nın yanı sıra iklim şartlarının uygun olduğu Amerika, Kanada ve Japonya'da da kış turizmine ilişkin çeşitli yatırımlar yapılagelmiştir (Korgavuş, 2017, s. 15). Tüm bu gelişimin ise temelinde kış sporlarının yapılabileceği miktarda kar yağışı, birikiminin ve kalıcılığının olmasının yanı sıra bu alanlara ulaşma noktasında ise hizmetlerin arz edilmesi gereklidir (Yenice, ve Ercoşkun, 2019, s. 275).

1.4.7. Yabani Hayatı (Fauna) Gözlem

Yabani hayatı gözlem en geniş tanımıyla bir bölgede yaşayan yerel faunanın gözlemlenmesini içeren tüm faaliyetler toplamıdır. Bu faaliyetler, gözlemci olarak insanları ve vahşi doğada yaşayan hayvanları bir araya getirmektedir. Başka bir ifadeyle, belli şartlar sağlanmak kaydıyla insanların ve evcil olmayan hayvanların karşılaşması sonucunda ortaya konan vahşi yaşam deneyimlemesine dayanan bir turizm türüdür. Bu turizm türü, canlıları ve doğal alanların korunmasını göz önünde tutan aktiviteleri uygulamakta, açık alan yaban hayatı gözlemciliği, kısıtlanmış yaban hayatı gözlemciliği (hayvanat bahçesi, milli park, sirkler, hayvan barınakları, akvaryumlar), vahşi yaşam fotoğrafçılığı (foto safari), kuş gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı gibi aktiviteleri içermektedir (Bayram, 2019, s. 676).

Her ne kadar bu turizm türü Doğu Afrika'daki “büyük beş” memelilerle (fil, gergedan, manda, aslan ve leopar) özdeşleşmiş olsa da dünya çapında çok sayıda farklı türde vahşi yaşam canlısı gözlenmektedir (Valentine, ve Birtles, 2004, s. 16).

Çoğu ülke, vahşi yaşamı izlemek için gerçek veya potansiyel hedef türlere sahiptir. Balinalardan antiloplara kadar memeli toplulukları tur operatörlerinin büyük ilgisini çekmekte ve bunlardan bazıları üreme ve göç gibi yaşam döngüsü süreçleri doğrudan turizm faaliyetlerinin temelinde yer alabilmektedir.

Yaban hayatı deneyiminin tasarımı veya bağlamı oldukça çeşitlidir ve Buckley (2013, s. 10) 'ye göre şunları içerir:

- Ticari turizm operatörlerinin doğrudan katılımı olmaksızın doğal alanlarda (örn. Milli Parklar) vahşi yaşamla rehbersiz ziyaretler. Bu, ABD, Kanada, Avustralya ve Avrupa'nın bazı bölgelerinde vahşi yaşamı izlemenin çok yaygın bir şeklidir.
- Özel yaban hayatı turları (örneğin kuş gözlem turları, safari turları, balina gözlem turları).
- Penguen üreme koloni alanları, balık kümelenme alanları, kuşlar ve balinalar dahil olmak üzere memeliler için göç yolları, kışı geçiren böcek kümeleri, mağaralarda parlayan solucanlar gibi doğal bir yaban hayatı kümesini içeren düzenli konumlar.
- Yaban hayatı içeren doğaya dayalı turlar (örneğin, av sürüşüyle milli park turu; bölgesel korunan alan turu, yaban hayatı bileşeni ile belirli habitat alanlarına (örneğin yağmur ormanları) günübirlik gezi).
- Birincil rolü turizm olmayan kuruluşlar tarafından sunulan, vahşi yaşamı içeren araştırma, koruma veya eğitim turları.
- Bazı tesadüfi yaban hayatı izleme unsurlarını içeren gezi turları.
- Çevredeki vahşi yaşamı içeren konaklama veya diğer turizm tesislerinde gerçekleşen anlık gözlemler.

1.4.8. Mağara Turizmi

Mağaralar, dünyanın farklı yerlerinden turistleri çekebilen doğanın ve böylece ekoturizmin bir parçasıdır (Rindam, 2014, s. 12). Mağara turizmi, bilinen destinasyonların yanı sıra son yıllarda yapılan yeni mağara keşifleriyle turizm türleri arasında giderek daha önemli hale gelmektedir. Bu doğal manzaralar büyüleyici ve turistler için deoldukça değerlidir. Mağaralar, fiziksel çevrenin yüzeyindeki ve yeraltındaki bir karstik sisteminin dönüşümü sonrasında oluşmuş; vahşi yaşamı ve farklı botanik türlerine ev sahipliği yapan kilit doğa şekillerinden biridir (Lobo, ve Moretti, 2009, s. 3).

Doğal kaynaklar olarak mağaralar, turizm gelişimi için büyük potansiyel olabilir ve buna karşılık yer aldığı bölge ve hatta ülkenin ekonomisine önemli katkı sağlar (Rindam, 2014, s. 12). Itanyi, Okonkwo ve Eyisi (2013, s. 35) mağaraların ve

kaya sığınaklarının hem arkeologlar hem de turizm operatörleri için çok büyük bir değere sahip olduğunu düşünmektedir. Bu sayede farklı alanlardan turistlerin odağında yer almaktadır. Arkeologlar için turizm operatörleri ve turistler mağaraları ve kaya sığınaklarını doğa temelli turizmi veya ekoturizmi deneyimlemenin bir yolu olarak algılarken, beslenme alışkanlıkları ve dini inanç sistemleri de dahil olmak üzere geçmişteki insan sakinlerinin yerleşim kalıpları hakkında bilgi sağlarlar. Knezevic ve Zikovic'e (2011, s. 14) göre mağaralar, değerli morfolojik özellikler ve macera turistleri için doğal parkurlar, doğa gözlemcileri içinse çeşitli türlerle donatılan zengin alanlardır.

Farklı özellikleri barındırması nedeniyle mağara sporunda, birçok disiplini aynı anda kullanmak ve uygulamak gerekebilir. Dolayısıyla mağaracılığın birkaç spor dalının bileşimi olduğu söylemek mümkündür. Mağaracılığın amatörden profesyonellere kadar farklı bilgi ve deneyim birikimine sahip, her yaştan bireyin yapabileceği, keşfedilmemiş noktalara ulaşma arzusunu barındıran doğayla iç içe olma hissi uyandıran öte yandan; gözlem, bilimsel merakında içinde olduğu bileşik bir etkinlik olduğunu söylemek mümkündür (Benli, Can, ve Üst, 2017, s. 98).

1.4.9. Agroturizm (Tarım Turizmi)

Tarım turizmi, çiftçiler tarafından ziyaretçilere hitap etmek için düzenlenen belirli boş zaman etkinlikleri ifade eder (İspanya Tarım Bakanlığı 1992). Busby ve Rendle (2000, s. 640)'ye göre agroturizmin özellikleri şunlardır;

- a. Turistlerin ev sahibinin evinde ortak odalarda veya bağımsız odalarda konaklamayı içerir.
- b. Turist, yerel gelenekleri ve görenekleri korunan tüm çiftçi ailesiyle birlikte vakit geçirir.
- c. Turistlerin kalabalıktan uzak, doğayla iç içe, huzurlu bir konaklama geçirmesini amaçlar.
- d. Tarım turizmi, kırsal bir ortamda salt bir hizmet sunumunun çok ötesine geçerek yapılan seyahati anlamlandırmanın yeni bir yolunu, yeni bir

farkındalığı, yeni dünyalara, çevreye ve yerel insanlara ve kültürlerine karşı olumlu bir tutum geliştirmeyi ifade eder.

Genellikle aileleriyle seyahat eden bu tür agroturistler, eğitilmiş ve ağırlıklı olarak şehir kökenli olma eğilimindedir. Yerel geleneklere saygı duyarlar ve genellikle ziyaret etmeyi planladıkları yerler hakkında önceden bilgi toplarlar. Agroturistler kitle turizminden kaçınmak istemektedir. Bunun yerine, doğayla maksimum temas ile yerel halk ve diğer insanlarla sıcak ilişkiler kurmaya meyillidirler. Çevreye duyarlıdırlar ve daha sağlıklı yiyecekler de dahil olmak üzere doğal ürünler talep ederler. Ayrıca özgün yerel kültürün yanı sıra yeni etkinlikler ve huzur sağlayan alanlar ararlar (Hall, Jenkins, ve Kearsley, 1997).

Çanga ve Üzümcü (2019)'ye göre, tarım turizmi, genel olarak kırsal alanlarda tarım faaliyetleri odaklı gerçekleştirilen, ziyaretçilerin temel tarımsal faaliyetleri yürüttüğü bunun yanı sıra kültürel çekici unsurları tecrübe etmeye olanak sağlayan faaliyetlerin tümünü kapsar (akt. Çalışkan, 2020, s. 36).

1.4.10. Ekogastronomi Turizmi

Gastronomi insanlarla ve yerlerle ilgilidir. Bir hikâye anlatmak için maddi ve maddi olmayana değer vermek yerel topluluklarda özgünlüğü korumak ve teşvik etmenin bir yolu olarak görülmektedir. İki yüz yıl önce gastronomi sözcüğü, modern zamanlarda, Fransa'da Jacques Berchoux (1804) tarafından yayınlanan bir şiirin başlığı olarak ilk kez ortaya çıktı. O zamandan beri kelimenin büyük popülaritesine rağmen, gastronomi araştırmalarının nesnesi olan gastronomi, hala tanımlanması oldukça zor bir olgu olarak ifade edilmektedir (Scarpato, 2002, s. 54).

Yeme ihtiyacının insanın var olmasından bu yana süre geldiği bir gerçektir. Ancak tarih boyunca geçirdiği evrim doğrudan insan ve toplum özellikleriyle yakından ilintilidir. Sanayileşmeden bu yana, postmodern toplumların daha hızlı temposu, daha hızlı gıda üretimi ve tüketimine, hızlı gıdaların batı toplumlarında artan önemine ve giderek artan bir şekilde gelişmekte olan toplumlarda ve bazı insanlar için genel yeme uygulamalarının önemli bir parçasına doğru bir kaymaya tanık oldu. Daha hızlı pişirme süreçleri ve lezzet, tat ve kaliteden yoksun

homojenleştirilmiş gıda maddelerinin kabulü, yemek hazırlama ve pişirme süresinin temel görevlerinin o kadar kolay karşılanmadığı günümüzde insanların artan yaşam hızının belki de belirtileridir. Öte yandan, günümüz gıda sistemleri, endüstriyel seri üretim ile karakterize edilmekte ve sosyal, ekolojik ve ekonomik bir bakış açısıyla fazlasıyla savunulamaz hale gelmiştir (Björklund, 2016, s. 2).

Gastronomi ve turizm olguları ele alındığında ise, tarihsel olarak, seyahat başladığından beri yemek, turist deneyiminin çok önemli bir unsuru olmuştur. Tüm turistler her gün “yemek” yemek zorundadır ve bu nedenle ister birincil ister ikincil bir motivasyon olsun, destinasyon yemeği özünde önemlidir. Ancak, bu ikincil motivasyon son yirmi yılda gastronomi alanında yürütülen çalışmalarla birincil motivasyonun kaynağına dönüşmeye başladığı görülmektedir (Güneş, 2013, s. 17).

Gastronominin turizm içinde ağırlık kazanmasıyla birlikte, gastronomiye dair tüm süreçlerin de ekogastronomi; tarım faaliyetlerini, gıda malzemelerinin üretimi, yemeğin yapımını, tadımı ve satışını içeren doğal, kültürel, sosyal, ekonomik, politik ve psikolojik tüm unsurla ilişkili bir turizm türü halini almıştır (Görkem, Bayram, Bertan ve Bayram, 2016, s. 602).

Yurtseven (2014), ekogastronominin özellikleri arasında öne çıkanları şu şekilde sıralanabilir;

- Yerel tarımı ve yerel yiyecek üretimini destekler.
- Kültürel sürdürülebilirliği destekler.
- Yöresel marka ve kimliğin oluşturulmasını destekler.
- Yerel ekoturizm kaynaklarını genişletir ve geliştirir.
- Yöre ekonomisine katkı sağlar.

1.4.11. Botanik Turizmi

“Botanik” kelimesi eski Yunancada yer alan “Botany - βοτάνη” kelimesinden türemiştir. Anlam açısından bitki bilimi, bitki biyolojisi veya fitoloji olarak da adlandırılan botanik, bitki yaşamı bilimi ve biyolojinin bir dalıdır (Considine, 2019, s. 395). Botanik turizmi ise var olan biyolojik çeşitliliğin korunması ve

geliştirilmesine yönelik ilginin artmasıyla birlikte son yıllarda gelişen bir alt turizm disiplini (Irmak, ve Yılmaz, 2011, s. 100). Önceleri keşif amaçlı bilimsel nitelikte gerçekleştirilen seyahatler olsa dahi, günümüzde doğaya ilişkin merak duyan her yaştan birey bu seyahatleri gerçekleştirmektedir (Karaşah, ve Var, 2016, s. 123).

Şehirleşmenin artması ve buna bağlı olarak da yerleşim merkezlerinde azalan yeşil alanlara ve bu alanlarda var olan bitki türlerine olan özlem, genel olarak şehirli turistlerin bu özlemlerini gidermeleri için kırsal kesimlere ve yeşil alanlara doğru turizm faaliyetlerini arttırmalarına neden olmuştur. Botanik turizmi iki temel ortamda gerçekleştirilir. Bunlardan ilki, bitkilerin doğal ortamlarında gözlemlenmesi; ikincisi kontrollü yetiştirme ortamları olan botanik bahçesi veya arboretumlardır. Bu alanların, dinlenme ve eğlenme gibi rekreatif amaçlı seyahat sunan ve meraklılara bitki türlerinin incelenmesi, ayrıca araştırılması için imkân sunduğu bilinmektedir.

1.4.12. Kamp ve Karavan Turizmi

Kamp yapmak farklı insanlara farklı anlamlar çağırır. Maceracı için vahşi bir deneyimi temsil ederken bir ebeveyn için kısa bir kaçış, bir aile tatili veya ucuz bir konaklama yeridir. Bir karavancı için ise kamp bir yaşam tarzıdır (Hardy, Hanson, ve Gretzel, 2012, s. 225).

Tüm yaş gruplarından ve sosyoekonomik kesimlerden insanların dahil olabileceği kampçılık, kamp alanları, karavan parkları, çadır kamplarını, baraka köylerini ve rekreasyon araç parklarını içeren açık hava ağırlama sektörü olarak, düşük maliyetli bir turizm nişinden, zaman içinde farklı segmentler tarafından farklı seviyelerde değer verilen ve farklı beklentilere göre çeşitlenen hizmet anlayışıyla ana akım, çok yönlü bir rekreasyon deneyimine dönüşmüştür. Zaman içinde, bir kaçış, sosyalleşme, özgürlük ve keşif için kişisel ve kişiler arası ihtiyaçların tetiklediği bu alt turizm türü alternatif bir konaklama veya yaşam tarzı biçimi olarak yeniden tanımlanmıştır (Brooker, ve Joppe, 2013, s. 4).

En temelde kampçılık, karavancılık ve diğer geçici barınak biçimleriyle ilişkilendirilmesine rağmen ister kamp alanında ister vahşi ortamda olsun, kısa bir süre için bir çadırda yaşama faaliyetini ifade eder (Brooker, 2012, s. 70).

Gelenekçilerin çadır ve açık hava rekreasyonu tanımıyla da örtüşen bu turizm türü; konaklama imkanlarının çeşitlenmesiyle birlikte en az bir gece karavanda, kabinde veya ev konforunun keyfini çıkarabileceğiniz başka bir geçici barınakta uyumayı içerecek şekilde geniş bir çerçevede ele alınır olmuştur (Brooker ve Joppe, 2013, s. 4).

Collins ve Kearns (2010, s. 59) kampı bir bütün olarak kavramsallaştırmaya çalışırken, “eğer her şey dahil tatil köyleri ve lüks oteller turizm konaklama yelpazesinin bir ucuysa, o zaman kamp alanları kesinlikle diğer ucunda yer alır” önermesinden yola çıkar. Maliyet ve konforla ilgili hususların ötesinde, kamp alanları ve karavan parkları iki ana açıdan ayırt edici konaklama biçimleri olarak görülmektedir.

1.4.13. Safari Turizmi

Safari, Arapça sefer kelimesinden türemiş anlam itibarıyla "yolculuk" demektir. Ancak safari turları, safari kelimesinin genel anlamından ziyade, daha spesifik anlamda bir yolculuk türüne işaret eder. Safari turizminde öne çıkan foto safari ve jeep safari öne çıktığı ve yoğun olarak turizm faaliyetleri arasında yer aldığı görülmektedir.

1.4.13.1. Jeep Safari

Bu yolculuklar, doğanın güzelliklerini ve gizemli dünyasını gözler önüne sermek amacıyla düzenlenmiştir ve çoğunlukla jeepler ile gerçekleştirilir. Jeep sayesinde girilmesi ve aşılması zor yollar kolayca aşılar ve doğanın bilinmeyenleri bu sayede keşfe hazır hale gelir. Safari turları dünya genelinde ve ülkemizde oldukça popülerdir.

1.4.13.2. Foto Safari

Fotoğrafçılık, ilk kez 1839 yılında bir görüntüleme aracı olarak ilan edilmiş, kullanılmış ve hemen sonrasında çok farklı alanlarda kullanılarak yaygınlaşmıştır. Bu yaygınlaşmayla birlikte, “fotoğrafçılık” kavramı ortaya çıkmış, dünyanın pek çok

yerinde insanlar fotoğraf çekerek bu çekilen fotoğrafları da ticari bir materyale dönüştürmüştür. (Algan, 2007, s. 87).

Bireysel fotoğraf çekimi ve görüntülemenin dışında, sosyal medya kullanımı ve sanal pazarlama ile birlikte sektörel olarak turizm fotoğrafçılığının ise insanların, muhtemel turizm tercihlerini ve bu tercihlere ilişkin beklentilerini şekillendirme noktasında önemli bir rol üstlendiğini söylemek mümkündür (Morosan ve Jeong, 2008, s. 13).

Lo, McKercher, Cheung, ve Law (2011, s. 730) turistlerin deneyimlerini fotoğraf olarak görüntülemedeki motivasyonlarından birinin de ziyaret edilen alanlardaki doğal ve kültürel değerleri tekrar görememe ihtimali olduğu söylenebilir. Bu nedenle, fotoğrafların ziyaretlere ilişkin anları ölümsüzleştirme noktasında önem arz ettiğini söylemek mümkündür. Bununla birlikte, kamera ve görüntüleme, gerçekleştirilen eylemin yapıldığını ortaya koyması açısından da önemlidir.

Fotoğraf turizmi özellikle doğal kaynaklara yönelik gerçekleştirildiği takdirde ekoturizm faaliyetlerinden biri olarak ifade edilebilir. Alternatif turizm türlerinden biri olan ekoturizm etkinliklerine katılan turistler ve rekreasyonistler sadece doğal alanları gezmekle kalmayıp fotoğraflarını da çekmektedirler. Fotoğraf çekerek ise vahşi yaşamı, farklı kültürel öğeleri ve el değmemiş doğal alanları beraberlerinde götürmüş yani ölümsüzleştirmiş olmaktadırlar (Divinagracia, Divinagracia, ve Divinagracia, 2012, s. 87).

Tüm bu yönleriyle fotoğraf turizmi etkinliklerine katılan turistlerin veya rekreasyonistlerin çevresel tahribatın oluşumuna karşı olmaları, ekosistemi koruyucu tutum içinde olmaları beklenmektedir. Ayrıca toplumsal değerlere zarar vermeyen bir tutum içinde aktivitelerini geçirmeleri öngörülmektedir (Clifton, ve Benson, 2006, s. 238-254).

1.4.14. Kuş Gözlemciliği (Ornitoloji)

Son yıllarda önemli bir ivme yakalayan ekoturizm içinde doğa temelli pek çok alt turizm türü yer almaktadır. Ancak bunlar arasında küresel ölçekte en hızlı

sektörel büyüme ise kuş gözlemciliği dalında olmuştur (Wood, 2002, s. 11). Bu turizm türüne ilişkin olarak dünya genelinde bazı ülkelerde düzenli kayıtlar tutulduğu bilinmektedir. Bu kayıtlara göre; ABD’de, 2001 yılından 2011 yılına kadar kuş gözlemine katılan kişi sayısı 800 bin artarak 46,7 milyona ulaşmıştır; benzer şekilde bir artış da düzenli kuş gözlemcisi sayısında yaşanmıştır. 1983 yılı ile mukayese edildiğinde, kuş gözlemcisi sayısında %132 oranında bir artış olduğu görülmektedir. Ekonomiye sağladığı katkıların yanı sıra düşük çevresel etkileri, genellikle eğitilmiş ve yüksek gelir düzeyine sahip insanlar tarafından tercih edilmesi nedeniyle kuş gözlemciliği, ekoturizmin önemli bir bileşenidir (Sevindi, 2013, 63-76).

Kuş gözlemciliği, doğal ortamlarında kuş türlerinin davranışlarının gözlemlene temeline dayanan, bireysel veya toplu halde gerçekleştirilen bir rekreasyon faaliyetidir. Bu gözlemler, coğrafi ve iklim koşulları göz önünde bulundurulmak kaydıyla çıplak gözle ve/veya farklı teknolojik ekipmanlar aracılığıyla yapılabilir. Her ne kadar, faaliyetin gerçekleştirileceği destinasyona ve diğer gözlem destinasyonları arasında yürüme yapılsa da genel itibarıyla fiziksel güç gerektirmeyen ve çoğu zaman sessiz ve hareketsiz kalmayı gerektiren bir gözlem sporu olarak da bilinmektedir. Bu nedenle, kuş gözlemciliğini, ekoturizmin alt türleri içerisinde, yaban hayatı gözlemleri başlığı altında yer vermek daha uygundur (Tapper, 2006, s. 12).

Doğada belki de en az ayak izi bıraktığı söylenebilen kuş gözlemciliği, tüm kuş türlerinin yaşam alanları noktasında oldukça hassas olması nedeniyle yeşil alan tahribatı, sulak arazi tahribatı ve tarım ilacı kullanımının olumsuz sonuçları noktasında öngörü oluşturma imkânı sunduklarından, sağlıklı ve kapsamlı bir çevre koruma strateji unsurları arasındadır.

Erdoğan (2003, s. 137), kuşların hassas canlılar olduğuna dikkat çekerek, kuş gözlemcilerinin bu bağlamda dikkat etmesi gereken hususları şu şekilde sıralamıştır. Buna göre kuş gözlemcileri:

- Destinasyonlara çok duyarlı olmalıdır.

- Mevcut habitata göre gözleme yöntemleri arasında uygun tercihler yapılmalıdır.
- Gerçekleştirdikleri faaliyetleri lokasyon, tarih, iklim koşulları gibi farklı parametrik başlıklar altında kayıt altına almalıdır.
- Kuşların doğal yaşam alanlarını taciz etmeden konumlanmalı, yumurtlama alanlarına girmemeli, önceden belirlenen yürüme rotalarını tercih etmeli ve gözlem esnasında kuşları rahatsız edecek davranışlardan kaçınmalıdır.
- Kuşların sosyalleşmek için çıkardıkları sesleri taklit eden ve bu nedenle davranışsal özelliklerine zarar verebilecek yapay kuş seslerini yoğun olarak kullanmamalıdır.
- Gözlem yapılan destinasyonlar için yerel/bölgesel/ulusal kural ve kanunlara riayet etmeli ve bunlar ışığında faaliyeti yürütmelidir.

1.4.15. Termal Turizm

Teknolojinin sağladığı tüm fayda ve rahatlıklara rağmen günümüz insanı günlük yaşamlarında büyük bir baskı altında yaşıyor ve zamanla hastalıklara karşı geçmişe göre daha duyarlı hale gelmiştir. Bu nedenle, sağlıklı bir yaşam tarzını benimseme isteği, kötüleşen yaşam koşulları nedeniyle günümüz toplumunda hızla artan bir talep haline gelmiştir (Timur, 2018, s. 38-48).

Termal turizm, “şifalı” olarak betimlenen ve mineralli sıcak sular ile bunlara ait çamurların, kaynağın yöresindeki sağlık üzerine olumlu etkilerinden yararlanmak üzere arz ve talebe göre oluşan bir turizm hareketi olarak görülmektedir. Bu ortamda uygulanan termal su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerle iklim kürü, ayrıca fizik tedavi, rehabilitasyon, mekanoterapi, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi çeşitli sağlık uygulamaları için gerçekleştirilen turizm hareketi olarak tanımlanmaktadır (Baytok, 2020, s. 123-144).

1.4.16. Hava Sporları Turizmi

İnsanların rekabet, rahatlama, eğlenceli vakit geçirme gibi farklı amaçlarla yaptıkları bilinen “spor”, uzun yıllardır bir turizm türü olarak yapılagelmektedir. Albayrak (2013) “Alternatif Turizm” adlı kitabında; bu turizm hareketliliğinin alt türlerinden biri olan hava sporları turizmi ise gelişen teknoloji ve bu teknolojinin hava sporlarına entegre edilmesiyle birlikte günümüzde yönelimin arttığı bir turizm türüdür. Hava sporlarının temelinde bireyin yapılan spor bazında çeşitli teknik ekipmanları kullanarak ve gökyüzünde oluşan hava değişimlerden de faydalanarak faaliyeti gerçekleştirildiğini ifade etmektedir (akt. Diker, Çetinkaya ve Cinkara, 2016, s. 84-100). Bilindiği gibi hava sporları hava araçları ile gerçekleştirilmektedir. Hava araçları; havalanabilen ve havada seyredebilme kabiliyetine sahip her türlü araca verilen isimdir (THK, 2015, s. 9). Bu bilgiler ışığında hava sporları turizmi şu şekilde tanımlanabilir; ticari amaç gütmeksizin sürekli yaşanan ve çalışılan yerin dışına hava araçlarından biri ya da birden fazlası ile birlikte yapılan sportif faaliyetlere katılmak, izlemek ya da organizasyonlara katılmak için gerçekleştirilen seyahatlerdir. Tanım söz konusu kavramın spor turizminin bir çeşidi olması nedeniyle spor turizmi tanımlarında bahsedilen “spor faaliyeti” kısmına hava araçları ile yapılan sportif faaliyetler ibaresi eklenerek oluşturulmuştur. Burada ifade edilmek istenen ticari amaçlar dışında kalan bütün amaçlar ve havacılık sporlarının herhangi bir türüne, izleyici, yarışmacı ya da katılımcı olarak katılma güdüsü ile yapılan seyahatler olduğudur. Bu faaliyetlere katılan kişiler ise hava sporları turisti olarak adlandırılır (Diker, Çetinkaya ve Cinkara, 2016, s. 84-100).

Hava sporları, türüne göre farklı ekipmanlar ve/veya hava araçları gerektirmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, ülkemizde yapılan hava sporları turizmi araçlarını şu şekilde sıralamaktadır.;

- Yamaç paraşütü
- Yelken (delta) Kanat
- Sıcak Hava Balonu
- Mikrolayt
- Planör

- Model Uçak
- Paraşüt

Bu araçlarla gerçekleştirilen hava sporları ise; paraşütle atlama, bungee jumping, yamaç paraşütü (Paragliding), yelken kanat ile uçuş, planörcülük, sıcak hava balonu (hot-air ballooning), motorlu yelken kanat (hang-gliding), deniz paraşütü (parasailing), güç uçurtması (power kiting), serbest düşüş (skydiving), hava sörfü (skysurfing), havada süzülme (soaring) 'dir (Avan, 2019, s. 201).

Yamaç paraşütü, havanın basıncına ve rüzgârın yönüne göre kolay Harita alabilen, pilotların uçuş kılıfı içine yatay şekilde konumlandıkları, saatte yaklaşık 20 ila 60 km arasında hıza ulaşılabilen iniş alanı noktasında diğer hava sporlarına göre daha az alan gerektiren bir spor türüdür (Hicks, 2013, s. 20). Faaliyetin gerçekleştirilmesi için birey yeterli destek hava akımı alabileceği yüksek bir zeminden veya alandan havalanmalıdır. Kalkış esnasında paraşütün kubbe kısmına bağlı olan iplerin doğru şekilde çekilmesiyle paraşüt havalanmaktadır (Çalışkan, 2020, s. 20).

Sıcak hava balonuyla uçmak, standartlaştırılmamış ve olağandışı bir turistik aktivite biçimi olarak tanımlanabilir (Novotna, Frantal, Kunc, ve Kubickova, 2021, s. 36). Daha geniş bir bağlamda, balonculuk doğa temelli turizm veya çevre turizmi kategorisine girmektedir (Robinson, ve Novelli, 2005, s. 1-11). Genellikle balon uçuş sezonu mayıs ayından ekim ayının sonuna kadar sürer. Belirlenen yıldaki mevsim, yalnızca hava koşullarıyla değil, aynı zamanda hükümet kısıtlamalarıyla da çerçevelenmiştir (Novotna, Kubickova, ve Kunc, 2021). Pine, ve Gilmore (1999) tarafından “esthetics (estetik), education (eğitim), entertainment (eğlence), escape (kaçış)” şeklinde sıralanan turizmin 4E modeline göre; balon deneyiminin “estetik ve eğlence” öne çıkan boyutları olmuştur (akt. Fiore, Niehm, Oh, Jeong, ve Hausafus, 2007, s. 1-13).

1.4.17. Atlı (Equestrian) Doğa Yürüyüşü Turizmi

At temelli turizm, turizm endüstrisinin önemli ve büyüyen bir sektörü olmasıyla birlikte binicilikten atlı safariye kadar çeşitli spor imkanları sunan bir turizm türüdür (Helgadóttir, ve Sigurðardóttir, 2008, s. 107).

Günümüz dünyasında mevcut yaşam koşulları ve çevresel etmenler insanların doğaya olan ihtiyacını ve özlemini arttırmıştır. Doğal alanlara doğru gerçekleştirilen seyahatler ve doğada geçirilen zaman, insanların doğada yaşayan canlılarla vakit geçirme ortamı oluşturmuş; insanların binlerce yıldır bir ulaşım aracı olarak kullandıkları atlarla çeşitli faaliyetler yapmalarına olanak tanıdığı düşünülmektedir. Öte yandan, insanların hali hazırda tanıdığı bir canlı olan atı keşfetme isteği, onunla birlikte doğada vakit geçirme isteği; açık veya kapalı manejlerde sportif binicilik eğitimleri güzergâhı içerisinde dere, orman vs. içeren eğimli arazi parkurlarında uzun mesafede at gezintileri imkânı sunan destinasyonların; ziyaretçilerin nazarında bir adım öne çıkmasını sağladığı düşünülmektedir (Kılıç, 2019, s. 35).

1.4.18. Kültür Turizmi

İnsanların turizm faaliyetlerine katılma sebepleri arasında sanat, dil, din, tarih, mimari, festival, gastronomik değerler ve diğer bileşenleriyle kültür önemli bir yer tutmaktadır. Kültürel özelliklerin çok uzun dönemlerde olgunlaşması ve yerleşerek mevcut destinasyonlarla bütünleşmesi sonucunda büyük göç hareketlilikleri haricinde farklı yerlere taşınmaz. Bu da kültürel özelliklerin belli bir yöreye ve/veya bölgeye özel olması sonucu ortaya çıkarır. Bu özgünlük durumu ise bu bölgelere turizm talebi yaratır (Bandoğlu, 2015, s. 155-168).

1.4.19. Av Turizmi

Av turizmi için ana hedef türler arasında daha büyük toynaklılar (çoğunlukla boynuzlugiller), kemirgenler ve su kuşları bulunur, ancak aynı zamanda ayılar, kurtlar, tilkiler, kedigiller (yabani kedigiller), timsahlar gibi etçil türleri de içerebilir. Balıkçılık, nehir ve göllerdeki çok çeşitli deniz/ağzı balıkları, yumuşakçalar,

kabuklular ve çeşitli tatlı su türlerine odaklanır (Bauer, ve Herr, 2004, s. 55-77). Tüm avcılık/balıkçılık turizm kapsamına girmez, ancak bu turizm aşağıdaki tanımlayıcı unsurları içermelidir:

- Belirli bir destinasyona varış seyahati içermeli.
- Gerçekleştirilen av faaliyeti rehberler aracılığıyla belli bir organizasyon doğrultusunda yürütülmeli.
- Av hizmeti için belli bir ekonomik ödeme yapılmalı.
- Varış destinasyonunda belli bir süre konaklama sağlanmalı.

1.4.20. Jeopark Turizmi

Jeopark kavramının temellerinin 17. Yüzyıla kadar dayandığı bilinmektedir. Oluşumu milyonlarca yıl alabilen jeolojik yapıların korunması ve gelecek yıllara ve nesillere aktarılması, iklim değişimi ve doğal yıkımın giderek hız kazandığı dünyada önem kazanmıştır. Bu bağlamda, doğa turizmine meraklı insanların ilgisini cezbeden, bu jeolojik yapıları görmek ve gezmek amaçlı turizm faaliyetleri; jeopark turizmi türü olarak tüm dünyada yaygınlaşmıştır. UNESCO listesinde dünyada 147 adet jeopark mevcut olduğu bilinmektedir (Öztürk, ve Horasan, 2020, s. 876-888).

Harita 1.1. Jeoparkların dünyadaki dağılımı (Ruban, 2018, s 82).

1.4.21. Hüzün Turizmi

Sıklıkla tanaturizmi olarak da ele alınan, bu turizm faaliyetine ilişkin literatür taraması yapıldığında; tanımlanması ve sınırlarının ortaya konması noktasında tam bir anlaşma olmadığı görülmektedir. Lennon (2018, s. 585-602), karanlık turizmi, ölüm, afet ve ahlaksızlıkla ilişkili alanlara yapılan ziyaretler olarak tanımlamaktadır. Seaton (1996, s. 240) ise tanaturizmi “tamamen veya kısmen ölümle gerçek veya sembolik karşılaşmalar arzusuyla motive edilen bir yere seyahat, özellikle de ölümle ilgili bir yere seyahat etmek' olarak tanımlayarak, iki terimi birbirinin yerine kullanmış ve genellikle hüzün (karanlık) turizminden tanaturizm olarak bahsetmiştir. Stone'un (2006, s. 146) karanlık turizmi “ölüm, acı ve görünüşte ürkütücü yerlere seyahat” olarak tanımlayan bakış açısı, geniş çapta kabul görme eğilimindeyken, karmaşıklıkları keşfetmek için geniş bir perspektif ise Magee ve Gilmore tarafından ortaya konmuştur. Magee ve Gilmore (2015, s. 898-917) hüzün turizmini, “trajedilerin veya tarihsel olarak kayda değer ölümün meydana geldiği ve yaşamlarımızı etkilemeye devam eden yerlere ziyaretler” olarak ifade etmiştir.

Avrupa genelinde, ortaya çıkan salgın hastalıklar, savaşlar, yönetimsel zulümler nedeniyle kitlesel ölümlerin yaşandığı bilinmektedir. Özellikle 2. Dünya Savaşı nedeniyle Nazi toplama kampları, Birleşik Krallık'ta kraliyet kararları nedeniyle ortaya çıkan sonuçların canlı tutulduğu zindan ve kuleler ile benzeri yerlerin her yıl oldukça yoğun şekilde turist çektiği görülmektedir.

1.5. Destinasyon Kavramı

Sektörel olarak sıklıkla kullanılan ve orijinalinde “destinare” olarak Latince'den pek çok dile geçen “destinasyon” kelimesi sözlük anlamı olarak, seyahatin varış noktasını ifade etmektedir (www.tdk.gov.tr). Öte yandan, destinasyon kavramına ilişkin olarak da çeşitli tanımlar yapılmıştır. Bahar ve Kozak'a (2005, s. 61-71) göre bir turizm destinasyonun bu tanımlamayı elde edebilmesi için aynı kültür, iklim ve doğa koşullarına sahip, doğal ve kültürel varlıklara ev sahipliği yapan, bu alanda farklı beklentilere yönelik faaliyetlerin yapılması için gerekli alt yapı ve konaklama, yeme-içme ve benzeri organizasyonel hazırlıkların

tamamlandığı, kamusal hizmetlerin sunulduğu turist çekim merkezlerinden oluşan, belli bir marka ve imajı değeri bulunan coğrafik alanlardır.

Buhalis (2000), tarafından yapılan bir başka tanımdaysa; destinasyon yerel ölçekte sunulan mal, hizmet ve tatil deneyimlerinin birleşimidir olarak ifade edilmiştir. Ayrıca Buhalis, destinasyonun tüketicilerin eğitim ve kültürel özellikleri; bunlar ışığında tatil beklentilerine ve bu beklentiler doğrultusunda ortaya çıkan ziyaret amaçlarına ve geçmiş tecrübelerine göre yorumlanabilen öznel bir kavram olduğunun da altını çizmektedir. Özdemir (2007, s. 1) 'de destinasyon tanımında Buhalis ile ortak bir perspektiften yaklaşmış misafirlere ilişkin cazibe unsurlarının yer aldığı ve bunlara ilişkin verilen hizmetlerin bir bütünü olduğu ifade etmiştir. Bu bütün herhangi bir ülkeyi işaret edebileceği gibi, daha küçük ama yoğunluğu bir şehir alanında daha geniş ev sahipliği yaptığı farklı özellikler nedeni ile insanların gözünde imajı olan markalaşmış bir alan olarak da tanımlanmaktadır (Ekinci, ve Hosany, 2006, s. 127-139). Ayrıca, Özdemir'e göre destinasyon birey beklentileri, sunulan hizmetler ve turizm değerleri açısından çoklu bir yapı içermesi sebebiyle de planlanması, yönetilmesi ve pazarlanması oldukça zor bir ürün halini almaktadır (Özdemir, 2007, s. 3).

1.6. Turizm ve Destinasyon Arasındaki İlişki

Destinasyonlar, barındırdığı kaynaklar, sahip olduğu coğrafi ve iklim şartları imkân tanıdıkları turizm faaliyetlerine göre çeşitlendirilebilir (Pekyaman, 2008, s. 7). İnsanların hangi destinasyonları neden tercih ettikleri halen tam olarak belirlenememiştir. İzlenen bir televizyon programı, bir internet videosu, sosyal medya hesaplarında denk gelinen bir görsel paylaşım ve bu paylaşım istinaden yapılan yorumlar neticesinde destinasyonlar hakkında belli ölçüde fikir sahibi olabilirler.

Turistler izledikleri televizyon programlarından, takip ettikleri yazılı medya unsurlarından, kitap ve broşür gibi yayınlardan herhangi bir destinasyonun verilmek istenen imajı hakkında fikir sahibi olabilirler. Pazarlama stratejisi gereği yazılı, görsel ve internet medyasında sıklıkla yer verilen New York, Paris, Roma, Londra

gibi popüler destinasyonlar neredeyse herkes tarafından bilinir ve bu nedenle yılın belli dönemlerinde yoğun bir şekilde ziyaret edilirler (Özdemir, 2007, s. 156 - 159).

Destinasyon ve turizm arasında karşılıklı bir bağ mevcuttur. Turizm sektörünün pazarlama noktasında destinasyonlara ve bu destinasyonlardaki coğrafi ve kültürel varlıklara gereksinim duyarken; destinasyonların da sahip oldukları bu varlıkları tanıtmaya, markalaştırma ve böylece gerçek değerlerine kavuşması için turizme ihtiyacı vardır (Keskin, 2012, s. 36).

Turizmin bir ülkenin şehirleri veya bölgeleri arasında ortaya koyduğu pek çok alandaki olumlu, turizm faaliyetlerinin önemini ortaya konmuştur. Bu nedenle, turizm yatırımları global ölçekte ivme kazanmış ve destinasyonları arasında bir rekabet oluşmuştur. Giderek artan bu rekabet sürecinde ise yeni turizm destinasyonları oluşturulurken yapılacak yatırımları noktasında çok iyi analiz yapılması gerekmektedir (Özdemir, 2014, s. 229). Bu analize ek olarak, UNWTO ise destinasyon yönetimine vurgu yaparak, sürdürülebilirlik ilkesine göre hareket edilmesinin gerekliliğine işaret etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma özellikle Kovid – 19 pandemisi sonrasında 3S (İngilizce karşılıkları olarak: sea, sand, sun) kitle turizm anlayışının önüne geçen ekoturizm faaliyetlerini konu edinmektedir. Araştırmanın amacı “Batı Avrupa” ve “Kuzey Avrupa” da yer alan Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Letonya, Litvanya, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık’ta ön plana çıkan ve marka değeri haline gelmiş ekoturizm destinasyonları ayrıntılı bir şekilde incelemektir. Bunun yanında ekoturizmde trendlerin neler olduğu sorusuna cevap aranmış; bu faaliyetlerin Türkiye’ye tanıtılması ve literatüre kazandırılması amaçlanmıştır.

Çalışmanın, ulusal ve uluslararası stratejiler ışığında ve sürdürülebilirlik odağında yürütülen ekoturizm faaliyetlerinin ve bununla birlikte, gelişen ekoturizm sektöründe ortaya çıkan trendlerin anlaşılması ve bu alanla ilgili yapılacak yeni araştırmalara örnek oluşturması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

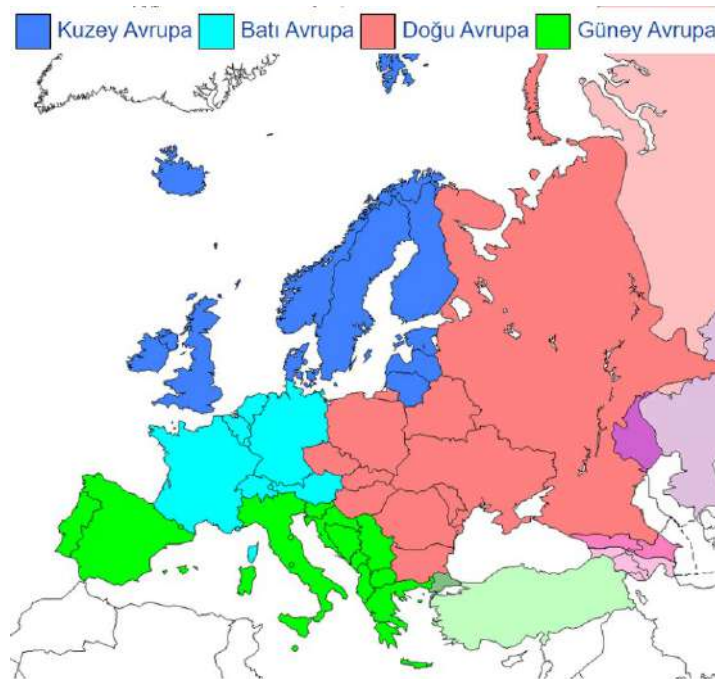
2.2. Araştırmanın Yöntemi

Betimsel nitelik taşıyan bu çalışmada, tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2009, s. 77). Bu modelde kaynak ve doküman tarama aşamasında elde edilen bilgiler birbirine bağlantılı olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada akademik çalışmalar, çevrimiçi kaynaklar ve uluslararası kuruluşların strateji belgeleri incelenmiştir. Bunun yanı sıra, söz konusu ülkelerin resmi turizm internet sitelerinden, turizm sektöründe hizmet veren internet siteleri ile çevrimiçi katalog ve broşürlerden faydalanılmıştır. Araştırma neticesinde elde edilen bulguların zamana ve çeşitli etkenlere bağlı olarak değişime uğrayabileceği ve bu nedenle genellenemeyeceği anlaşılmıştır.

2.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa’da yer alan 16 ülke oluşturmaktadır. Bu ülkelerin seçiminde; Birleşmiş Milletler İstatistik Bölümü tarafından son olarak 1999 yılında güncellenen geoscheme sistemi esas alınmıştır. Bu sisteme göre Avrupa Kıtasında yer alan ülkeler; "ülkelerin veya alanların belirli gruplara atanmasının istatistiksel kolaylık sağlaması" adına dört bölgeye ayrılmıştır.

Birleşmiş Milletler’e göre ve Harita 2.1.’de yer aldığı şekliyle, Batı Avrupa’da Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Lihtenştayn, Lüksemburg, Monako, Hollanda, İsviçre olmak üzere toplam 9 ve Kuzey Avrupa’da ise Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Letonya, Litvanya, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık olmak üzere toplam 10 ülke yer almaktadır. Bu ülkeler arasında yer alan Lihtenştayn, Lüksemburg ve Monako’da herhangi bir ekoturizm faaliyetine rastlanmaması nedeniyle araştırmanın örnekleme bu ülkeler dahil edilmemiştir. Araştırmanın örneklemini ise ilgili 16 ülkede yer alan 198 ekoturizm bölgesi ve bu bölgelerde yürütülen ekoturizm faaliyetleri oluşturmaktadır.

Harita 2.1. Avrupa'nın Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulmuş bölgeleri (Kaynak: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_geoscheme_for_Europe. Erişim Tarihi: 01.12.2021).

2.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, “Batı Avrupa” ve “Kuzey Avrupa” da yer alan Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Hollanda, İsviçre, Danimarka, Estonya, Finlandiya, İzlanda, İrlanda, Letonya, Litvanya, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık’ta yer alan ekoturizm destinasyonlarında yürütülen faaliyetler ile sınırlıdır.

Çalışma, alanyazında yer alan akademik kaynaklar, söz konusu ülkelerin resmi turizm internet siteleri ve istatistik veri tabanları, turizm alanında hizmet veren internet siteleri ile; bu sitelerde yer alan çevrimiçi kaynaklardan elde edilen verilerle sınırlıdır.

2.5. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yabancı kaynak ve veri tarama araçları uygulanmıştır. Kavramsal kısımlar literatür taraması yapılarak daha önceki çalışmalar doğrultusunda hazırlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ÇALIŞMA ALANI (BULGULAR)

3.1. Avrupa’da Ekoturizm

Doğal ortamlara odaklanan turizm olan ekoturizm, turizm endüstrisinin büyük ve gelişimini sürdüren bir parçasıdır. Tüm global destinasyonlarda olduğu üzere Avrupa Ülkeleri de bu sektöre dair yatırımlarına devam etmekte ve rekabet içinde kalmaktadır. AB politikalarının, programlarının ve girişimlerinin iki yönü takip ettiği söylenebilir. Turizm, bir yandan sürdürülebilir, karlı, kaliteli ve tüm sosyal kategoriler tarafından erişilebilir olması için düzenlemelere ihtiyaç duyan bir ekonomik sektör olarak görülürken diğer yandan turizm yerel ve ulusal amaçlara ulaşma noktasında tamamlayıcı bir niteliğe sahiptir (Iakovoglou, Zaimes, Bermúdez-Cañete, García, Giménez, Calderón, ve Abrudan, 2015, s. 1059-1063).

Özetlemek gerekirse, turizm Avrupa Birliği'nde kesinlikle önemli bir ekonomik olarak kabul edilmekte ancak özellikle yeni üye devletler açısından çerçeve kanunlar ve bunların uygulanmasında iyileştirilmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Bunlar, kırsal turizm biçimlerini geliştirmek ve bunlardan yararlanmak için gerekli doğal kaynaklara sahip olabilir, ancak farkındalık eksikliği, zayıf altyapı, hükümetler, yerel yönetimler, bölge ofisleri, konaklama ve ulaşım endüstrileri, tur operatörleri ve turistler arasında oldukça eksik iş birliği vardır. Bu yetersizlikler, sektördeki sürdürülebilir kalkınmayı engellemektedir (Cater, ve Cater, 2010, s. 80).

Turizm alanındaki AB politikası; sürdürülebilir turizmi, kültürel ve kırsal turizmi teşvik etmek, turizm mevsimlerinde yaşanan şaşırtıcı zaman ve turist mirasının korunması gibi birkaç öncelikli eyleme odaklanma eğilimindedir. Avrupa Komisyonu'nun son girişimleri içerisinde 17 Mart 2006'da kabul edilen “Yenilenmiş Bir Avrupa Turizm Politikası: Avrupa Turizmi İçin Daha Güçlü Bir Ortaklığa Doğru” başlıklı tebliğ önemli bir rol oynadı. Bu tebliğ sırasında Avrupa Komisyonu, Avrupa turizminin karşı karşıya olduğu zorluklarla yüzleşmek için AB düzeyinde uyumlu bir politik yanıtın gerekliliği üzerinde ısrar etti ve bu alandaki

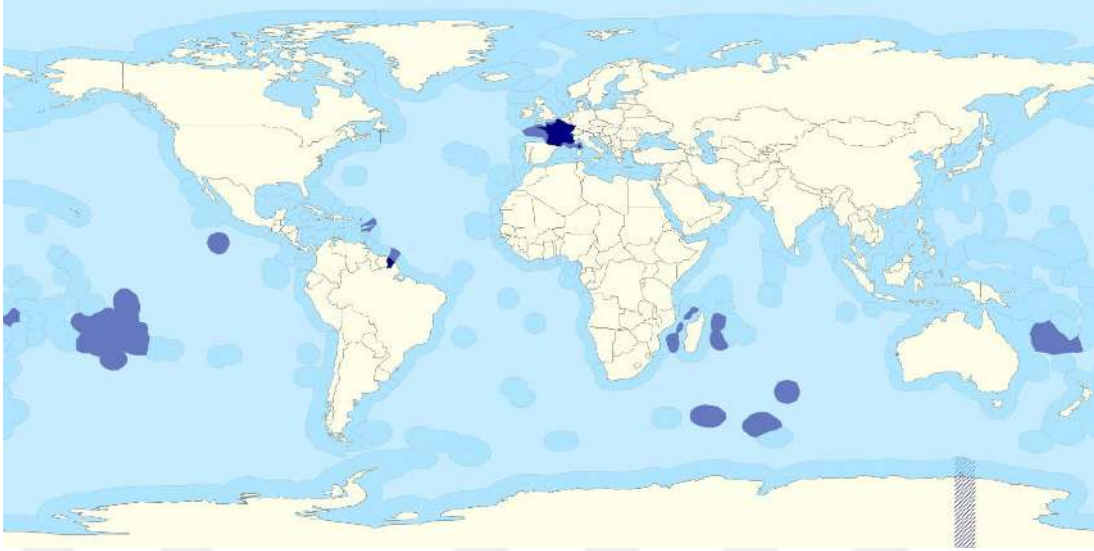
düzenlemelerin, artan bir Avrupa rekabet edebilirliği yoluyla iyileştirilmesini önerdi: Yeni tekliflerin etkisi, mevcut mevzuatın basitleştirilmesi (özellikle kapsayıcı turlara ilişkin direktif ve turizm “zaman paylaşımı” ile ilgili düzenlemeler), AB politikaları süreciyle ilgilenen çeşitli taraflara danışılması vb. Aynı zamanda, Komisyon, 2007 – 2013 dönemi için programlamanın öngördüğü yakınsama, rekabet gücü ve işler, Avrupa bölgesel iş birliği hedefleri dahilinde mevcut finansal araçların, özellikle yapısal fonların iyi bir şekilde kullanılmasını öngörmektedir.

Turizme ilişkin yenilenen Avrupa politikasının temel amacı, Avrupa'da ve dünyanın geri kalanında sürdürülebilir turizm büyümesiyle Avrupa turizm endüstrisinin rekabet gücünün geliştirilmesi ve daha fazla ve daha iyi çalışmaların oluşturulmasıdır. Sektördeki çok sayıda ilgili tarafın edinilen deneyimi ve fikir alışverişi göz önüne alındığında, Komisyon ve ulusal makamlar içindeki önlemlerin koordinasyonunun, ilgili taraflar arasında iş birliğinin ve belirli sürdürülebilir eylemlerin başlatılmasının uygulanacak en önemli araçlar olduğu görülmektedir.

Yenilenen politika ile Avrupa Birliği; mevcut düzenlemelerin iyileştirilmesi, politikaların koordinasyonu, mevcut Avrupa finansal araçlarının geliştirilmiş kullanımı gibi turizme ilişkin entegrasyon önlemleri almaya, Avrupa turizminin bir fenomen olarak anlaşılmasını geliştirmeye, Avrupa turistik yerlerinin tanıtımının sürdürülmesine, Avrupa Birliği Komisyonu'nun, ulusal kamu idarelerinin ve turizm sektörü temsilcilerinin ortak hedefi olarak turizm görünürlüğünü iyileştirmek ve Turizm ile ilgili Avrupa Gündem 21'de yer alacak eylemlerin benimsenmesi ve uygulamaya dönüştürülmesi konularına odaklanmıştır.

3.2. Fransa

Denizaşırı iller ve ortak topraklar da işin içine katıldığında Fransa'nın toplam yüzölçümü 674.843 kilometrekaredir. Bu hâliyle Fransa yeryüzünün %0.45'ini kaplar.

Harita 3.2. Fransa Deniz Aşırı Toprakları Haritası (Kaynak: Wikipedia)

Metropolitan Fransa olarak adlandırılan, ülkenin Avrupa sınırları içinde bulunan bölümü, kıtanın batı bölümünde yer almaktadır. Ancak Fransa; Kuzey Amerika, Karayipler, Güney Amerika, Hint Okyanusu, Büyük Okyanus ve Antarktika'ya yayılan geniş bir coğrafyada çok sayıda il ve özel bölgeye de sahiptir.

Harita 3.3. Fransa haritası

Ülkenin başkenti Paris, en kalabalık şehir olarak ön plana çıkarken ülkenin toplam nüfusu Ulusal İstatistik ve Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü, 2022 verilerine göre 67 milyonun üzerinde olduğu bilinmektedir.

3.2.1. Fransa'nın Kısa Tarihi

Ayrı bir ülke olarak Fransa tarihinin başlaması 843 tarihli Verdun Antlaşması uyarınca Karolenj İmparatorluğu'nun Doğu Frank Krallığı, Batı Frank Krallığı ve Orta Frank Krallığı olarak üçe ayrılmasıyla başlamıştır. Batı Frank Krallığı hemen hemen bugünkü Fransa topraklarını kaplamakta ve çağdaş Fransa'nın temelleri bu krallık üzerine kuruldu.

Fransa Krallığı 17. yüzyılda ve Kral XIV. Louis'nin döneminde en başarılı ve refah içindeki dönemlerini yaşamıştır. Bu süreçte Fransa, Avrupa kıtasının en kalabalık ülkesi hâline gelmiş ve Avrupa kültürü, politikaları ve ekonomisi üzerinde en etkili güçlerden biri halini almıştır. Aydınlanma çağı da büyük ölçüde Fransız entelektüel çevrelerinde gerçekleşmiştir.

Fransa'da krallık sistemi 1789 yılında gerçekleşen Fransız Devrimi'ne dek hüküm sürdü. Kısa süreli bir dizi yönetim denemesinden sonra Napolyon Bonapart 1799'da cumhuriyetin kontrolünü ele almış ve kendini önce Birinci Konsül, daha sonra, günümüzde Birinci İmparatorluk (1804-1814) adıyla anılan devletin imparatoru ilan etmiştir. 1815 yılından sonra farklı yönetim biçimlerinin hüküm sürdüğü ülkede, cumhuriyet 1870 yılından itibaren kalıcı hale gelmiştir (Kitchin, 1896).

I. Dünya Savaşı'ndan da II. Dünya Savaşı'ndan da galip taraf olarak çıkmasına karşın Fransa büyük bir insan kaybına ve maddi zarara uğramış, Avrupa'daki toprakları her iki savaşta da yer yer ya da tümüyle Alman güçlerince işgal edilmiştir. II. Dünya Savaşının sonrasında Dördüncü Cumhuriyet kurulmuş ve Fransa'nın dünya siyasi ve ekonomik politikalarında etkili bir güç olarak kalabilmesi için ülkenin mevcut durumunun korunmasına çalışılmıştır. 19 yüzyılda elde edilen sömürge topraklarındaki milliyetçilik akımları neticesinde ülke başta Çinhindi ve Cezayir olmak üzere pek çok deniz aşırı toprağından geri çekilmek mecburiyetinde kalmıştır. Bu süreç ülke içinde tartışmalara ve siyasi karışıklığa yol açmış; 1958 yılında istikrarsız ve zayıf durumda bulunan cumhuriyetin yerine, yeni bir anayasa oluşturulması öngörülerek cumhurbaşkanının yetkilerini artıran ve günümüzde de

hâlâ süren Beşinci Cumhuriyet'in kurulması kararına varılmıştır. Günümüzde Fransa Avrupa Birliği ülkeleri arasında yer almakta; siyasi ve askeri bir güç olarak varlığını devam ettirmektedir (Buestel, Ropert, Prou, ve Goulletquer, 2009, 813-820).

3.2.2. Fransa'nın Coğrafi Özellikleri

Fransa'nın Avrupa kıtasındaki toprakları 547.030 kilometrekarelik bir alan kaplar. Bu alanla Fransa, Avrupa Birliği içinde İspanya'dan biraz farkla toprak bakımından en büyük ülke sıfatını taşımaktadır. Bu nedenle, ülke toprakları farklı özelliklere sahip coğrafi koşulları ve yapılara ev sahipliği yapmaktadır. Fransa toprakları, batıda ve kuzeyde kıyı ovalarından, güneydoğuda Alp dağ zincirine, iç Fransa'da Massif Central olarak anılan yüksek bölgelere ve güneybatıda Pireneler'e kadar uzanan değişik bölgelerde, farklı yer şekillerine sahiptir. Alpler'de yer alan ve Batı Avrupa'yla Avrupa Birliği'nin en yüksek noktası olan 4807 metre yüksekliğindeki Mont Blanc, Fransa ile İtalya sınırında yer almaktadır. Kıta Fransası ayrıca Loire Nehri, Garonne Nehri, Seine Nehri ve Rhône Nehri gibi büyük ve karmaşık bir akarsu ağıyla örülmüştür. En alçak noktası deniz yüzeyinin iki metre altında bulunan Camargue deltası içinde yer almaktadır. Yüzölçümü 8.680 kilometrekare olan Korsika adası ise Akdeniz kıyısındaki Nice kentine 128 deniz mili uzaklıktadır.

Kıta Fransası, Avrupa ana karasının batısında, 41 ile 51 kuzey paralelleri arasında yer alır. Kuzey ve kuzeybatı kesimlerinde ılıman iklim egemendir ve denizelliğin etkisi iç bölgelerin de iklimlerini biçimlendirmektedir. Güneydoğuda ise Akdeniz iklimi egemendir. Batı kesimler okyanusal iklim etkisi altındadır ve yüksek miktarda yağış alır. Bu bölgelerde kışlar ılık ve yazlar serin geçer. İç kesimlerde sıcak, fırtınalı yazlar ve soğuk ama kurak kışlar görülür. Alpler'de ve ülkenin diğer yüksek kesimlerinde Alp iklimi yaşanır. Bu soğuk bölgelerde yılın belirli dönemlerinde sıcaklıklar sıfırın altında seyreder ve yağan kar altı ay yerde kalır (Dumont, ve Wackermann, 2002, s. 39-42).

3.2.3. Fransa'daki Ekoturizm Trendleri

Ekoturizm ve bu bağlamda sürdürülebilir turizm alanında 2005 yılından günümüzde Fransız Ekoturizm Derneği başta olmak üzere çalışmalar yapan STK'lar olduğu bilinmektedir.

Artık çevreye gerçekten saygılı bir yaklaşıma sahip yerleri belirlemek için uluslararası bir sertifika var: "yeşil anahtar" etiketi. Ayrıca "eko-etiket" etiketi, gençlik yurtları veya kamp alanları gibi çevre üzerindeki etkilerini en aza indiren belirli kuruluşları tanımlamak için kullanılır. Ayrıca "eko-oteller", "écogîtes" (gîtes de France'ın etiketi) ve hatta "écovillages" vardır. Bireyler veya pansiyonlar tarafından kiralanan mülkler için bir Avrupa eko-etiketi "turist konaklama hizmetleri" gibi birçok özel bölgesel etiket mevcuttur.

Turist teklifinin %2'sinden daha azının ekoturizme adanmış olduğu Fransa, şüphesiz Kuzey Avrupa'daki komşuları üzerinde belirli bir gecikme olduğunu ortaya koyuyor ve daha çok sürdürülebilir kalkınmanın mantığını faaliyetin bu sektörüne entegre etmesini tavsiye ediyor. Ancak son yıllarda bu fenomen orantılı olarak yayılmaya başlamıştır.

Birinin inançlarını veya varsayımlarını ifade etme söz konusu olduğunda, Fransızlar, ikamet ettikleri yerde bir ekolojik tüketici davranışı benimsemeye hazır olduklarını beyan eden 10 kişiden 8'ini, %68'i güvenli ve sürdürülebilir bir destinasyonu tercih etmeye hazır olduklarını beyan ediyor.

3.2.3.1. Korsika

Korsika, Akdeniz'de bulunan ve Fransa'nın on sekiz bölgesinden biri olan orta büyüklükte bir adadır. Fransız anakarasının 170 km güneydoğusunda ve İtalyan Yarımadası'nın 90 km batısında yer alır ve en yakın kara kütlesi hemen güneyindeki İtalyan Sardunya adasıdır. Korsika, Fransız bölgesi statüsüne sahiptir ve 1975'te iki bölüme ayrılana kadar tek bir bölümdü: HauteCorse (Yukarı Korsika) ve Corse-du-Sud (Güney Korsika), bölgesel başkenti Ajaccio, Corse vilayet şehri -du-Sud. Haute-Corse vilayet şehri olan Bastia, Korsika'daki en büyük ikinci yerleşim yeridir.

İki bölüm ve Korsika bölgesi, 2018'de tekrar tek bir bölgesel kolektivitelerde birleşti. Bir bölgesel kolektivite olarak Korsika, diğer Fransız bölgelerine göre daha fazla özerkliğe sahiptir. Korsika, 8.680 km² yüzölçümü ve 1.000 km kıyı şeridi ile Akdeniz'in dördüncü adasıdır (Routard.com, 2022). Ulusal İstatistik ve Ekonomik Araştırmalar Enstitüsü, 2016 yılı verilerine göre nüfusu 330 500 kişiydi. Başlıca ekonomik faaliyet, bölgesel GSYİH'nın %24'üne katkıda bulunan turizmdir (Routard.com, 2022).

Harita 3.1. Korsika adası (Kaynak: Google Earth)

Korsika, korunması gereken geniş bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir, bu nedenle adada ekoturizmin gelişmesi. Ancak, ada bir bölgedir. Bu nedenle, ekoturizm stratejisi uyarlanmıştır (Dehoorne, Furt, ve Tafani, 2011, s. 122-132).

Fransızca'da "l'Ile de Beauté" (Güzellik Adası) olarak adlandırılan Korsika, çoğunlukla ormanlardan (adanın %46'sı), dağlık manzaralardan ve plajlardan oluşan güzel doğal manzaralarla dolu bir adadır. Ayrıca ada, korunması gereken zengin faunaya ve nadir ve çeşitlendirilmiş floraya sahiptir (Dehoorne, Furt, ve Tafani, 2011, s. 122-132).

Bu doğal mirası korumak, çevresini korumak ve yerel kalkınmaya katkıda bulunmak için Korsika, sürdürülebilir ekoturizm gelişimine katılmaya karar verdi. Korsika bölgesi, korunan alanlar, doğal rezervler, deniz rezervleri ve parklar yaratan

bazı ekoturizm ilkelerini uygulamıştır. Ayrıca Korsika bisiklet, yürüyüş ve kano gibi birçok aktivite sunmaktadır (Routard.com, 2022). Adada yer alan Korsika Bölgesel Tabiat Parkı 1972'de oluşturulmuş ve 365 000 hektarlık bir alanıyla ada topraklarının üçte birinden fazlasını kaplamaktadır. Burası, Porto Körfezi ve UNESCO Dünya Mirası Alanı olan Scandola Doğa Koruma Alanı ile deniz kıyısının bir bölümünü içeren esasen kırsal, köy ve dağ parkıdır. Park, büyük Avrupa programlarına katılarak adanın doğal, peyzaj ve kültürel mirasının korunması ve geliştirilmesinde bir aktör ve ayrıcalıklı ortak olarak öne çıkmaktadır. Çok sayıda hayvan ve bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Korsika ayrıca olağanüstü biyolojik değerlere sahip alanlarda yedi doğa rezervine sahiptir: Biguglia gölü, Scandola (UNESCO Dünya Mirası alanı), Cerbicale ve Finocchiarola adaları, Bonifacio ağzları (Lavezzi adaları dahil) ve Tre Padule de Suartone ve masif. Monte Ritundu. Toplam 87 000 hektarlık bir alanı kaplamaktadırlar. Bu rezervler doğanın korunmasına katkıda bulunur ve Korsika'nın ekonomik gelişimini vurgular. 15 Temmuz 2016 tarihli kararname ile oluşturulan Cap Corse ve Agriate Deniz Doğa Parkı, 683.000 hektardan fazla bir alanı kaplar ve Fransa'daki en büyük deniz doğal parkıdır. Fransız Biyoçeşitlilik Ajansı'na göre, temel amacı, bilimsel bilgiyi, yerel bilgiyi ve katılımcı araştırmayı envanterleyerek, toplayarak ve derinleştirerek, Cape Corsica ve Agriate çevresindeki kıyı ve deniz alanlarının bilgisini doğal ve kültürel bileşenleriyle geliştirmektir. Park ayrıca, uygulamalarının sürdürülebilir kalkınma ve deniz biyoçeşitliliğinin korunması zorluklarını karşılaması için halkı duyarlı hale getirmeyi, güçlendirmeyi ve desteklemeyi amaçlıyor. Son olarak, park, deniz ve kıyı ekosistemlerinin, özellikle de parkın nadir veya sembolik habitatları ve türlerinin bütünlüğünü korumayı, hatta eski haline getirmeyi amaçlamakta olduğu bilinmektedir.

Adanın yaklaşık 1.500 km'lik yürüyüş parkurları vardır. Grande Randonnée 20 parkuru (GR20), Korsika'yı kuzeyden güneye 200 km'den fazla geçen ve genellikle 2.000 m'yi aşan uzun mesafeli bir yürüyüş parkurudur. Bir uçtan diğer uca gitmek on beş gün sürer. Seçkin yürüyüşçüler için ayrılmış GR 20'ye ek olarak, doğa

parkı tarafından Mare e Monti ve Da mare a mare parkurları gibi birçok yürüyüş parkuru açılmıştır (Tangka.com, 2022).

3.2.3.2. Annecy Gölü

Fransa'nın Haute-Savoie bölgesinde bir perialpin gölüdür. Yaklaşık 18.000 yıl önce, büyük dağ buzullarının eridiği sırada oluştuğu düşünülen göl; Ire, Eau morte, Laudon, Bornette ve Biolon dağlarıyla çevrilidir. Birçok küçük nehir ve 82 metre derinlikte güçlü bir su altı kaynağı olan Boubioz tarafından beslenmektedir. 14 km uzunluğunda ve 41 m derinliğindedir. Adını, Annecy Gölü'nün çıkış nehri olan Thiou'nun başlangıcını belirleyen Annecy kentinden almaktadır. Cenevre Gölü'nün İsviçre ve Fransa arasında paylaşılan Fransız kısmı hariç tutulursa, Bourgetve Grand-Lieu Göllerinden sonra Fransa'nın üçüncü büyük gölüdür. 1960'larda getirilen katı çevre düzenlemeleri nedeniyle "Avrupa'nın en temiz gölü" olarak bilinir. Yüzme ve su sporları ile tanınan popüler bir turizm merkezi olarak bilinmektedir (Jouet, 2008, s. 51-58).

Harita 3.2. Annecy Gölü uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Gölün etrafında kurulan tarihi şehirler ve gölü çevreleyen dağlar sayesinde gölün de içinde bulunduğu lokasyon dört mevsim boyunca; doğa yürüyüşleri, hava sporları, kültürel turlar, tırmanış, su sporları, bisiklet turları, dağ bisikleti rotaları, kış sporları pek çok farklı ekoturizm faaliyetinin gerçekleştirilmesine olanak

tanınmaktadır. Göl çevresi lokasyonda, Annecy doğal koruma alanı ile Bauges Bölge Doğa Parkı olmak üzere iki adet doğal koruma alanı bulunmak bulunmaktadır.

Lokasyonda amatör seviyeden profesyonel seviyeye kadar toplam 58 adet doğa yürüyüşü rotası bulunmaktadır. Yürüyüş rotaları coğrafi yapının ve iklim şartları ve kültürel mirasın da elvermesiyle, çeşitlilik arz etmektedir. Bu bağlamda, tarihi Annecy şehrinden başlanabilen yürüyüş rotasında tarihi mimari ve kültürel miras gözlemlenebilirken, öte yandan göl kenarında flora ve fauna gözlemi yapılabilirken rotanın devamında ise, Veyrier, Permalen ve Semnoz dağları arasından Glieres platosuna ulaşılabilir. Bu alanlarda, nisan ve ekim ayları arasında sıcak hava balonu turları düzenlenmektedir. Forclaz Geçidi'nden başlamak üzere, yamaç paraşütü, kanyon geçişi, ferrata, kaya tırmanışı, zip-line, rafting, wakeboard, tüplü dalış, kayak, doğa yürüyüşü, dağcılık, mağaracılık, faaliyetleri yürütülmektedir. Fransız Bisiklet Federasyonu tarafından onaylanan ve bir kısmı Fransız Bisiklet turunda yer alan 20 adet bisiklet sporu parkuru da bulunmaktadır (En.lac-annecy.com, 2022).

Fotoğraf 3.1. Aile doğa yürüyüşü - Annecy Doğal Koruma Alanı (Kaynak: Alain Dujardin – photoslahaut.com. Erişim Tarihi: 02.02.2022).

Fotoğraf 3.2. Sıcak hava balonu (Kaynak: Compagnie des Ballons. Erişim Tarihi: 03.03.2022).

Fotoğraf 3.3. Yamaç Paraşütü (Kaynak: airmax. Erişim Tarihi: 04.03.2022).

Fotoğraf 3.4. Mont Blanc (Kaynak: <https://en.lac-annecy.com>. Erişim Tarihi: 03.03.2022).

Fotoğraf 3.5. Annecy Bisiklet Parkurlarından bir görünüm. (Kaynak: Tristan Shu. Erişim Tarihi: 06.04.2022).

Fotoğraf 3.6. Kış Sporları Parkurlarından bir görünüm. (Kaynak: Gilles Piel. Erişim Tarihi: 01.03.2022).

3.2.3.3. Mont Blanc Masifi

Mont Blanc Masifi, Alpler'de, çoğunlukla Fransa ve İtalya'da bulunan, aynı zamanda kuzeydoğu ucunda İsviçre'nin iki yanında yer alan bir dağ silsilesidir. Her biri 4.000 metreden yüksek on bir büyük bağımsız zirve içerir. Adını Batı Avrupa ve Avrupa Birliği'nin en yüksek noktası olan Mont Blanc'dan (4.808 metre) almıştır. Masifin büyük kısmı, sırasıyla Fransa ve İtalya'daki en uzun buzullar olan Mer de Glace ve Miage Buzulu'nu da içeren buzullarla kaplıdır. Masif, Rhône ve Po nehirlerinin geniş havzaları arasında yer almakta ve bu haliyle de Fransa, İtalya ve İsviçre arasında bir gezi noktası oluşturmaktadır (Le Roy, 2015, s. 1-22).

İlk kez 1786 yılında tırmanılan zirvenin de için de içinde yer aldığı masif, şu anda yılda altı milyondan fazla ziyaretçi çeken önemli bir turizm merkezidir (Ioan, 2018, s. 63). Özellikle kış mevsiminde açık hava rekreasyonu, doğa ve dağ yürüyüşü, kayak, snowboard, kaya tırmanışı gibi aktiviteler için çok çeşitli fırsatlar sunarken, yaz aylarında ise dağ bisikleti, tırmanış, kano, rafting gibi etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır (Ravanel, 2013, s. 51-56).

Harita 3.3. Mont Blanc Masifi uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

3.2.3.4. Fransız Rivierası

Fransız Rivierası ya da daha genel bir ifadeyle Azure Sahili; Fransa'nın güneydoğu köşesindeki Akdeniz kıyı şerididir. Kıyı şeridinin resmi bir sınırı olmamakla birlikte sahil kuşağının batıda Toulon şehrinden, doğuda Fransa-İtalya sınırındaki Menton'a kadar uzandığı görülmektedir (Tolosa, 1996, s. 336). 18 yüzyılda elit İngilizler için bir kış sağlık merkezi olan sahil kesiminin, günümüzde Nice, Monako, Saint Tropez ve Cannes gibi şehirlerin de gelişimiyle pek çok ülkeden varlıklı turisti ağırlamakta olduğu bilinmektedir.

Harita 3.4. Fransız Rivierası uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Sahil kesimi pek çok ekoturizm faaliyetine de ev sahipliği yapmaktadır. Pelagos Koruma alanı; balinalar, yunuslar başta olmak 8500'den fazla hayvan türünün uğrak noktasıdır. Pelagos'un bu özelliği, bölgeyi fauna gözlemi için benzersiz bir konum kılmaktadır. Öte yandan, paddleboarding, sörf, tüplü ve tüpsüz dalış, uçurtma surfing, su kayağı, jet ski, su kayağı, rüzgâr sörfü gibi su sporlarının yanı sıra yatçılık faaliyetleri de oldukça yaygındır. Yörenin yüksek dağlarla çevrili olması, yamaç paraşütü gibi hava sporlarına ve dağcılık faaliyetlerine uygun bir atmosfer sunmaktadır. Bölgenin, Akdeniz mutfağına olan katkısı ise oldukça fazladır. Özellikle, Fransız şarabı başta olmak üzere çeşitli lezzetleri ile ekogastronomi turizminde de adından söz ettirmektedir.

Esterel Masifi alanında yer alan bisiklet parkurları, sahilden içeri doğru uzanmaktadır (Explore France, 2022). 75 kasaba ve köyün üzerinde 2.300 km²'lik bir alana sahip olan Mercantour Ulusal Parkı rezervi, 3.000'den fazla yıldızın gözlemlenmesine izin vermektedir. Sitenin yıldızlı gökyüzünün istisnai kalitesi ve bilimsel, eğitimsel, kültürel ve turizm amaçları için geliştirilmesi, prestijli Uluslararası Karanlık Gökyüzü Rezervi etiketini kazanmasına olanak sağlamıştır. Rezerv, doğal karanlığın mümkün olduğunca muhafaza edildiği merkezi bir bölge içerir (Explore France, 2022).

Fotoğraf 3.7. Monako (Kaynak: freepik.com. Erişim Tarihi: 06.06.2022).

Fotoğraf 3.8. Dalış Öncesi Eğitim (Kaynak: istock.com. Erişim Tarihi: 05.05.2022).

3.2.3.5. Bretonya

Bretonya Fransa'nın batısında, bir yarımada biçiminde Manş ve Celtik denizleriyle Baskay Körfezi'ne doğru uzanan tarihi ve kültürel bölgedir. 34 bin km² alanıyla; Bretonya, Küçük Britanya olarak da anılmaktadır. Britanya kuzey ılıman

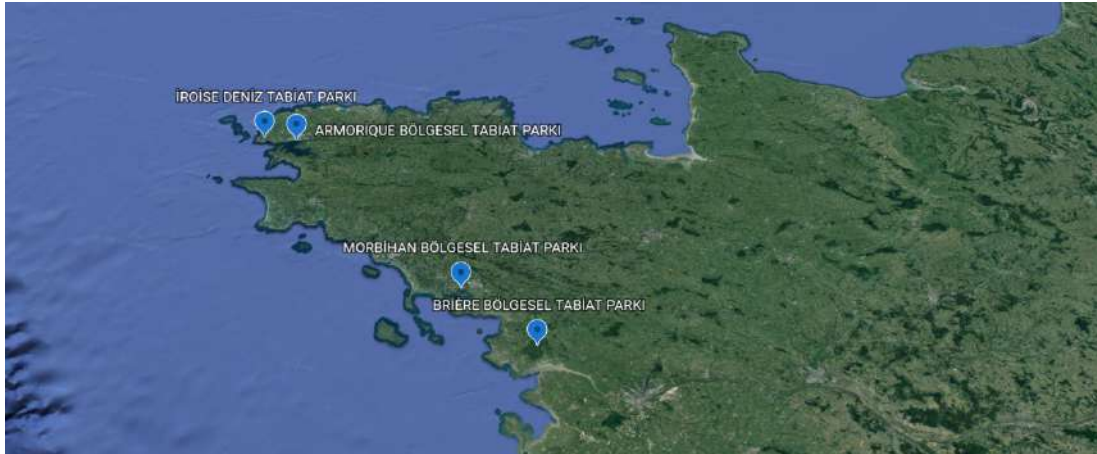
kuşağında yer alır. Düzenli bir yağış rejimine sahip bölgenin yıl boyunca güneşi de yeterince aldığı görülmektedir. Bölgede yaz ve kış arasındaki sıcaklık farkı yaklaşık on beş derecedir. Bu fark, denizin yakınlığına göre değişir. Deniz kıyılarında hava genellikle iç kesimlere göre daha ılımandır, buna rağmen yağış her ikisinde de aynı yoğunlukta gerçekleşir (Charlier, Morand, Finkl, ve Thys, 2006, s. 1-13).

Harita 3.5. Bretonya Uydu görüntüsü (Kaynak: Google Haritalar)

Bretonya, ekoturizm faaliyetleri açısından oldukça geniş aktivite imkanlarına sahiptir. Bölgenin öne çıkmasında diğer bir etmen ise özellikle fiziksel ve mental rahatsızlığı olan bireylere özel turizm faaliyetlerine de sistemli şekilde yer verilmiş olmasıdır. Bölge doğa sporları açısından sörf, katamaran, kara yelkenciliği, uçurtma sörfü, dağ bisikleti, dalga kayağı, yüksek ağaçlararası yürüyüş, su kayağı, paraşüt faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır (Brittany Tourism, 2022).

Bölgede Armorique Bölgesel Tabiat Parkı, Morbihan Bölgesel Tabiat Parkı, Îroise Deniz Tabiat Parkı, Brière Bölgesel Tabiat Parkı olmak üzere 4 adet tabiat parkı yer almaktadır (Brittany Tourism, 2022).

Harita 3.6. Bretonya’da yer alan doğal parklar (Kaynak: Google Haritalar)

Armorique bölgesi, coğrafi yapısı ve konumu sayesinde tekneyle, bisikletle, yürüyerek veya atlı safari şeklinde ziyaret edilmeye elverişlidir. Park içinde toplam 500 km uzunluğunda yer alan parkur, tüm kıyı şeridini dolaşmaktadır. Aynı zamanda park, yarımadanın en yüksek dağları arasında yer alan Arree Dağı’na da ev sahipliği yapmaktadır (Parc Naturel Regional D’Armorique, t.y.).

Atlantik tarafında kumlu plajlar ve iç kısımlarda ormanlık alanlar arasında yer alan “Mor Bihan” - Breton dilinde “küçük deniz” - anlamına gelmektedir. Su sporları faaliyetlerinin yanı sıra, özellikle ornitoloji faaliyetlerine imkân tanıyan sulak iç alanları barındırmaktadır. Tüm yıl boyunca, kuzeyden Afrika’ya göç eden türler ile; yosun kazı, kızıl tuygun, gökgerdan, kılıçgaga, sumru, akça cılibit ve yeşilbacak türlerinin uğrak noktasıdır (Park ar Mor Bihan, t.y.)

İroise Deniz Tabiat Parkı, Fransa’nın ilk deniz parkı olma özelliğini taşımaktadır. Çeşitli genişlikte adalarında içinde bulunduğu toplam 3.500 m² alanda yer alan parkta, sörf, kano veya rüzgâr sörfü, tüplü dalış, profesyonel balıkçılık sporları yapılabilir. Gri fok, yunus gibi deniz canlıları da gözlemlenebilmektedir (Brittany Tourism, 2022).

Brière Bölgesel Tabiat Parkı Guérande yarımadasının ortasında, diğer tabiat parklarına mukayeseyle sazlıklar ve su rezervuarlarının yanı sıra kırsal ormanlık alanları da barındırmaktadır. Toplam 700 km uzunluğunda 19 farklı doğa yürüyüşü ve bisiklet parkurunun yer aldığı parkta su seviyesinin yıl içinde değişmesi nedeniyle

bu parkurların kullanılabilirlik durumu mevsimler arasında farklılık göstermektedir. Parkta doğa yürüyüşü, kayakçılık, bisiklet sporu, ornitoloji, olta balıkçılığı, bitki gözlemi yapılmaktadır (Brittany Tourism, 2022).

Fotoğraf 3.9. Morbihan Bölgesel Tabiat Parkı (Kaynak: Alexandre Lamoureux. Erişim Tarihi: 07.02.2022).

Fotoğraf 3.10. Iroise Deniz Tabiat Parkı - Kano (Kaynak: Sansasyon Bretagne. Erişim Tarihi: 06.04.2022).

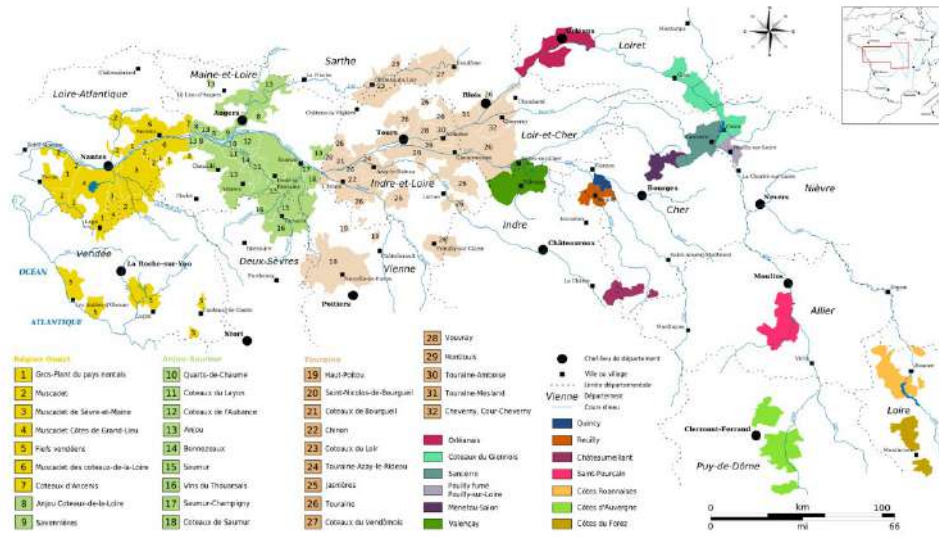
Fotoğraf 3.11. Briere Bölgesel Tabiat Parkı (Kaynak: Alexandre Lamoureux. Erişim Tarihi: 07.02.2022).

Fotoğraf 3.12. Armorique Bölgesel Tabiat Parkı – Dağ Bisikleti rotası (Kaynak: Emmanuel Berthier. Erişim Tarihi: 28.05.2022).

3.2.3.6. Angers

Anjou'nun başkenti Maine Nehri'nin kıyısında yer alan sanat ve tarih şehri, zengin bir mimari mirasa sahiptir. Şehrin en önemli anıtı, 13. yüzyılda Saint Louis tarafından inşa edilen Angers kalesi, 14. ve 15. yüzyıllarda Anjou düklerinin ikametgahıydı. On yedi kuleyle çevrili bu etkileyici Orta Çağ kalesi, bir başyapıtı ev sahipliği yapmaktadır (Pickel-Chevalier, 2015, 110-134). Şehir bin yılı geçkin tarihi ve kültürel yapısıyla ve korunan mimarisiyle açık hava müzesi olarak da değerlendirilebilir. Şehir aynı zamanda Paris-Nantes üzerinde, Maine-et-Loire'da bulunan Angers, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Loire Vadisi'ne de ev sahipliği yapmaktadır. Vadinin özellikle şarap üretimi ve tadımı noktasında dünyanın önde gelen noktaları arasında yer aldığı bilinmektedir.

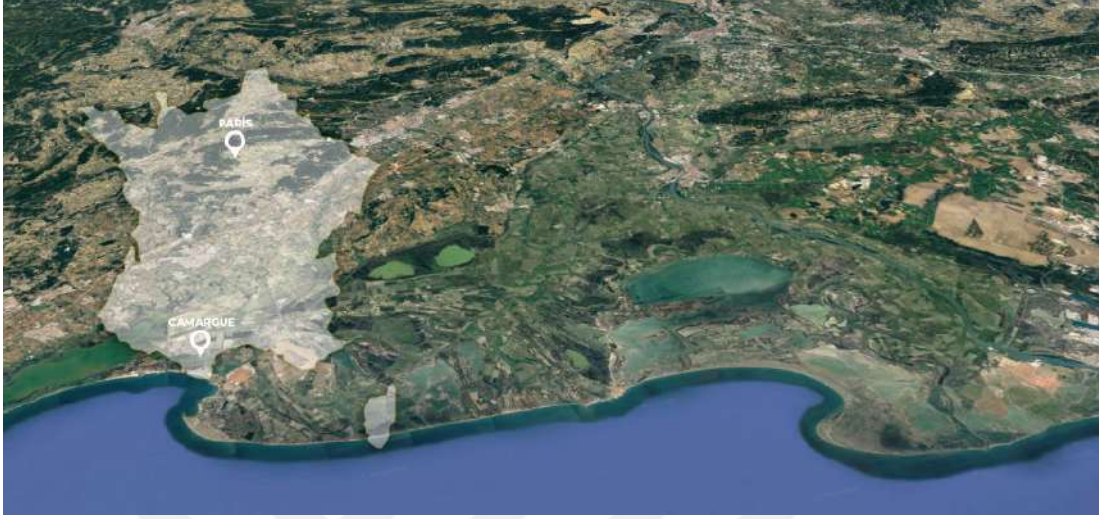
Harita 3.7. Loire Vadisi Şarap Üretim Bölgeleri (Kaynak: <https://vineyards.com/wine-map/france/loire-valley>. Erişim Tarihi: 18.04.2022).

Loire Vadisi şarap bölgesi, Atlantik kıyısında Nantes şehri yakınlarındaki Muscadet bölgesinden, kuzey orta Fransa'daki Orléans şehrinin hemen güneydoğusundaki Sancerre ve Pouilly-Fumé bölgesine kadar Loire nehri boyunca yer alan Fransız şarap bölgelerini içerir. Arada Anjou şarabı, Saumur, Bourgueil, Chinon ve Vouvray bölgeleri bulunur. Loire Vadisi, Loire bölümünden nehrin Cévennes'deki kaynaklarına kadar uzanır, ancak şarap üretiminin çoğunluğu yukarıda belirtilen bölgelerde gerçekleşir. Bölgede roze, köpüklü ve tatlı şaraplar da üretilmektedir. Loire genelinde Crémant üretimiyle, Fransa'nın Şampanya'dan sonra en büyük ikinci köpüklü şarap üreticisidir. Loire Vadisi, 1. yüzyıla kadar uzanan uzun bir şarap üretimi geçmişine sahiptir. Orta Çağ'da, Loire Vadisi şarapları İngiltere ve Fransa'daki en saygın şaraplardı ve Bordeaux'dan bile daha değerli olduğu tarihi kayıtlarda geçmektedir. Tüm vadi boyunca, üzüm bağı gezisi, şarap üretimi ve şarap tadımını içeren ekogastronomi faaliyetleri yürütülmektedir (Cohen, Cohen, ve Bruwer, 2013, s. 3-9).

3.2.3.7. Camargue

1986 tarihinde Ramsar alanı ilan edilen Camargue, Fransa'nın güneyinde Akdeniz ve Rhône Nehri deltasının iki kolu arasında yer alan bir bölgedir. Bölge 930 km² yüzölçümü ile Batı Avrupa'nın en büyük nehir deltasıdır. Camargue, büyük tuzlu

lagünler veya göletlerden oluşmaktadır ve sazlı bataklıklarla çevrilidir (Tamisier, 1991, s. 267).

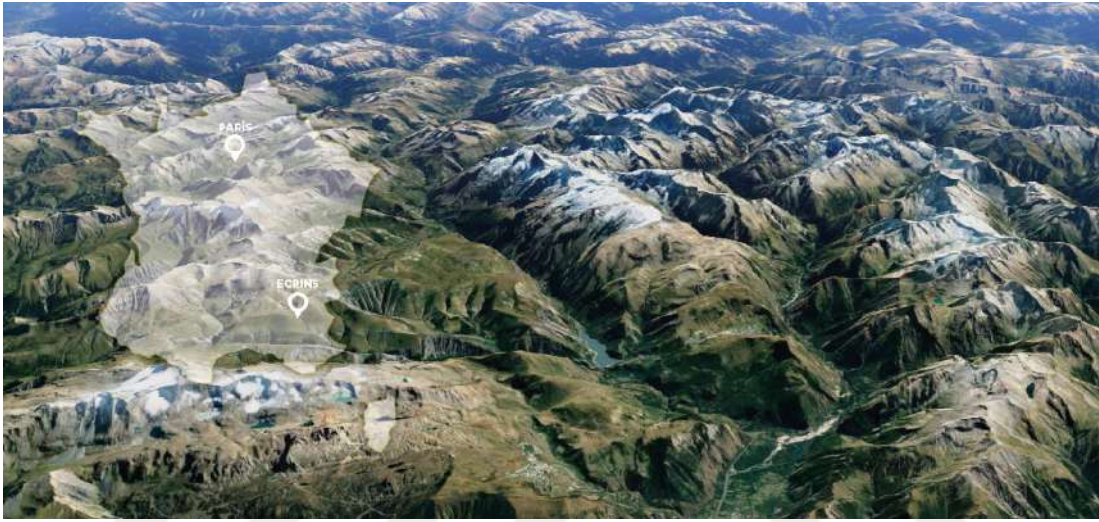
Harita 3.8.Camargue Bölgesi uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Camargue gözlemlenebilecek yüzün üzerinde -en bilinenleri flamingolar olmak üzere- göçmen kuş türüne ve yumurtlama dönemindeki kuşa ev sahipliği yapan 110.000 hektarlık alana sahiptir. Veriler, bölgeye gelen turistlerin; doğa yürüyüşü ve atlı safari, dağ bisikleti, avcılık, balıkçılık, bisiklet turu ve su temelli faaliyetler için yöreyi tercih ettiklerini göstermektedir. Bunların yanı sıra, bölge sulak arazileri nedeniyle pirinç ve şarap üretiminde de gastronomik bir değer taşımaktadır. Ancak, üretimin kalitesinin kaybedilmemesi adına her iki üründe de üretim oldukça sınırlı tutulmaktadır (Leroux, ve Majd, 2018, s. 134-142). Pirinç ve kamış ekimi yapılan bölgenin güneyinde flamingolar kendi doğal çevrelerinde gözlemlenebilmektedir. Sahip olduğu fazla sayıda lagün sebebiyle çok sayıda kuş çeşidine ev sahipliği yapan Camargue bölgesinde kuşların gözlemlenebileceği bir ornitoloji merkezi bulunmaktadır. Camargue bölgesinin tanınır olmasının bir diğer nedeni ise sadece bu bölgede olan kısa boylu ve bembeyaz tüylere sahip Camargue atlarının varlığıdır (Tamisier, 1991, s. 267-269).

3.2.3.8. Ecrins Milli Parkı

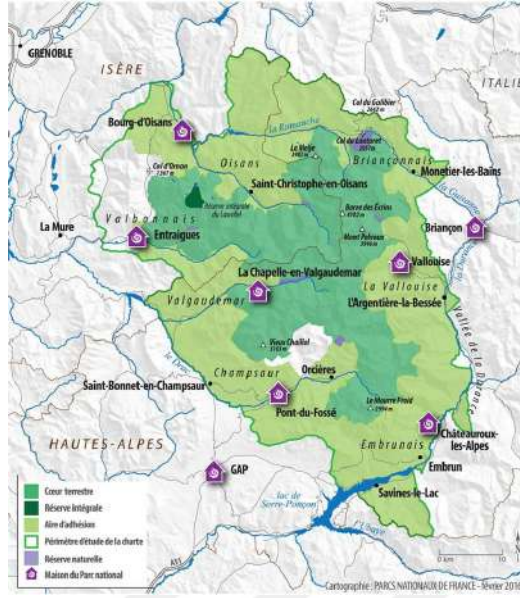
Fransa'nın güney doğusunda yer alan ve 1000 km²'lik bir koruma alanına sahip olduğu bilinen Ecrins Milli Parkı, Isere nehri ile batı Alp'leri arasında yer

almaktadır (Bonet, Arnaud, Bodin, Bouche, Boulangeat, Bourdeau, ve Thuiller, 2016, s. 45). Milli parkın en yüksek noktası 4102 m'ye kadar ulaşmaktadır. Bu nedenle, milli parkın belli bölümlerinde buzul oluşumları dikkat çeker. Daha az yükseltilerde ise yoğun ormanlık alanlar, akarsu yatakları, vadiler yer almaktadır. Yılda 800 bin civarında turist çeken milli park, Avrupa Korunan Alanlar Diploması ile ödüllendirilmiştir (Bonet, ve diğerleri, 2016, s. 44-52).

Harita 3.9. Ecrins Milli Parkı uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Ecrins Milli Parkı her şeyden önce doğanın korunduğu bir alandır ve park merkezine sadece yürüyerek ulaşılabilir. Park hem flora hem de fauna açısından zengindir. Fransa'nın bitki türlerinin üçte biri bu parkta bulunur. Parkta 1800 civarında bitki çeşidinin varlığı bilinmektedir. Ayrıca, parkın amblemi olan dağ sıçanı, dağ keçisi ve altın kartal da dahil olmak üzere 350 omurgalı türün burada yaşadığı tespit edilmiştir. 700 km'lik patikaları ile park, dağ yürüyüşü ve dağ bisikleti için ideal bir ortamdır. Dağ köylerini, Alpin çayırlarını, gölleri ve şelaleleri keşfetmenizi sağlayan, bir günden az süren birçok parkur vardır. Milli park içinde pansiyonların da bulunması sayesinde turistler günü birlik yürüyüş parkurlarının yanı sıra 7 ile 12 gün arasında da sürebilen daha uzun süreli yürüyüşleri de tercih edebilmektedirler (Daudé, 1992, s. 31-48).

Harita 3.10. Ecrins Milli Parkı haritası (Kaynak: Parcs Nationaux De France. Erişim Tarihi: 29.04.2022).

Milli parkta doğa yürüyüşü için farklı özelliklere ve farklı mesafelere sahip birden fazla parkur bulunmaktadır. Ancak milli parkta buzullar üzerinde yapılan dağ yürüyüşü daha cazip karşılanmaktadır. Buzul üzerinden dağ yürüyüşü için sezon nisandan kasım ayına kadar sürer. Bu süre zarfında amatör yürüyücüler de programlar dahilinde parkurları kullanabilmektedirler; ancak, bu rakımda hem havanın hızla değişmesi hem de kar ve buzun bulunması nedeniyle her zaman çıkış riskinin valığı, aralık – mart dönemindeki kış sporlarını güçleştirmekte, bu özellik de ekip ve ekipmanların profesyonelliğini gündeme getirmektedir. Örnek olarak, buzul gölü etrafından dairesel bir rota öngören GR54, 180 km'lik bir mesafe içerir ve Avrupa'nın en zorlu rotalarından biridir (Bonet ve diğerleri, 2016, s. 44-52).

Milli park içinde yer alan bisiklet rotalarının toplam mesafesi 1000 km'ye kadar uzanmaktadır. Vallouise vadisinin pitoresk köylerinden Freissinières'in vahşi doğasına ve yukarı Durance nehrine kadar olan parkur en zorlu parkur olarak bilinmektedir. Parkurlar arasından telesiyej erişimi de mevcuttur. Bu sistemle 2650 m yüksekliğe kadar ulaşılabilir ve aşağı eğimli ve kısmen buzul üzerinde geçilen bir parkur kullanılabilir.

Coğrafi yapısı gereği farklı yükseltilere ve böylece derin kanyon ve vadi oluşumlarının görüldüğü milli park, çeşitli zorluk derecelerinde pek çok kaya tırmanışı noktasına ev sahipliği yapmaktadır. Park içinde 3A'dan 7B'ye kadar zorluk derecesi sınıflandırılmış yaklaşık 100 nokta bulunmaktadır. Pont du Fossé'deki kayalıklar 3a'dan 7b'ye kadar derecelendirilmiş yaklaşık 100 rotaya sahiptir. Rota zenginliği yeni başlayan amatör tırmanıcılardan, profesyonel tırmanıcılara kadar pek çok sporsevere deneyim kazanma veya deneyimini zenginleştirme ortamı sunmaktadır. Milli Park içinde, uygun yamaç paraşütü alanları da bulunmaktadır. Bunlar arasında en öne çıkan Champsaur Vadisi'dir. Milli park içinde 16 yaş ve üstü için yamaç paraşütü eğitimi veren çok sayıda eğitim merkezi bulunmaktadır. Milli park dünyanın en iyi “serbest kayış” parkurlarına sahiptir. Bunların arasında en zorlu parkur a Grave bölgesindedir. Daha güneyde, iklim ve arazi daha az şiddetli ve engebeli hale gelir. Fransa'nın güneyi ile yüksek Alpler'in kavşağında bulunan Orcières ve 2725 m yükseklikteki kayak alanında, yüksek irtifa kayağı ve rota üzerinden farklı özelliklere sahip arazi çeşitliliğini görmenin mümkün olduğu bilinmektedir.

Fotoğraf 3.13. Ecrins Milli Parkında kaya tırmanıcılığı (Kaynak: Flickr – Bob)

Fotoğraf 3.14. Champsaur Vadisi (Kaynak: Gilles Baron. Erişim Tarihi: 21.03.2022).

Fotoğraf 3.15. Ecrins Milli Parkında dağ bisikleti kullanımı (Kaynak: Chris Caprin Erişim Tarihi: 24.03.2022).

Fotoğraf 3.16. Orcières Kayak parkuru (Kaynak: <https://www.orcieres.com/>. Erişim Tarihi: 11.05.2022).

3.2.3.9. Quercy JeoParkı

Quercy Bölgesel Park'ı 1999 yılında kurulmuş olup, önceleri beş ayrı belediye sınırlarında kalırken günümüzde on iki ayrı belediyenin sınırları içinde yer almaktadır. Park, güneyde Lalbenque, Belfort-du-Quercy, Belmont-Sainte-Foi ve doğuda Limargue tepeleri ve kuzey de Dordogne, Célé ve Lot dahil olmak üzere çeşitli vadilerle doğal bir sınıra sahiptir. Park, Mayıs 2017'de Unesco Global Jeopark etiketini almıştır. Park öncelikle bölgesel bir doğa parkı, peyzajı, inşası, çevresel ve kültürel mirasının kalitesiyle ulusal olarak tanınan bir bölge olarak tanımlanmaktadır. Bölgesel özellik taşıyan bu parkın farklı alanlarda uzmanlardan (doğabilimciler, hidrojeologlar, şehir plancıları, ekonomistler, vb.) oluşan teknik bir ekibe dayanan yerel seçilmiş yetkililer tarafından yönetilmekte olduğu bilinmektedir. Bu ekip belediyelere, belediye topluluklarına ve aynı zamanda yerel derneklere projelerini oluşturmaları için önerilerde bulunmakta ve yardımcı olmaktadır (UNESCO, 2021).

Park içinde, doğa yürüyüşü, iyi tarım, Cele Vadisinde kano ve su sporları faaliyetleri yürütülmektedir. Bu faaliyetler arasında öne çıkan en önemli eylem geocaching etkinliğidir. Genel olarak hazine avı olarak da tanımlanabilen bu aktivite, belirli alan içinde hem doğa hem de bitki gözlemine ve araştırmasına dayalı bir hazine avı oyunudur. Oyun esnasında daha önce belirli noktalara konulan ve farklı boyutlarda olan cache'lerin akıllı telefon uygulaması üzerinden ve GPS takibiyle bulunmasına dayanmaktadır. Cache bulunduktan sonra kişi, bir anı eşyası bırakabilir veya noktada yer alan ve varsa not defterine bulduğu tarihi ve notunu kaydedebilmektedir (O'Hara, 2008, s. 1177-1186).

3.2.3.10. L'Éco-village de l'étang (Göl Ekoköyü)

Paris'ten bir saat uzaklıkta bulunan Seine-et-Marne bölgesinde yer alan L'Éco-village de l'étang; Fransa'daki ilk özerk ekoköydür. Ortak sebze bahçesi, güneş enerjisi üretimi, göl, balık tutma, meyve bahçesi, atık su arıtma, ortak kaynaklardan sorumlu çevreci bir anlayışla idare edilen köy, 6 hektarlık bir bahçe alanına ve 70 ayrı yapıdan oluşan yerleşkeye sahiptir. Köy 35m²'lik evlerde ekoturistlere konaklama imkânı sunmaktadır. Ayrıca ekoturistlere 200 ila 400 m²'lik bahçeler de

tahsis edilerek tarımla uğraşmalarına da imkân tanınmaktadır (Semmouk, Bougueribia, ve Aidat, 2021).

Fotoğraf 3.17. L'Éco-village de l'étang yerleşke ve tarım alanı görselleri (Kaynak: <https://www.ecovillagedeletang.fr/galerie-photos/>. Erişim Tarihi: 21.04.2022).

Fotoğraf 3.18. L'Éco-village de l'étang tarım alanı görselleri (Kaynak: <https://www.ecovillagedeletang.fr/galerie-photos/>. Erişim Tarihi: 21.04.2022).

3.3. Almanya

Almanya, Orta Avrupa'da, Alpler 'den Kuzey Avrupa Ovası boyunca Kuzey Denizi ve Baltık Denizi'ne kadar uzanan bir ülkedir. Rusya'dan sonra Avrupa'nın en kalabalık ikinci ülkesidir ve kıtadaki bölgelere göre yedinci en büyük ülkedir. Almanya toprakları 349.223 km² kara ve 7.798 km² sudan oluşan 357.021 km² bir alanı kapsar. Almanya, Kuzeyde Danimarka, doğuda Polonya ve Çek Cumhuriyeti, güneyde İsviçre ve Avusturya, güneybatıda Fransa ve batıda Belçika, Lüksemburg ve Hollanda dokuz ülke ile kara komşusudur.

Almanya ayrıca kuzeyde İsveç ve kuzeybatıda Birleşik Krallık ile bir deniz sınırını paylaşmaktadır. Eurostat (2022) istatistiklerine göre, ülkenin nüfusu 83 milyonun biraz üstündedir. Ülkenin başkenti Berlin, aynı zamanda en yüksek nüfuslu şehri olup Berlin'i sırasıyla Hamburg, Münih ve Köln takip eder. Almanya bir federal parlamenter cumhuriyettir. 16 ayrı eyaletten oluşmaktadır.

Harita 3.11.Almanya haritası

3.3.1. Almanya'nın Kısa Tarihi

M.S. 100. yılından önce Cermen halkları Cermanya olarak isimlendirilen bölgede yaşamışlardır. Bu bölge, 10. yüzyıldan 1806 yılına kadar Cermen bölgeleri Kutsal Roma Cermen İmparatorluğu'nun bir parçası oldu. Cermen halkı ilk olarak 1871'de Fransa-Prusya Savaşı sırasında ulus-devlet haline gelmiştir. I. Dünya Savaşı'nın ardından gerçekleşen 1918-1919 Alman Devrimi'yle yarı başkanlık sistemine dayalı Weimar Cumhuriyeti kurulmuş; 1933'te iktidara gelen Nazi yönetimiyle başlayan ve sonrasında patlak veren II. Dünya Savaşı sonrasında 1949'da Almanya savaşı kazanan devletler tarafından iki devlete bölünse de bu iki devlet 1990 yılında birleşmiştir.

Batı Almanya daha sonra adı Avrupa Birliği olacak olan Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 1957'deki kurucu üyeleri arasında yer almaktadır. Birleşmeyle Doğu Almanya da 1993'te bu birliğe üye olmuştur. Almanya, Schengen Bölgesi'nin bir parçası ve Avrupa ortak para birimi Euro'yu 2002'de kabul etmiş durumdadır.

3.3.2. Almanya'nın Coğrafi Özellikleri

Yükseklik, güneyde 2962 metreye ulaşan yüksekliğiyle Alpler'den kuzeybatıda Kuzey Denizi ve kuzeydoğuda Baltık Denizi kıyılarına kadar uzanır. Orta Almanya'nın ormanlık yaylaları ile kuzey Almanya'nın alçak toprakları arasında

uzanmakta; Ren, Tuna, Elbe ve Ren gibi Avrupa'nın bazı büyük nehirleri tarafından parça olarak bölünmektedir.

Ülkenin coğrafi konumu nedeniyle, iklim özellikleri de bölgeler arasında değişkenlik göstermektedir. Ülke, kuzeyde okyanus ikliminden doğu ve güneydoğuda karasal iklime kadar değişen ılıman bir iklime sahiptir. Kışlar, Güney Alpler nedeniyle serin ve genellikle bulutlu ve sınırlı yağışla geçer, yazlar ise sıcak ve kuraktır. Kuzey bölgelerinde, Kuzey Denizi'nden nemli hava getiren, sıcaklığı yumuşatan ve yağışları artıran batı rüzgarları hakimdir. Tersine, güneydoğu bölgeleri daha aşırı sıcaklıklara sahiptir. Ortalama sıcaklıklar ise, kış aylarında 4 °C yaz aylarında ise 20 °C'ye ulaşabilmektedir (Lorenz, Kronenberg, Bernhofer, ve Niyogi, 2019, s. 731-746).

3.3.3. Almanya'da Ekoturizm Trendleri

Almanya, çeşitli doğal tatil köyleri, turistik alanlar, şehir merkezleri, kültürel faaliyetler ve diğer turistik faaliyetlerle Avrupa'nın en büyük ve en zengin ülkelerinden biridir. Tarihsel olarak, turizme hükümetler tarafından öncelik verilmiştir, çünkü Alman başarılarını, mirasını, kültürünü ve ekonomik ilerlemesini sergilemektedir (Strasdas, 2019, s. 143-161). Turizm, yerel bölgelere ve merkezi hükümete gelir sağladığı için ekonomiye önemli bir katkı sağlamaktadır. Hükümetler, altyapıyı teşvik ederek ve ziyaretçilere hizmet kalitesini artırabilmeleri için özel ve kamu sektörlerinin önlerini açıcı teşviklerle turizme destek vermişlerdir (Riaz, 2022, s. 1-16).

2019'da 200 milyondan fazla insanın ziyaret ettiği dünyanın en çok gezilen sekizinci ülkesidir. Ek olarak, Almanların %30'u kendi ülkelerini ziyaret etmektedir. Sonuç olarak turizm, yerel alanların ekonomik kalkınmasına katkıda bulunan ve devlete gelir sağlayan büyük bir sektördür. Araştırmaya göre Almanya, çekici ve gelişmiş turistik destinasyonlar açısından 136 ülke arasında üçüncü sırada yer aldı (Strasdas, 2019, s. 1-16). Yurt içi ve yurt dışı seyahat ve turizm 2019'da Almanya GSYİH'sine 43 milyar Euro katkıda bulundu. Endüstri GSYİH'nın %4,5'ine katkıda bulunuyor ve 2 milyon iş sağlıyor (Wachowiak, 2020, s. 149-266).

Yukarıdaki istatistiklerden de görüldüğü gibi turizm Almanya'da oldukça gelişmiş bir sektördür. Alman hükümeti, konaklama sektörü için müşteri segmentlerinin ihtiyaçlarına göre hizmet sunabilmeleri için teşvikler oluşturmuştur. Ayrıca hükümet, turizm hizmetlerinin müşterilere mükemmel hizmetler sunabilmesi için özel-kamu iş birliğini teşvik etmiştir. Ekoturizm kavramı, yerel çevreye ve kültürel sisteme karşı sorumlu ve sürdürülebilir hareket etme ihtiyacı nedeniyle Almanya'da yaygınlaşmıştır. Araştırmaya göre, Almanların yaklaşık %15'i doğal çevre ve güzellik nedeniyle turistik bölgeleri ziyaret etmektedir. Örneğin, birçok turist, yerel cazibe ve hizmetlere sahip misafirhaneler olan Alman çiftliklerini ziyaret etmektedir. Başka bir araştırma, ekoturizmin yenilikçi hizmetlerle desteklendiğini ortaya koyuyor. Örneğin, Organik Çiftliklerdeki Gönüllü İşçiler, çeşitli organik çiftliklerde oda ve pansiyon olanakları sağlar (Liu, ve Huang, 2017, s. 919-934). Ancak turistler, deneyimin bir parçası olarak çalışmaya ve yemek hazırlamaya katılmak zorundadır. Bunun sonuçları, bu tür yenilikçi kavramların ülkede ekoturizmi teşvik etmeye yardımcı olmasıdır. Başka bir çalışma, Alman Alpleri'nin bazı ekoturizm noktalarına ve destinasyonlarına sahip olduğunu belirtmektedir (Aversa, Petrescu, Apicella, ve Petrescu, 2017, s. 7).

Bulgular, dağ bölgesinin benzersiz seyahat deneyimleri sağlamak için doğayı, kültürü, sporu, geleneği ve düzenli altyapıyı birleştiren dengeli ve yoğun bir teklif sunduğu sonucuna varmıştır. Ek olarak, çalışma, otantik bölgesel ürün ve geleneklerin bölgede ekoturizmi teşvik etmek için bir araya gelebileceği sonucuna varmıştır (Aversa, ve diğerleri, 2017, s. 5-20). Analiz, ekoturizmin doğal çevresi ve insan ayak izi noktasındaki hassasiyeti nedeniyle Almanya'da büyük ilgi gördüğünü gösteriyor. Ayrıca ekoturizm, belirli turist türlerini hedeflemek için kullanılabilecek bir niş pazar olarak da kabul edilmektedir. Almanya, eşsiz coğrafyası, altyapısı, gelişmiş turizm sektörü, teknolojisi ve farkındalığı nedeniyle ekoturizm uygulama potansiyeline sahiptir. Hükümet ayrıca turizm ile tarım, hayvancılık, ulaşım, küçük ve orta ölçekli işletmeler ve diğerleri gibi başka ekonomik sektörler arasındaki bağlantıları geliştirmeye çalışmıştır (Maroto-Martos, Voth, ve Pinos-Navarrete, 2020, s. 181-205). Federal Çevre, Doğa Koruma ve Nükleer Güvenlik Bakanlığı (BMU), Almanya yarışmasında yıllık sürdürülebilir turizm hedefine sahiptir. BMU,

ekoturizme katkıda bulunan alanları tespit ederek gelişimleri noktasında ortaya konan stratejilerin uygulanmasını sağlar. Almanya'da hızla büyüyen bir pazar olduğu için özel sektör de ekoturizme katkıda bulunmuştur. Örneğin, Alman turistler için ekoturizm faaliyetlerinde şeffaflık sağlamak için bir “Yeşil Seyahat Dönüşümü” girişimi başlatılmıştır. Bu girişimler, bölgede ekoturizmi teşvik etme konusunda kilit paydaşlar arasında yüksek düzeyde bir anlayış olduğunu göstermektedir. Analiz, kaliteli altyapı, birden fazla destinasyon ve turistler için erişim kolaylığı Almanya'nın ekoturizm potansiyeline sahip olduğunu gösteriyor. Fahrtziel Natur gibi geniş koruma altındaki alanlarda ve uzak bölgelerde altyapıyı geliştirmeyi amaçlayan girişimler olmuştur. Almanya'da sürdürülebilir şehir turları, organik oteller ve diğerleri gibi belirli projeler de son yıllarda ivme kazanmıştır. (Maroto, ve diğerleri, 2020, s. 181-205).

3.3.3.1. Saarland

Almanya'nın en küçük federal eyaleti olmasına rağmen, Saarland, TourCert tarafından sürdürülebilir bir destinasyon olarak sertifikalandırılan ilk federal eyalettir. Eyaletin resmi turizm internet sitesinde yer aldığı şekliyle, coğrafi yapısı ve topografyası sayesinde, doğaya dayalı turizmin tüm çeşitliliği deneyimlenebilir. Kapladığı 2570 km² alanın, yüzde 66'sı doğa koruma altındadır ve bu haliyle nadir ve korunan türler için sığınak niteliğindedir. Eyalet boyunca devam eden ormanlık alanlar, dağ yürüyüşü, bisiklet parkurları, kamp alanları, flora gözlemine imkân veren Bliesgau UNESCO Biyosfer Rezervi eyalet sınırları içinde yer almaktadır. Eyalet kısa, orta ve uzun mesafe doğa ve dağ yürüyüşü, dağ bisikleti, kuzey yürüyüşü, patika koşusu, uzun mesafe yol bisikleti alanlarında amatör ve profesyonel 284 rotaya sahiptir. Bunun yanı sıra ailecek gerçekleştirilecek doğa kampları ve etkinlik alanları, 1. yüzyılda inşa edilmiş olan Kelten Park ile arkeolojik sit alanı da mevcuttur (Urlaub.saarland.com, 2022).

Harita 3.12.Saarland uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Fotoğraf 3.19. Saarland Kırımı (Kaynak: Tourismus Zentrale Saarland, Marcus Gloger. Erişim Tarihi: 30.03.2022).

Fotoğraf 3.20. (Kaynak: Tourismus Zentrale Saarland, Marcus Gloger. Erişim Tarihi: 30.03.2022).

3.3.3.2. Eifel Ulusal Parkı

2004 yılında kurulan Eifel Ulusal Parkı, Belçika ve Almanya'nın birlikte koruma altına aldıkları ve her iki ülke sınırında da devam eden ve 1960 yılında kurulan High Fens – Eifel Nature Park'ın Almanya sınırlarında kalan kısmını oluşturmaktadır. Almanya'nın en karanlık bölgelerinden biridir. Bu sayede gökyüzü gözlemi yapılabilir. Eifel Milli Parkı, 110 km²'lik alanıyla yaprak döken ve iğne yapraklı ağaçlar, göller, akarsular ve açık otlaklarla kaplıdır. Eifel Ulusal Parkı, 2562'si Kuzey Ren-Vestfalya'nın kırmızı listesinde tehlike altında olarak sınıflandırılan 11.000'den fazla hayvan ve bitki türüne ev sahipliği yapmaktadır. Park ormanlarında tek başına toplam 1.300 böcek türü keşfedilmiştir. Avrupa yaban kedisi, kara leylek, orta benekli ağaçkakan ve Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde nadir

görülen duvar kertenkelesi parktaki yaban hayatı türleri arasında sayılabilir (Holtvoeth, ve Jones, 2020, s. 2-20). Park içinde, toplam uzunluğu 240 km'yi bulan farklı mesafelerde serbest ve rehberli doğa yürüyüşü rotaları mevcuttur. Öte yandan, bu bölge Almanya'nın en karanlık bölgesidir. Bu nedenle geceleri gökyüzü gözlemi ve kamp etkinlikleri, doğa eğitimleri yapılmaktadır.

Fotoğraf 3.21. Uluslararası Eifel Milli Parkı, Gökyüzü Parkı (Kaynak: Maximilian Kaiser. Erişim Tarihi: 09.05.2022).

Fotoğraf 3.22. Uluslararası Eifel Milli Parkı, Kano (Kaynak: Maximilian Kaiser. Erişim Tarihi: 09.05.2022).

3.3.3.3. Hüzün Turizmi Noktaları

Almanya, hüzün turizmi destinasyonları arasında öne çıkan bir ülke konumundadır. 1930'ların yarısından itibaren kurulan toplama kampları günümüzde hüzün turizminin en önemli uğrak noktalarıdır. Nazi toplama kampları Nazi Almanya'sı tarafından II. Dünya Savaşı döneminde Almanya'da ve işgal edilen bölgelerde, Nazilerce topluma faydasız olarak görülen kişileri zorunlu çalıştırmak üzere kurulmuşlardı. İlk başlarda aynı zamanda Nazilerin siyasi ya da ideolojik düşmanlarını hapsetmek ve sürmek niyetiyle kullanılan bu kamplar, daha sonraları ağırlıklı olarak kitlesel imha merkezlerine evrilmiştir. Kamplarda daha çok Yahudiler, Romanlar, bazı Slav ırklarından olanlar, akıl hastası ve eşcinsel insanlar da burada öldürüldüler. Toplama kampları Nazi işgali altında olan hemen hemen tüm ülkelerde kurulmuşken, Almanya anavatanında ise Bergen-Belsen Toplama Kampı, Buchenwald Toplama Kampı, Dachau Toplama Kampı, Dora-Mittelbau, Ebensee Toplama Kampı, Flossenbürg Toplama Kampı, Natzweiler-Struthof Toplama Kampı, Neuengamme Toplama Kampı, Ravensbrück Toplama Kampı, Sachsenhausen Toplama Kampı kurulmuştur. Bunların yanı sıra günümüzde, Berlin merkezinde yer alan, Yahudi Soykırımı Kurbanları anıtı ve Berlin Yahudi Müzesi de hüzün

turizminde görülen noktalar arasındandır (Java, 2019). İkinci dünya savaşı öncesinde Nazi yönetiminin baskı altında tuttuğu muhalifler yaşadıklarını ve idamlarını anlatan bir müze olan Alman Direnişi Anıt Müzesi de bu bağlamda görülebilir. Savaş sonrasında işgal altındaki Berlin'in Sovyet Rusya ve ABD arasında yönetsel olarak ikiye ayrılmasından sonra, bölgeler arasında kaçak geçişlerin engellenmesi amacıyla Sovyet Rusya tarafından inşa edilen Berlin Duvarı'nın bir kısmı açık hava müzesi olarak gezilebilir.

Fotoğraf 3.23. Katledilen Avrupalı Yahudiler Anıtı - Kaynak: freepik.com, Erişim Tarihi: 03.05.2022).

Fotoğraf 3.24. Neuengamme Toplama Kampı (Kaynak: wikipedia.com, Erişim Tarihi:03.05.2022).

Fotoğraf 3.25. Ravensbrück Toplama Kampı (Kaynak: Norbert Radtke. Erişim Tarihi: 03.05.2022).

Fotoğraf 3.26. Flossenbürg Toplama Kampı (Kaynak: Wikipedia.com. Erişim Tarihi: 17.02.2022).

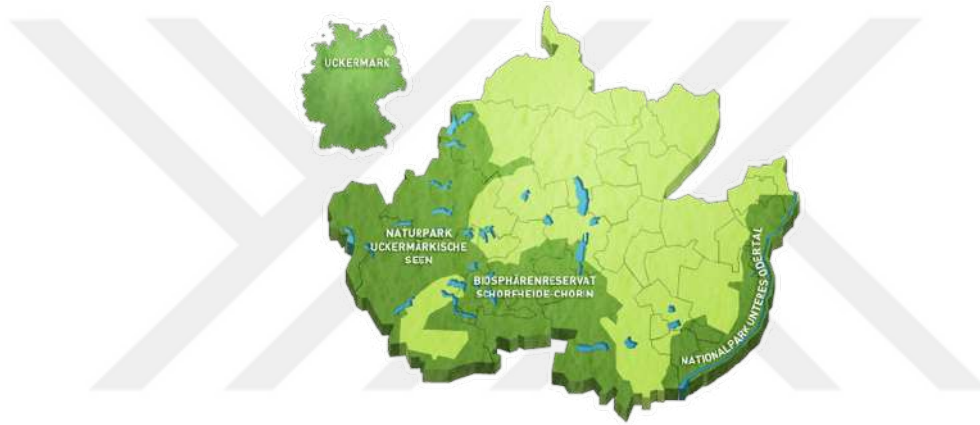
Fotoğraf 3.27. Berlin Duvarı Müzesi (Kaynak: Fatih Kiraz, 2019)

Fotoğraf 3.28. Berlin Yahudi Müzesi (Kaynak: Studio Daniel Libeskind. Erişim Tarihi: 21.04.2022).

3.3.3.4. Uckermark

Uckermark, kuzeydoğu Almanya'da, Brandenburg Vorpommern-Greifswald Bölgesi'nin üzerinde yer alan tarihi bir bölgedir. Geleneksel başkenti Prenzlau'dur. Bölgenin önemli bir bölümünü Uckermark Doğa Parkı, Odertal Milli Parkı ve Schorfheide-Chorin Biyosfer Rezervi başta olmak üzere çeşitli milli park alanları ve doğal rezerv alanları oluşturmaktadır. Uckermark, 2013 yılında gerçekleştirilen ve ilk federal yarışma olma özelliği taşıyan "Sürdürülebilir Turizm Bölgeleri" yarışmasında birincilik elde etmiştir (Uckermark.de, 2022).

Harita 3.13.Uckermark milli parklar haritası (Kaynak: Uckermark.de. Erişim Tarihi: 18.03.2022).

Uckermark, çok çeşitli ekoturizm faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu bağlamda, ülke genelinde engelli bireylerin de bu faaliyetleri deneyimlemesi noktasında var olan hassasiyet, Uckermark'ta da bir politika olarak sürdürülmektedir. Bölgede genel olarak turizm faaliyetleri, doğa turları, yürüyüş, su sporları, termal faaliyetler, bisiklet, kamp ve binicilik alanlarında yürütülmektedir (Uckermark.de, 2022).

Bölgede gerçekleştirilen doğa turları günübirlik olduğu gibi rehberli tematik turlar olarak planlanmaktadır. Sadece yürüyüş olarak değil aynı zamanda kano ve paddleboard ile de turlar bulunmaktadır. Rehberli turları ele aldığımızda; Grumsin Dünya Miras Alanı'nda kayın ağaçlarının birbirleri arasındaki iletişim ve sosyalleşmenin el alındığı rehberli turlar, Oder, Mescherin'de kano ile yer yer kunduzların hayatlarının gözlemlendiği ayrıca, doğal yaşam alanlarında yetişen

floranın da gözlemlendiği yedi ayrı kategoride düzenlenen kano turları, Aşağı Oder Vadisi Milli Parkı'nda inek safarisi ile doğa dostu tarımsal faaliyetlerinin deneyimleneceği turlar, Schorfheide-Chorin biyosfer rezervindeki ormanda yetişen farklı mantar türlerinin incelendiği turlar düzenlenmektedir (Uckermark.de, 2022). Bölge 30 adet kısa, orta ve uzun süreli kamp yapılarak tamamlanabilecek uzun mesafe işaretli yürüyüş rotasına sahiptir. Bu etkinliklerin yanı sıra eşekli ve atlı yürüyüş turu da mevcuttur. Parkların ve rezerv alanlarının içinde yer alan göller sayesinde su sporları ve su temelli turizm faaliyetleri de oldukça yoğun şekilde yürütülmektedir. Kano, rafting, olta balıkçılığı, paddleboarding, slav tekne turu, kayak turları, efoil, yüzme, termal havuz, buz havuzu ve Kneipp terapisi de yürütülen faaliyetler arasında yer almaktadır. Bölgede bisiklet turları ise ayrı bir öneme sahiptir, dağ bisikleti, e-bisiklet ve şehir rotaları olmak üzere 20'nin üzerindeki rota, tüm park alanlarını ve rezerv alanlarının içinden geçerek tamamlanır (Tourismus-uckermark.de, 2022).

Fotoğraf 3.29. Eşekli Yürüyüş (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Fotoğraf 3.30. Oder Vadisi Milli Parkı Doğa Yürüyüşü (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Fotoğraf 3.31. EFOIL sporu (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Fotoğraf 3.32. Uckermark Bagajsız Bisiklet Turu (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Fotoğraf 3.33. Aşağı Oder Vadisi Milli Parkı Kano Turu (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

Fotoğraf 3.34. Tematik Doğa Yürüyüşü (Kaynak: tourismus-uckermark.de. Erişim Tarihi: 11.02.2022).

3.3.3.5. Bavyera Ormanı Milli Parkı

Bavyera Ormanı Milli Parkı, Doğu Bavyera Ormanı'nda, Almanya'nın Çek Cumhuriyeti sınırında bulunan bir milli parktır. 7 Ekim 1970 tarihinde Almanya'nın ilk milli parkı olarak kurulmuştur. 24.250 hektarlık bir alanla Orta Avrupa'daki en büyük bitişik orman alanını oluşturur. Milli Park, kuzeybatıda Großer Falkenstein'dan (1.305 m) başlayıp Großer Rachel'ı (1.453 m) geçerek güneydoğuda Lusen'e (1.373 m) kadar Bavyera Ormanı'nın ana sırtı boyunca uzanır. Almanya'nın başlıca doğal bölgelerinin sınıflandırmasına göre, yukarı Bavyera Ormanı'ndaki Arka Bavyera Ormanı'nın bir parçasıdır. Özellikle Norveç ladinlerinin baskın olduğu yayla ormanları, Avrupa gümüş köknarının karışık dağ ormanları, Avrupa kayın ve ladin ağaçları ve vadilerdeki su çayırları ladin ormanları ile kaplıdır. Milli Park içinde 12 adet göl ve gölet yer almaktadır (Job, Mayer, ve Paesler, 2013, s. 1-25).

Harita 3.14.Bavyera ormanı milli parkı uydu görüntüsü (Kaynak:Google Earth)

Milli Park'ta aile tatili, kış tatili, sağlık tatili, sürdürülebilir tatil, çiftlik tatili, kamp tatili kategorileri altında; yürüyüş, bisiklet turları, macera turları ve etkinlikleri, su sporları, kamp, kış sporları, doğa gözlemi faaliyetleri yürütülmektedir.

Almanya'nın sertifikalı ve 660 km ile en uzun Goldsteig Trakking rotasının bir kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Parkta yer alan yürüyüş rotalarının bir kısmı günü birlik turları oluştururken, orta mesafe ve uzun mesafe rotaları da barındırır.

Harita 3.15. Goldsteig Trakking Rota Haritası (Kaynak: Tourismusverband Ostbayern Kartographie Muggenthaler. Erişim Tarihi: 16.03.2022).

Avrupa'nın yeşil çatısı Bavyera Ormanı, bisiklet, dağ bisikleti ve e-bisikletle bir yandan yaklaşık 7.000 km'lik heyecanlı bisiklet keyfi sunarken, diğer yandan sportif bisikletçilere zorlu ve doğal dağ bisikleti parkurları da barındırmaktadır. (Der Bayerische Wald, 2022). Bunların arasında, Trans Bayerwald, 7 ana durak ve toplam 700 km'lik mesafesiyle dağ bisikleti rotalarının arasında en çok tercih edilen rotadır. Sankt Englmar, "Almanya'nın en eski dağ bisikleti merkezi" ve aynı zamanda "Orta Avrupa'nın en belirgin ve güzel dağ bisikleti bölgeleri" arasında yer almaktadır (Slezak, 2013). Deniz seviyesinden ortalama 800 ile 1000 m arasındaki yüksekliği ve toplam 300 km'lik parkurlarında rehberli dağ bisikleti turları düzenlenmektedir. 2016 yılında hizmete giren Geisskopf Bisiklet Parkı ise Avrupa'daki ilk bisiklet parklarından olma özelliği taşımaktadır. Parkta yer alan parkurun uzunluğu 2.3 km'dir. Parkta, dağ bisikletinin yanı sıra elektrikli dağ bisikleti de

kullanılabilmektedir (Der Bayerische Wald, 2022). Milli park içinde 12 adet göl bulunmakta ve su sporları ve su temelli 40'ın üzerinde tekne gezintisi, paddleboarding, olta balıkçılığı, su kayağı, yüzme, kanonun da arasında olduğu benzer ve/veya farklı faaliyetler yürütülmektedir. Bunların dışında yapay olarak park içinde konumlandırılmış aqua park ile açık ve kapalı havuzlarda turistlere hizmet vermektedir (Der Bayerische Wald, 2022).

Harita 3.16. Bavyera Ormanı Milli Parkında yer alan göllerin lokasyonları (Kaynak: <https://www.bayerischer-wald.de>. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Park alanında konumlanan dağlar ise kış aylarında 9 doğal pist ile kış sporları için uğrak noktadır. Bavyera'da Alpler dışındaki en büyük kış sporları ve turizmi alanını oluşturmaktadır. 2.000 kilometreden fazla parkurla Bavyera Ormanı, Almanya'nın en büyük kros kayağı bölgesidir. Dairesel parkurlar, uzun mesafe parkurları, bölgesel ve ulusal parkurlar, Nordik kayak sporunu tüm yönleriyle uygulamak için çeşitlilik ve ideal koşullara sahiptir. 12 merkezde kros imkânı, 9 parkurda kış yürüyüşü yapılmaktadır. Milli parkta hizmet veren “ArBar-Kinderland” kayak merkezi ise dünya üzerindeki “Aile dostu” kayak merkezleri arasında ilk onda yer almaktadır. Milli park boyunca bungalov, karavan, çadır, kulübe olmak üzere 13 adet kamp alanı bulunmaktadır. Bungalov ve kulübeler, kış dönemlerinde kayakçılar ve kros sporcularının mola vermesi için de kullanılmaktadır (Maier, 2008, s. 129-141).

Milli park, hava sporları içinde uygun ortamlara sahiptir. Bunlar arasında, 4 noktada sıcak hava balonu merkezi bulunurken, 7 noktada yamaç paraşütü ve yelken kanat sporu yapılmaktadır. 3 noktada ise doğa eğlence parkuru bulunmaktadır. Milli

Park, hava sporları içinde uygun ortamlara sahiptir. Bunlar arasında, 4 noktada sıcak hava balonu merkezi bulunurken, 7 noktada yamaç paraşütü ve yelken kanat sporu yapılmaktadır. 3 noktada ise doğa eğlence parkuru bulunmaktadır (Der Bayerische Wald, 2022).

Fotoğraf 3.35. Bavyera Orman Milli Parkı – Yürüyüş rotalarının yön işaretleri (Kaynak: www.bayerischer-wald.de. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Fotoğraf 3.36. Bavyera Ormanı'nda dağ bisikleti deneyimi (Kaynak: <https://www.bayerischer-wald.de>. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Fotoğraf 3.37. Doğu Bayern - Kış Kros sporu parkuru (Kaynak: www.bayerischer-wald.de. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Fotoğraf 3.38. Perlsee'deki Waldmünchen kamp alanı (Kaynak: www.bayerischer-wald.de. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

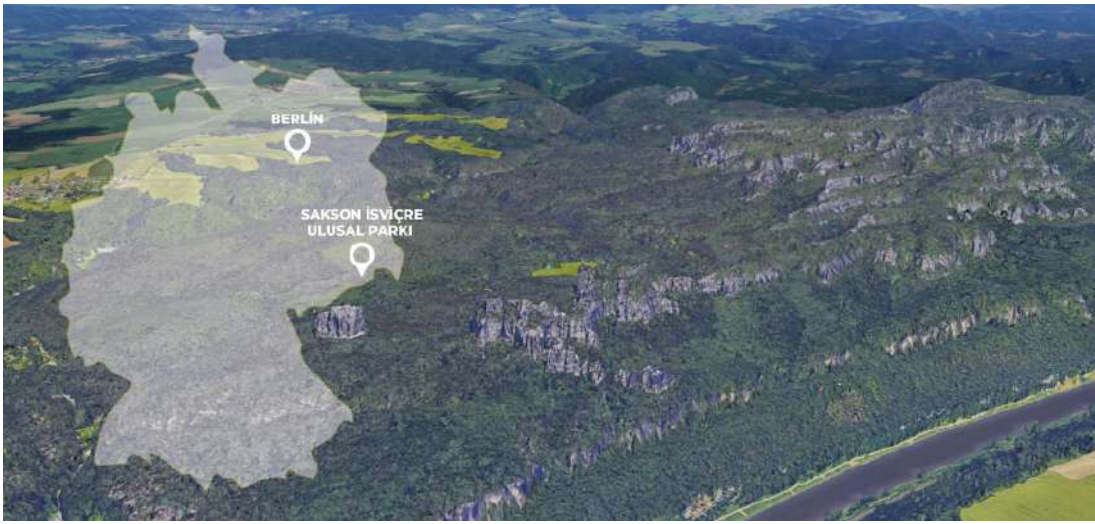
Fotoğraf 3.39. Waldkirchen tırmanma ormanı etkinlik alanı (Kaynak: www.bayerischer-wald.de. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

Fotoğraf 3.40. Graniyet kalkış noktasından yelken kanat uçuşu (Kaynak: www.bayerischer-wald.de. Erişim Tarihi: 04.06.2022).

3.3.3.6. Sakson İsviçre Milli Parkı

Almanya'nın doğusunda, Dresden'in güneydoğusundaki Sakson İsviçre Ulusal Parkı, Pirna ile Çek sınırı arasındaki 93 km'lik bölgede yer almaktadır. Milli parkın en önemli özelliklerinden birisi, kaya tırmanışçıları için 700'den fazla zirveye ev sahipliği yapmasıdır. Milli parkta ayrıca, 400 km²'lik alanda işaretli yürüyüş parkurları, dik yürüyüş parkurlarına, patikalara ve Milli Park'ın içinden geçen bazı bisiklet yolları bulunmaktadır (Schamel, ve Job, 2013, s. 27-34).

Harita 3.17.Sakson İsviçre Ulusal Parkı uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

3.3.3.7. Aşağı Saksonya Wadden Denizi Ulusal Parkı

UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan Aşağı Saksonya Wadden Denizi Ulusal Parkı 1986 yılında kurulmuştur. Alan olarak Aşağı Saksonya'nın kuzey sahilleri ile Doğu Frizya Adaları'nı kapsar. Aşağı Saksonya'nın Kuzey Denizi kıyısındaki Wadden Denizi, 1986'dan beri milli park olarak korunmaktadır. Yaklaşık 3.450 km²'lik alanı ile ikinci büyük Alman milli parkıdır. Aynı zamanda bir UNESCO biyosfer rezervidir ve Wadden Denizi UNESCO Dünya Mirası Alanı'nın bir parçasıdır.

Aşağı Saksonya kıyılarında ve adalarda turizm ana ekonomik faktördür. Bölgeye her yıl yaklaşık 20 milyon gece ve gündüz ziyaretçi gelmektedir. Bu ziyaretçi sayısı ile birlikte, milli park yönetiminin ve turizmin ortak kaygısı;

ziyaretçileri doğayla dikkatlice tanıştırmak, onlara Wadden Denizi'nin benzersizliğini ve güzelliğini ve aynı zamanda kırılganlığını iletmek ve onun için anlayışı teşvik etmek olarak da özetlenebilir (Nationalpark-wattenmeer.de, 2022).

Bu milli parkta korunacak habitatlar arasında çamur düzlükleri, kumsallar, tuz bataklıkları, kumsallar, kumullar ve Kuzey Denizi'ne dökülen haliçler bulunmaktadır. Kuzey Denizi kıyısı oldukça düzdür. Bazen deniz tabanı kilometrede sadece birkaç santimetre düşer. Günde iki kez gelgit olması nedeniyle, Wadden Denizi bölgesi kum, kil ve çok sayıda kum tepesine ev sahipliği yapmaktadır.

Bölgede 4000'e kadar hayvan ve bitki türü barındığı tahmin edilmektedir. Öte yandan yaklaşık 180.000 kuştan oluşan kuzeybatı Avrupa koyun tavuğu popülasyonu da tüy dökme mevsimini temmuz ve eylül ayları arasında Wadden Denizi'nde geçirir. Yaklaşık 200.000 kuş ördeği de tüy dökme mevsimini burada tamamlar. Yaklaşık 1000 çift kuş ördeği, Kuzey Denizi'nin gelgit düzlüklerini üreme alanı olarak kullanır.

Aynı zamanda, Wadden Denizi, burada başarılı üreme için ihtiyaç duydukları yağ rezervlerini biriktiren İskandinav ülkelerinden gelen üreme kuşları için bir dinlenme alanıdır. Wadden Denizi'ndeki kumsallarda foklar görülebilir ve Wadden Denizi'ni tuzlu bataklıklar, kumlu plajlar ve kum tepeleri sınırlar. Tuzlu çayırlar, avocet ve sumrular için üreme alanı, yaz aylarında çiçek açan plaj devedikeni ve plaj leylakları için de mümbit alanlar olur (Nationalpark-wattenmeer.de, 2022).

Parkta özellikle kuş gözlemciliği oldukça tercih edilen bir faaliyettir. Yılda iki kez 12 milyona kadar göçmen kuş, uzak kuzeydeki üreme alanları ile güneydeki kışlık alanlara giderken Wadden Denizi'nde mola verir. Bu konaklama, Wadden Denizi ekosisteminin doğal kuş göçü olgusu içerisindeki önemini açıkça göstermektedir. Yıllık etkinlik formatları ile Wadden Denizi Milli Parkları, binlerce ziyaretçiye etkileyici doğal manzarayı gözlemeleme fırsatı sunmaktadır. Çok yönlü, eğlenceli, yüksek teknik düzeyde, göçmen kuşların biyolojisine ilişkin bilgiler verilmektedir. Öte yandan, eşsiz habitatı daha iyi tanımak isteyen herkes için rehberli bir çamurluk yürüyüşü de park alanında gerçekleştirilebilecek faaliyetler arasındadır.

Park alanında sınırlı da olsa milli park tekne turu yapılabilir ve Wadden Denizi'nin su içinde ve su altında yaşayan canlıları hakkında bilgi sahibi olunabilir.

Fotoğraf 3.41. Waden Denizi Milli Parkı (Kaynak: Franke / LKN.SH. Erişim Tarihi: 26.05.2022).

Fotoğraf 3.42. Waden Denizi Milli Parkı Ornitoloji Faaliyeti (Kaynak: Franke / LKN.SH. Erişim Tarihi: 26.05.2022).

Fotoğraf 3.43. Aşağı Saksonya'da Wadden Denizi (Kaynak: Franke / LKN.SH. Erişim Tarihi: 26.05.2022).

Fotoğraf 3.44. Gri Cılıbıt Kuşu (Kaynak: Nationalpark-wattenmeer.de. Erişim Tarihi: 03.06.2022).

3.4. İzlanda

Kuzey Atlantik Okyanusunda bir İskandinav ada ülkesi olan İzlanda, 2021 istatistiklerine göre 368.792 kişi ile Avrupa'nın en seyrek nüfuslu ülkesidir. İzlanda'nın başkenti ve en büyük şehri, nüfusun %65'inden fazlasına ev sahipliği yapan Reykjavik'tir. İzlanda, Orta Atlantik Sırtı'nın deniz seviyesinden yükselen tek parçasıdır ve merkezinde yer alan volkanik hareketlilik devam etmektedir. İç kısım, kum ve lav alanları, dağlar ve buzullar ile karakterize edilen bir platodan oluşur ve birçok buzul nehri bulunmaktadır (Visiticeland.com, 2022).

Harita 3.18.İzlanda haritası

3.4.1. İzlanda'nın Kısa Tarihi

İzlanda'da yerleşimin MS 874'te Norveçli şef Ingolf Arnarson'ın adadaki ilk kalıcı yerleşimci olmasıyla başladığı bilinmektedir. Sonraki yüzyıllarda, Norveçliler ve daha az ölçüde diğer İskandinavlar, İzlanda'ya göç ettiler ve yanlarında Gal kökenli köleleri getirmişlerdir. Bir iç çekişme döneminin ardından İzlanda, 13. yüzyılda Norveç yönetimine katılmıştır. Bu dönemden sonra Kalmar Birliği ve sonrasında ise 1500'lerde Danimarka idaresine girmiştir. Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları'nın ardından İzlanda'nın bağımsızlık mücadelesi 1918'de İzlanda Krallığı'nın kurulması ve Danimarka'nın görevdeki hükümdarı ile kişisel bir birlik yoluyla paylaşılmasıyla bağımsızlıkla sonuçlanmıştır. Dünya Savaşı'nda Danimarka'nın işgali sırasında İzlanda ezici bir çoğunlukla 1944'te cumhuriyet olmak için oy kullandı ve böylece Danimarka ile kalan resmi bağları sona erdi. İzlanda dünyadaki en uzun ve en eski cumhuriyet rejimine ev sahipliği yapmasıyla tanınmaktadır. 20. yüzyıla kadar İzlanda, geçimini büyük ölçüde balıkçılık ve tarımla sağlarken balıkçılığın sanayileşmesi ve II. Dünya Savaşı'nın ardından ABD'nin Marshall Planı yardımıyla ekonomik olarak gelişti. Böylece İzlanda dünyanın en zengin ve en gelişmiş ülkelerinden biri haline geldi (Visiticeland.com, 2022).

3.4.2. İzlanda'nın Coğrafi Özellikleri

İzlanda, Kuzey Atlantik ve Arktik Okyanuslarının birleştiği noktadadır. İzlanda, Kuzey Amerika'nın bir adası olan Grönland'a en yakın olmasına rağmen, kıta Avrupası'na Kuzey Amerika ana karasından daha yakındır. İzlanda genellikle coğrafi, tarihi, politik, kültürel, dilsel nedenlerle Avrupa'ya dahil edilir. Jeolojik olarak ada, her iki kıtanın deniz altı parçalarını içermektedir. İzlanda, dünyanın 18. en büyük adası ve Avrupa'nın İngiltere'den sonra en büyük ikinci adasıdır. Ana ada 101.826 km²'dir, ancak tüm ülke 103.000 km² büyüklüğündedir ve bunun %62,7'si tunduradır. İzlanda, az nüfuslu Grímsey ve Vestmannaeyjar takımadaları dahil olmak üzere yaklaşık 30 küçük ada içerir. Göller ve buzullar, yüzeyinin %14,3'ünü kaplar; ada yüzeyinin sadece %23'ü bitki ile kaplıdır. Birçok fiyort, İzlanda'nın aynı zamanda çoğu yerleşim yerinin de bulunduğu 4.970 km uzunluğundaki sahil şeridinde uzanmaktadır. İzlanda kıyılarının iklimi subarktikdir. Ilık Kuzey Atlantik Akıntısı, genellikle dünyadaki benzer enlemdeki çoğu yerden daha yüksek yıllık sıcaklıklar sağlamaktadır. İklim, adanın farklı bölgeleri arasında değişiklik gösterir. Genel olarak güney kıyısı kuzeyden daha sıcak, daha yağışlı ve daha rüzgarlıdır. Central Highlands, ülkenin en soğuk bölgesidir. Kuzeydeki alçak iç kesimler en kurak bölgelerdir. Kışın kar yağışı kuzeyde güneye göre daha sık görülmektedir (Visiticeland.com, 2022).

3.4.3. İzlanda'daki Ekoturizm Trendleri

2018'de 520 milyar İzlanda Kronu ile İzlanda'daki en büyük ihracat kazancıyla; turizm, toplam ihracat gelirinin %39'una eşittir. Turizm sektöründe art arda dokuz yıllık büyümenin ardından, Covid-19 salgınının da etkisiyle büyüme eğilimi son zamanlarda yavaşlamıştır. Uluslararası turist ziyaretleri 2019 yılında toplam 2 milyona ulaşmış olsa da bu veri, bir önceki yıl 2018'e göre %14,2'lik düşüş olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun ilk sebebi ülkeye olan hava erişiminin azalması ve ikinci olarak da İzlanda kronunun diğer para birimleri karşısındaki güçlü konumudur. Ülkeyi ziyaret eden Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık ve Almanya vatandaşları toplam dış ziyaretçi sayısının %43,3'ünü oluşturmaktadır. Ülkede, Sanayi ve Yenilik Bakanlığı, turizm politikasını geliştirmekten ve devlet

organlarının çalışmalarını koordine etmekten sorumludur. Yakın zamanda birleştirilen Turizm ve İnovasyon Başkanlığı ise turizm ve ilgili sektörel çalışmalarda sorumlu kurumdur. Ülkede bu birimler altında Visit Iceland tanıtım ajansı çalışmaları yürütmektedir. 2015 yılında ortaya konan turizm stratejik yol haritası bağlamında çalışmalarına devam eden ajans İzlanda'nın turizmin etkilerini tanıtmaya ve çeşitlendirme noktasında bir koordinasyon merkezi olarak odak noktada yer almıştır.

Ülke; Batı fiyortları, Reykjanes, Batı İzlanda, Güney İzlanda, Doğu İzlanda, Kuzey İzlanda ve Reykjavik olmak üzere toplam 7 bölgeye ayrılmaktadır. Başkent Reykjavik'de; hiking, kuzey ışıkları turu, binicilik, balina ve okyanus canlıları gözlemi, helikopterli doğa uçuşu, yol ve dağ bisikleti, kayak, buz pateni, kültür turları ve geleneksel spa seansları gibi pek çok faaliyet yapılabilmektedir. Kuzey İzlanda'da, helikopterli arktik kayak (heliskiing), buz pateni, kar araçları safarisi, köpek kızıağı turları ile yapılan turlar, cipler ile buzul safarisi, kar ayakkabısı trekking turları, balina gözlemi, atlı doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, hiking, kuş gözlemi, mağara keşfi, fok gözlemi, rafting, kayaking, paddleboard, jet ski turları, olta balıkçılığı, bot turu, tüplü ve tüpsüz dalış yapılabilmektedir. Batı İzlanda bölgesinde kuş gözlemciliği, kayaking turları, bot turları, balina gözlemciliği, sportif olta balıkçılığı, dağ bisikleti, binicilik, ciple buzul safarisi, kuzey ışıkları turu, fok gözlemi, fotosafari faaliyetleri yapılmaktadır. Reykjanes bölgesinde balina gözlemi, sportif olta balıkçılığı, kayaking ve paddleboard turları, bot turu, tüplü ve tüpsüz dalış ile kuş gözlemi yapılmaktadır. Güney İzlanda'da buzul yürüyüşü, cipli buzul safarisi, kara araçlarıyla safari turları, mağara keşfi, buzul tırmanışı ve buzul yürüyüşü, kayak, kar ayakkabısı yürüyüşü, köpek kızıağı turları, binicilik, bisiklet turları, ATV turları, zipline, hiking, kuş gözlemi, koşu, motokros, avcılık, kayaking ve paddleboard, bot turu, tüplü ve tüpsüz dalış, rafting, balina gözlemi, olta balıkçılığı, buz balıkçılığı yapılmaktadır. Batı İzlanda bölgesinde ise, fotosafari, buzul safarisi, bisiklet, kayaking ve paddleboard turları, balina gözlemi, olta balıkçılığı, mağara keşfi, arazi araçları safari turları, binicilik ve atlı safari, hiking, trekking turları yapılabilmektedir. Bunların dışında volkanik alanlara doğa yürüyüşü, geleneksel spa merkezlerine turlar da yapılmaktadır (Visiticeland.com, 2022).

Fotoğraf 3.45. İzlanda'da mağara keşfi (www.northiceland.is. Erişim Tarihi: 16.03.2022).

Fotoğraf 3.46. Balina gözlemi (www.northiceland.is. Erişim Tarihi: 16.03.2022).

3.5. Avusturya

Avusturya, Orta Avrupa'nın güney kesiminde bir ülkedir. Biri başkent Viyana olmak üzere dokuz eyaletten oluşan bir federasyondur. Ülke kuzeybatıda Almanya, kuzeyde Çekya, kuzeydoğuda Slovakya, doğuda Macaristan, güneyde Slovenya ve İtalya ve İsviçre ve Lihtenştayn ile komşudur. Batıya doğru. 83.879 km karayla çevrili bir alanı kaplar ve 9 milyonluk bir nüfusa sahiptir (Eurostat, 2022).

Harita 3.19.Avusturya haritası

3.5.1. Avusturya'nın Kısa Tarihi

Avusturya Tarihi, Erken Taş Devri'nden günümüze kadar Avusturya'nın ve onun öncül devletlerinin tarihini kapsar. Ostarrîchi adı, MS 996'dan beri Bavyera Dükalığı'nın margravatlığı ve 1156'dan itibaren Alman Ulusunun Kutsal Roma

İmparatorluğu'nun bağımsız bir dükalığı olduğu zamandan günümüze kadar kullanılmaktadır (Vocelka, 2005, s. 10-15).

Avusturya, 1273'ten 1918'e kadar Habsburg Hanedanı ve Habsburg-Lorraine Hanedanı'nın hakimiyetindeydi. 1806'da Avusturya İmparatoru II. Francis, Kutsal Roma İmparatorluğu'nu feshettiğinde, Avusturya, Avusturya İmparatorluğu oldu ve aynı zamanda Alman Konfederasyonu'nun bir parçası halini aldı. 1867'de Avusturya, Macaristan ile ikili bir monarşi kurdu: Avusturya-Macaristan İmparatorluğu (1867-1918). 1918'de Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden sonra bu imparatorluk çöktüğünde, Avusturya imparatorluğun, çoğunlukla Almanca konuşulan bölgelerine indirildi ve Alman-Avusturya Cumhuriyeti adını aldı. Ancak Almanya ile birlik ve seçilen ülke adı Versay Antlaşması'nda Müttefikler tarafından yasaklandı. Bu, Birinci Avusturya Cumhuriyeti'nin (1919-1933) kurulmasına yol açtı. Birinci Cumhuriyet'in ardından Avusturya faşizmi, Avusturya'yı Alman Reich'ından bağımsız tutmaya çalıştı. Engelbert Dollfuss, Avusturyalıların çoğunun Alman ve Avusturyalı olduğunu kabul etti, ancak Avusturya'nın Almanya'dan bağımsız kalmasını istedi. 1938'de Avusturya doğumlu Adolf Hitler, Avusturya halkının büyük çoğunluğu tarafından desteklenen Anschluss ile Avusturya'yı Alman Reich'ına ilhak etti. İkinci Dünya Savaşı'ndan on yıl sonra Avusturya, 1955'te İkinci Avusturya Cumhuriyeti olarak yeniden bağımsız bir cumhuriyet oldu. Avusturya, 1995'te Avrupa Birliği'ne katıldı (The Official Travel Portal, 2021).

3.5.2. Avusturya'nın Coğrafi Özellikleri

Alpler, Avrupa'nın Avusturya hava durumunu etkileyen üç ana hava durumu sistemi için bir havza görevi görür. Kuzeybatıdan gelen Atlantik deniz iklimi, alçak basınçlı cepheler, Körfez Akıntısı'ndan gelen ılıman hava ve yağış ile karakterizedir. Alplerin kuzey yamaçları, Kuzey Alpler ve Tuna vadisi üzerinde en büyük etkiye sahiptir. Karasal iklim, yazın yağışlı alçak basınç cepheleri ve kışın soğuk ve kuru havaya sahip yüksek basınçlı sistemler ile karakterizedir. Esas olarak doğu Avusturya'yı etkiler. Güneyden gelen Akdeniz yüksek basınç sistemleri, az sayıda bulut ve ılık hava ile karakterize edilir ve Alpler'in güney yamaçlarının ve Güneydoğu Alpin Ön Bölgesi'nin hava durumunu etkileyerek onları Avusturya'nın

en ılıman bölgesi yapar. Akdeniz hava sistemlerinin bir özelliği, Afrika Sahra'sından kaynaklanan ve hızla kuzeye doğru hareket eden ve kısa sürede periyodik olarak sıcaklıkları 10 °C'ye kadar yükselten sıcak bir hava kütlesi olan Fön rüzgarıdır. Birçok insan bu hızlı hava değişikliğine baş ağrısı, sinirlilik ve dolaşım sorunları ile tepki verir. Kış aylarında, Fön rüzgarlarına eşlik eden hızlı ısınma, Alpler'deki kar örtüsünü, çığların oluşmasına neden olacak şekilde eritebilir. Yaz aylarında, Akdeniz yüksek basınç sistemleri sıcak, güneşli hava getirir (Johnson, 1994, s. 120).

Avusturya'da geyik, geyik, tavşan, sülün, tilki, porsuk, sansar ve keklik gibi türlerle ağırlıklı olarak Orta Avrupa faunası vardır. Alp bölgelerine özgü, dağ keçisi, köstebek, kartal ve dağ kargası da yaşamaktadır. Ülkenin doğusunda yer alan Pannoniyen Havzası'nda ve Neusiedl Gölü sazlıklarında ise balıkçıl, kaşıkçı, kepçe, yaban kazı ve çok daha fazlası gibi geniş kuş popülasyonu mevcuttur. Topografik ve iklim koşullarının çeşitliliği, ülkenin tür açısından zengin florasını oluşturur. Avusturya, Avrupa'nın en yoğun ormanlık ülkelerinden biridir. Orman alanları genel itibarıyla, yaprak döken orman (meşe, kayın) ve karışık orman (kayın, köknar) ve daha yüksek rakımlı bölgelerde köknar, karaçam ve çamla kaplıdır. Alplerin kuzey kenarına ise özellikle otlaklar hakimdir. Pannoniyen havzasındaki tipik çalılık ormanları, karışık yaprak döken ormanlar ve bozkırlarıdır. Neusiedl Gölü'nün doğusunda, belirli bir tuz bozkır florası bulunur (The Official Travel Portal, 2021).

3.5.3. Avusturya'daki Ekoturizm Trendleri

Avusturya, ekoturizm ve kaliteli turizm için ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Avusturya 2019 turizm istatistiklerine göre ülke genelinde 46 milyon turistin konakladığı ve bunlar arasında 12,4 milyon turist ziyareti ile Innsbruck; 8,1 milyon turist ziyareti ile Salzburg ve 7,9 milyon turist ziyareti ile de Viyana'nın ön plana çıktığı görülmektedir.

Avusturya'da gerçekleştirilen tatil hareketliliklerinin yaklaşık %67'sini yabancı turistler oluşturmaktadır. Almanlar, Avusturya'daki tüm turistlerin %63'ü ile en büyük tatilci grubunu oluştururken, onları %27 ile Avusturyalılar izlemektedir. Avusturya'da yaz tatili için seyahat eden kişilerin buraya genellikle eğlence, yürüyüş

turları, yüzme ve göl kıyısı tatilleri, kültür tatilleri, spor ve bisiklet turları ile sağlık turizmi amacıyla seyahat ettikleri görülmektedir (Advantageaustria.org, 2022).

Coğrafi özellikleri bakımından incelendiğinde toplam turizm alanlarının yaklaşık %19'u, ekoturizm için kullanılabilecek çeşitli doğa rezervleri barındırmaktadır. Potansiyel eko-bölgelerin de eklenmesiyle Avusturya kırsalının %35 ila 40'ının ekoturizm için kullanılabileceğini göstermektedir.

Çevrenin ve kaynaklarının korunması, iklim değişikliğine karşı acil ve kapsamlı eylem çağrılarındaki son artışın yansıttığı acil bir konudur. Avusturya'nın hedefi, Avrupa Birliği'nin hedefinden on yıl önce olan 2040 yılına kadar iklimde nötr olmak. Önde gelen çevre dostu kimlik bilgilerini genişletmeye olan bu bağlılık, sürdürülebilirliğin merkezi bir bütün olduğu, ülkenin turizm endüstrisinde açıkça görülmektedir. Avusturya aynı zamanda organik tarım için önde gelen Avrupa ülkesidir ve üreticilerin %80'i Avusturya'nın çevresel olarak dengeli tarım programına dahildir. "Çiftlikten sofraya", Avusturya'nın gastronomi ve konaklama sektörlerinde yaygın bir slogandır. Sürdürülebilir hayat ve bu bağlamda turizm için çeşitli uygulamaların yürütüldüğü ülkede, özellikle elektronik taşımacılık oldukça yaygındır (Austrian National Tourist Office, 2020).

Avusturya genelinde, yaz ve kış aylarında ülke genelinde farklı etkinliklerin gerçekleştirilmesi mümkündür. Bu etkinlikler arasında alp stili kayak, tırmanış, kar yürüyüşü, kano, dağ yürüyüşü, doğa yürüyüşü, kayaking, bisiklet, kaya tırmanışı, köpek kızağı yapmak, snowboard, binicilik, kuş gözlemciliği ve spa turizminin öne çıktığı görülmektedir (The Official Travel Portal, 2021.).

3.5.3.1. Neusiedl-Seewinkel Gölü Milli Parkı

Viyana'nın yaklaşık 45 mil güneydoğusunda yer alan Avusturya ve Macaristan arasındaki sınır ötesi milli park, ilkbahar ve sonbaharda göçmen kuşlar için bir sığınak olma özelliği taşır. Parkın içinde yer alan Neusiedl Gölü, Orta Avrupa'nın en büyük bozkır göllerinden biridir. Neusiedl Gölü, Avusturya Macaristan arasında yer alan, Avrupa'nın en büyük ikinci kapalı havzasıdır. Göl, 240 kilometrekaresi Macaristan'a, 75 kilometrekaresi Avusturya'ya ait olmak üzere

toplam 315 kilometrekare büyüklüğündedir. Gölün suladığı alanın büyüklüğü yaklaşık 1120 km²'dir. Kuzeyden güneye gölün uzunluğu 36 kilometre ve doğudan batıya genişliği 6 - 12 kilometredir. Adriyatik Denizi'nden 115,45 metre yüksekte bulunan gölün en derin noktası 1,8 metredir. Kuraklık ya da su yükselmeleri nedeni ile gölün büyüklüğü sık sık değişmiş, geçmişte birçok kez tamamen kurumuştur. Gölün dahil olduğu ve Avusturya'daki See-Seewinkel ve Macaristan'daki Fertő-Hanság Millî Parkları 2001 yılında Dünya Kültür Mirası listesine dahil edilmiştir (UNESCO, 2001).

Neusiedl Gölü'nün geniş sazlık kuşağı, periyodik olarak kuruyan tuz gölleri, küçük ölçekli kum habitatları, saman çayırları ve mera çayırları gibi Alp, Asya veya Akdeniz bölgelerine özgü türlerin de yer aldığı benzersiz geniş bir habitata ev sahipliği yapmaktadır. Avrupa-Afrika kuş göç yolu üzerinden bulunması nedeniyle yıl boyunca kuş çeşitliliği açısından yüksek bir profil sergiler. Kara bölümünde ise her iki ülke sınırlarında yer alan hayvan koruma alanları bulunmaktadır. Özellikle nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan eski evcil hayvan ırklarının korunması için başarılı girişimlerde bulunmaktadır. Bir manda ile karşılaşabileceğiniz gibi heybetli gri sığır veya beyaz eşeklerle de karşılaşılma durumunuz söz konusudur. Bu özelliğiyle hem fauna hem de flora açısından Orta Avrupa'da öne çıkan bir destinasyondur. Park alanında kuş gözleminin ana tema olduğu toplam 6 adet yürüyüş parkuru ve bu parkurlar üzerinden belli sayıda gözlem noktası ve kulesi bulunmaktadır. Alanın yarı kurak ve kuru otlak, su, sazlık ve mera alanlarında sayısız kuş türünün mola vermesi nedeniyle kuş gözlemi için çok popüler noktadır (The Official Travel Portal, 2021).

3.5.3.2. Donau-Auen Milli Parkı

1984 yılında Viyana'nın hemen akış aşağısında, Hainburg hidroelektrik santralinin planlanan inşası, Tuna Nehri'nin Avusturya'da kalan iki serbest akışlı bölümünden birinin ve nehir kıyısındaki ormanların tahribata neden olmuştur. Bu tahribata yönelik protestolar sonrasında santral kaynaklı doğa yıkımına son verilmiş ve 1985 yılının mart ayında, 353.906 kişi tarafından imzalanan dilekçe ile 1 Temmuz 1986'da İdare Mahkemesi, planlanan elektrik santralinin su haklarını iptal eden bir

karar vermiştir. 1996 yılında Avusturya ve Macaristan arasında imzalanan bir sözleşme ile alan ulusal park ilan edilmiştir. Milli Park alanında 700'den fazla yüksek bitki türü, 30'dan fazla memeli, 100 üreyen kuş türü, 8 sürüngen, 13 amfibi türü ve 50 civarında balık türü bulunmaktadır. Milli Park'ın sulak alanlarının en karakteristik sakinleri arasında Tuna tepeli semender, Avrupa gölet kaplumbağası, Avrupa çamurtaşı, ak kuyruklu kartal, Avrasya yalıçapkını ve Avrasya kunduzu sayılabilir. Hem karada hem suda yaşayan böcekler ve diğer omurgasızlarla birlikte, Donau-Auen Milli Parkı'ndaki toplam tür sayısının en az 5.000 olduğu tahmin edilmektedir (Reckendorfer, 2006). Ulusal park alanında boyunca kuş ve doğa gözlemi, doğa yürüyüşleri kano, rehberli tekne turları, gençlik ve yetişkin kampları da düzenlenmektedir (The Official Travel Portal, 2021).

3.5.3.3. Hohe Tauern Milli Parkı

Avusturya'nın ilk milli parkı ve Orta Avrupa'nın en geniş koruma altındaki alanı olma özelliğini taşıyan park, Avusturya'nın Tirol, Carinthia ve Salzburg eyaletlerini kapsar. Park 15.000 türle ülkede bulunan tüm hayvan türlerinin üçte birine ev sahipliği yapmaktadır. Öte yandan, ortalama 3000 m ve üstünde yer alan 300 zirvede 3500 bitki türünü de barındırmaktadır. Tüm bu özellikleriyle pek çok farklı ekoturizm faaliyetinin gerçekleştirilmesine de imkân tanımaktadır. Birçok büyük buzul, Hohe Tauern Ulusal Parkı'nın bir özelliğidir. Birçok zirve tüm yıl boyunca kar ve buzla kaplıdır. Milli parkta, tüm alanının yaklaşık yüzde onu oluşturan 342 buzul bulunmaktadır (National Park Hohe Tauern, 2019).

Park alanı içinde parkla ilgili bilgi alınabilecek, deney, atölye çalışmaları ve dört ana merkez yer almaktadır. Bunların dışında doğa yürüyüşü odağında, farklı tematik parkurlar mevcuttur. Bunlar;

- Debanttal Doğa ve Kültür Turu
- Kals Çocuk Doğa Parkuru
- Innergschlöss – Schlatten Kees Buzul Yolu Turu
- Oberhaus Fıstık Çamı Ormanı Doğa ve Kültür Yolu Turu
- Glockner İzleri – Dağ Felsefesi Turu

- Dorfertal Tarih İzi Turu

Bu turlarda belirli durak noktaları yer almakta ve doğa gözlemi yapılmaktadır. Özellikle Kals Çocuk Doğa Parkuru boyunca yer alan hayvan figürleri ve bilgi panoları, genç ziyaretçileri oynamaya, keşfetmeye yöneltecek şekilde tasarlanmıştır. “Hayvanlar nerede yaşarlar?”, “Ormanda ne duyabilirim?”, “Vahşi hayvanlar kışın nasıl hayatta kalır?” ve benzeri sorular aracılığıyla çocuklardaki merak ve keşfetme güduları harekete geçirilmektedir (National Park Hohe Tauern, 2019).

3.5.3.4. Alpbaktal

Alpbaktal, ülkenin batısında Tirol bölgesinde yer alan Kitzbühel Alpleri'nde bulunan bir vadidir. Adını tüm vadi boyunca akan Alpbak nehrinden almaktadır. Aralarında doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, dağ yürüyüşü, kış yürüyüşü, yarış bisikleti, kaya tırmanışı, kar yürüyüşü, koşu, kros kayağı dahil 286 noktada turizm faaliyetleri sürdürülmektedir. Bahar ve yaz dönemlerinde, Alpbaktal içinden geçen nehir sayesinde su sporları noktasında pek çok etkinliğe ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında, rafting, kano, kanyon geçişi oldukça popülerdir. Öte yandan, Kramsach bölgesinde Reintaler Gölü civarında ferrata sporu için önceden donatılmış 2 adet C/D ile 1 adet E zorluk seviyesinde rota mevcuttur. Bölgede ayrıca 4 adet geocaching ve GPS bazlı hazine avı parkuru, aileler ve çocuklar için doğa deneyimi parkı ve kamp alanı, yıl boyunca ve sadece kış dönemlerinde düzenlenen iki ayrı yamaç paraşütü rotası, 20’den fazla dağ bisikleti parkuru, asfaltlı 5 yarış bisikleti parkuru, 900 km’nin üzerinde mesafesiyle kolay, orta ve zor seviyelerinde trekking parkurlarına ev sahipliği yapan Alpbaktal, bölgede yer alan 3 gölde ise çeşitli faaliyetler sunmaktadır. Ancak, ülkede yer alan diğer göllerde gerçekleştirilen su sporlarına mukayeseyle, buradaki olanakların zayıf kaldığını söylemek mümkündür. Kış aylarında ise 2 kayak merkezinde toplam uzunluğu 113 km olan ve çocuk pisti dahil farklı zorluk derecelerinde olan pistlerde kayak, alp stili tırmanış, buz pateni, 6 kişilik at arabalarıyla kar safari, kros kayağı türünde kış sporları yapılmaktadır (Alpbachtal.at, 2021).

Fotoğraf 3.47. Atlı kış safarisi (Kaynak: <https://www.alpbachtal.at>. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Fotoğraf 3.48. Alpbachtal Kayak Pisti (Kaynak: <https://www.alpbachtal.at>. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Fotoğraf 3.49. Dağ bisikleti Sporcuları (Kaynak: <https://www.alpbachtal.at>. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Fotoğraf 3.50. Alpbachtal bölgesinden bir görüntü (Kaynak: www.alpbachtal.at. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Fotoğraf 3.51. Kanyon geçişi (Kaynak: <https://www.alpbachtal.at>. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

Fotoğraf 3.52. Ferrata Sporcu (Kaynak: <https://www.alpbachtal.at>. Erişim Tarihi: 01.06.2022).

3.5.3.5. Zell am See Kaprun

Kaprun, Avusturya'nın Salzburg eyaletindeki Zell am See Bölgesi'nde bir kasabadır. Kasaba, komşu Zell am See ile birlikte "Zell am See-Kaprun" olarak bilinir. Zell Gölü, kuzeyden biraz ilerleyip ve güneye doğru Salzach Nehri'ne kadar uzanıyordu. Bölgenin dağları at nalı şeklinde, yamaçlar çoğunlukla ormanlık veya

Alp çayırlarıyla kaplıdır. Zell am See’de yer alan Hausberg (1.965 m) Schmittenhöhe, batıdaki bitişik Salzburg Slate Alpleri aralığı ile birlikte Kuzey Kireçtaşı ve Orta Doğu Alpleri arasındaki Greywacke bölgesinin bir parçasıdır. Bölgede yer alan göller, Mt. Schmittenhöhe ve Kitzsteinhorn buzuluyla tanınan bir turizm merkezidir (Scharfenort, 2018, s. 211-231).

Harita 3.20.Zell See ve Kaprun’un Uydu Görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Kitzsteinhorn buzulu, Schmittenhöhe dağı ve Skicircus Saalbach Hinterglemm Leogang Fieberbrunn kış merkezinde 107 km uzunluğunda kross kayak parkuru olmak üzere, toplam 408 km uzunluğunda kayak pistleri bulunmaktadır. Bu pistler tüm hafta boyunca ve akşam 18.30 ile 21.00 saatleri arasında 6 numaralı pist aydınlatılmış olarak kullanılabilir. Bölgede tüm yıl boyunca ziyaret edilebilen 87 yürüyüş rotası bulunmaktadır. Bu rotalar arasında, aile dostu rotalar, yöresel lezzetlerin de tadılabileceği “duraklı” rotalar, 2000 metre yüksekliğe kadar ulaşmanıza imkân veren dağ yürüyüşü rotaları, koşu ve patika koşusu rotaları, Zell Gölü’nde 1,9 km yüzme, bölgenin en güzel bisiklet parkurunda 90 km bisiklet ve son olarak Zell Gölü çevresinde 21 km uzunluğunda koşu parkuruyla Triatlon sporu da yapma şansı mevcuttur (Reisen, 2017).

Yarış bisikleti ve dağ bisikleti rotalarının yanı sıra Zell Gölü’nde “Board Üstü Yoga”, yüzme, tekne turu, volta balıkçılığı ve kano yapılmaktadır. Ayrıca gölü besleyen akarsularda ise, rafting ve nehir yatağında kanyon geçişi yapılmaktadır.

Schmittenhöhe dağı kalkış alanında yamaç paraşütü, kısıtlı sıcak hava balonu turları ve Kitzsteinhorn buzulu için seyir uçuşları düzenlenmektedir. Bölgede yıl boyunca hizmet veren açık ve kapalı havuzlu spa merkezleri bulunmaktadır (Zell Am See Kaprun, 2021).

Fotoğraf 3.53. Schmittenhöhe aydınlatılmış pist (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Fotoğraf 3.54. Bölgedeki Kayak Pistleri (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Fotoğraf 3.55. Tauern Spa Merkezi (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Fotoğraf 3.56. Schmittenhöhe'de Kar Yürüyüşü (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Fotoğraf 3.57. Kitzsteinhorn buzul alanı genel görünüm (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Fotoğraf 3.58. Zell Gölü Board üstü Yoga (Kaynak: <https://www.zellamsee-kaprun.com>. Erişim Tarihi: 15.03.2022).

3.5.3.6. Eisriesenwelt Mağarası

Kısmen yüksek dağlardaki izole konumu ve mağara araştırmalarına ilginin olmaması nedeniyle, bu mağara 19. yüzyılın sonuna kadar tam olarak bilinmiyordu. Eisriesenwelt Mağarası'nın resmi olarak keşfedilmesi, 1879'da Salzburglu doğa kâşifi Anton von Posselt-Czorich'in mağaraya 200 metreye kadar kendi başına amatör imkanlarla girmesiyle gerçekleşmiştir. Bir yıl sonra, bir Alp derneği haber bülteninde araştırmasının ayrıntılı bir raporunu yayınlamıştır. Ancak o zaman için yeterli ilgiliyi görmemiştir. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Friedrich ve Robert Oedl ve Walter Czernig gibi araştırmacılar, bu mağara sistemi içindeki geniş labirentlerin keşfi için mağaraya düzenli seyahatler gerçekleştirmişlerdir. Mağara giderek daha fazla bilinir hale geldikçe mağaranın turistik bir cazibe merkezi olarak değeri de artmıştır.

1920'lerin başında alanda bir keşif kulübesi ile halkın ziyaret etmesini kolaylaştırmak için mağaraya kadar olan ilk ilkel tırmanma yolu inşa edilmiş; 1924'te ise mağaranın içi rotasının tüm buzlu bölümlerinde basit ahşap kalaslar üzerinde yürünmesini mümkün kılan ahşap yürüyüş yolu inşa edilmiştir. 1953'ten başlayarak, başlangıçta asfaltsız, tek şeritli bir yol ile mağaraya ulaşılabilirken 1955'te yaya yolunun en dik kısmını olan ve 1084 m'den 1586 m'ye çıkılan bölüme bir teleferik eklenmiştir. Eisriesenwelt sahası Avusturya Federal Ormanlarına aittir.

Mağara dinamik bir yapıdadır. Özellikle mevsimsel şartlara göre kaya çatlaklarından mağara tavanına ve buz galerilerine sızan su ile yeni buz yapıları oluşmakta ve böylece seyir alanı ve rotanın görsel yapısı yıldan yıla ve mevsimden mevsime değişkenlik göstermektedir (May, Spötl, Wagenbach, Dublyansky, ve Liebl, 2011, s. 81-93).

Fotoğraf 3.59. Eisriesenwelt Mağarası buz galerisi (Kaynak: <https://www.eisriesenwelt.at>. Erişim Tarihi: 15.01.2022).

Fotoğraf 3.60. Eisriesenwelt Mağarası girişi (Kaynak: <https://www.eisriesenwelt.at>. Erişim Tarihi: 15.01.2022).

3.5.3.7. Mauthausen Toplama Kampı

Mauthausen'deki toplama kampı, Hitler'in asıl vatanı Avusturya'nın 1938'de Alman Üçüncü Reich tarafından ilhakından hemen sonra kurulmuş ve İkinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar Mauthausen, savaşın sonlarında doğru ise birkaç toplama kampının idari merkezi olmak kaydıyla, Avusturya topraklarındaki ana toplama kampı olarak kalmıştır. Mauthausen'de Sovyet savaş esirleri, Polonya ve Macar Yahudilerinin yanı sıra İspanya, Fransa, İtalya ve Yugoslavya'dan önemli sayıda mahkûm vardı. Bugünkü alanda anıt plaketlerinde görüldüğü üzere, Azerbaycan Türkü ve Ermeni mahkumlar dahi bulunmaktaydı. Kamp, 5 Mayıs 1945'te ABD birlikleri tarafından kurtarıldı ve daha sonra Sovyetlere teslim edilmiştir. Kısa bir süre asker kışlası olarak kullanıldıktan sonra, Avusturya'ya geri verilmiş ve ilk kez 1949'da açılan bir anıt kurulmuştur. Eski kampın arazisinin bir kısmı, kalıntıların bulunduğu bir mezarlığa dönüştürülmüştür. 1970 yılında kampın orijinal binalarından birinin içinde kapsamlı bir belgesel sergisi açılmıştır (Bischof, ve Pelinka, 1996, s. 185–190).

Fotoğraf 3.61. Eski mahkumlar Mayıs 1945'te Mauthausen'de Amerikan kuvvetlerini selamlarken (Kaynak: Onbaşı Donald R. Ornitz, ABD Ordusu. Erişim Tarihi: 21.04.2022).

Fotoğraf 3.62. Mauthausen Toplama kampı (Kaynak: Arnold Plesse. Erişim Tarihi: 21.04.2022).

3.6. İsviçre

Resmi olarak İsviçre Konfederasyonu olan İsviçre, Batı, Orta ve Güney Avrupa'nın birleştiği yerde, denize kıyısı olmayan bir ülkedir. Ülke, 26 kantondan oluşan federal bir cumhuriyettir ve federal makamlar Bern'dedir. İsviçre, güneyde İtalya, batıda Fransa, kuzeyde Almanya ve doğuda Avusturya ve Lihtenştayn ile komşudur. Coğrafi olarak İsviçre Platosu, Alpler ve Jura arasında bölünmüş olup toplam 41.285 km²'lik 2 alana ve 39.997 km² kara alanına sahiptir. Alpler bölgenin büyük bir bölümünü işgal etse de yaklaşık 8,5 milyonluk İsviçre nüfusu çoğunlukla, aralarında Zürih, Cenevre ve Basel'in de bulunduğu en büyük şehirlerin ve ekonomik merkezlerin bulunduğu platoda yoğunlaşmıştır. Bu üç şehir, Dünya Ticaret Örgütü, Dünya Sağlık Örgütü ve Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği genel merkezi, Birleşmiş Milletler'in en büyük ikinci ofisine ev sahipliği yapmaktadır (Discover Switzerland, 2021).

Harita 3.21.İsviçre Haritası

3.6.1. İsviçre'nin Kısa Tarihi

İsviçre'nin Kutsal Roma İmparatorluğu'ndan bağımsızlığı 1648'deki Westfalen Barışı'nda resmen tanınmıştır. 1291 tarihli Federal Tüzük, İsviçre Ulusal Günü'nde kutlanan İsviçre'nin kuruluş belgesi olarak kabul edilir. 16. yüzyıldaki reformdan bu yana, İsviçre sağlam bir silahlı tarafsızlık politikası yürütmüştür; 1815'ten beri uluslararası bir savaşa girmede ve 2002'ye kadar Birleşmiş Milletler'e katılmamıştır. Buna rağmen aktif bir dış politika izler ve dünya çapında barış inşa süreçlerinde sıklıkla yer almaktadır. İsviçre, dünyanın en eski ve en iyi bilinen insani yardım kuruluşlarından biri olan Kızıl Haç'ın da kurulduğu yerdir. Avrupa Serbest Ticaret Birliği'nin kurucu üyesidir ancak özellikle Avrupa Birliği, Avrupa Ekonomik Alanı veya Euro Bölgesi'nin bir parçası değildir. Ancak ikili anlaşmalar yoluyla Schengen Bölgesi ve Avrupa Tek Pazarı'na katılmıştır (Discover Switzerland, 2021).

Harita 3.22.İsviçre Kantonları Haritası (Kaynak: <http://www.populationdata.net>, Erişim Tarihi: 1.02.2022)

3.6.2. İsviçre'nin Coğrafi Özellikleri

Batı-orta Avrupa'da Alpler'in kuzey ve güney tarafı boyunca uzanan İsviçre, 41.285 km²'lik sınırlı bir alanda çok çeşitli manzara ve iklimleri kapsar. Nüfus yaklaşık 8,7 milyondur. Üç temel topografik alan içerir: güneyde İsviçre Alpleri, İsviçre Platosu veya Merkez Platosu ve batıda Jura dağları. Alpler, ülkenin orta ve güneyinde uzanan ve ülkenin toplam alanının yaklaşık %60'ını oluşturan yüksek bir dağ silsilesidir. İsviçre nüfusunun çoğunluğu İsviçre Platosu'nda yaşamaktadır. İsviçre Alpleri'nin yüksek vadileri arasında, toplam 1.063 km²'lik bir alana sahip birçok buzul bulunur. Bunlardan, Ren, Inn, Ticino ve Rhône gibi dört ana yönde tüm Avrupa'ya akan büyük nehirlerin kaynakları ortaya çıkar. Hidrografik ağ, aralarında Cenevre Gölü, Konstanz Gölü ve Maggiore Gölü'nün de bulunduğu Orta ve Batı Avrupa'daki en büyük tatlı su kütlelerinden birkaçını içerir. İsviçre 1500'den fazla göle sahiptir ve Avrupa'nın tatlı su stokunun %6'sını içerir. Göller ve buzullar, ulusal toprakların yaklaşık %6'sını kaplar. En büyük göl, İsviçre'nin batısında Fransa ile paylaşılan Cenevre Gölü'dür. Rhône, Cenevre Gölü'nün hem ana kaynağı hem de çıkışıdır. Konstanz Gölü, İsviçre'nin en büyük ikinci gölüdür ve Cenevre Gölü gibi Avusturya ve Almanya sınırında Ren Nehri'nin bir ara basamağıdır (Discover Switzerland, 2021).

İsviçre dağlarının kırk sekizi deniz seviyesinden 4.000 metre veya daha yüksektedir. 4.634 m ile Monte Rosa en yüksek olanıdır ancak Matterhorn genellikle en ünlüsü olarak kabul edilir. Her ikisi de İtalya sınırındaki Valais kantonundaki Pennine Alpleri'nde yer almaktadır. Bern Alpleri'nin 72 şelale içeren derin buzul Lauterbrunnen vadisinin üzerindeki bölümü, Jungfrau Eiger ve Mönch ve bölgedeki birçok pitoresk vadi ile ünlüdür. Güneydoğuda, Graubünden kantonundaki St. Moritz bölgesini kapsayan uzun Engadin Vadisi de iyi bilinmektedir; komşu Bernina Alpleri'ndeki en yüksek zirve Piz Bernina'dır. Ülkenin toplam alanının yaklaşık %30'unu oluşturan ülkenin daha kalabalık kuzey kesimine İsviçre Platosu denir. Daha geniş açık ve engebeli manzaralara, kısmen ormanlık, kısmen açık meralara, genellikle otlayan sürülere veya sebze ve meyve tarlalarına sahiptir, ancak yine de engebelidir. Burada büyük göller bulunur ve en büyük İsviçre şehirleri ülkenin bu

bölgesindedir. İsviçre içinde iki küçük özel yerleşim bölgesi vardır: Büsingen Almanya'ya ve Campione d'Italia İtalya'ya aittir. İsviçre iklimi genellikle ılımandır ancak dağ zirvelerindeki buzul koşullarından İsviçre'nin güney ucundaki Akdeniz iklimine kadar bölgeler arasında büyük farklılıklar gösterebilir. İsviçre'nin güney kesiminde, soğuğa dayanıklı palmiye ağaçlarının bulunduğu bazı vadi alanları vardır. Yazlar, periyodik yağışların olduğu zamanlarda ılık ve nemli olma eğilimindedir. Fön olarak bilinen bir hava olayı yılın her döneminde meydana gelebilir ve beklenmedik bir şekilde ılık bir rüzgarla karakterize edilir ve bu hava, Alpler'in kuzeyine çok düşük bağıl nemli bir hava getirir. En kurak koşullar, daha az yağış alan tüm iç Alpin vadilerde devam eder, çünkü gelen bulutlar, bu alanlara ulaşmadan dağları aşarken yağışın çoğunu kaybeder (Bundesamt für Meteorologie und Klimatologie MeteoSchweiz, 2022).

3.6.3. İsviçre'deki Ekoturizm Trendleri

Doğal kaynakların yaygın kullanımı açısından en çok tehlike altındaki Avrupa bölgelerinden biri Alpler bölgesidir. Son yıllarda bu konuya adanmış çok sayıda çalışma yayınlanmıştır. Örneğin, Abegg, Agrawala, Crick, de Montfalcon 2007; Agrawala 2007; Klimek, Scaglione, Schegg, Matos, 2011 yıllarında çeşitli araştırmalar yayınlanmışlardır. Araştırmacılar, doğal çevreye verilen geri dönüşü olmayan hasar ile Alpler'de doruk noktası 1970'lerde, 1980'lerde ve 1990'larda kitle turizminin gelişimi arasında güçlü bir bağ olduğunu belirtiyor. Hasarın, peyzajın bozulması, hava ve su kirliliği üzerinde büyük bir etkiye sahip olabileceği bilinmektedir. Bu nedenle, İsviçreli bir ekolojist J. Krippendorf'a göre, turizm en büyük “manzara yiyicidir” ve geri dönüşü olmayan değişikliklere neden olur (Krippendorf, 1987, s. 174-176).

İsviçre bunu özellikle 1990'larda acı bir şekilde yaşadı. Küresel ısınma ve karsız kışların varlığı, turizm endüstrisinde krize neden olan turist talebindeki önemli dalgalanmalara neden olmuştur (Serquet, ve Rebetez, 2011, s. 291-300).

Bu olumsuz olayları düzeltmek isteyen İsviçre hükümeti, 90'lı yılların başından bu yana gerçekleştirilen turizm politikası ile ilgili tüm eylemlerin birincil

hedefi olarak, kitle turizmi formülünden ayrılma ve kaliteli turizmin geliştirilmesine destek olarak kabul etti. Küresel ölçekte İsviçre, gelen turizmden en yüksek geliri elde eden ilk yirmi ülke arasında yer almaktadır.

Son 50 yılda İsviçre turizminde yaşanan değişimler de ayrılmaz bir şekilde küresel ölçekte turist talebindeki yapısal değişikliklerle ilişkilidir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İsviçre, turizm patlaması yaşadı. Bu, özellikle çok kalkınmış ülkelerde kitle turizminin gelişimini teşvik eden sosyoekonomik faktörlerin birikmesiyle ilgiliydi. 1980'li yılların sonundan itibaren İsviçre turizm ürününün, özellikle de “Alp turizminin” “olgunluk” döneminin başladığı söylenebilir. Korunan alan turizminin, Alp ülkelerinde uzun zamandır bir gelenek olmuştur ve 1914'te İsviçre Engadin'de ilk Alp milli parkının kurulduğu geçen yüzyılın başına kadar uzandığı anlaşılmaktadır.

Johnsen, Umbach-Daniel ve Schnell'in (2003, s. 88-101) işaret ettiği gibi, bölgesel ekonomik kalkınmaya ve turizmin rolüne özel önem verilmektedir. Birçok İsviçre Alp bölgesinde, turizm yerel halk için çok önemli bir ekonomik faktördür ve hatta bölge dışından gelen birincil gelirin tek kaynağı durumundadır. Gelecekte Alp bölgelerinde ekonomik kalkınma için turizmin öneminin artacağı varsayılmaktadır. Bu nedenle, turizmin doğal çevrenin kalitesine bağımlılığı, ulusal hükümetin ve turizm endüstrisinin çevre korumaya giderek daha fazla odaklanmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla, “sürdürülebilir turizm” yeni bir turizm türü değil, bir yönetim süreci olarak görülmektedir. Alpler gibi bir bölge için önemli olan, turizmi sadece turizmin ekonomik sonuçlarına değil, aynı zamanda sakinleri ve insan yapımı ve doğal çevreyi nasıl etkilediğine odaklanacak şekilde planlamak ve şekillendirmektir.

3.6.3.1. Aletsch Buzul Alanı

20 kilometre uzunluğunda, 4000 metrenin üzerinden ve ortalama 1.800 metre genişliğinde ve yaklaşık 78,5 kilometrekarelik yüzey alanına sahip Aletsch Buzulu, 11 milyar tonluk etkileyici bir buz kütesine sahiptir. Buz kütesi, Eiger, Mönch ve Jungfrau'nun kuzey kanatlarından Valais vadisine doğru hareket eder ve eriyen su,

vahşi Massa Gorge'dan Rhone'a akar. Olağanüstü güzellikteki bir manzara olarak, İsviçre Alpleri Jungfrau-Aletsch Bölgesi, 2001 yılında UNESCO Dünya Doğal Miras alanları listesine dahil edilmiştir (Myswitzerland, 2022).

Harita 3.23.Aletsch Buzulu Alanı uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Alanda 300 km'nin üzerinde toplam 5 ayrı parkurdan oluşan trekking rotaları mevcuttur. Öte yanda Riederalp, Bettmeralp ve Fiesch-Eggishorn merkezli olarak 20 km. buzul üzerinden gününbirlik ve 6 saatlik rehberli buzul turları gerçekleştirilmektedir. Bu turların 2 saati doğrudan buzul üzerinden yürüyerek geçilmektedir. 40 tepeyi kapsayan 24 farklı parkurdan oluşan ve toplam 72 km uzunluğunda kış yürüyüşü yapılabilen alanda, farklı zorluk derecesine sahip pistlerde kayak imkânı ve kros kayağı sporu yapma olanağı vardır (Schelhaas, Bushell, ve Eagles, 2007, s. 141).

Bölgenin dağlık olması, dağcılık aktivitelerinin de çeşitlenmesini sağlamıştır. Bu bağlamda, alanda; tırmanış rotaları ve hedef kitlesi oldukça geniştir. Ormanlık alanlarda çocuklar ve fiziksel engelliler için 2 adet ağaç-halat parkları mevcutken, yarı profesyonel ve profesyonel tırmanışçılar içinde toplamda 5 km uzunluğunda ve 7 saatlik 2 ferrata parkuru ve 18 adet tırmanma parkı bulunmaktadır (Kernen, Furrer, Rupf, ve Wernli, 2010, s. 292). İsviçre'nin genelinde olduğu üzere, bu bölgede de kızak ve kızakla kaymak oldukça popüler bir kış etkinliğidir. Bu bağlamda, orta zorluk iniş seviyesinde 15 km'lik 3 adet pist bulunmaktadır. Ortalama, 2300 metre

yükseklikten başlayan pistler; 20 dakikalık bir tamamlanma süresine sahiptir. Bunların dışında farklı ülkelerde kayak merkezlerinde yaygın olmayan, “snowtube” adı verilen ve yarım daire şeklinde hazırlanmış snowboard iniş parkurları da bölgede yer alan Bettmeralp kayak merkezinde 3’ü gece de kullanılabilen kayak pistleri de hizmet vermektedir. Alan, bisiklet severler için de önemli fırsatlar sunmaktadır. En uzun 127 km ve en kısısı çocuklar için olmak üzere 155 km’lik toplam 25 adet dağ bisikleti rotası bulunmaktadır (Myswitzerland, 2022).

Fotoğraf 3.63. Ferrata Tırmanışı Aletsch Buzul Alanı (Kaynak: Blatten-Belalp Tourismus. Erişim Tarihi: 03.06.2022).

Fotoğraf 3.64. Aletsch Buzul Alanı Trekking rotası (Kaynak: Christian Perret. Erişim Tarihi: 03.03.2022).

Fotoğraf 3.65. Dağ Bisikleti Sporcuları (Kaynak: Pascal Gertschen. Erişim Tarihi: 19.04.2022).

Fotoğraf 3.66. Aletsch’de Buzul yürüyüşü (Kaynak: Christian Pfammatter. Erişim Tarihi: 03.03.2022).

Fotoğraf 3.67. Aletsch'de yamaç paraşütü
(Kaynak: <https://www.aletscharena.ch>. Erişim Tarihi: 19.05.2022).

Fotoğraf 3.68. Bettmeralp kayak pisti gecegörüntüsü
(Kaynak: <https://www.aletscharena.ch>. Erişim Tarihi: 19.05.2022).

3.6.3.2. Engadin Vadisi

Engadin ya da Engadine İsviçre'nin Graubünden kantonu sınırları içinde bulunan bir vadidir. İsviçre Alpleri'nin bir parçası olan Engadin, Maloja Geçidi'nden doğan Inn Irmağı'nı izlemekte ve 100 km uzaklıktaki Avusturya sınırına dek uzanmaktadır. Vadinin içinde yer aldığı, İsviçre Milli Parkı, 1979 yılında UNESCO biyosfer rezervi olarak kabul edilmiştir. Çeşitli yükseltilerle geçilen vadi pek çok farklı faaliyete imkân tanımaktadır. Doğa yürüyüşü, dağ bisikleti, koşu, su sporları, dağcılık popüler faaliyetler arasındadır (Myswitzerland, 2022).

Harita 3.24. Engadin Vadisi Uydu görüntüsü (Kaynak: Google Earth)

Engadin'in engebeli ve yüksek zirvelerle çevrili ve göllerle dolu coğrafi yapısı sayesinde tüm doğa yürüyüşü parkurları farklı manzaralara ev sahipliği yapmaktadır. Ayrıca, parkurlar farklı zorluklara sahiptir. Turistler için zirve yürüyüşleri veya göl yürüyüşleri şeklinde iki adet seçenek mevcuttur. Alanda işaretlenmiş rotalarda 400 kilometreden fazla süren bir rota bulunmaktadır. En yüksek nokta olarak 3057 metre yüksekliğindeki Piz Nair'e kadar bisikletler teleferik yordamıyla taşınabilmektedir. Alanda, toplam 5 farklı bisiklet faaliyeti yürütülmektedir. Bunlar; dağ bisikleti, e-bisiklet, aile turları, çakıl bisikleti, beceri parkları parkurlarıdır. Alanda yer alan farklı büyüklükteki göllerde uçurtma sörfü, rüzgâr sörfü, yelkencilik farklı sporlarda yapılabilmektedir. Vadi boyunca tepeleri de kat edecek şekilde, düzenli ve tadilatından geçirilmiş rotalar ile zirveler arasında bulunan koşu parkurları da vardır. Ayrıca, park alanında oryantiring sporu içinde uygun düzenlemeler yapılmıştır. Vadiyi çevreleyen dağların Alplerin uzantısı olması ve böylece yüksek zirveleri sayesinde kış sporlarının da hayli yaygın olduğu bölgede özellikle buz tırmanışı, buz balıkçılığı, buz pateni ve kayak sporları tercih edilmektedir. Engadin'de tırmanma ve dağcılık üç yönlüdür. İlk olarak, rotalar çok yönlü ve çeşitlidir ve tüm beceri seviyelerine hitap etmektedir. Bölge her mevsim farklı bir tırmanış deneyimine fırsat vermektedir (Myswitzerland, 2022).

Fotoğraf 3.69. Dağ tırmanışı (Kaynak: <https://www.engadin.ch>. Erişim Tarihi: 10.06.2022)

Fotoğraf 3.70. Yelken sporu (Kaynak: <https://www.engadin.ch>. Erişim Tarihi: 10.06.2022)

3.6.3.3. Sardona Tektonik Alanı

2008 yılı itibariyle UNESCO Dünya Mirası Alanı listesinde yer alan Sardona, kıtalararası tektonik süreç esnasında oluşmuş; bu tektonik hareket, 250 - 300 milyon

yıllık Verrucano Dağını, çok daha genç olan 25-30 milyon yıllık Flysch Dağı'nın üzerine doğru itmiş ve iki ayrı dönemde oluşan kayaç yapılar belirgin şekilde birbirinden ayrılmıştır (Buckingham, ve Pfiffner, 2021, s. 173-186). Havzada toplam mesafeleri 25 km ile 1 km arasında değişen kış trekking rotaları, eski arduvaz ocağı Landesplattenberg'e rehberli turlar, 6 km uzunluğundaki Melser GeoTrail rotası üzerinde 30'un üzerinde karakteristik kaya türü görülebilir. Yaz döneminde ise çiftlik konaklamaları, trekking rotaları, kamp ve gece gökyüzü gözlemi, özel bitkiler eşliğine çadır saunası seansları düzenlenmektedir. Havzanın önemli tektonik geçmişinin segilendiği ve kayaların türüne göre sıraya konulduğu Glarus taş yolunda yürüyüş yapılabilir, bir kısmı tekerlekli sandalyeyle erişime imkân veren Flumserberg GeoGalleri rotasında dağ oluşumları gözlemlenebilir (Sardona, 2021).

2.9.3.4. Lavaux

Lavaux, İsviçre'nin Vaud kantonuna bağlı Lavaux-Oron'nda yer alan bir bölgedir. Cenevre Gölü'nün kuzey kıyısı boyunca uzanan ve teraslama usulüne göre yerleştirilmiş 830 hektarlık asma bahçeleri ile donanmıştır. Asma bahçelerinin Roma İmparatorluğu dönemine uzandığına ilişkin kaynaklar bulunsa da üzüm tarımının bölgede 11. yüzyılda başladığı düşünülmektedir. Ilıman bir iklime sahip olmakla birlikte, bölgenin gün ışığı alan güney kesimi Akdeniz iklimi benzeri koşullar taşımaktadır. Lavaux, Temmuz 2007'den beri UNESCO Dünya Mirası Listesi'ndedir. Bölgeyi ziyaret eden ekoturistler, üzüm bağlarından başlamak üzere şarap imalat sürecini ve nihayetinde tadımla noktalanan 32 km'lik ve 3 saat süren ekogastronomi rotasını takip edebilirler (Reynard, ve Estoppey, 2021, s. 111-121).

3.7. Danimarka

Danimarka, Kuzey Avrupa'da bir İskandinav ülkesidir. Kuzey Atlantik Okyanusu'ndaki Faroe Adaları ve Grönland'ın özerk bölgelerini içeren üniter bir devlet olan Danimarka Krallığı'nın en kalabalık ve siyasi olarak merkezi bileşenidir. Danimarka, İsveç'in güneybatısında, Norveç'in güneyinde ve Almanya'nın kuzeyinde yer alan İskandinav ülkelerinin en güneyidir (Visit Denmark, 2022). Toplam 42.943 km² alana yayılan Jutland yarımadasından ve en büyükleri Zelanda, Funen ve Kuzey

Jutlandic Adası olan 443 adadan oluşan bir takımada topluluğudur. Danimarka'nın coğrafyası düz, ekilebilir arazi, kumlu kıyılar, alçak rakım ve ılıman bir iklim ile karakterizedir. 2022 itibariyle, 800.000'i başkent ve en büyük şehir olan Kopenhag'da yaşayan 5,88 milyon nüfusa sahiptir (Statistics Denmark, 2022).

Harita 3.25.Danimarka haritası

3.7.1. Danimarka'nın Kısa Tarihi

Birleşik bir krallık olarak Danimarka'nın tarihi 8. yüzyılda başlamıştır, ancak; Danimarka olarak bilinen bölge, son buzul çağının sona ermesinden bu yana yaklaşık 12.000 yıl boyunca çeşitli tarih öncesi kültürler ve insanlar tarafından doldurulan zengin bir tarihe sahiptir. Danimarka'nın tarihi, özellikle Baltık Denizi'nin kontrolü için karşılıklı mücadelelerin merkezinde, İsveç ve Almanya arasında stratejik ve ekonomik açıdan önemli bir yerleşim olan Kuzey ve Baltık denizleri arasındaki coğrafi konumundan etkilenmiştir. Danimarka, çeşitli sınır ihlalleri nedeniyle İsveç ve Almanya ile uzun süren anlaşmazlıklar yaşamış ve her iki ülkeyle de farklı zamanlarda savaşmıştır. 1814'te Norveç'in İskandinav ittifakından nihai olarak ayrılmasından sonra Danimarka, Faroe Adaları, Grönland ve İzlanda'nın eski Norveç kolonilerinin kontrolünü elinde tutmuştur. 20. yüzyılda İzlanda bağımsızlığını kazanmış; Grönland ve Faroe, Danimarka Krallığı'nın ayrılmaz bir parçası halini almıştır. 2. Dünya Savaşı sırasında, Nazi Almanya'sı tarafından işgal edilen Danimarka, 1945'te İngiliz kuvvetleri tarafından kurtarılmış ve savaşın ardından

Birleşmiş Milletler'e 1949'da ise NATO'nun askeri ittifakına kurucu üye olarak katılmıştır (Stringfixer.com, t.y.).

3.7.2. Danimarka'nın Coğrafi Özellikleri

Kuzey Avrupa'da yer alan Danimarka, Jutland yarımadasından ve en büyükleri Zelanda, Kuzey Jutland Adası ve Funen olmak üzere 443 adlı adadan oluşmaktadır. Ülke toplam 42.943 km²'lik bir alanı kaplar. İç su alanı 700 km² olup, 500 ila 700 km² arasında çeşitli şekillerde ifade edilen Arresø Gölü, Kopenhag'ın kuzeybatısındaki en büyük göldür. Okyanus sürekli olarak kıyı şeridini aşındırdığı ve malzeme kattığı için ve insan arazi ıslahı projeleri nedeniyle arazinin büyüklüğü tam olarak söylenememektedir. Ülkenin en yüksek noktası 170 metre ile Møllehøj'dir. Bu, İskandinav ülkelerindeki açık ara en düşük “en yüksek nokta”dır. Danimarka arazisinin büyük bir kısmı, kıyı şeridi kumluyken, kuzey Jutland'da büyük kum tepeleri ile birlikte inişli çıkışlı ovalardan oluşmaktadır. Danimarka, ılıman kışlar ve serin yazlar ile karakterize ılıman bir iklime sahiptir. Danimarka'nın kuzeydeki konumu nedeniyle, gün ışığında büyük mevsimsel farklılıklar vardır. Danimarka'nın ilkel ılıman ormanlarının neredeyse tamamı, özellikle son bin yılda tarımsal amaçlarla yok edilmiş veya parçalanmıştır. Buna rağmen, sonradan ağaçlandırılan alanlar günümüz itibarıyla toplam alanın %12,9'unu oluşturmaktadır. Danimarka'da yaklaşık 400 kuş türü yaşamaktadır ve bunların 160'ı ülkede üremektedir. Ülke, büyük deniz memelileri, sağlıklı liman domuzu popülasyonlarını, artan sayıda yüzgeçayaklıları ve mavi balinalar ve orkalar dahil olmak üzere büyük balinaların hareket yolları üzerindedir (OECD, 2020).

3.7.3. Danimarka'daki Ekoturizm Trendleri

Resmî turizm tanıtım internet sayfası visitdenmark.com'da ülke; Zealand Adası, Fyn Adası, Aarhus şehri, Kuzey Jutland ve Güney Jutland olmak üzere 5 turizm bölgesine ayrılmıştır (Visitdenmark, 2022).

Zealand: Ülke ana karasının doğusunda yer alan en büyük ve en kalabalık adadır. Adada, 2000 üzerinde geyiğin yayıldığı ve açık alanda gözlemlenebildiği geyik parkında yürüyüş, binicilik, bisiklet sporu yapılmaktadır. Macera kamp

merkezi alanında 1 km'lik ahşap yürüyüş yolundan doğa gözlem noktaları arasında doğa yürüyüşü yatıktan sonra 45 metre yükseklikteki orman kulesinden Güney Zelanda ormanlık alanı gözlemlenebilmektedir. Roskilde şehrinde, geleneksel Viking tekne turları ve Viking müzesi ziyaret edilebilmektedir. Ayrıca, adanın doğusunda deniz kıyısında yer alan Mons Klint bölgesinde isekayaking, bot turu ve sınırlı bir alanda kamp yapılmaktadır. Fyn Adası özellikle 1200km'lik bisiklet rotasıyla ön plana çıkmaktadır. Rota üzerinde belirli noktalarda, yat turu ve Viking usulü tersanelerde demircilik faaliyetleri tecrübe edilebilmektedir. Aarhus Bölgesinde bulunan ve 180 km² alanda 200'ün üzerinde bitki türüne ev sahipliği yapan Mols Bjerg Milli parkı doğa okulu faaliyetleri, trekking rotaları, dağ bisikleti parkurlarına ev sahipliği yapmaktadır. Öte yandan, bölgenin sahil kesimi olan Djursland bölgesinde ise; doğa yürüyüşü ve olta balıkçılığı faaliyetleri hayli yaygın olarak yapılmaktadır. Aynı bölge içinde kalan göller bölümünde ise; trekking, buharlı tekne turu, kano ve dağ bisikleti faaliyetleri gerçekleştirilebilmektedir. Kum Feneri, Kuzey Jutland'ın başlıca turistik mekanları arasındadır. Deniz kıyısında olan fener, erozyon ve deniz aşındırması nedeniyle yıkılma tehlikesi altında kalmış ve bu nedenle 2019 yılı yaz aylarında, 30 metre geriye çekilmesi için çalışmalar yapılmıştır. Alanda fotosafari ve 1 km²'lik alanıyla her yıl belli miktarda yer değiştiren Rabjerg kumulunda ise kum yürüyüşü yapılmaktadır. Bunların yanı sıra, ülkenin ilk milli parkı Thy Milli Parkında, bisiklet, kano, sörf, hiking ve kamp faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Ülkenin tek deniz milli parkı Wadden Deniz Milli Parkı'nda ise hiking, kano, bataklık yürüyüşü, kuş gözlemi, olta balıkçılığı faaliyetleri yapılmaktadır. Aynı bölgede, 10. Yüzyılda Viking Kralı Harald Bluetooth'tan kalma Viking yazıtları ve kalıntıları ile 1300 yıllık Ribe şehrinde geleneksel Viking pazarı ziyaretleri yapılmaktadır (Visitdenmark, 2022).

3.8. Belçika

Resmi adı Belçika Krallığı olan ülke, Batı Avrupa'da bulunan bir devlettir. Avrupa Birliği'ne üye olan ülkenin başkenti Brüksel, Avrupa Birliği'nin ve NATO gibi bazı uluslararası organizasyonların da merkezi durumundadır. 30,528 km²'lik bir alanı kaplayan ülkenin nüfusu yaklaşık 11,4 milyon kişidir. Belçika federal bir

yönetim sistemine sahiptir. Ülkede Felemenkçenin resmî dil olduğu Flaman Bölgesi, Fransızcanın resmi dil olduğu Valon Bölgesi ve her iki dilin de resmî dil sıfatını taşıdıkları Brüksel Başkent Bölgesi'nden oluşur. Ancak son dönemde, tamamı Valon Bölgesi'nin sınırları içinde kalan ve Almanca konuşan küçük bir topluluk, Valon bölgesine bağlı olmakla birlikte bazı alanlarda özerkliğe sahiptir ve yaşadıkları bölgede Almanca resmi dildir. Bu karmaşık yapı, kültürel ve siyasi zıtlığı da beraberinde getirmiştir (OECD, 2022).

Harita 3.26. Belçika Haritası ve Yönetim Bölgeleri

3.8.1. Belçika'nın Kısa Tarihi

Belçika'nın yer aldığı bölgenin tarih öncesinde Kelt kabileler tarafından yönetildiği bilinmektedir. Bu kabileler arasında ise baskın olanı Menapii'dir. Roma İmparatorluğu'nun bölgeyi hüküm altına aldığı süre zarfında Güney Hollanda, Belçika, Kuzey Fransa ve Batı Almanya'nın bazı bölümlerinde yerleşik olan Kelt Kabileler "Belgae" olarak adlandırılmışlardır. Roma İmparatorluğu'nun dağılmasından sonra ise bölge derebeyliklere bölünmüştür. Sonraları, krallıkların güçlenmesi ile Belçika'nın bulunduğu bölge, Fransa ve Alman İmparatorluğu arasında bölünmüştür. Bugünkü Belçika bölgesi 15. yüzyıl'da Habsburglar'ın eline geçmiş ancak, 18. yüzyılın sonlarında Fransızların işgaline uğramıştır. Napolyon Bonapart'ın 1815'teki yenilgisinden sonra Belçika, Fransa'ya karşı bir tampon bölge oluşturmak için Hollanda Birleşik Krallığı'nca ilhak edilmiştir. Belçika, 1831'de 9

kurucu ilin birleşmesiyle oluşmuştur. Belçika I. ve II. Dünya Savaşı sırasında Almanya tarafından işgal edilmiştir. Savaş sonrası dönemde, Belçika, NATO'ya kurucu ülke olarak katılmış, Hollanda ve Lüksemburg ile birlikte Benelüks grup devletlerini kurmuştur. 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun altı kurucu ülkesinden biri olan Belçika, 1957'de Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun kuruluşunda yer almıştır. Ülke, Avrupa Birliği Konseyi'ni de içeren günümüzdeki Avrupa Birliği'nin kurucu üyeleri arasındadır (De Schaepdrijver, 1997, s. 647-656).

3.8.2. Belçika'nın Coğrafi Özellikleri

Belçika'nın üç ana coğrafi bölgesi vardır: kuzeybatıdaki kıyı ovası, merkezi plato ve güneydoğudaki Ardennes yaylaları. Kıyı ovası esas olarak kum tepeleri ve polderlerden oluşur. Polderler, deniz seviyesine yakın veya deniz seviyesinin altında, denizden geri kazanılmış, hendeklerle veya daha iç kısımlarda kanallarla boşaltılmış tarlalarla korunan arazi alanlarıdır. İkinci coğrafi bölge olan merkezi plato, daha iç kesimlerde yer alır. Bu, birçok verimli vadiye sahip olan ve birçok su yolu tarafından beslenen bir alandır. Ardennes adı verilen üçüncü coğrafi bölge, Eifel olarak adlandırılan kuzey Fransa ve Almanya'ya kadar uzanan, çok kayalık ve tarım için pek iyi olmayan, sık ormanlık bir platodur. Belçika'nın vahşi yaşamının çoğu burada bulunur. Belçika'nın en yüksek noktası olan Signal de Botrange, bu bölgede yer almaktadır ve yüksekliği sadece 694 m'dir. Belçika'nın nispeten az sayıda doğal gölü vardır ve hiçbirisi büyük boyutta değildir. Kayda değer doğal bölgeler arasında Ardennes, Campine ve High Fens sayılabilir. Başlıca göller arasında Genval Gölü, Bütgenbach Gölü, Eau d'Heure Gölü, Gileppe Gölü, Eupen Gölü ve Robertville Gölü bulunur. Belçika, ılıman sıcaklıklar, güneyden batıya doğru esen rüzgarlar, bol bulut örtüsü ve sık yağış ile karakterize ılıman bir deniz iklimine sahiptir. Yazlar nispeten serin ve nemli, kışlar nispeten ılıman ve yağışlıdır. Gözlemlenen sıcaklıklar, 19. yüzyılın sonundan itibaren önemli bir artış eğilimi ortaya koymuştur. Son yıllarda, sıcaklık her on yılda 0,4 °C'lik sabit bir artış göstermektedir. Belçika'daki yağış, yavaş ama önemli bir artış eğilimi ile zaman içinde yüksek değişkenlik gösterir. (OECD, 2022).

3.8.3. Belçika'daki Ekoturizm Trendleri

Belçika'daki turizm endüstrisi, 2016'dan bu yana yaklaşık %5'lik bir büyüme eğrisinin ardından 2018'de 41 milyonun biraz altında geceleme rezervasyonu yapılmasıyla sonuçlanmıştır. Bu oranlar yıllar boyunca nispeten sabit kalmıştır (Statbel, 2018). Belçika'yı ziyaret eden turistlerin yarısından biraz fazlası Belçikalı, diğer yarısı Hollandalı (%13), Fransız (%7), Alman (%6), İngiliz (%5), İspanyol (%2), Amerikan (%2) ve İtalyan'dır (%1). Ziyaretçilerin milliyet dağılımı, sonuç olarak Belçika'nın farklı turistik bölgelerine ve topluluklarına göre değişmektedir (Statbel, 2018). Bu nedenle turizm, Brüksel-Başkent, Valon Bölgesi ve Flaman Bölgesi arasında bölünmüş Belçika hükümetinde bölgeselleştirilmiş bir yetkidir (Bruynseels, Funcken, ve Paque, 2019, s. 51). Belçika'da turizm, birçok Kuzey-Batı Avrupa ülkesi gibi, “turizm pazarlama politikası çerçevesinde en önemli cazibe merkezlerinden birini temsil ettiği” için kültüre oldukça bağımlıdır. Belçikalıların tarihsel bilinci bu nedenle Belçika turizmi için kritik bir varlıktır. Bir diğer önemli varlık, ülkenin doğal kaynakları ve sürdürülebilir bir turizm sektörüne yönelik çabalarıdır. Belçika'nın doğal kaynakları, çeşitli turizm faaliyetlerine izin veren topografyasını, yerel üreticilerin ve bölgesel ürünlerin keşfedilmesini teşvik eden doğal ortamı içerir (Spaey, 2021).

Avrupa Komisyonu tarafından yönetilen Eurobarometer 2016 verileri, Belçikalıların, Avrupa'daki diğer tüm ülkelere kıyasla tatillerinin sürdürülebilir turizm konusunda çok daha dikkatli olduklarını göstermektedir. Ülkenin gecelik konaklamalarının yarısından fazlası yerli gezginler tarafından rezerve edildiğinden, son birkaç yılda gözlemlenen yeşil hareketin yanı sıra müşterilerin isteklerine yanıt vermek için ülke genelinde sürdürülebilir turizm girişimleri ortaya çıkmış ve bunlardan uygun görülenleri i sertifikalandırılmıştır. Çalışma, Belçikalıların özellikle dikkatli oldukları dört sürdürülebilirlik boyutunu belirledi: tatil destinasyonunun uygulamaları, tatil destinasyonuna en doğa dostu şekilde erişim, konaklama uygulamaları ve son olarak sürdürülebilir uygulamalarını ortaya koyan bir ekoetiket sertifikası (Spaey, 2021).

Belçika'nın politik ve kültürel yapısı göz önüne alındığında, üç ana bölümden oluşan federal yapısı, turizm uygulamaları noktasında da kendisini belli etmektedir. Ülkenin üç temel yönetim alanı, turizm bölgesi olarak da ayrıca yapılandırılmıştır. Bunlar, Brüksel, Flanders ve Wallonia bölgeleridir. Bu alanlara ilişkin hizmet veren resmi internet sitelerinde mevcut farklılık; dil, site domain uzantısı olarak da kendisini göstermektedir.

3.8.3.1. Valon Bölgesi

Valon Bölgesi, Belçika topraklarının yaklaşık %60'ını kaplar. Bölgede yer alan Arden Ormanları'nın da içinde bulunduğu ormanlık bölgeler ise, Belçika orman alanının %80'ini oluşturması nedeniyle; Belçika'nın “yeşil akciğeri” olarak nitelendirilmektedir. Sahip olduğu bu yapısıyla, genel olarak Valon bölgesinde turizm, doğa turizmi ve bu alanlarda yapılan faaliyetler olarak tanımlanabilir. Bölge sadece barındırdığı on doğal park ve rezerv alanlarıyla değil, ulaşım imkanlarının da “yeşil rota” dahilinde ele alındığı bir entegre strateji takip etmektedir (Destree, 2020). Bölge özellikle son dönemlerde yeni rotalar arayan ve pandemi nedeniyle ulaşım fırsatı edinemeyen ekoturistlerin önemli uğrak noktaları arasında yer almaktadır. Turistlerin bölgede yaptıkları ana faaliyetler, trekking ve bisiklet turları (tüm talebin %20,5'i), şehir ve köy ziyaretleri (tüm talebin %14,5'i), gastronomi ve yerel el sanatları (tüm talebin %10,1'i) ile doğal sit alanları ziyaretleri (tüm talebin %5,6'i) olarak sıralanmaktadır.

Bölgede özellikle ormanlık alanlarda 1326 trekking rotası mevcuttur. Bunların pek çoğu kesişir şekilde belli kısımlarda ortak rotalar barındırmaktadır. Yürüyüş rotaları, ormanlık alan, UNESCO Kültür Mirası listesinde yer alan tarihi yerleşkeler de olmak üzere birden fazla özelliği barındırmakta olduğu görülmektedir. Rotalar farklı zorluk seviyelerinde olmakla birlikte, ülkenin genel itibarıyla düz olması nedeniyle, yatay seyirde devam ettirilmektedir. Ülke nüfusu kadar bisikletin olduğu Belçika'da bisikletin hem gündelik ulaşım için hem de spor için ayrı bir tutku olduğu anlaşılmaktadır. Ülke genelinde farklı bisiklet rotaları mevcuttur. Bunlar arasında en bilineni ise Valon Bölgesinde yer alan “RAVEL” bisiklet rotaları ağıdır. 1.350 km'den fazla uzanan ve 45 farklı rotaya sahip olan ağ, bozulmamış köyler,

tarihi kasabalar, akan nehirler ve hatta Liège gibi dünyaca ünlü şehirler arasında dolanan kullanılmayan demiryolu yollarını, yan yolları ve kanal yedek yollarının kullanımını gerektirmektedir. Bu rotalar üzerinde, turistlerin Belçika birası ve yerel lezzetleri tadabilecekleri ekogastronomik rotalar da mevcuttur (Wallonia by Bike, 2022).

Fotoğraf 3.71. Molinee - Valon Bölgesi RAVEL Bisiklet rotasından bir bölüm (Kaynak: FTPN. 20.03.2022).

Fotoğraf 3.72. Lush Ormanları – Valon Bölgesi (Kaynak: Coralie Cardon. Erişim Tarihi: 21.03.2022).

Valon bölgesinde yer alan doğal parklar, doğa ile iç içe pek çok etkinliğin yapılmasına olanak tanımaktadır. Bunlar arasında, Tarih öncesi Müzesi (Prehisto Museum) ve mağarası, Liège'deki Meuse Nehri kıyısında Natura 2000 rezervinde 30 hektarlık bir alanda yer almaktadır. Arden ormanları civarında yer alan bu merkez, ekoloji, tarih öncesi dönem, tabiat etkinlikleri, mağara keşfi ve doğa oyunları gibi etkinliklere odaklanan öncelikle çocuklara hizmet veren ancak, aile ve yetişkin grupları içinde etkinler sunan bir eğitim turizmi merkezidir. Bölgede yer alan doğa macera parkları, normal golf sporundan farklı olmak üzere, çiftlik alanları ve mera alanlarında oynanan geleneksel golf oyunu merkezi, Valona Jeoparkı'nda yer alan Han Sur Lesse Mağarasında keşif, Virelles şehrindeki kelebek parkları da ziyaret edilebilir (Wallonia Destination Nature, 2022).

3.8.3.2. Flamen Bölgesi

Flamen Bölgesi, ülkenin denize kıyısı olan tek bölgesidir. Öte yandan, Brugge, Ghent, Antwerp gibi nispeten daha büyük şehirlere ev sahipliği yapmaktadır. Ancak, doğal alanlar da bununla ters orantılı olacak şekilde azdır. Ülkenin ormanlık alanlarının sadece %20'si Flamen Bölgesinde yer almaktadır. Bunun ise, ekoturizm

faaliyetlerinin oldukça kısıtlanmasına neden olduğu görülmektedir. Bölge daha ziyade kültür turizmi ağırlıklı bir profil çizmektedir. Bölgenin sahil kesiminde De Panne ve Middelkerke gibi şehirlerde belli kısımlarda binicilik, kara yelkenli sporu ve rüzgâr sörfü yapılmaktadır. Ancak bunlar birer turizm etkinliği olarak değil, yerel halkın gerçekleştirdiği bir rutin olarak değerlendirilmektedir.

Bölge genelinde bisiklet sporu yaygın olarak yapılmakta ama daha ziyade açık hava müzesi olarak görülebilecek ve UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan Brugge gibi şehirlerde bir turizm aracı olarak kullanılmaktadır. Bunların dışında Flander Bölgesi ise, hüzün turizmi kapsamında ziyaret edilebilecek noktalar arasındadır. Özellikle, 1. Dünya Savaşı'nda farklı milletlerden ölen askerler için yapılan anıtlar, cephe alanları ile savaşa ilişkin kurulan müze ve diğer noktalar bulunmaktadır (VisitFlanders, 2022).

Fotoğraf 3.73. Ypres 1. Dünya Savaşı Mezarlığı
(Kaynak: <https://www.toerismeieper.be/en>.
Erişim Tarihi: 30.05. 2022).

Fotoğraf 3.74. Kaya Yelkenli Spor - De Panne
(Kaynak: <https://www.visitflanders.com>. Erişim
Tarihi: 22.05.2022).

3.9. Hollanda

Hollanda, Karayipler'de denizaşırı toprakları olan Kuzeybatı Avrupa'da bulunan bir ülkedir. Hollanda Krallığı'nı oluşturan dört ülkenin en büyüğüdür. Avrupa'da, Hollanda on iki eyaletten oluşur ve doğuda Almanya, güneyde Belçika, kuzeyde ve batıda Kuzey Denizi kıyı şeridi ile komşudur. Ayrıca Kuzey Denizi'nde her iki ülke ve Birleşik Krallık ile deniz sınırlarını paylaşmaktadır. Ülkenin resmi dili Felemenkçedir. Toplamda yaklaşık 41.800 km²'lik bir alanda yaşayan 17,6 milyonluk nüfusu ile Hollanda, dünyanın en yoğun nüfuslu 16. ülkesi ve Avrupa Birliği'ndeki

en yoğun nüfuslu ikinci ülkedir. Bununla birlikte, verimli toprağı, ılıman iklimi, yoğun tarımı ve yaratıcılığı nedeniyle değer bazında dünyanın en büyük ikinci gıda ve tarım ürünleri ihracatçısıdır (Eurostat, 2022).

Harita 3.27. Hollanda Haritası

3.9.1. Hollanda'nın Kısa Tarihi

Hollanda'nın tarihi, kuzeybatı Avrupa'da Kuzey Denizi'ndeki ova nehir deltasında gelişen denizci insanların tarihidir. Kayıtlar, bölgenin Roma İmparatorluğu'nun askerileştirilmiş bir sınır bölgesini oluşturduğu 4. yüzyıla başlar. Günümüzde Hollanda'ya tekabül eden bölge bu nedenle Frank Kutsal Roma İmparatorluğu içinde Aşağı Lotharingia'nın bir parçası olmuştur.

Birkaç yüzyıl boyunca Brabant, Hollanda, Zeeland, Friesland, Guelders ve diğerleri gibi lordluklar arasında el değiştirmiştir. 1581'de Burgonya Hollanda'sının Katolik, Fransızca ve Felemenkçe konuşan bir "İspanyol Hollandası" kurmasıyla; Hollanda Cumhuriyeti adıyla bir ülkenin ortaya çıkmasına neden oldu. 1667'de doruk noktasına ulaşan Hollanda'da ticaret ve sanayide altın çağı yaşandı. Dünya çapında zengin bir Hollanda imparatorluğu gelişti ve Hollanda Doğu Hindistan Şirketi, istila, sömürgecilik ve dış kaynakların çıkarılmasına dayanan en eski ve en önemli ulusal ticaret şirketlerinden biri haline geldi.

18. yüzyılda Hollanda'nın gücü, zenginliği ve etkisi azaldı. Daha güçlü İngiliz ve Fransız komşularıyla bir dizi savaş onu zayıflattı. Fransız Devrimi 1789'dan sonra

Fransız yanlısı bir Batavian Cumhuriyeti kuruldu. Napolyon onu bir uydu devlet, sonrasında ise sadece bir Fransız imparatorluk eyaleti yaptı. 1813-1815'te Napolyon'un yenilmesinden sonra, Orange Hanedanı'nın hükümdar olduğu, ayrıca Belçika ve Lüksemburg'u da yöneten genişletilmiş bir "Hollanda Birleşik Krallığı" kuruldu. Hollanda Birinci Dünya Savaşı sırasında tarafsızdı, ancak İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası tarafından işgal edildi. Hollanda, Belçika ve Lüksemburg, Benelüks adıyla yeni bir ekonomik ittifak kurdu ve üçü de Avrupa Birliği ve NATO'nun kurucu üyeleri olmuşlardır (Holland.com, 2022).

3.9.2. Hollanda'nın Coğrafi Özellikleri

Modern Hollanda, dört ana nehrin (Ren, Meuse, Schelde ve IJssel) etkileşimi ve Kuzey Denizi'nin etkisinin bir sonucu olarak oluştu. Hollanda, Pleistosen buzul ve buzullar arası dönemlerde çoğunlukla delta, kıyı ve alüvyon türevi tortulardan oluşur. Batı Hollanda'nın neredeyse tamamı Ren-Meuse nehri ağzından oluşmaktadır. Batı Hollanda'nın çoğu, duran su kütlelerini bir polder olan kullanılabilir araziye dönüştürme süreci nedeniyle deniz seviyesinin altındadır. Hollanda ılıman bir deniz (veya okyanus) iklimine sahiptir. Bu iklim tipinde genellikle kışlar ılıman, yazlar ise serin geçer. Yağmur gibi yağışlar yıl boyunca yaygındır, bu da kuru mevsim olmadığı anlamına gelir. Hollanda'da bölgesel iklimler arasında bir ayrım yapılabilir. Ortalama olarak, kuzey şehirleri, güneye kıyasla daha düşük sıcaklıklar görmektedir. Yaz aylarında, güney illeri daha sıcak bir iklime sahiptir. Kıyı şeridinde ise, sonbahar ve kış aylarında güneybatı, batı ve kuzeydoğudaki kıyı illeri, Hollanda'nın doğusu ve kuzeydoğusuna göre daha ılıman bir iklime sahiptir. Genel olarak, kıyı illeri de ülkenin geri kalanından daha fazla saat güneş ışığına sahiptir. Ancak yazın hemen ardından ve sonbaharda kıyı illerinde en şiddetli yağışları alırlar. Hollanda'da hava durumu mevsime göre farklılık gösterir ancak sonbahar ve ilkbahar yağış ve sıcaklık açısından oldukça benzerlik taşır. (Kabat, Van Vierssen, Veraart, Vellinga, ve Aerts, 2005, s. 283-284).

3.9.3. Hollanda'daki Ekoturizm Trendleri

Hollanda'da turizm, gayri safi yurtiçi hasılaya %5,4 ve istihdama ise %9,6 toplam katkısı ile ülke ekonomisinin nispeten küçük bir sektörünü oluşturmaktadır. 2017'de Hollanda, üçte biri Almanya'dan olmak üzere 17 milyon yabancı turist tarafından ziyaret edilerek dünyanın en çok ziyaret edilen 20. ülkesi haline gelmiştir (UNWTO, 2018). Ülke özellikle sürdürülebilir turizm noktasında çok yönlü bir strateji takip etmektedir. Bu bağlamda, sektör temsilcileri, doğa ve turizm ile ilgili STK'lar ve devlet birimleri sadece turizm alanları değil, bu alanlara seyahat ve alanların kullanımı dahil olmak üzere bir yol haritası oluşturmuş bulunmaktadır. Öte yandan hem ödüllendirme hem de ayırt edicilik adına, sürdürülebilir turizm gereksinimlerinden %70'ini tamamlayan kuruluş ve şirketlere de belirli sertifikalar verilmekte ve “yeşil turizm / sürdürülebilir turizm” noktasındaki çalışmaları belgelendirilmektedir (Eijgelaar, Peeters, ve Reinecke, 2021, s. 323).

3.9.3.1. Milli Parklar

Hollanda'da göller, fundalıklar, ormanlar, kum tepeleri ve diğer habitatlar dahil olmak üzere 22 milli park ve yüzlerce başka doğa rezervi bulunmaktadır. Bunların çoğu, ulusal ormancılık ve doğa koruma departmanı olan Staatsbosbeheer ve doğa rezervlerini satın alan, koruyan ve yöneten özel bir kuruluş olan Natuurmonumenten'e aittir (Dinica, 2009, s. 583-603).

Bu parklar, ülkenin kuzeyinden güneyine doğru; Lauwersmeer Milli Parkı, Schiermonnikoog Milli Parkı, Texel Milli Parkı, Alde Feanen Milli Parkı, Drentsche Milli Parkı, Drents-Friese Wold Milli Parkı, Dwingelderveld Milli Parkı, Weerribben-Wieden Milli Parkı, Zuid-Kennemerland Milli Parkı, De Hoge Veluwe Milli Parkı, Veluwezoom Milli Parkı, De Utrechtse Heuvelrug Milli Parkı, Nieuw Land Milli Parkı, Arkemheen-Eemland Milli Parkı, NLdelta Milli Parkı, De Biesbosch Milli Parkı, Loon Kum Tepeleri ve Drunen Milli Parkı, De Maasduinen Milli Parkı, Zoom-Kalmthoutse Heide Milli Parkı, De Groote Peel Milli Parkı ve De Meinweg Milli Parkıdır.

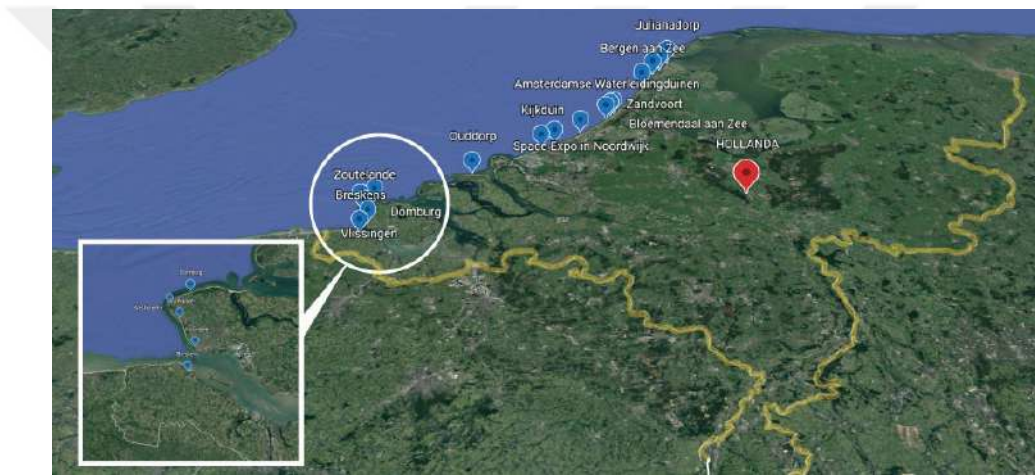
Harita 3.28. Hollanda Milli Parkları haritası (Kaynak: <https://en.wikipedia.org>. Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Milli parkların kuzeyden güneye ve ülkenin iç kısımlarına kadar dağılım göstermesi beraberinde, parklar arasında ekoturizm faaliyetleri açısından bir çeşitlilik oluşturmaktadır. Ancak ülkenin coğrafi yapısı nedeniyle özellikle denize doğrudan bağlantısı olmayan parkların genel itibarıyla kumul, sulak veya kısmen bataklık halde oluşu, bu alanlarda gerçekleştirilebilecek ekoturizm faaliyetinin çeşitliliğini sınırlamaktadır. Denize doğrudan bağlantısı olan parklarda, yelken, kano, kayak, tekne, sürat teknesi gibi su sporları faaliyetleri yürütülürken, kış ayların Alde Feanen Milli Parkı'nda doğal buz pateni yapılabilir. Lauwersmeer Milli Parkı, ülkenin en karanlık noktalarında biri olarak, geceleri yıldız gözlemi ve gökyüzü gözlemi için en elverişli noktaların başında gelmektedir. Trekking, dağ bisikleti ve bisiklet sporu, fauna ve flora gözlemi, ornitoloji ise yürütülen diğer faaliyetler arasında sayılmaktadır. De Biesbosch Milli Parkı'nda sportif olta balıkçılığı resmi izine tabi olarak yapılmaktadır. Ancak milli parklarda yürütülen faaliyetlerin çeşitliliğinde iç kesimlere doğru ilerledikçe daralma görülmektedir. Bu alanlarda genel itibarıyla en yoğun gerçekleştirilen faaliyet ornitolojidir. Tüm milli parklarda en az 75'in üzerinde, kuşlarca en yoğun uğrak noktası olarak kullanılan milli parklarda ise 200'ün üzerinde tür gözlemlenebilmektedir. Gözlem faaliyetinin sağlıklı şekilde yürütülmesi için, gözlem noktaları kurulmuş ve bu noktalara ulaşım içinse ahşap yürüme yolları inşa edilmiştir. Ornitolojinin yanı sıra trekking, bisiklet,

bataklık yürüyüşü ve kumul yürüyüşü gibi etkinlikler de gerçekleştirilen ekoturizm faaliyetleri arasında sayılmaktadır (Netherlands, 2022).

3.9.3.2. Sahil Kesimi

Su sadece tarım için değil, kanallar sayesinde topraklarının yaklaşık üçte biri deniz seviyesinin altında olan ülkede bir yaşam aracı olarak görülmektedir. Büyük şehirlerde kayak ve tekneler hem bir ulaşım aracı hem de konaklama mekanı olarak kullanılırken sahil kesiminde ise su odaklı ekoturizm faaliyetlerine imkan tanımaktadır.

Harita 3.29. Hollanda’da su sporları yapılan noktaları uydu görüntüsü.

Bunlar arasında rüzgâr sörfü, uçurtma sörfü, kara yelkenciliği, foiling, yelkenli ve sörf; nehir ve göllerde kano ve paddleboard sayılabilir. Ayrıca, tüm sahil alanlarında; hiking, atlı gezi, koşu gibi diğer faaliyetler de gerçekleştirilmektedir (Netherlands, 2022).

3.9.3.3. Schiedam

Hollanda, 600 yel değirmeni dünyanın ilk sanayi bölgesine de ev sahipliği yapmış ve bu bölge 250 yıllık yel değirmenleri ile UNESCO Dünya Mirası listesinde yer alan bir açık hava müzesidir. Günümüzde halen, Dünyanın en büyük beş yel değirmeni Schiedam'ın merkezinde yer almaktadır. Schiedam'ın yel değirmenleri 130 fit (40 m) üzerindedir ve çırçır üretiminde önemli bir rol oynamıştır.

Fotoğraf 3.75. Kinderdijk Yel Değirmenleri (Jos Pannekoek. Erişim Tarihi: 14.01.2022).

Fotoğraf 3.76. Wadden – Bataklık yürüyüşü (Jos Pannekoek. Erişim Tarihi: 14.01.2022).

Fotoğraf 3.77. Rüzgâr Sörfü Sporu (Kaynak: Frans Blok. Erişim Tarihi: 22.05.2022).

Fotoğraf 3.78. Yelkenli Sporu (Kaynak: Frans Blok. Erişim Tarihi: 22.05.2022).

3.10. Estonya

Resmi olarak Estonya Cumhuriyeti, Kuzey Avrupa'da bir ülkedir. Kuzeyde Finlandiya Körfezi, batıda Baltık Denizi, güneyde Letonya ve doğuda ise Peipus Gölü ve Rusya ile sınırlanmıştır. Estonya toprakları ana karadan, daha büyük Saaremaa ve Hiiumaa adalarından ve Baltık Denizi'nin doğu kıyısındaki toplam 45.339 km²'lik 2.200'den fazla ada ve adacıktan oluşur. Başkent Tallinn ve Tartu, ülkenin en büyük iki kentsel bölgesidir. Ülkenin toplam nüfusu 1,3 milyon civarındadır. Ülkede Estonca, otokton (yerel) ve resmi dilidir ve nüfusunun büyük çoğunluğu birinci dil olarak kullanmaktadır. Bunun yanı sıra Fince de yaygın bir biçimde kullanılmaktadır (Statistics Estoniaia, 2022).

Harita 3.30. Estonya Cumhuriyeti haritası.

3.10.1. Estonya'nın Kısa Tarihi

Ülkenin tarihi, Avrupa'da Buz Devri'nin sona ermesinden kısa bir süre sonra, ilk Estonyalı atalar MÖ 9000'de Baltık kıyılarına yerleşmesine ve sonrasında ise M.S. 800'e kadar geleneksel Estonya köyleri ve köy topluluklarını oluşturmalarına kadar uzanır. Bu çağda kurulan birçok köyde bugün hala yerleşim vardır. Eski Eston kültürünün en çarpıcı örneği ritmik dizelerin yanı sıra her dizenin tematik varyasyonlarla birkaç kez tekrarlandığı türkülerin sözlü geleneğidir. Estonlar, yaklaşık 133.000 türküden oluşan yazılı kayıtlarla dünyadaki en büyük türkü koleksiyonlarından birine sahiptir. Doğanın maneviyatı, ağaçların ve toprağın güç sahibi olan aziz nesneler olduğu Estonya halkının kültürel tarihine eşit ve derin bir şekilde yerleştirilmiştir. Orman, bu bölgede her zaman yaşamın kaynağı olmuştur ve modern Estonyalıların atalarının odun ruhlarına tapmasıyla, Estonya'nın ilkel dininde kutsal bir yer olduğuna inanılmaktaydı.

13. yüzyılda Estonya'da Hristiyanlık hızla yayılmıştır. Bu dönemde ülkenin kurulu olduğu topraklar, Cermen Düzeni ve Danimarkalılar tarafından yönetilmiş. Sonraları Almanların toprak sahibi olmalarıyla sonraki 700 yıl boyunca Estonya üzerinde büyük bir nüfuza sahip olmuşlardır. Daha sonra ülke, Roma İmparatorluğu'na bağlı küçük bir yönetim haline gelmiştir. Tallinn, Danimarka kralı tarafından 1248'de Lübeck şehir haklarına kavuşmuş, Estonya'nın başkenti ve diğer birçok yerel kasaba 19. yüzyılın sonuna kadar özgür şekilde yönetilmiştir. Estonya

Cumhuriyeti 1918'den beri bağımsız bir devlettir ve II. Dünya Savaşı'nın ardından yarım asırlık Sovyet işgali ile özgürlüğü kısa süreliğine kesintiye uğramıştır. Estonya 1991'de bağımsızlığını yeniden kazanmıştır. Bugünün Estonya'sı, gelişen ve ileriye dönük bir AB ve NATO üye devletidir. Estonya genellikle Baltık devletlerinden biri olarak kabul edilir. Bununla birlikte, Baltık devletleri terimi, kültürel alanlar, ulusal kimlik veya dil bağlamında açık bir şekilde kullanılamaz. Hem Litvanya hem de komşu Letonya'daki nüfusun çoğunluğunu Baltık halkları oluştururken, Estonya'daki çoğunluk kültürel ve dilsel olarak Fındır (Veebel, ve Loik, 2012, s. 181-202).

3.10.2. Estonya'nın Coğrafi Özellikleri

Estonya, ılıman iklim kuşağının kuzey kesiminde ve deniz ve karasal iklimler arasındaki geçiş bölgesinde yer almaktadır. İklim, ülkenin doğu kesimlerinde daha karasal, batı kesimlerinde, özellikle adalarda daha fazla denizcidir. Estonya'da neredeyse eşit uzunlukta dört mevsim vardır. Güneşlenme süresi kıyı bölgelerinde en yüksek, iç kesimlerde ise en düşük kuzey Estonya'dadır. Estonya'nın Baltık Denizi'ndeki ada ve adacık sayısının yaklaşık 2.222'i Baltık denizinde olmak üzere ülke içindeki 1400'den fazla gölde yer alan “ada” veya “adacık” olarak kabul edilen kara parçaları da dahil olmak üzere 2.355 adaya sahiptir. Bunlardan ikisi ayrı idari yönetim oluşturacak kadar büyük olan Saaremaa ve Hiiumaa Adalarıdır. Bu göllerin pek çoğu oldukça küçük olmakla birlikte; bunların en büyüğü 3.555 km² olan Peipus Gölü'dür; bu göl aynı zamanda Avrupa'nın en büyük beşinci gölü ve tüm kıtadaki en büyük sınır paylaşılan göldür. Estonya'da çok sayıda bataklık vardır. Bataklık arazilerdeki orman alanı dahil olmak üzere ülkedeki tüm orman arazisi Estonya'nın %50'sini kaplar (Visitestonia, 2022).

3.10.3. Estonya'daki Ekoturizm Trendleri

Estonya'da turizm endüstrisinin başlangıcı, bir dizi tatil ve şifalı tesisin kurulduğu 19. yüzyılın ortalarına kadar uzanmaktadır. Estonya Turistler Derneği, 1920 yılında halkın inisiyatifiyle hem yerli hem de yabancı turistler arasında seyahat etmeye olan ilgiyi artırma amacıyla kurulmuştur. 1930'da Estonya, 1938'de Turizm Yönetim Yasası'nı kabul eden ilk ülkedir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Batı

Avrupa ve Kuzey Amerika'da turizm hızla gelişen ve güçlü bir endüstri haline gelirken, Estonya Sovyetler Birliği tarafından işgal edildi ve turizmi geliştirmek için ekonomik hedefler ideolojik hedeflerle değiştirildi. Kapalı sınırlar, ülke vatandaşlarının SSCB dışına seyahatlerini engellerken, cumhuriyetler arası seyahatlerde sınırlama yoktu. Fakat Tallinn, Estonya'daki yabancı turistlere açıktı ve 1970'lerde ve 1980'lerde SSCB'deki en büyük beşinci destinasyonuydu (Visitestonia, 2022).

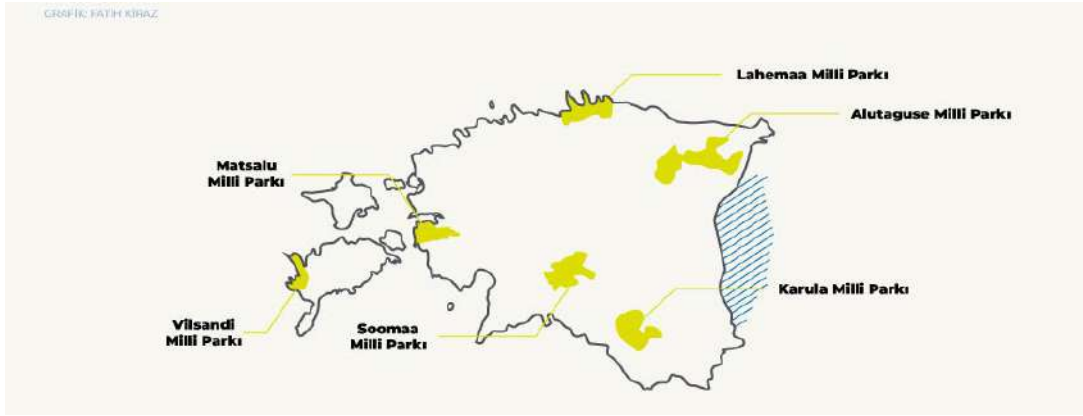
Estonya'nın turizm endüstrisi, 1990'ların başlarından bu yana, Estonyalıların özgürce seyahat etmeleri için bağımsızlık öncesi sınırların yeniden açılması ve aynı zamanda yeni bir destinasyon olarak Estonya'ya ilgi duymasıyla hızla gelişti (Tooman, ve Müristaja, 2014, s. 106-117).

Artan turizm ürün kalitesi kilit bir önceliktir ve Estonya'da çeşitli kalite planları kullanılmaktadır. Estonya Turizm Kalite Programı, turizmle ilgili ürün ve hizmetlerin kalitesini yükselterek bir turizm destinasyonu olarak Estonya'nın rekabet gücünü artırmayı amaçlayan bir işletme tanıma programıdır. Kaliteyi sürekli iyileştirmeyi taahhüt eden işletmeler, “Kaliteye Programı” etiketi ile ödüllendirilmektedir (Reidolf, ve Graffenberger, 2019, s. 131-162).

Diğer kalite etiketleri arasında, oteller ve moteller için Estonya derecelendirme sistemi ve ev konaklamaları, misafırhaneler, tatil evleri, tatil köyleri ve tatil kamp alanları için 2006 yılında uygulamaya konan kırsal konaklama kalite derecelendirme planı bulunmaktadır. Estonya Eko-Turizm etiketi (EHE), en iyi uygulamalara ve ilkelere dayanan doğal ve kültürel deneyimler için ulusal bir ürün etiketidir. “Yeşil Anahtar - Green Key”, çevreye duyarlı işletmeler için uluslararası bir eko-etikettir ve bu nedenle hizmetin/ürünün doğa dostu ve ekolojik olduğunu gösterir (Visitestonia, 2022).

3.10.3.1. Milli Parklar

Estonya'da ülkenin farklı bölgelerinde toplam 6 tane milli park vardır.

Harita 3.31. Estonya’da yer alan milli parklar haritası

Lahemaa Milli Parkı: Lahemaa, Estonya'nın en büyük ve en eski milli parkıdır ve Avrupa'nın en önemli orman koruma alanlarından biridir. Burada yarımada boyunca dolanan kayalık ve kumlu kıyı alanları ve tortul ovalarında orman, sulak alan ve kıyı ekosistemleri, jeolojik, tarihi ve mimari anıtlar bulunmaktadır (Maruyama, Saito, ve Yoshida, 2020, s. 47-52). Lahemaa, birçok büyük memelinin yaşadığı Avrupa'nın en önemli orman koruma alanlarından biridir. Milli parkın güneyinde yer alan geniş ormanlık Korvemaabölgesi, geyik, yaban domuzu, boz ayı, vaşak, tilki ve diğer vahşi hayvanlara ev sahipliği yapmaktadır. Lahemaa, 2020 yılında Uluslararası Sürdürülebilir Seyahat Destinasyonu yarışmasında ilk 100 destinasyondan birisi seçilmiştir. Bölgede yer alan ve eski çağlarda kullanılan yöntemlerle balıkçılık yapılan balıkçı köyüne de deneyim temelli ziyaretler yapılmaktadır.

Matsalu Milli Parkı: Park, Matsalu Körfezi ve kıyı şeridini, Kasari Nehri deltasını ve çevresindeki Väinameri Denizi ile birlikte yaklaşık 50 ada ve adacık içermektedir. Kuzey Kutbu ile Batı Avrupa arasındaki Avrupa'nın en önemli su kuşları dinlenme alanlarından biri olan bu bölge, Batı Estonya'nın karakteristik yarı doğal yaşam alanlarını ve Väinameri Denizi'nin kültürel mirasını da barındırmaktadır (Maruyama, Saito, ve Yoshida, 2020, s. 47-52). Parkı her yıl 2 milyondan fazla su kuşu, mola noktası olarak kullanırken bunların 230.000'den fazlası daha kısa veya daha uzun süreli konaklamalar için kalmaktadır. Bu nedenle, kuş gözlemi için oldukça uygun bir alandır. Bu faaliyet için park içinde çeşitli alanlar olmak üzere;

zeminde ve kule sistemli gözetleme noktaları inşa edilmiştir. Parkta trekking ve yürüyüş rotaları da bulunmakta bu rotalar üzerinde flora gözlemi de yapılmaktadır.

Soomaa Milli Parkı: Park, Pärnu ve Viljandi'de bir sulak alan üzerine kuruludur. Ziyaretçileri kano ve kar ayakkabılı yürüyüşlere katılabilir; aile dostu ve engelsiz rotalarda doğa yürüyüşü yaparken, vahşi yaşam gözlemi yapılabilmektedir. Estonya'nın ilkel doğasının başkenti olarak da bilinen Soomaa'da beş büyük sulak alan vardır. Bu sayede, Estonya'nın genelinde bulunan koruma alanlarıyla aynı nitelikte kuşlar için bir uğrak nokta ve koruma alanıdır (Maruyama, Saito, ve Yoshida, 2020, s. 47-52).

Vilsandi Milli Parkı: 150 adadan oluşan Vilsandi Milli Parkı, yaban hayatı ve bitkilerin yaşadığı koruma altındaki bir alandır. Park 2/3'ü denizle kaplı olan yaklaşık 24.000 hektarlık bir alana sahiptir. Parkta, orkide ve fosiller ile fosilleşmiş mercanları kapsayan doğa yürüyüşü rotaları bulunmaktadır. Bunun dışında, ziyaretçiler, yüzme, tekne gezintisi, kano veya bisiklete binme, yürüyüş, kuş veya fok gözlemciliği, doğa ressamlığı ve olta balıkçılığı faaliyetleri yapılmaktadır.

Karula Milli Parkı: 1993 yılında kurulan ve 60'ı yaylalarda olmak üzere göller açısından zengin bir alan olan park, Estonya'nın en küçük milli parkıdır. Aileler, sırt çantalı gezginler ve doğaseverler de dahil olmak üzere milli parkın arazisi, dinlenme ve yürüyüş amaçlı faaliyetler için tercih edilmektedir (Köster, Jögiste, Tukia, Niklasson, ve Möls, 2005, s. 102-111).

Alutaguse Milli Parkı: En son milli park ilan edilen Alutaguse Milli Parkı, Kuzeydoğu Estonya'da 43.000 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Park, Estonya'daki en büyük iğne yapraklı ormanlar ve bataklıklar ile Estonya'nın en uzun kumlu plajı arasında yayılmıştır. Bu özelliği ile ülkedeki diğer milli parklardan ayrılmaktadır. Alutaguse'nin ön plana çıkan noktalar, Peipus Gölü'nün kuzey kıyısındaki Smolnitsa kumul alanı, Narva Nehri ve Puhatu'daki Kuzey Avrupa'nın en büyük sulaktır (Maruyama, Saito, ve Yoshida, 2020, s. 47-52). Park alanında kumul yürüyüşü, bogshoeing, surfboard yoga faaliyetleri, Emajogi Nehrinde rafting, balıkçılık,

Glamping çadırlarında kamp, kış dönemlerinde cipler ile buz safarisi, kuş gözlemi ve belli dönemlerde boz ayı gözlemi yapılabilir (Visitestonia, 2022).

Fotoğraf 3.79. Kuş gözlemi noktaları – Puise Cape (Kaynak: Argo Nurs Erişim Tarihi: 22.03.2022).

Fotoğraf 3.80. Kohtla Madeni (Kaynak: www.visitestonia.com Erişim Tarihi: 22.03.2022).

Fotoğraf 3.81. Bogshoeing – Bataklık yürüyüşü (Kaynak: www.visitestonia.com Erişim Tarihi: 22.03.2022).

Fotoğraf 3.82. Buz safarisi (Kaynak: www.visitestonia.com. Erişim Tarihi: 22.03.2022).

3.10.3.2. Romantizm Sahil Şeridi

Pärn kıyı şeridi boyunca Virtsu'nun ardıc tarlalarından Ikla'nın kumlu plajlarına kadar uzanan Estonya'daki Romantik Sahil Şeridi'nin öne çıkan özelliği, geniş bataklık alanları, göçmen kuşlar açısından sulak alanlar, Baltık bölgesinin en yüksek kum tepeleri, plajlar ve kayalık koylar ile geniş flora yelpazesine sahip ormanlardır. Sahil şeridinin her iki tarafında bu doğal güzellikleri içine alan çok sayıda yürüyüş parkuru vardır. Güneyde, Letonya sınırına yakın, insan yerleşimlerinden oldukça uzakta olan Nigula Doğa Koruma Alanı ile yerel plaj çayırlarını ve kumul ormanlarını kapsayan Luitemaa Doğa Koruma Alanı da diğer yürüyüş rotaları arasında sayılmaktadır. Bunun dışında, kano sporu, bisiklet rotaları da mevcuttur (Visitestonia, 2022).

3.10.3.3. Diğer Alanlar

Bunların dışında kalmakla birlikte, tekil faaliyetlerin yürütüldüğü lokasyonlar da bulunmaktadır. Bunlar arasında, Estonya Madencilik Müzesi, içinde oluşturulmuş gezi güzergahı ziyaretçi ağırlamaktadır. Öte yandan, İda-Viru bölgesinde, cip safari turları; Rummu gölünde batık bina ve hapishane binasının görülebileceği tüplü dalış da yapılmaktadır (Visitestonia, 2022).

3.11. Litvanya

Litvanya, resmi olarak Litvanya Cumhuriyeti, Avrupa'nın Baltık bölgesinde bulunan üç Baltık devletinden biridir ve Baltık Denizi'nin doğu kıyısında yer alır. Litvanya; kuzeyde Letonya, doğu ve güneyde Beyaz Rusya, güneyde Polonya ve güneybatıda Rusya ile kara sınırlarını paylaşmaktadır. Batıda Baltık Denizi'nde İsveç ile de deniz sınırı vardır. Litvanya, 2,8 milyon nüfusu ile 65.300 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Başkenti ve en büyük şehri Vilnius'tur, diğer büyük şehirler Kaunas ve Klaipėda'dır. Litvanyalılar, Baltıklar'ın etno-dilbilim grubuna mensuptur ve yaşayan birkaç Baltık dilinden biri olan Litvancayı konuşurlar (Lithuania.travel, 2022).

Harita 3.32. Litvanya haritası

3.11.1. Litvanya'nın Kısa Tarihi

Litvanya'nın tarihi oldukça eskilere dayanmaktadır. Önceleri dağınık kabile köyleri olarak ve/veya farklı güçlerin kontrolü altında yaşayan Litvanlar, Mindaugas tarafından 6 Temmuz 1253'te Litvanya Krallığı altında birleşmişlerdir. 14. yüzyılda, Litvanya Büyük Dükalığı Avrupa'nın en büyük ülkesiyken günümüz dünyasının Litvanya, Beyaz Rusya, Ukrayna ve Polonya ve Rusya'nın bazı bölümleri Litvanya Krallığı'nın topraklarıydı. I. Dünya Savaşı sonrasında, 16 Şubat 1918'de modern Litvanya Cumhuriyeti'ni kurulmuştur. Ancak, İkinci Dünya Savaşı'nda Litvanya; önce Sovyetler Birliği, ardından Nazi Almanyası tarafından işgal edilmiş, 1944'te savaşın sonuna doğru Almanlar geri çekilirken Sovyetler Birliği Litvanya'yı yeniden işgal etmiştir. Litvanya'nın Sovyet işgaline karşı silahlı direnişi 1950'lerin başına kadar sürmekle birlikte, ancak Sovyetler Birliği'nin resmi olarak dağılmasından bir yıl önce, 11 Mart 1990'da bağımsızlığını ilan eden ilk Sovyet cumhuriyeti olarak Litvanya Devletinin Yeniden Kuruluş Yasasını kabul edilmiştir (Lithuania.travel, 2022).

3.11.2. Litvanya'nın Coğrafi Özellikleri

Litvanya, Avrupa'nın Baltık bölgesinde yer almaktadır ve 65.300 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Diğer iki Baltık Denizi ülkesinden daha az, sadece 38 kilometresi açık Baltık Denizi'ne bakan yaklaşık 99 kilometrelik kumlu sahil şeridinde sahiptir. Sahilin geri kalanı, Kuronya kum yarımadası tarafından korunmaktadır. Litvanya'nın başlıca sıcak su limanı Klaipėda, Kuron Lagünü'nün dar ağzında yer almaktadır. Ülkenin ana ve en büyük nehri olan Nemunas Nehri ve bazı kolları uluslararası nakliye taşır. Litvanya, Kuzey Avrupa Ovası'nın kenarında yer almaktadır. En yüksek noktası ülkenin doğu kesiminde 294 metre ile Aukštojas Tepesi'dir. Arazide çok sayıda göl ve sulak alan bulunur ve karma bir orman bölgesi ülkenin %33'ünden fazlasını kaplar. Drūkšiai en büyüğü, Tauragnas en derin ve Asveja Litvanya'nın en uzun gölüdür. Litvanya'nın yüksek dağları yoktur ve peyzajına çayırlar, yoğun ormanlar ve verimli tahıl tarlaları hakimdir. Litvanya, çoğunlukla kuzeydoğuda olmak üzere 3.000'den fazla gölü olan, özellikle sulanan bir bölgedir. Litvanya ekosistemleri, doğal ve yarı doğal ve antropojenik ekosistemleri

içerir. Doğal ekosistemler arasında, ülke topraklarının %33'ünü kaplayan ormanlar Litvanya için özellikle önemlidir. 1960 ve 1980 yılları arasında drenaj ve turba ekstraksiyonu nedeniyle sulak alanların %70'i kaybedilmekle birlikte günümüzde ülkenin %7,9'unu sulak alanlar kaplamaktadır. Litvanya'da toplam uzunluğu 64.000 km olan 29.000 nehir vardır, Nemunas Nehri havzası ülke topraklarının %74'ünü kaplar (Lithuania.travel, 2022).

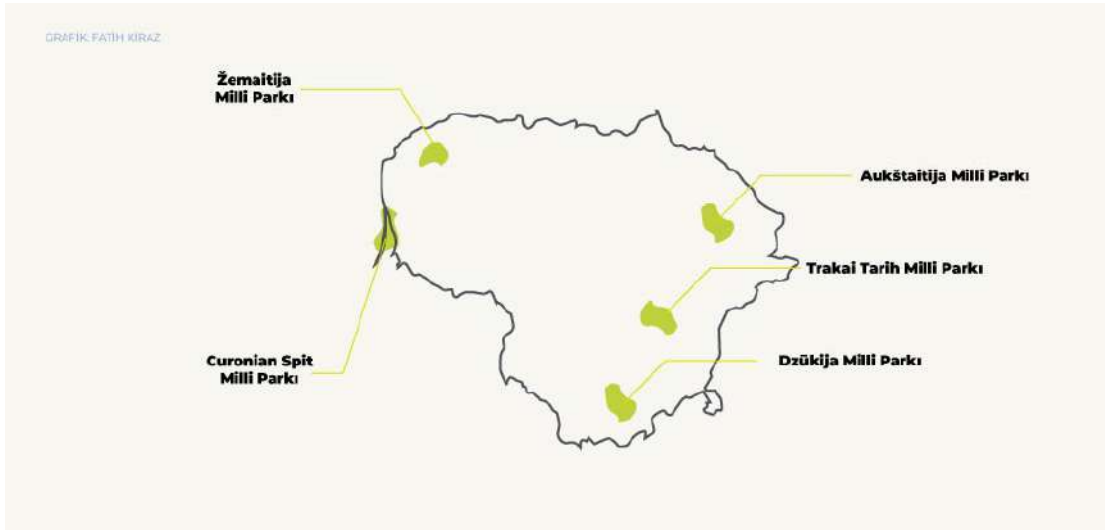
3.11.3. Litvanya'daki Ekoturizm Trendleri

Litvanya, zengin ormanı, göl kaynakları, biyolojik çeşitliliği ve çok fazla sanayileşmemiş peyzajı nedeniyle çevre, doğa dostu veya sürdürülebilir turizm için yeterli alana sahip bir ülke olarak kabul edilmektedir. Bu, Litvanya'nın istisnai bir ekoturizm destinasyonu olarak konumunu korumasını sağlar ve bu faaliyet, yerel toplulukların yaşamının artması yoluyla ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Giderek daha popüler bir turizm biçimi olarak ekoturizm, çevresel, sosyal ve kültürel sürdürülebilirliğe odaklanır ve tüm turizm sektörünün sürdürülebilirliğinin zorluklarını karşılamada önemli bir rol oynadığı bilinmektedir. Turizm dünyanın hemen hemen tüm bölgelerine ulaştığından ve Avrupa'nın çevre bölgelerinde kayda değer bir büyüme gösterdiğinden, Litvanya'da birçok topluluk geleneksel olarak tarım, ormancılık sektörü, yerel küçük ölçekli ticaret ve hizmetlerde istihdama bağımlıdır. Kırsal ve çevre bölgelerdeki turizm genellikle doğaya dayalıdır ve bu nedenle arazi ve yerel fiziksel çevre ile yakından bağlantılıdır (Hall, ve Boyd, 2005). Örneğin, Kuzey İsveç'te sadece turizm girişimcileri değil, aynı zamanda arazi sahipleri, yönetim ajansları, ormancılık, tarım ve doğa koruma kuruluşları da bölgede hak sahibidir (Fredman, ve Tyrväinen, 2010).

Ülkeye 2019 yılı içinde, toplam 1 milyon 937 bin turist gelmiştir ancak pandemi sonrası dönemde 2021 yılı için bu sayı 496 bine düşmüştür. Pandemi öncesi dönemle mukayese edildiğinde %75'lik bir azalma görülmektedir. Gelen turistlerin ise 2,3 gün ülkede kaldığı anlaşılmaktadır (Lithuania.travel, 2022).

3.11.3.1. Milli Parklar

Litvanya, çevresel, kültürel veya benzer değerleri nedeniyle birçok koruma alanına ev sahipliği yapmaktadır. Litvanya'nın korunan karasal bölgelerinin toplam alanı, ülke topraklarının yaklaşık %17,04'üne tekabül eden 11.028 km²'dir. Ayrıca 1.568 km² deniz alanı veya ülkenin karasularının %25,59'u korunmaktadır. Toplam korunan alan sayısı 1060'tır. Litvanya'da 6 Doğa Koruma Alanı, 5 Milli Park, 404 Yönetilen Doğa Koruma Alanı ve 7 Ramsar Alanı bulunmaktadır (Kaltenborn, Vistad, ve Stanaitis, 2002, s. 32-40).

Harita 3.33. Litvanya Milli Parkları haritası

Aukštaitija Milli Parkı: Aukštaitija Milli Parkı, Litvanya'nın kuzey doğusunda, Vilnius'un yaklaşık 100 km kuzeyinde bulunan bir milli parktır. 1974 yılında kurulan Litvanya'daki beş milli parkın en eskisidir. Kurulduğu tarihte ülkede Sovyetler Birliği tarafından kurulduğunun anlaşılması için Litvanya SSR Milli Parkı olarak adlandırılmış; bağımsızlığının kazanıldığı 1991'de dört park daha kurulmuş ve Litvanya'nın bölgelerinin adını almıştır. Parkın adı da bu değişim neticesinde Aukštaitija olarak değiştirilmiştir. Park 410,56 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Kesin koruma altında olan alanlar tüm parkın %2,1'ini kaplar ve bu alanlara sadece bir park çalışanı eşliğinde girilebilir. Ormanlar, alanının yüzde 70'inden fazlasını kaplamaktadır. Parkta bulunan 64 bitki türü, sekiz mantar türü ve 48 kuş türü Litvanya'ya özgü hayvan ve bitki olarak değerlendirilmektedir (Kuliešis,

Kasperavičius, ve Kulbokas, 2016, s. 521-547). Park, biyolojik çeşitliliği ile de ön plana çıkmaktadır. Litvanya'daki tüm bitki türlerinin %59'u, Litvanya'nın %1'inden azını kapsayan parkta bulunabilir. Dzūkija Milli Parkı: Park, 1991 yılında çam ormanlarını, mevcut peyzajı ve bölgenin köylerini korumak için kurulmuştur. Alan, Nemunas Nehri kıyısında 584,53 km² bir alanı kapsamaktadır. Park, Litvanya'daki en büyük korunan alandır (Kuliešis, Kasperavičius, ve Kulbokas, 2016, s. 521-547).

Kuršių Nerija Milli Parkı: Park, Litvanya'daki beş milli parktan biridir. 1991 yılında Curonian Spit ve Curonian Lagünü'nün eşsiz ekosistemlerini korumak için kurulmuştur. Park içinde yer alan en önemli rezerv alanı ise Curonian Lagünü' ile Baltık Denizi'ni ayıran Nagliai'dir. Bu alan güçlü rüzgarlar tarafından oluşturulmuş kum tepelerine ev sahipliği yapmaktadır. Nagliai tabiatı koruma alanı, nadir bitkilerin yaşam alanları, dört köy ve kumun altında saklanan iki eski mezarlık alanıdır. Rezervde bilimsel gözlemler dışında herhangi bir insan faaliyeti yasaktır (Kaltenborn, Vistad, ve Stanaitis, 2002, s. 32-40).

Trakai Historical Milli Parkı: 1992 yılında, Vilnius'un yaklaşık 25 kilometre batısındaki tarihi Trakai şehrini ve çevresindeki ormanları, gölleri ve köyleri içine alacak şekilde kurulmuştur. Avrupa'nın tek tarihi milli parkıdır. Bu özelliği ile; park, UNESCO'nun Geçici Listelerine dahil edilmiştir (Lithuania.travel, 2022).

Žemaitija Milli Parkı: Samogitia Milli Parkı veya Žemaitija Milli Parkı, Litvanya'da bir milli parktır. Baltık Denizi'ne 45 km uzaklıktaki Samogit Yaylası'nda yer almaktadır. Göller, topraklarının %7'sinden fazlasını kaplamaktadır. Plateliai Gölü ise parkta yer alan 25 gölün en büyük olanıdır. Gölün kıyısında yer alan Plateliai kasabası, parkın yönetim merkezi ve popüler bir turistik yer olarak öne çıkmaktadır.

Milli Parklarda, kurulmuş olan kuleler sayesinde kuş gözlemi, vahşi yaşam gözlemi yapılabilir; trekking, bisiklet ve dağ bisikleti sporu, amatör balıkçılık, kano ve kayaking sporları içinde merkezler ve çeşitli rotalar mevcuttur. Bu etkinliklerden farklı olarak Curonian Spit Milli Parkı'na kış aylarında buz üstünde kara yelkeni

sporu da yapılmaktadır. Kamp alanları belirlenen sınırlar içinde mümkündür (Lithuania.travel, 2022).

3.11.3.2. Diğer Yerler

Litvanya’da yer alan göller ve ırmaklarda toplam 370 ayrı noktada çeşitli su sporları etkinlikleri hizmeti veren merkez bulunmaktadır. Başkent Vilnius üzerinde sıcak hava balon turları ve tarihi eski şehirde sanat ve heykel temalı yürüyüş rotaları bulunmaktadır. Medaus Slėnis’te bal üretim sürecini ve petek inceleme faaliyetleri yapılabilir, aynı lokasyonda kamp yapmak ve dağ bisikleti sporu yapmak da mümkündür. Sahil kesimlerinde yüzmeye, wakeboard, kitesurfing, göl ve iç su yollarıda ise kayaking, kano yapılmaktadır (Lithuania.travel, 2022).

Fotoğraf 3.83. Vilnius üzerinde sıcak hava balonu turu (www.lithuania.travel Erişim Tarihi:01.01.2022).

Fotoğraf 3.84. Svencelė bölgesinde uçurtma sörfü (www.lithuania.travel Erişim Tarihi:01.01.2022).

3.12. Letonya

Letonya, Kuzey Avrupa'nın Baltık bölgesinde yer alır ve Baltık devletlerinden biridir; kuzeyde Estonya, güneyde Litvanya, doğuda Rusya, güneydoğuda Beyaz Rusya ile komşudur ve batıda İsveç ile deniz sınırı paylaşır. Letonya, 1,9 milyon nüfusu ile 64.589 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Başkenti ve en büyük şehri Riga'dır. Letonyalılar Baltların etnolinguistik grubuna aittir ve hayatta kalan iki Baltık dilinden biri olan Letonca konuşur. Ruslar, nüfusun neredeyse dörtte biri ile ülkedeki en belirgin azınlıktır.

Harita 3.34. Letonya haritası

3.12.1. Letonya'nın Kısa Tarihi

Letonya'nın tarihi, kuzey Avrupa'daki son buzul döneminin sona ermesiyle MÖ 9000'lara kadar uzanmaktadır. Antik Baltık halkları bölgeye MÖ 2. bin yılda gelmiştir. Letonya, stratejik konumu ve müreffeh ticaret şehri Riga nedeniyle tarih boyunca çeşitli dönemlerde bölgede yer alan egemen güçlerin kontrolüne girmiş ve/veya işgal edilmiştir. Birinci Letonya Ulusal Uyanışı, 1850'lerde başlamış ve Letonya Bağımsızlık Savaşı'ndaki iki yıllık mücadeleden sonra, 1920'de Sovyet Rusya ve uluslararası toplum tarafından tanınan Letonya ilk bağımsızlığını kazanmıştır. Letonya'nın bağımsızlığı, ülkenin işgal edilip Sovyetler Birliği'ne dahil edildiği 1940 haziran - temmuz döneminde kesintiye uğramıştır. Ülke önce 1941'de Nazi Almanyası tarafından işgal edildi ve daha sonra 1944-45'te ise Sovyetler tarafından yeniden işgal edildi. 1940'ların ortalarından itibaren Letonya Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti, Sovyet ekonomik kontrolüne tabi oldu Letonya Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla 1991'de ikinci bağımsızlığını ilan etti. Letonya, Birleşmiş Milletler, NATO ve Avrupa Birliği gibi uluslararası toplulukların üyesidir (Magnetic Latvia, 2022).

3.12.2. Letonya'nın Coğrafi Özellikleri

Letonya, Kuzey Avrupa'da, Baltık Denizi'nin doğu kıyılarında ve Doğu Avrupa Kratonunun kuzeybatı kesiminde yer almaktadır. En büyük gölü Lubāns 80,7

km² alana sahiptir ve ülkede bulunan 2256 göl arasında en derin en derin olanı ise Drīdzis gölüdür. Letonya topraklarındaki en uzun nehir, 452 km uzunluğundaki Gauja'dır. Letonya topraklarından geçen en uzun nehir, 352 km'si Letonya topraklarında olmak üzere toplam 1.005 km uzunluğa sahip Daugava'dır. Letonya'nın en yüksek noktası Gaiziņkalns, 311,6 m yüksekliğindedir.

Letonya'nın Baltık kıyı şeridinin uzunluğu 494 km'dir. Baltık Denizi'nin bir girişi olan sığ Riga Körfezi, ülkenin kuzeybatısında yer almaktadır. Letonya, çeşitli kaynaklarda nemli karasal veya okyanus/denizcilik olarak tanımlanan ılıman bir iklime sahiptir. Kıyı bölgeleri, özellikle de Courland Yarımadası'nın batı kıyıları, daha serin yazlar ve daha ılıman kışlar ile daha deniz iklimine sahipken, doğu kesimleri daha sıcak yazlar ve daha sert kışlar ile daha karasal bir iklim sergilemektedir (Magnetic Latvia, 2022).

Ülkenin çoğu verimli ova ovalarından ve orta tepelerden oluşur. Ekilebilir arazi, çok sayıda bitki ve hayvan için bir yaşam alanı sağlayan huş bahçeleri ve ağaçlık kümelerle doludur. Letonya, çam ormanları, kum tepeleri ve kesintisiz beyaz kumlu plajlarla çevrili, gelişmemiş yüzlerce kilometrelik sahile sahiptir. Letonya, İsveç, Finlandiya, Estonya ve Slovenya'dan sonra Avrupa Birliği'nde ormanlarla kaplı beşinci en yüksek arazi oranına sahiptir. Ormanlar toplam arazi alanının %56'sını oluşturmaktadır (Magnetic Latvia, 2022).

3.12.3. Letonya'daki Ekoturizm Trendleri

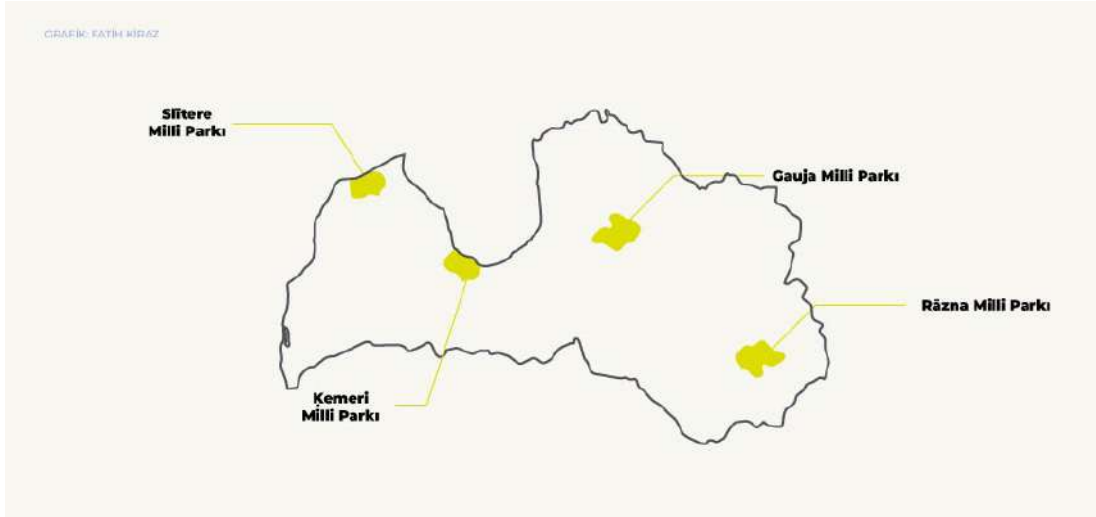
Letonya uzun zamandır dünyanın en yeşil ülkelerinden biri olarak bilinmektedir. Çevresel Performans Endeksi araştırmasının yayınlanmasından bu yana, Letonya hükümeti için en önemli önceliklerden biri, doğal saygıya yönelik bir stratejiyi teşvik etmek olmuştur. Letonya'nın yaklaşık %20'si, 4 milli park, 42 doğa parkı, 260 doğa rezervi, 355 doğa anıtı, 24 mikro rezerv ve bir biyosfer rezervi ile korunan arazidir. Ülkede iki önemli merkez, sürdürülebilir turizm alanında hizmet sunmaktadır. Ancak bu hizmetler, sürdürülebilirliğe dair farkındalık oluşturmaya odak almaktadır. Bunlardan ilki olan Riga Ziyaretçi Merkezi, Riga şehri ile Letonya'nın çevresindeki kasaba ve köylerde ekoturizmi ve diğer eğitim faaliyetlerini

teşvik eden bir dizi proje arasındaki etkileşimi organize edecek şekilde tasarlanmıştır. Letonya topraklarının kırsal boyutunu ve doğal biyolojik çeşitliliğini öğrenmenin yanı sıra kentin anlaşılmasına yönelik farkındalık faaliyetlerin paylaşılması ve teşvik edilmesi için kamusal alanların yaratılması yoluyla turistler ve yerliler arasında bir ağ oluşturur. Proje, bölgesel sürekliliği sağlayan kentsel bir boşluğu yeniden canlandırmayı, vatandaşlardan ve ziyaretçilerden oluşan çağdaş bir toplumun ihtiyaç ve gereksinimlerine uygun sürdürülebilir bir yaşanabilirlik sunma amacını taşımaktadır (Pozzi, ve Minotti, 2020).

Letonya'da yaklaşık 30.000 flora ve fauna türü kaydedilmiştir. Letonya'daki yaygın yaban hayatı türleri arasında geyik, yaban domuzu, vaşak, ayı, tilki, kunduz ve kurt bulunur. Letonya'nın deniz dışı yumuşakçaları 159 tür içerir. Diğer Avrupa ülkelerinde nesli tükenmekte olan ancak Letonya'da yaygın olan türler arasında kara leylek, küçük benekli kartal, ak sırtlı ağaçkakan, Avrasya turnası, Avrasya kunduzu, Avrasya su samuru, Avrupa vaşak ve kurdu bulunur

Letonya turizminde iş turizmi, sağlık turizmi, doğa turizmi, kültür turizmi ve yaratıcı etkinlikleri en rekabetçi turizm sektörleri olarak değerlendirmek mümkündür. Turizmin diğer sektörleri de aynı derecede umut vericidir. Letonya, doğa ve eğlence turizmi için güçlü bir potansiyele sahiptir. Eşsiz doğal şifa kaynaklarının mevcudiyeti ve biyo-terapötik, rehabilitasyon ve eğlence hizmetleri sağlamak için tesisler gibi tüm temel ön koşullar vardır (Odinokova, 2019, s. 1-11).

3.12.3.1. Milli Parklar

Harita 3.35.Letonya Milli Parkları haritası

Gauja Milli Parkı: Vidzeme'deki Gauja Milli Parkı, Sigulda'nın kuzey doğusundan Cēsis'in güneybatısına uzanan ve parkın adını aldığı Gauja Nehri vadisi boyunca uzanan 917 km²'lik alanıyla Letonya'nın en büyük milli parkıdır. Milli park, yüksek biyolojik çeşitlilik, kaya çıkıntıları ve çeşitli arazi şekilleri, su kaynakları, pitoresk yapıları ve farklı yüzyıllardan kalma birçok tarihi ve kültürel anıt ile karakterizedir. Milli parkın büyük kısmını Gauja Nehri'nin içinden aktığı Gauja Vadisi oluşturmaktadır. Vadi, doğa ve kültür tarihi turizminin yanı sıra sağlıklı rekreasyon için de kullanılmaktadır. Ormanlar, bölgenin neredeyse yarısını, %47'sini kaplar. Bölgede yaklaşık 900 bitki türü, 149 kuş, 48 memeli türü bulunmaktadır. Gauja'da turizm tarihi uzun bir geleneğe sahiptir. İlk ziyaretçiler Sigulda bölgesinde 19. yüzyıla kadar bastonlarla yürüyüş yapmaktaydılar. Her yıl binlerce ziyaretçi, eşsiz manzara, en büyük Devoniyen kaya çıkıntıları, kumtaşı uçurumları, kayalar ve mağaralar ile birçok efsane ve hikâyeye ev sahipliği yapan kültür ve tarih anıtları tarafından çekilmektedir. Milli parkta, tepeler, taş kaleler, kiliseler, malikaneler, su ve yel değirmenleri ile diğer arkeolojik, mimari ve sanat anıtları olmak üzere 500'den fazla tarih ve kültür anıtı bulunmaktadır. Park alanı içinde doğal yaşam gözlemi, trekking parkurları, Vejini bölgesinde yer altı nehir ve göl keşfi, Araisı arkeoloji parkında deneyim aktiviteleri, zipline etkinlikleri yapılabilmektedir (Magnetic Latvia, 2022).

Kemerı Milli Parkı: Kemerı Milli Parkı, Letonya'nın Jürnala şehrının batısında yer alan bir milli parktır. 1997 yılında kurulan ve 381,65 km²'lik bir alanı kaplayan Kemerı Milli Parkı, ülkenin üçüncü büyük milli parkıdır. Parkın toprakları çoğunlukla ormanlar ve bataklıklarla kaplıdır. Bunların en önemlisi Büyük Kemerı Bataklığı'dır. Park ayrıca tedavi edici özelliğinden dolayı yüzyıllardır kullanılan ünlü doğal mineral kaynakları ve çamurlara da ev sahipliğı yapmaktadır. Bu özelliğı ile alanda, 19. yüzyıldan günümüze birçok tatil beldesi, kaplıca ve sanatoryum hizmet vermektedir. Ormanlar, parkın toplam alanının %57'sini, bataklıklar ise %24'ünü kaplar. Lielais Kemeru tırelis bataklığı uluslararası öneme sahip bir sulak alandır. Birçok bitki türü, özellikle yosunlar ve orkideler bu bataklık alanda yetişmektedir. Park alanında, bataklıklar arasında ahşap yürüyüş rotaları bulunmaktadır. Öte yandan kuş gözlemi, bitki gözlemi ve bisiklet parkurları da mevcuttur (Latviatravel, 2021).

Razna Milli Parkı: Rāzna Milli Parkı, Letonya'nın Latgale bölgesinde bulunan bir milli parktır. 2007 yılında kurulmuş ve 532 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Bu milli park, Letonya'nın en büyük ikinci gölü olan Rāzna Gölü'nü ve çevresini korumak için oluşturulmuştur. Bu nedenle milli parkın yüzölçümünün %14'ü su yüzeylerinden oluşmaktadır. Bu sayede yüzme, paddleboarding, kano, olta balıkçılığı gibi aktiviteler yapılabilmektedir. Ayrıca sınırlı alanda kamp yapılabilen hiking rotaları da mevcuttur (Latviatravel, 2021).

Slītere Milli Parkı: Park, Letonya'nın batı kıyısında 2000 yılında kurulmuş olmasına rağmen, Baltık Devletleri'ndeki en eski doğa rezervlerinden biri olan eski Slītere Doğa Koruma Alanı'na dayanmaktadır. Park, Courland Yarımadası'nda, Riga Körfezi'nin güney yolu olan Irbe Boğazı'nın sonunu belirleyen Kolka burnu noktasında yer almaktadır. 265 km²'lik bir alanı kaplar ve onu Letonya'daki en küçük milli park yapar. Slītere Milli Parkı, Baltık göçmen geçiş yolları boyunca uzanır ve Slītere'yi Letonya'da kuş gözlemciliğı için en iyi yerlerden biri yapar. İlkbahar ve sonbahar göçleri sırasında saatte 60.000'e yakın kuşun uçtuğı gözlemlenmiştir. Milli park, yüksek bitki ve biyom çeşitliliğı nedeniyle nadir bulunan birçok böcek ve salyangoz türüne ev sahipliğı yapmaktadır (Pakalne, ve Kalniņa, 2000, s. 213-226).

Fotoğraf 3.85. Gauja Milli Parkı'nda Kuş gözlemi (www.latvia.travel, Erişim Tarihi: 17.05.2022).

Fotoğraf 3.86. Kuş gözlemi kulesi - Slītere Milli Parkı (www.latvia.travel, Erişim Tarihi: 17.05.2022).

3.12.3.2. Baltık Kıyı Yürüyüş parkuru:

Letonya'daki Nida köyünde Litvanya-Letonya sınırında başlayarak Estonya'daki Tallinn limanında tamamlanmaktadır. Parkur, Baltık Denizi kıyısı boyunca 1200 km uzanmakta ve 580 km'si Letonya topraklarında; 620 km'si ise Estonya topraklarında kat edilmektedir. Baltık Kıyı Yürüyüş Parkuru, tek günlük yürüyüşlerin 60 ayrı bölümünden oluşmaktadır. Her gün ayrı ve bağımsız bir rota olarak planlanmıştır. Parkur boyunca günü birlik rotanın yanı sıra birleştirilmek suretiyle, birden fazla rotada da yürünebilmektedir (Pakalne, ve Kalniņa, 2000, s. 213-226).

Harita 3.36.Baltık Kıyı Yürüyüş parkuru haritası

3.12.3.3. Su Sporları Destinasyonları

Letonya topraklarında yaklaşık 12.500 nehir, dere bulunmaktadır. Ülkede, göller toprakların %1,5'ini kaplamaktadır. Bu coğrafi özellik ise ülke genelinde hemen hemen her yerde belli başlı su sporlarının yapılmasını mümkün kılmaktadır. Riga Kanalı'nda veya Daugava Nehri boyunca tekne turu ve aynı rotalarda kano ve paddleboard sporu yapılmaktadır. Ķīsezers Gölü tekne turu, wakeboard, katamaran, paddleboard, yüzme, rüzgâr sörfü ve kitesurf gibi sporlar için de uygundur. Pāvilosta'da Letonya ekstrem su sporlarından sörf, rüzgâr sörfü ve kitesurf yapılabilir. Sportif olta balıkçılığı ülke genelinde yaygındır. Usma, Alūksne, Kals, Razna, Alberta, Draudzuni, Berga, Kvapani gölleri ile pek çok nehir ve açık sularda da balıkçılık faaliyetleri yapılmaktadır (Ozolins, Proskina, Pilvere, Nipers, ve Silovs, 2018, s. 77-82). Letonya'daki hemen hemen tüm limanlarda yat rıhtımı olmakla birlikte, bunlar arasında Liepāja, Pāvilosta, Ventspils, Roja, Mērsrags, Engure, Sloka, Lielupe, Priedaine, Skulte, Salacgrīva, Ainaži ve ayrıca Ķīpsala, Āgenskalns'daki Riga rıhtımları ön plana çıkmaktadır. Letonya'da hemen hemen her nehirde tekne gezintisi yapmak mümkündür. Gauja Nehri, kumtaşı oluşumları bakımından zengin karakteristik kıyıları ile en meşhur su turizmi rotalarından biridir (Latviatravel, 2021).

3.12.3.4. Kış Sporları Destinasyonları

Ülkenin genel itibarıyla düz ve en yüksek noktasının 300 metre civarında olması nedeniyle kış sporları alanında fazla seçenek bulunmamaktadır. Ancak, 4 noktada sınırlı kış sporu yapılmakla birlikte kış mevsiminde donan göllerde buz pateni ve belli noktalarda kış yürüyüşleri yapılabilmektedir (Latviatravel, 2021).

3.13. Finlandiya

Finlandiya Cumhuriyeti, Kuzey Avrupa'da bir İskandinav ülkesidir. Kuzeybatıda İsveç, kuzeyde Norveç ve doğuda Rusya ile kara sınırı olan ülke Finlandiya körfezinde Estonya ile komşudur. Finlandiya 338,455 km²'luk bir alanı kaplar ve 5,5 milyonluk bir nüfusa sahiptir. Başkent ve en büyük şehir Helsinki

olmakla birlikte; komşu şehirler olan Espoo, Kauniainen ve Vantaa ile daha büyük bir metropol alanı oluşturmaktadır (Eurostat, 2022).

Harita 3.37. Finlandiya haritası

3.13.1. Finlandiya'nın Kısa Tarihi

Finlandiya'da ilk yerleşim, son buzul döneminden sonra MÖ 9000 civarında başladığı görülmektedir. 13. yüzyılın sonlarından itibaren Finlandiya, Kuzey Haçlı Seferlerinin bir sonucu olarak yavaş yavaş İsveç'in ayrılmaz bir parçası haline geldi. 1809'da Finlandiya Savaşı'nın bir sonucu olarak Finlandiya, özerk Finlandiya Büyük Dukalığı olarak Rus İmparatorluğu'nun bir parçası oldu. 1906'da Finlandiya, genel oy hakkı tanıyan ilk Avrupa devleti olmuştur. Rusya'nın son Çarı Nikolas II, Finlandiya'yı Ruslaştırmaya ve siyasi özerkliğini sona erdirmeye çalıştıysa da 1917 Rus Devrimi'nden sonra Finlandiya Rusya'dan bağımsızlığını ilan etti. II. Dünya Savaşı sırasında hem Sovyetler Birliği hem de Nazi Almanyası'na karşı savaşan ülke bağımsızlığını koruyabilmiştir. Finlandiya, 1950'lere kadar büyük ölçüde bir tarım ülkesi olarak kalmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra, İskandinav modeline dayalı kapsamlı bir refah devleti kurarken hızla sanayileşmiş ve bu sayede gelişmiş bir ekonomiye sahip olmuştur. Finlandiya, 1955'te Birleşmiş Milletlere katılmış ancak resmi bir tarafsızlık politikası benimsemiştir (Finland, 2019).

3.13.2. Finlandiya'nın Coğrafi Özellikleri

Finlandiya dünyanın en kuzey ülkelerinden biridir. Dünya başkentlerinden sadece Reykjavik, Helsinki'den daha kuzeyde yer alır. En güneydeki nokta - Uusimaa'daki Hanko - en kuzeydeki - Laponya'daki Nuorgam - arasındaki mesafe 1160 kilometredir. Finlandiya'da yaklaşık 168.000 göl ve 179.000 ada bulunmaktadır. En büyük gölü olan Saimaa, Avrupa'nın dördüncü en büyüğüdür. Fin "Lakeland", ülkedeki en çok gölün bulunduğu bölgedir. Bölgedeki büyük şehirlerin çoğu, özellikle de Tampere, Jyväskylä ve Kuopio, büyük göllerin yakınında yer almaktadır. En yüksek noktası olan 1.324 metre ile Halti, Laponya'nın en kuzeyinde, Finlandiya ve Norveç sınırında bulunur. Zirvesi tamamen Finlandiya'da olan en yüksek dağ, Halti'nin hemen bitişiğindeki 1.316 m'de Ridnitšohkka'dır (Finland, 2019).

Buzulların muazzam ağırlığı altında sıkışan Finlandiya'daki arazi, buzul sonrası toparlanma nedeniyle her yıl 1 cm yükselmektedir. Sonuç olarak, eski deniz tabanı yavaş yavaş kuru araziye dönüşmekte ve böylece ülkenin yüzölçümü yılda yaklaşık 7 km² genişlemektedir. Peyzaj çoğunlukla iğne yapraklı tayga ormanları ve bataklıklarla kaplıdır ve az ekili arazi vardır. Toplam alanın %10'u göller, nehirler ve göletler, %78'i ormandır. Orman çam, ladin, huş ve diğer türlerden oluşur. Finlandiya, Avrupa'nın en büyük ahşap üreticisi ve dünyanın en büyükleri arasındadır (Blomström, ve Kokko, 2006, s. 213).

Güney Finlandiya'da kışlar genellikle yaklaşık 100 gün sürer ve iç kesimlerde kar tipik olarak yaklaşık kasım ayının sonundan nisan ayına kadar Helsinki gibi kıyı bölgelerinde ise aralık ayının sonundan mart ayının sonuna kadar araziye kaplar. Güneyde bile, en sert kış gecelerinde sıcaklıklar -30 °C'ye kadar düşebilir, ancak Helsinki gibi kıyı bölgelerinde -30 °C'nin altındaki sıcaklıklar nadirdir. Güney Finlandiya'da iklimsel yazlar Mayıs sonundan Eylül ortasına kadar sürer ve iç kesimlerde temmuzun en sıcak günleri 35 °C'nin üzerine çıkabilir. Kuzey Finlandiya'da, özellikle Laponya'da, kışlar uzun ve soğuk, yazlar ise nispeten sıcak ama kısadır. Kuzeyin kışı, ekim ortasından Mayıs başına kadar kalıcı kar örtüsü ile yaklaşık 200 gün sürer. Kuzeyde yazlar oldukça kısadır, sadece iki ila üç aydır,

ancak yine de sıcak hava dalgaları sırasında günlük maksimum sıcaklıkları 25 °C'nin üzerinde görebilir (Finland, 2019).

3.13.3. Finlandiya'daki Ekoturizm Trendleri

2017'de Finlandiya'da turizm, bir önceki yıla göre %7'lik bir artışla ülke ekonomisine yaklaşık 15 milyar Euro katkı sağlamıştır. Bunun 4,6 milyar Euro'su dış turizmden gelirken aynı yıl 2 milyon yerli turist ve 6,7 milyon yabancı turist geceleme yapılmıştır. Turizm sektöründe yakalanan büyüme ivmesi küreselleşmesinin yanı sıra turizmde olumlu tanıtım ve farkındalıktaki artışa bağlanabilir. Turizm, Finlandiya'nın GSYİH'sine kabaca %2,7 katkıda bulunur ve bu da onu tarım ve ormancılıkla karşılaştırılabilir hale getirmektedir.

Helsinki, Turku, Mariehamn, Tallinn, Stockholm ve Travemünde de dahil olmak üzere Baltık bölgesindeki büyük kıyı ve liman şehirleri arasındaki ticari yolculuklar, yerel turizm endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır. Noel Baba'nın diyarı olarak bilinmesi, geyiklerle kızak turlarının olması, kuzey ışıklarının izlenebilmesi, kış sporlarının ise çeşitli dallarda gerçekleştirilebilmesi nedeniyle Laponya, ülkedeki en yüksek turizm potansiyeline sahiptir. Finlandiya'daki turistik yerler, ülke genelinde bulunan doğal peyzajın yanı sıra kentsel cazibe merkezlerini içerir. Finlandiya sık çam ormanları, engebeli tepeler ve göllerle kaplıdır. Finlandiya, Finlandiya Körfezi'nin güney kıyılarından Laponya'nın yüksek tepelerine 40 kadar milli park içerir. Açık hava etkinlikleri, kış sporlarının yanı sıra golf, balık tutma, yatçılık, göl gezileri, yürüyüş ve kanoya kadar uzanmaktadır. Kuş gözlemciliği, avcılık da sportif ekoturizm faaliyetleri arasında sayılabilir (Finland, 2019).

2003 yılında Finlandiya hükümeti, VILMAT adlı bir program başlatmaya karar vermiştir. Programın amacı 2003-2012 yılları arasında rekreasyon alanlarının kullanımını geliştirmek ve aynı zamanda doğa turizmini geliştirmeye odaklanmaktadır. Bunun dışında kurum ve işletmeler tarafından verilen hizmet ve bulundukları alanlarda ekoturizmin desteklenmesi ve buna ilişkin farkındalık oluşması için de çeşitli sertifikasyon çalışmaları yapılmaktadır. Tüm bu çalışmalar ise doğal alanların ve rezervlerin işletilmesi, geliştirilmesi ve korunmasına ilişkin

süreçleri takip eden ve devlet kurumu olan Metsähallitus ile uyumlu olmak zorundadır. Metsähallitus doğrudan Tarım ve Orman Bakanlığı'na karşı sorumludur ve ilgili alanlarda Çevre Bakanlığı ile koordinasyon içinde çalışılmaktadır (Finland, 2019).

3.13.3.1. Milli Parklar

Finlandiya'da en büyüğü Lemmenjoki (2858 km²) ve en küçüğü Petkeljärvi (7 km²) olmak üzere 40 milli park vardır. Milli parklar, Fin doğasının çeşitliliğini sağlamak için birincil amacı olan korunan alanlardır. Parklarda ulusal peyzajların yanı sıra kültürel miras alanları da bulunmaktadır. Parklar, Fin doğasının ulusal ve uluslararası açıdan değerli bir parçasıdır. Parklar, herkese açık ve açık hava rekreasyonu için kullanılan doğal yerlerdir. Kurallar ve düzenlemeler, kullanımın doğaya zarar vermemesini sağlayacak şekilde planlanmış ve uygulanmaktadır. Parklarda işaretli yürüyüş yolları, doğa parkurları ve kamp ateşi alanları bulunmaktadır. Ziyaretçiler ayrıca milli parklarda belirlenmiş kamp alanlarında veya barınaklarda ve kulübelere geceleme yapabilirler. Rehberlik, konaklama ve ekipman kiralama gibi hizmetler, yerel işletmeler tarafından sağlanmaktadır. Bu parklar arasında ekoturizm faaliyetleri ve ziyaretçi yoğunluğu açısından ise dört milli park öne çıkmaktadır (Benabad, Isomäki, Mirola, ve Pakarinen, 2021, s. 5-7).

Repovesi Milli Parkı: Repovesi Milli Parkı, Kouvola'nın yaklaşık 50 km kuzeyinde, Helsinki'nin 175 km kuzeydoğusunda ve Mäntymäki üzerinden Mikkeli'nin 75 km güneyinde yer almaktadır. 2003 yılında kurulmuş ve 16 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Repovesi Milli Parkı, 40 km'den fazla parkur ile popüler bir yürüyüş yeridir. Parkurların çoğu, irtifadaki değişiklikler nedeniyle oldukça zordur. Bu nedenle, yürüyüşçülerin gezileri için normalden daha fazla zaman ayırmaları tavsiye edilmektedir. Yürüyüşçüler, parkın Tervajärvi, Lapinsalmi veya Saarijärvi'deki üç park alanından herhangi birinde işaretli parkurları kullanabilirler. Tüm rotalar kendi sembolleri ile açıkça işaretlenmiştir ve rotalar boyunca tabelalar bulunmaktadır. Alan çok geniş olduğu için birkaç günden daha uzun trekking rotaları da kullanılabilir. Repovesi'nde kamp ateşi alanlarının yanında kısa süreli kamp yapılmasına izin verilmektedir. Park, trekking ve hiking, kano ve kürek, kayak, balık

tutma, kaya tırmanışı, bisiklet ve yüzme gibi çeşitli aktiviteler sunmaktadır. Bisiklet parkurları, kendi sembolleri ile yol kavşaklarındaki tabelalarda işaretlenmiştir. Bu rotaların dışında bisiklet kullanımına izin verilmemektedir (Benabad, Isomäki, Mirola, ve Pakarinen, 2021, s. 8-10).

Finlandiya Körfez Milli Parkı: Finlandiya Körfezi Milli Parkı, Kotka ve Hamina şehirlerinin önünde, iç takımadalardan ve bu adaları çeviren körfez alanından oluşmaktadır. Denizle çevrili bir milli park olmasına karşın, parkta resmi su ve kano parkuru bulunmamaktadır. Finlandiya'nın Doğu Körfezi, balıkçılık, küçük ölçekli çiftçilik, hayvancılık ve kuş ve fok avcılığı konularında kölü bir geçmişe sahiptir. Kaunissaari ve Haapasaari'deki doğa kulübelerinde eski yerel yaşam tarzı da deneyimlenebilmektedir. Milli park farklı adalara bölünmüş olduğu için bölgede uzun yürüyüş veya trekking rotaları bulunmamaktadır. Doğu Finlandiya Körfezi Milli Parkı, deniz kuşları ile de tanınır. Mayıs ayı, yüz binlerce Arktik su kuşunun yaz için kuzeye doğru hareket ettiği dönemler kuş gözlemciliği için oldukça uygundur (Luontoon.fi, 2021).

Valkmusa Milli Parkı: Valkmusa Milli Parkı, Güney-Doğu Finlandiya'daki en büyük ve en çeşitli sulak alanlardan oluşur. Park 1996 yılında kurulmuş ve Pyhtää ve Kotka bölgelerinde yer almaktadır. Parkın alanı 19,5 km² olup, hiking ve trekking yapılabilen alan tüm park alanının %87'sini kapsamaktadır. Alanın kuzey ucunda, açık araziye zengenleştiren Kymijoki nehrinin bir kolu akmaktadır. Metsähallitus'a göre, 2019 yılında yaklaşık 18.100 yürüyüşçü Valkmusa'yı ziyaret ettiğinden, parkın bu alanda tanınırlığı henüz istenilen noktada değildir. Park sadece bataklıkları ve kuşları ile değil, kelebek türleri ile de ünlüdür (Luontoon.fi, 2021). Valkmusa, kuş gözlemcileri, yer avcıları, kayakçılar, bogshoeing ve doğa tutkunları gibi çok çeşitli doğa yürüyüşçüleri için yıl boyunca gününbirlik gezi yeridir. El değmemiş sulak alanlar, manzarası nedeniyle fotosafari yapan fotoğraf sanatçıları için de ideal bir destinasyondur. Valkmusa Milli Parkı'nda işaretlenmiş iki rota vardır. Yürüyüşçüler, 2,5 km uzunluğundaki ahşap yükseltilerle oluşturulmuş rotayı veya Moronvuori kulübesine giden 2 km'lik bir rotayı kullanmaktadırlar. Rotalar boyunca, kuş gözlem noktaları sayesinde kuş gözlemi ve/veya vahşi yaşam gözlemi yapılabilir. İlkbahar,

yaz ve sonbahar aylarında sulak alanlarda su seviyesinin yüksekliği, kapalı patika dışına çıkmayı zorlaştırır.

Päijänne Milli Parkı: Päijänne Milli Parkı 1993 yılında kurulmuştur ve 14 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Park, çoğu Padasjoki Nehri'nin de olan elli ada ve adacıktan oluşmaktadır. Päijänne Milli Parkı, Salpausselkä Geopark'taki en önemli yerlerden biridir. Ada alanlarından oluşması nedeniyle, parka ulaşım ve park içindeki ziyaretin en kolay yolu tekne ile yapılmaktadır. Parkın güney kısımlarına gidenler için Pulkkilanharju üzerindeki Karisalmi gezi için alternatif bir başlangıç noktasıdır. Karisalmi bölgesinde bir park alanı ve bir de doğa parkuru bulunmaktadır. (Luontoon.fi, 2021). Doğa parkında, kolaydan orta seviyeye değişen çeşitli işaretli yürüyüş parkurları vardır.

3.13.3.2. Evo Hiking Alanı

Evo hiking alanı yaklaşık 4700 hektarlık bir alanı kaplar ve Kanta-Häme ve Päijät-Häme bölgeleri arasında, Padasjoki belediyesine 25 km ve Hämeenlinna şehrine 50 km uzaklıkta yer alır. Onlarca yıldır bölge her yaştan yürüyüşçü, aile ve izci arasında popüler olmuştur. Alanda çok sayıda küçük göl ve gölet vardır. Bölgedeki en yüksek nokta, Syrjänelusenharju Sırtı'nda deniz seviyesinden 160 m yüksekliktedir (Nationalparks.fi, 2021).

Ücretsiz kamp alanları Valkea Gölü Mustajärvi, Niemisjärvi Gölü ve Kovero Gölü'nde bulunmaktadır. Yürüyüşün yanı sıra Evo bölgesi, her yaştan ziyaretçi için tüm yıl boyunca çeşitli etkinliklere olanak tanır. Kış aylarında kayak ve kar ayakkabısıyla yürüyüş yapılabilir. Park alanında yer alan göllerde kano, izne bağlı olmak kaydıyla olta balıkçılığı, flora gözlemi, belli rotalarda dağ bisikleti ve oryantiring faaliyetleri yürütülmektedir (Nationalparks.fi, 2021).

3.13.3.3. Pesäkallio Doğal Rezerv Alanı

Pesäkallio Tabiatı Koruma Alanı, Lahti'deki en ilginç doğal alanlardan biridir. Tarihi ormanları, yaprak dökmeyen yosunlarla kaplı kayalar, sarp kaygan kayalıklar ve bataklık çeşitliliği ile tanınır. Pesäkallio, şehrin kuzey kesiminde,

Merrasjärvi Gölü yakınında yer almaktadır. Alanın 70 hektarı 1989 yılında koruma altına alınmış ve rezerv 2013 yılında 200 hektara çıkarılmıştır. Pesäkallio Doğa Koruma Alanı, Natura 2000 doğa koruma alanı ağının bir parçasıdır ve koruma alanı aynı zamanda Salpausselkä Jeopark alanlarından biridir (Lahden seudun luonto, 2020). Pesäkallio, deneyimli yürüyüşçülerin yanı sıra günlük ziyaretçiler için de mükemmel bir destinasyondur. Pesäkallio'nun doğa parkuru, arazi nedeniyle Lahti'deki en zorlu doğa parkurlarından biridir. Yürüyüşçüler özellikle kaygan kayalıklarda dikkatli olmaları için uyarılmaktadır. Beş km uzunluğundaki doğa parkuru, ağaçlara sarı boya işaretleri ile işaretlenmiştir ve Merrasjärvi Gölü'nün kuzey ucundan, sahildeki park alanının yakınından erişilebilir (Lahden seudun luonto 2020). Alanda, doğa yürüyüşleri haricinde hiçbir faaliyete izin verilmemektedir.

3.13.3.4. Pappilanniemi Doğa Rezerv Alanı

Pappilanniemi yarımadası, değerli ve çok yönlü 28,8 hektarlık Saimaa göl kenarı orman alanıdır. Alan, 2017'den beri kalıcı olarak korunan bir doğa rezervidir. (Nationalparks.fi, 2021). Alan şehir merkezine yakın bir konumdadır. Bu nedenle, şehirden arabayla, bisikletle veya yürüyerek kolayca ulaşılabilmesi nedeniyle oldukça popüler ve yoğun olarak ziyaret edilen bir alandır. Alanda, doğa yürüyüşü, batonlu yürüyüş, koşu, bisiklet ve kış aylarında ise kayak yapılmaktadır. Bunların dışında kayak yapan bir kişinin bir köpek tarafından çekildiği bir kış sporu olan skijoring de yapılmaktadır. Bitki örtüsü nedeniyle Pappilanniemi, ağaçkakanları ve bülbül ve çalıkuşu gibi diğer küçük kuşları görebileceğiniz ve duyabileceğiniz çok popüler bir kuş gözlem yeridir. Öte yandan, alanda, QR kod hazine avı parkurları, geleneksel sauna merkezleri, yüzme ile tüpsüz dalış alanlarının da bulunduğu görülmüştür.

3.13.3.5. Pälkäne Kültür Rotaları:

Pälkäne, Pirkanmaa'da Tampere şehri yakınlarındaki bir yerleşim bölgesidir. Bölgede canlı bir kültürel tarihe sahiptir ve bölgeden birçok tarihi mekan bulunabilir. Bu alanlar ve hikayeleri, AB tarafından finanse edilen bir proje olan “Pälkäneen kulttuurireitit” kapsamında bölgenin doğa yolları revize edilerek 4 kültür turu altında

birleştirilmiştir (VisitPälkäne, 2022). Her rotanın gerçek olaylara ve gerçek insanlara dayanan kendi kurgusal hikayesi vardır. Yerel hikayeleri ve tarihi gerçekleri toplayan proje, gelecek nesiller için yerel bilgileri de korumuştur. Rotalar hem bölge sakinleri hem de ziyaretçiler için hizmetler ve rehberli turlar ile önceden tasarlanmış seyahat fırsatları sunmaktadır. Güzergahlar ekolojik ve çevreye dost olacak şekilde planlanmıştır (VisitPälkäne, 2022).

3.13.3.6. Finlandiya'nın ekolojik eğitim ve ziyaret merkezleri:

Finlandiya'da STK ve devlet iş birliğiyle hizmet veren 25 doğa merkezi bulunmaktadır. Bu doğa merkezlerinin çoğu, milli parkların veya diğer doğa parkurlarının yakınında bulunmaktadır. Metsähallitus tarafından işletilen merkezlere ek olarak, Finlandiya'nın çevresinde birçok doğa temalı ziyaret merkezi bulunmaktadır. Merkezler, Finlandiya'daki doğal cazibe merkezleri hakkında çeşitli sergiler ve doğa filmleri sunar. Ziyaretçi grupları için rehberli turlar düzenlenmektedir. Tabiat parkları, tabiat parkurları ve mevcut diğer hizmetler hakkında bilgi sağlarlar. Doğa destinasyonları ve doğa ile ilgili diğer ürünler hakkında haritaların ve yayınların da satışını yapmaktadırlar.

Fotoğraf 3.87. Walkmusa Milli Parkında yürüyüş yolu (Kaynak: Tapola P. Erişim Tarihi: 10.03.2022).

Fotoğraf 3.88. Geleneksel sauna (Kaynak: Tapola P. Erişim Tarihi: 10.03.2022).

3.14. İsveç

İsveç Kuzey Avrupa'da İskandinav yarımadasının ortasında bulunan bir ülkedir. Başkenti Stockholm olan ülke 450.295 km² yüzölçümüyle en büyük İskandinav ve en büyük üçüncü Avrupa Birliği üyesi ülke konumundadır. Öte yandan 10,4 milyonluk nüfusuyla en kalabalık İskandinav ülkesidir. Batı ve kuzeyde

Norveç, doğuda Finlandiya ile komşudur ve güneybatıda Danimarka'ya Öresund üzerinden bir köprü tüneli ile bağlıdır. Diğer İskandinav ülkelerinde olduğu üzere, su kaynakları noktasında oldukça zengin bir durumda olan İsveç'te 100 bin kadar göl bulunmaktadır. Öte yandan, Avrupa'nın en büyük gölü olan Vänern Gölü de İsveç'tedir. Ülkenin coğrafi şartları nedeniyle sadece %10'luk kısmında tarım faaliyetleri yürütülmektedir. Bu nedenle, nüfusunun birçoğu özellikle güney kesimlerinde yer alan şehirlerde toplanmıştır. Ülkede resmi dil İsveççedir. Fakat toplumda ikinci dil olarak Fince yaygın bir şekilde konuşulmaktadır (Visitsweden.com, 2022).

Harita 3.38.İsveç haritası

3.14.1. İsveç'in Kısa Tarihi

İsveç'in tarihi, Kuzey Kutup buzullarının erimesine kadar izlenebilir. Ancak MS 1000'den önce İsveç hakkında yazılı kaynaklar nadir ve kısadır, genellikle yabancılar tarafından yazılmıştır. Bu nedenle, İsveç kayıtlı tarihinin, tarih öncesinin aksine, kaynakların birbirleriyle karşılaştırılabilecek kadar yaygın olduğu 11. yüzyılda başladığı kabul edilir. 14. yüzyılın sonlarında İsveç, Danimarka ve Norveç ile giderek yakınlaşmış ve bu üç ülke Kalmar Birliği'ni kurmuşlardır. Sonraki yüzyılda, bir dizi isyan İsveç'in birliğe olan bağlarını azaltmıştır. 1523 yılında birlik içinde var olan çatışmalardan sonra Gustav Vasa, kral olarak taç giymiş ve İsveç'i birlikten çıkararak bağımsız bir devlet haline getirmiştir. 17. yüzyılda Danimarka-

Norveç, Rusya ve Polonya-Litvanya Topluluğu'na karşı savaşları kazandıktan sonra İsveç, Baltık bölgesinin doğrudan kontrolünü ele geçirerek büyük bir güç halini almıştır. Ülke 1814'ten itibaren tarafsız bir dış politika benimsemiştir. Bu politika ışığında; I. ve II. Dünya Savaşı sırasında tarafsızlığını ilan etmiştir. Ülke, Soğuk Savaş boyunca ittifaklardan uzak durmaya ve resmi olarak tarafsız kalmaya çalışmış ve NATO'ya katılmamıştır. Ancak, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından NATO'ya üyelik başvurusu yapmıştır (Visitsweden.com, 2022).

3.14.2. İsveç'in Coğrafi Özellikleri

Kuzey güney yönünde uzanan ve en kuzey noktası ile güney noktası arasında 1571 km uzaklık olan İsveç iklimi bu nedenle bölgesel anlamda değişiklikler göstermektedir. Ülke genelinde, dört mevsim yağışlı bir iklime sahip olan ülkenin güney bölümü diğer bölgelerine göre daha ılımandır. Özellikle ülkenin kuzey kesimlerinde kış ve soğuk ekim aylarında başlayarak nisan ayının sonuna kadar hâkim olmaktadır. İsveç'te ortalama sıcaklıklar da kuzeyden güneye doğru inildikçe artmaktadır (Moen, ve Fredman, 2007, s. 418-437). Kuzey Avrupa'da yer alan İsveç, Baltık Denizi ve Bothnia Körfezi'nin batısında yer alır ve uzun bir kıyı şeridi sağlar ve İskandinav Yarımadası'nın doğu kısmını oluşturur. Batıda, İsveç'i Norveç'ten ayıran bir sıra olan İskandinav dağ silsilesi vardır. Finlandiya ülkenin kuzey doğusunda yer almaktadır. Norveç ile sınırı, Avrupa'nın en uzun kesintisiz sınırını oluşturur. İsveç yaklaşık 5.628 km² ile Avrupa'nın en büyük korunan alanlarından biri olan Vindelfjällen Doğa Koruma Alanı'na da ev sahipliği yapmaktadır. İsveç'in yaklaşık %15'i Kuzey Kutup Dairesi'nin kuzeyindedir. Güney İsveç, kuzeye doğru artan orman örtüsü ile ağırlıklı olarak tarım odaklıdır. İsveç'in toplam arazi alanının yaklaşık %65'i ormanlarla kaplıdır. En yüksek nüfus yoğunluğu güney İsveç'teki Öresund Bölgesi'nde, batı kıyısı boyunca Orta Bohuslän'a kadar ve Mälaren Gölü ve Stockholm vadisindedir. Ülkedeki en uzun nehir, Norveç'in merkezindeki Trondelag'dan başlayarak ve 1.160 km sonra Göteborg'da denize dökülen Klarälven-Göta kanalıdır.

3.14.3. İsveç'teki Ekoturizm Trendleri

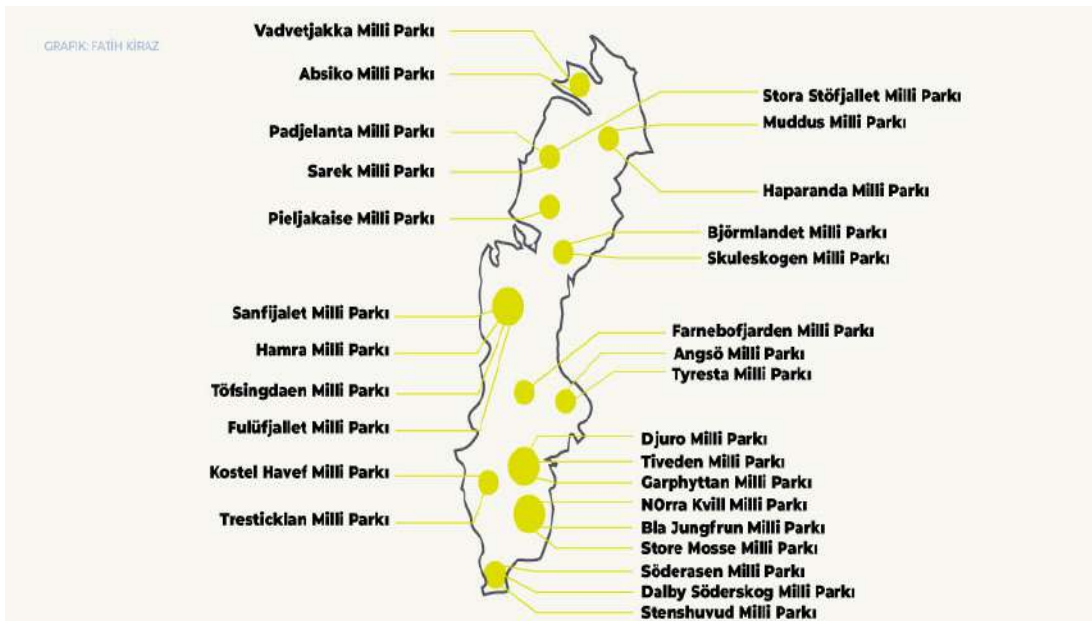
Doğal kaynaklar açısından hayli zengin bir ülke olan İsveç'te, tüm dünyada olduğu üzere sanayi devrimiyle ve buna ek olarak ülke genelindeki ulaşım imkanlarının artmasıyla birlikte, insanların dinlenme ve rekreasyon beklentileri ortaya çıkmış ve bu talep doğrultusunda da ülkede ilk turizm faaliyetleri başlamıştır. Böylece önceleri sadece belirli bir azınlığın gerçekleştirebildiği turizm faaliyetleri toplumun geneline yayılmaya başlamıştır. Ülke sektörel ivmeyi kontrol altına almak, doğal kaynaklara ilişkin sürdürülebilirliği sağlayabilmek adına, AB'den de önce pek çok yasa ve düzenleyici çerçeve kararlar ile stratejik bir planlama yapmıştır. Öte yandan ülke genelinde bu stratejiyi tamamlar nitelikte, hizmet, ürün ve bunların sağlandığı alanlara ilişkin farkındalık uyandırmak için 15'ten fazla etiket ve sertifikasyon bulunmaktadır (Bohlin, Brandt, ve Elbe, 2014, s.19-21).

Turizmle ilgili harcamalar 2018'de 2017'ye göre %6 artarak 337 milyar SEK olmuştur. Bu harcamalar ise İsveç'in Gayri Safi Yurt İçi Hasılasının %2,6'nı oluşturmaktadır. Yurtdışı turistler 144 milyar SEK ile toplam ihracata %6,4 katkı sağlamıştır. 2018 yılında 2017 yılına göre %3,1 artışla 65,2 milyon geceleme gerçekleşmiştir. Uluslararası turistlerin toplam geceleme sayısı %7,0 artarak 17,3 milyon geceye yükselmiştir. Ülkeyi ziyaret eden turist yoğunluğunda; Norveç, Almanya, Danimarka ve Amerika Birleşik Devletleri önde gelmektedir. 2018 yılında 35,7 milyon yerli turist sayısı 2017 yılına göre %4,4 azalmış ancak konaklama süresinde ise %2'ye yakın bir artış olmuştur. İsveç Ekonomik ve Bölgesel Büyüme Ajansı Tillväxtverket, turizmi ulusal düzeyde geliştirmekten sorumluyken, Visit Sweden Ajansı ve websitesi ise ülkeyi uluslararası bir turizm destinasyonu olarak pazarlama stratejisi ile çalışmaktadır. Genel olarak, BM Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri İsveç politikasına rehberlik etmektedir. Mevcut hükümetin ilgili hedeflerinden biri, İsveç'in 2045 yılına kadar ilk fosilsiz ülke olmasıdır. İsveç turizminin önündeki en büyük zorluklar; bağlantı ve ulaşım, küçük işletme karlılığı, destinasyon ve ürün geliştirme, dijitalleşme, mevsimsellik ve sürdürülebilirliktir. İsveç'in coğrafi konumu, nispeten az nüfusu ve seyrek nüfuslu alanları ile birlikte ulaşım çok önemlidir ve aynı zamanda zorludur. Bu koşullar aynı zamanda kırsal

turizmin gelişmesini ve yüksek hızlı internet erişiminin kurulumunu zorlaştırmaktadır. Mevsimsellik her zaman bir sorun olmuştur, ancak kış turizminde son zamanlarda talebin yayılmasına yardımcı olan olumlu bir eğilim görülmüştür. Sürdürülebilirlik ve ilkelerinin her düzeyde nasıl entegre edileceği hem kamu hem de özel sektör açısından büyük bir zorluk olmaya devam etmektedir (OECD, 2020).

3.14.3.1. Milli Parklar

İsveç'in genelinde toplam 30 milli park bulunmaktadır; bu parklar, İsveç Çevre Koruma Ajansı tarafından yönetilir ve devlete aittir. Milli park hizmetinin amacı, ülkenin tüm farklı doğal bölgelerini temsil eden bir korunan alanlar sistemi oluşturmaktır. Milli parkların geçmişi, 1909 yılında çıkarılan yasa ile 9 alanın milli park olarak ilan edilmesine kadar uzanmaktadır. Bu bağlamda İsveç; Avrupa'da ilk milli park kuran ülkeler arasında yer almaktadır. En sonun ilan edilen milli park ise 2018 yılında Åsnen Milli Parkı olmuştur. 2020 itibariyle İsveç'te toplam 30 milli park 7,430 km² bir alanı ile ülke topraklarının %1,63'sını kaplamaktadır (National Parks Of Sweden, 2022).

Harita 3.39. İsveç Milli Parkları haritası

Abisko Milli Parkı: Park, İsveç'in Laponya eyaletinde Norveç sınırının olduğu bölgede ve Kuzey Kutup dairesinde yer almaktadır. İklim şartları nedeniyle

ziyaretçilerin yoğun olarak yaz aylarında ziyaret ettiği park, İskandinav bölgesinin en büyük gölü olan Torneträsk Gölü ile çevrili olup vadilerden oluşmaktadır. Park alanında 440 km uzunluğundaki Kungsleden trekking parkurunun yanı sıra, kros kayağı ve diğer kayak sporlarını yapabilmek için pistler bulunmakta; dağ köpeği veya geyik ile yapılan kızaklı tur düzenlenmektedir. Parkın spor faaliyetleri ve doğa gözlemi faaliyetlerinin dışında diğer bir özelliği ise Kuzey Işıkları'nın (Aurora Borealis) görülebildiği noktalar arasında yer almasıdır.

Stora Sjöfallet Milli Parkı: 1909 yılında kurulan ilk dokuz milli park arasında yer alan Stora Sjöfallet Milli Parkı, ülkenin kuzeyinde konumlanmaktadır. Parkın içerdiği su kaynakları, ırmaklar ve şelaler yoğun turist ziyaretinin olmasını sağlamaktadır. Park alanında genel itibariyle trekking rotaları mevcut olup belli bölgelerde ise mevsim göz önünde bulundurulmak kaydıyla ayı ve ren geyiği popülasyonlarını gözlemleme imkânı vardır (Revelin, 2018).

Sarek Milli Parkı: İsveç'in Laponya bölgesinde yer alan milli park kuruluş tarihi itibariyle Avrupa'nın en eski milli parkları arasında yer almaktadır. Park, Avrupa'nın son vahşi doğal bölgesi olarak tanımlanmakla birlikte 1996 yılında UNESCO tarafından Dünya Mirası olarak kabul edilen İsveç Laponyası'nın en büyük alanlarından birisidir. Dağlık yapısı nedeniyle, doğal olarak ülkenin en yüksek 6 zirvesine de ev sahipliği yapmaktadır. İsveç'in en değerli buzul bölgesi olan Holosen buzul bölgesinde bulunan milli park dağcılık, buzul yürüyüşü, buz safari ve kayak faaliyetleri ile diğer kış sporlarının yapıldığı bir alandır. Park ayrıca Kral Yolu olarak isimlendirilen ve Kuzeyde Abisko şehrinden; güneyde Vakkotavare'ye uzanan 400 km'lik trekking rotasının 225 km'lik kısmına ev sahipliği yapmaktadır. Tüm bu güzergâh boyunca ise yerli Sami toplumlarının kültürel özellikleri tecrübe edilebilir, kuş gözlemi, ren geyiği gözlemi, nadir bitki türleri incelenebilir (Fälton, ve Hedrén, 2020, s. 7-34).

Ängsö Milli Parkı: Milli Park İsveç'in başkenti Stockholm kentine bağlı olan takımadalarda yer almaktadır. Bu nedenle parka ancak deniz yoluyla ulaşım sağlanmaktadır. 168 hektarlık alanıyla ve coğrafi şartlar nedeniyle park, tamamı sulak bir araziden oluşmaktadır. Buna karşın çok uzun olmamakla birlikte,

yönergelerle gösterilen rotalarda doğa yürüyüşleri yapılabilmektedir. Birçok kuş popülasyonunun geçiş noktası olması nedeniyle, kuş gözlemi için uygun bir alan olmanın yanında; türlere zarar verilmemesi için belli dönemlerde kuşların yuva yaptığı sulak alanın bir kısmı ziyaretçi girişine kapatılmaktadır (Lindholm, ve Ekblom, 2019).

Pieljekaise Milli Parkı: Park, Kuzey kutup dairesine yaklaşık 30 km uzaklıkta bulunan ve deniz seviyesinden 1.138 metre yüksekliğindeki Pieljekaise dağının bulunduğu bölgededir. Barındırdığı, ince dallı ve beyaz kabuklu yapılı ağaçları nedeniyle fotoğrafçı gruplar tarafından ziyaret edilmektedir.

Hamra Milli Parkı: Baltık denizi kıyısında yer alan park İsveç'in en eski ormanlarını barındırmaktadır. Park içinde mesafesi 10 km'ye kadar çıkan trekking rotaları vardır. Coğrafi konumu sebebiyle parkın büyük bir kısmı bataklıklardan oluşmaktadır. Bu alanlar yapımı tamamlanan ahşap platformlu yürüyüş yolları ile gezilebilmektedir. Bataklık alanlar flora ve fauna açısından zengin olması ve özellikle de 4000'den fazla böcek türü nedeniyle; park çoğunlukla bataklık turu için gelen turistleri misafir etmektedir (Wikars, 2009, s. 8).

Tyresta Milli Parkı: Tyresta Milli Parkı 1993 yılında İsveç'in başkenti olan Stockholm'e 20 km uzaklıkta kurulmuştur. Yaklaşık olarak 5.000 hektarlık bir alanı ve 400 yıllık eski çam ağaçları ile milli park doğa gözlemi turları düzenlenmektedir. Bu turlar, toplam uzunluğu 50 km olan 10'un üzerindeki farklı zorluk seviyelerinde hiking rotalarında gerçekleştirilmektedir. Bu rotalar üzerinde kamp, kayak ve sauna noktaları bulunmaktadır (Fälton, 2021, s. 1-20).

Färnebofjärden Milli Parkı: Dalälven Nehri çevresinde yer alan ve 200'den fazla farklı büyüklükteki adanın yer aldığı park, sulak bir arazi üzerinde olması sebebiyle epeyce çayırılık ve ormanlık alanlara sahiptir. Parkta, kano ve sportif olta balıkçılığı ile doğa yürüyüşü, ornitoloji faaliyetleri yapılmaktadır. faaliyetleri Milli parkta yaşayan endemik kuş türlerini keşfetmek için bölgede çeşitli çalışmalar yürütülmektedir. Bu sayede kuş gözlemciliği turları burada sıklıkla düzenlenen tur

organizasyonları arasında yer almaktadır. (Hannon, Halsall, Molinari, Stoll, Lilley, ve Bradshaw, 2021, s. 28-37).

Fotoğraf 3.89. Kayak (Kaynak: Anette Andersson. Erişim Tarihi: 06.01.2022).

Fotoğraf 3.90. Kuzey Işıkları kampı (Lola Akinmade Åkerström. Erişim Tarihi: 06.01.2022).

Fotoğraf 3.91. Köpek Kızağı (Kaynak: Staffan Widstrand. Erişim Tarihi: 10.06.2022).

Fotoğraf 3.92. Trekking (Kaynak: Jonas Ingman. Erişim Tarihi: 10.06.2022).

3.14.3.2. Jokkmokk Bölgesi

Sami ırkı Norveç'in kuzey kesimleri ile İsveç ve Finlandiya'nın bazı bölgelerine uzanan kültürel yaşam alanlarında farklı hayat tarzları sayesinde karakterize olmuş topluluklardır. İsveç topraklarında yaşan 17 bin Sami'nin en büyük topluluğuna ev sahipliği yapan Jokkmokk, ülkedeki Sami turizmi için en rağbet gören yerler arsında ilk sırada gelmektedir (Stjernström, Pashkevich, ve Avango, 2020, s. 56). Sami topluluğun bu kadar karakteristik hale gelmesinin en önemli nedeni; Ren geyikleri ile olan kültürel ilişkileridir. Avrupa'nın son vahşi doğasının temsili olarak bilinen Sami topluluklarının ren geyikleri ile beraber yaşamaları, onlara çobanlık yapmaları, göçebe kültür nedeniyle var olan çadır hayatları, onların turizm değeri olarak son yıllarda daha fazla popüler bir destinasyon olmalarını sağlamıştır. Yılda yapılan kültür ve deneyim turlarına 400.000'den fazla turist katılırken, (Coates,

ve Holroyd, 2021, s. 7-24). düzenlenen festivallere de 40 ile 50 bin arasında turist katılmakta olduğu bilinmektedir. Yapılan ziyaretlerde, çadır hayatı, başta olmak üzere Samilerin bir gününü tecrübe etme fırsatı verilmektedir (Ayaydın, ve Akgönül, 2020, s. 391-409).

3.14.3.3. Kral Yolu (Kungsleden) Trekking Rotası

Kral Yolu olarak adlandırılan yürüyüş rotası 440 km'lik mesafesiyle İsveç'in en uzun yürüyüş rotalarından birisidir. Toplam 5 ayrı rotanın birleşimi olan ve Abisko ve Sarek Milli Parklarıyla İsveç'in en yüksek dağı olan Kebnekaise'nin eteklerinden geçilerek kat edilen rota Abisko kentinden başlayarak güneyde bulunan Hemaven şehrine kadar uzanmaktadır. Kış döneminde kış sporlarının yapıldığı rotada, trekking faaliyeti haziran ve eylül ayları arasında gerçekleştirilmektedir Rota ayrıca, kış dönemlerinde kuzey ışıklarının da görülebildiği bir bölgededir. Ayrı rotaları içermesi nedeniyle rota üzerinde mevsim şartlarına göre çadır ve/veya ahşap kulübelerde kamp yapmak da mümkündür. Bu kulubeler çoğunlukla yürüyüş rotasının en dağlık ve yüksek kesimlerine konumlandırılmıştır (Sjöberg, 2019, s. 2-4).

Bu rotanın dışında, ülke genelinde turizm acente kayıtlarına tur olarak kayıt altına alınmış; 30'un üzerinde en uzununu 1000 km'yi aşan; kısa, orta ve uzun mesafe rotaları bulunmaktadır. Bu rotaların, odak noktaları sadece yürüyüş olmamakla birlikte, dağ bisikleti, patika koşusu, fotosafari amaçlı da kullanılmaktadırlar (Best Trails in Sweden, 2021).

3.14.3.4. Ekoköyler

1991 yılında yapılan tanımlama çerçevesinde kurulmaya başlanan ekoköyler, sürdürülebilirlik kavramının ekonomik, ekolojik, sosyal olmak üzere üç esas doğrultusunda en fazla 50 konutun bir araya gelecek bir planlamayla kurulmaya başlanmış; günümüz İsveç'teki ekoköy sayısı 30'u geçmiştir.

Harita 3.40. İsveç Ekoköy haritası

Bu köylerde yeşil enerji, karbon salınımsız ulaşım, geri dönüşüm odaklı uygulamalar ve tarım faaliyetleri önem arz eden esaslar arasındadır. Köylere, son dönemlerde yerleşik hayata geçmek için başvuranlar olduğu kadar; günü birlik eğitim ve turizm amaçlı ziyaretlerde ivme kazanmıştır. Köylerde Avrupa Birliği projeleri kapsamında sürdürülebilirliği odak noktasına alan projeler üretilmekte ve farklı ülkelerden ekoköyler ve/veya sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yürütülmektedir (Magnusson, 2018, s. 122-140).

3.15. Norveç

Norveç, ana kara toprakları İskandinav Yarımadası'nın batı ve en kuzey bölümünü oluşturan Kuzey Avrupa'da bir İskandinav ülkesidir. Uzak Arktik adası Jan Mayen ve Svalbard takımadaları da Norveç'in bir parçasını oluşturur. Subantarktika'da bulunan Bouvet Adası, Norveç'e bağlıdır. Norveç'in başkenti ve en büyük şehri Oslo'dur. Norveç'in toplam alanı 385.207 km² ve Ocak 2022 itibariyle ülkenin nüfusu 5.425.270'dur. Ülke, İsveç ile 1.619 km uzunluğunda doğu sınırını paylaşırken kuzeydoğuda Finlandiya ve Rusya, güneyde Skagerrak Boğazı'nda diğer tarafında Danimarka ve Birleşik Krallık ile deniz sınırlarıyla komşudur (Visitnorway.com, 2022).

Harita 3.41. Norveç haritası

3.15.1. Norveç'in Kısa Tarihi

MÖ 5.000 ile MÖ 4.000 arasında, en erken tarımsal yerleşimler Oslofjord çevresinde ortaya çıkmıştır. MÖ 1500 ile MÖ 500 arasında, bu tarımsal yerleşimler Norveç'in güney bölgelerine yayılmış ancak kuzey bölgelerinin sakinleri avlanmaya ve balıkçılıkla hayatlarını idame ettirmişlerdir. 8. yüzyılın son yıllarından itibaren, Norveçliler denizler boyunca Britanya Adaları'na ve daha sonra İzlanda ve Grönland'a yayılmaya başlamışlardır. Hristiyanlaştırma 11. yüzyılda gerçekleşmiştir. Nüfus, salgınlar nedeniyle 1349 yılında hızla azalmıştır. Norveç, 1397'de Danimarka ve İsveç ile Kalmar Birliği'ne girmiştir. İsveç 1523'te birlikten ayrıldıktan sonra Norveç, Danimarka-Norveç'te küçük ortak olmuştur. 1814'te Danimarka ile Napolyon Savaşları'nın kaybeden tarafında bulunan Norveç, Kiel Antlaşması ile İsveç krallığına verilmiş; ancak sonraları Norveç bağımsızlığını ilan etmiştir. Sanayileşme 1840'larda başlamış ancak 1860'lardan itibaren Kuzey Amerika'ya büyük çaplı göç hareketi başlamıştır. Almanya, II. Dünya Savaşı sırasında 1940 ve 1945 yılları arasında Norveç'i işgal etmiştir. Ancak, savaş sonrasında Norveç NATO'ya katılarak uluslararası güvenliğini sağlamış; ülke genelinde ise kamu planlaması altında bir yeniden yapılanma dönemine geçmiştir. Bu gelişmeleri müteakiben 1969'da petrol keşfedilmiş ve bu gelişme neticesinde 1995 yılında Norveç dünyanın en büyük ikinci ihracatçısı konumuna yükselmiştir. 21. yüzyılda Norveç, ekonomisinin yüzde 20'sini oluşturan petrol ve gaz üretimiyle

dünyanın en müreffeh ülkelerinden biri haline gelmiştir. Norveç, petrol gelirlerini yeniden yapılandırarak 1 trilyon dolar ile 2017'de dünyanın en büyük milli varlık fonuna sahip olmuştur (History of Norway, 2022)

3.15.2. Norveç'in Coğrafi Özellikleri

Norveç, Kuzey Atlantik Okyanusu ve Barents Denizi'ne bakan geniş bir kıyı şeridine sahiptir. Deniz etkisi, deniz kıyılarında ılıman ova sıcaklıkları ile Norveç'in iklimine hakimdir; iç kısım daha soğuk olsa da bu tür kuzey enlemlerinde dünyanın başka yerlerindeki bölgelere göre çok daha ılımandır. Kuzeydeki kutup gecelerinde bile, kıyı şeridinde donma noktasının üzerindeki sıcaklıklar olağandır. Deniz etkisi ülkenin bazı bölgelerine yüksek yağış ve kar yağışı getirmektedir. Norveç, Kuzey Avrupa'daki İskandinavya'nın batısını ve en kuzeyini kapsar. Avrupa ana karasının en kuzey noktasını içerir. Engebeli kıyı şeridi, devasa fiyortlar ve binlerce ada tarafından bölünür. Kıyı şeridi toplam 2.532 km'dir. Ana karada fiyortlar dahil kıyı şeridi 28.953 km uzanmakta ve adalar dahil edildiğinde kıyı şeridinin 100.915 km olduğu tahmin edilmektedir. Norveç, İsveç ile 1.619 km, Finlandiya ile 727 km ve doğuda Rusya ile 196 km kara sınırına sahiptir. Kuzey, batı ve güneyde Norveç, Barents Denizi, Norveç Denizi, Kuzey Denizi ve Skagerrak ile sınırlanmıştır. İsveç sınırının çoğunu İskandinav Dağları oluşturur (Visitnorway.com, 2022).

3.15.3. Norveç'teki Ekoturizm Trendleri

Son on yılda, Norveç'te turizmin ekonomik katkısı önemli ölçüde artarak 2017'de 120,3 milyar NOK'a ulaşmıştır. Sektör, özellikle kırsal alanlarda önemli bir istihdem ortamı sağlamıştır. Seyahat ihracatı, 2018'de toplam hizmet ihracatının %13'ünü oluşturmuştur. Son birkaç yılda önemli bir artışın ardından ülkeye 2018'de toplam 5,7 milyon ziyaretçi gelmiştir. Gelen turizm harcamaları, 2017'deki 53,8 milyar NOK'a kıyasla 2018'de 55,3 milyar NOK'a ulaşmıştır. Ülkeyi ziyaret eden ülke vatandaşları arasında komşu ve bölge ülkeleri; İsveç, Almanya ve Danimarka olmak üzere; son on yılda Amerika Birleşik Devletleri ve Çin gibi uzun mesafeli pazarlardan da ciddi bir ziyaretçi trendi yaşanmaktadır. Sektörel açıdan bakıldığında eğlence ve iş (ticaret) olmak üzere her iki alanda da gelişim söz konusu olduğu

söylenebilir. Turizmin geliştirilmesi ve düzenlenmesinden Ticaret, Sanayi ve Balıkçılık Bakanlığı sorumludur. Bakanlık, turizm açısından önem taşıyan politikaları koordine etmek için diğer bakanlıklarla iş birliği yapar. “Innovation Norway (Yenilik Norveç)”, Ulusal Turizm Organizasyonu olarak işlev gören devlete ait bir şirkettir. Innovation Norway’ın ana hedefi, sürdürülebilirlik hedefleri dahilinde, Norveç ekonomisinde genel ekonomik büyümeyi ve değer yaratmayı artırmaktır. Turizm sektöründe bu hedefe ulaşmak için Innovation Norway, ürün geliştirmeyi teşvik etmenin yanı sıra Norveç’i uluslararası alanda bir marka ve turizm destinasyonu olarak tanıtmaya odaklanmaktadır. Hükümet ayrıca sürdürülebilirliği ana akım haline getirmek için adımlar atmakta bu adımları desteklemek için de bir sürdürülebilir destinasyon sertifikasyon planı oluşturmuştur. Sürdürülebilirlik standardı, sertifikalı destinasyonlar tarafından düzenli olarak güncellenen göstergelerle Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi aracılığıyla uluslararası düzeyde tanınmaktadır. Son zamanlarda, hükümet Norveç’te daha sürdürülebilir ve karlı bir turizm sektörü sağlamak için bölgesel yetkilileri, araştırmacıları, turizm endüstrisini ve diğerlerini temsil eden çok çeşitli paydaşlarla iş birliği içinde strateji geliştirme çalışmasına başlamıştır (OECD, 2020).

3.15.4. Milli Parklar

Norveç’te 40’ı ana karada ve 7’si Svalbard’da olmak üzere 47 milli park bulunmaktadır. Tüm doğal parklar göz önünde bulundurulduğunda, ana karanın %12’sini kaplamaktadır. Ancak, bu alanın %15’e çıkarılabilmesi için çalışmalar yürütülmektedir. Norveç’teki milli parklardaki sürdürülebilirlik kuralları diğer birçok ülkeden daha katıdır ve neredeyse tüm motorlu taşıtlar yasaktır. Doğal koruma alanları göz önünde bulundurulmak kaydıyla park boyunca yürüyüş, kayak, doğal yaşam gözlemi, kısıtlı alanda su sporları, flora gözlemi ve kamp yapmaya izin verilir. Yollar, konaklama ve milli park merkezleri milli parkların dışında yer almaktadır. Parklar, Norveç Çevre Ajansı ve yerel valinin yönetimi altındadır.

3.15.4.1. Magma UNESCO Jeopark

Magma UNESCO Küresel Jeoparkı, 1,5 milyar yıl önce şekillenmeye başlayan Norveç'in güneybatısında bir alanda kurulmuştur. Magma UNESCO Jeopark, bölgedeki eğitim ve sürdürülebilir kalkınma alanında faaliyet gösteren kuruluşlardan birisidir. Yerel miras hakkında farkındalığı artırmak amacıyla okullar ve ailelerle çeşitli eğitim faaliyetlerinden sorumludur. Bunun yanı sıra "JeoRoute" uygulaması ile jeoloji alanında keşif esnasında öğrenme sürecini de kalıcı hale getirme noktasında çalışmalar yürütülmektedir. Alanda toplam 46 farklı yerleşke bulunmaktadır. Bunlarında dışında mağalar, farklı taş ve kaya türlerinin incelendiği keşif alanları, madenler, demiryolu bulunmaktadır (UNESCO, 2021). Park alanında, yol bisikleti ve dağ bisikleti, trekking ve hiking, sportif olta balıkçılığı, kuş gözlemciliği ve tırmanış sporları yapılabilmektedir (Visitnorway.com, 2022).

3.15.4.2. Tyrsil

Ülkenin başkenti Oslo'dan 150 km ileride İsveç sınırında yer alan şehir, aile dostu doğa faaliyetleri, kış sporları ve dağ bisikleti açısından ülke içinde en çok bilinen destinasyonlar arasında ilk sırada gelmektedir. Şehrin kurulduğu bölgenin dağlık yapıda olması kış mevsiminde kayak, kross kayağı, kar yürüyüşü gibi kış sporlarının; bahar ve yaz dönemlerinde ise trekking, hiking ve dağ bisikleti sporlarının yapılmasını mümkün kılmaktadır. Onun yanında dağcılık, rafting ve balıkçılık faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır (Stokke, Clemetsen, Aas, Haugen, Stensland, ve Haraldseid, 2021, s. 33-49).

3.15.4.3. Jaeren Kumsalı

Jæren plajları, Norveç'in güneybatı kesiminde uzun sahil bölgesini oluşturur. 70 km uzunluğundaki kumsallar Güney Jæren'den kuzeye Randaberg'e uzanır. Bölge önemli jeolojik, botanik, zoolojik ve kültürel-tarihi unsurlar açısından karakteristik özellikler taşımaktadır. Bunlar arasında, sürekli değişen hava ve güneş ışığı, kilometrelerce kumlu plajlar ve somon nehirleri ile rüzgarla birlikte değiştirilen kum tepeleri sayılabilir. Jæren'deki plajlar, yerel halk için önemli simge yapılar ve popüler dinlenme alanları arasındadır. Plaj ve bölgesi, çeşitli kuş ve bitki türlerine ev

sahipliği yapmaktadır. Jæren plajları hem yazın hem de kışın yürüyüş yapmak için çok uygundur. Plajlar özellikle yaz aylarında hareketli su sporları merkezine evirilmektedir. Kış aylarında, Jæren plajlarını ziyaret etmek oldukça doğal bir deneyim olarak kabul edilmektedir. Tüm kumsal boyunca, kış ve yaz aylarında sörf, binicilik, kayaking, kış aylarında Kuzey Işıklarının izlenebilmesi için kamp ile belli noktalarda yer alan saunalardan sonra soğuk suya girmek olarak ifade edilebilecek “Sauna Boom” yapılabilmektedir.

3.15.4.4. Buzul Alanları

Avrupa'nın en etkileyici buzullarının çoğu Norveç'tedir. Buzulun oluşma süreci oldukça yavaştır. Kar uzun bir süre boyunca biriktikten sonra bu kar sonunda buzula dönüşür ve kendi ağırlığının basıncı onu aşağı ve dışarı doğru iter. Norveç fiyortlarının oluşumu da bu şekilde gerçekleşmiştir. Ancak, son elli yıldaki küresel ısınma ve iklim değişikliği nedeniyle ülkede yer alan buzulların toplam alanı yaklaşık %12 oranında azalmıştır. Norveç'teki ana buzullar, yaklaşık olarak MÖ 4100'den MÖ 500'e kadar uzanan çok soğuk bir dönemde oluşmuş ve ortalama sıcaklıkların daha düşük olduğu bir dönemden dolayı, Norveç'in buzulları MS 1650'den 1750'ye kadar büyümeye devam etmiştir (Heslinga, Hartman, ve Wielenga, 2019, s. 197-202).

Jostedalsbreen Buzulu: Yaklaşık 474 km² alanıyla Jostedalsbreen, Avrupa ana karasındaki en büyük buzuldur.

Nigardsbreen Buzulu: Buzul Jostedøla nehrinin batısında, Gaupne'nin yaklaşık 30 km kuzeyinde yer almaktadır. Bilinirliği ve erişilebilirliği nedeniyle Nigardsbreen, buz yürüyüşü yapmak için en uygun yerlerden biri olarak bilinmektedir. Buz yürüyüşü dışında yaz aylarında buzulun iniş noktasında bulunan Nigards Gölünde tekne turu ve göl etrafından doğa yürüyüşü yapılabilmektedir (Visitnorway.com, 2022).

Briksdalsbreen Buzulu: Jostedalsbreen buzulunun diğer popüler kolu Briksdalsbreen'dir. Kol, 1.200 m yükseklikten vadiler arasında beli bölümde şelaleler oluşturarak deniz seviyesine doğru inmektedir (Visitnorway.com, 2022). Bölgedeki

en yaygın faaliyet, buzul civarında bulunan dağ evinden buzullara doğru yapılan ve 3 km mesafeyi içeren trekkingdir. Ancak, iklim değişikliğinin olumsuz etkileri nedeniyle buzul alanında buz yürüyüşü güvenlik nedeniyle iptal edilmiştir (Demiroğlu, Dannevig, ve Aall, 2018, s. 419-438).

Folgefonna Buzulu: Güneybatı Norveç'in Hardanger bölgesindeki üç buzul platosu topluca Folgefonna olarak bilinmektedir. 2005 yılından bu yana, Folgefonna bölgesinin tamamı milli park statüsü ile korunmaktadır. 2017 yılında park alanında hizmete giren ve iklim, okyanus ve fiyortlardaki yaşam ve bölgenin biyolojik çeşitliliği gibi konularda farkındalık eğitimleri ile çeşitli çalışmaların yürütüldüğü Folgefonn Center en uğrak noktalar arasında yer almaktadır. Haziran ortasından ağustos ortasına kadar, koşullara bağlı olarak, buzulun içinden geçen bazı yarıklara erişime izin veren rehberli altı saatlik mavi buz yürüyüşleri düzenlenmektedir. Öte yandan, buzul civarında bulunan FONNA Kayak Merkezi, Norveç'te yaz kayağı için imkân tanımaktadır. Merkezde; Alp disiplini, serbest stil kayak, snowboard parkı, kros parkurları ve rehberli kar ayakkabılı yürüyüş rotaları mevcuttur (Stokke, ve Clemetsen, 2021, s. 33-49).

Svartisen Buzulu: Nordland ilçesinin büyük bölümünü kaplayan iki buzul Vestre Svartisen ve Østre Svartisen, yüz yıl önce geniş bir buz örtüsü oldukları için topluca Svartisen olarak bilinmektedir. 221 km² ile Vestre Svartisen, Norveç ana karasındaki en büyük ikinci buzuldur. Buzul alanı tüm buzul alanları arasında en az turist trafiğine sahip olanıdır (Andreassen, Elvehøy, Kjølmoen, ve Belart, 2020).

Svalbard Buzulu: Norveç'in buzullarının çoğu aslında Yüksek Arktik'teki Svalbard takımalarında bulunmaktadır. Svalbard'ın buzullarının çoğu yaklaşık 3.000-4.000 yaşındadır. Kara kütlelerinin yaklaşık %60'ı kalıcı buzla kaplıdır ve en büyük buzullar doğu adalarında bulunur. En büyüğü, toplam alanı 8.120 km² olan Nordaustlandet'teki Austfonna'dır. Svalbard'ın en büyük adası olan Spitsbergen'e "Spitsbergen tipi" buzul hakimdir. Bu buzul türü, birbirine bağlı geniş buz alanlarından oluşur ve birçok buz nehrine ve dağ sırtlarıyla buzul cephelerine ayrılır. (Stokke, ve Clemetsen, 2021, s. 33-49). 1900'lü yılların başlarında yapılan bir antlaşma ile içinde Türkiye'nin de olduğu 40 kadar ülkenin adada yerleşim

kurmasına hak tanınmıştır. Günümüzde bu hakkı sadece Norveç ve Rusya kullanmaktadır. İnsan cesedinin Dünya üzerinde hemen hemen hiç bozulmadan kaldığı nadir yerlerdendir. (Wikipedia, 2021).

3.15.4.5. Kirkenes

Kirkenes; Norveç'in uzak kuzeydoğu kesiminde, büyük Varangerfjorden'in bir kolu olan Bøkfjorden boyunca bir yarımada üzerinde yer almaktadır. Kasaba aynı zamanda sürdürülebilir turizm etiketine sahip bir destinasyondur. Bölgenin en ünlü cazibe merkezlerinden biri, her yıl sıfırdan inşa edilen ve aralık ve nisan ayları arasında açık olan Kirkenes kar otelidir (Wikipedia, 2022). En popüler yaz etkinlikleri arasında tekne gezileri, yürüyüş, dalış, balık tutma, avcılık, tırmanma ve kuş gözlemciliği yer almaktadır. Bölge, 150 bin civarında kuşla Norveç'in en büyük yuvalama alanlarından biridir. Kış aylarında ise köpekli kızak gezileri, kar arabası turları, buz balıkçılığı ve kral yengeç safarisi yapılmaktadır. Bölge tarih ve kültür turizmi açısından da önemlidir Varanger Rotası'nın sonunda bulunan Hamningberg, eski bir balıkçı köyü ve II. Dünya Savaşı'nın sonunda geri çekilen Almanlar tarafından yakılmayan birkaç yerden biridir. Savaş, Kirkenes'e 320'den fazla hava saldırısıyla damgasını vurmuş ve sadece 13 ev bu saldırılardan kurtulabilmiştir. Savaş sırasında sığınak olarak kullanılan Andersgrotta, müze olarak günümüzde hizmet vermektedir (Visitnorway.com, 2022).

3.15.4.6. Hardangerfjord

Hardangerfjord, dünyanın en uzun beşinci fiyortu ve Norveç'teki en uzun ikinci fiyorttur. Fiyort, Atlantik Okyanusu'ndan Hardangervidda platosu boyunca Norveç'in dağlık iç kısımlarına 179 km boyunca uzanmaktadır. Bölgede yer alan ve toplam 220 km²'lik bir alanı kaplayan Folgefonna buzulu, 2005 yılında Folgefonna Milli Parkı olarak koruma altına alınmıştır. Hardangerfjord bölgesinde son zamanlarda turizmde bir artışla birlikte ziyaretçiler için yeni yatırımlar yapılmıştır. Bölgede yazın dahi kayak yapılabilirken, kış dönemlerinde kross kayağı, kar ayakkabısı yürüyüşü, hiking, tekne turu, İskandinav şampanyası ve elma şarabı gastronomi turu, kayaking ve kano turları yapılmaktadır (Visitnorway.com, 2022).

Fotoğraf 3.93. Güney Norveç'te kayak turu (Kaynak: www.visitnorway.no. Erişim Tarihi: 22.03.2022).

Fotoğraf 3.94. Dağ bisikleti (Kaynak: www.visitnorway.no. Erişim Tarihi: 22.03.2022).

3.16. İrlanda Cumhuriyeti

İrlanda Cumhuriyeti, Kuzey Atlantik Okyanusu'nda, kuzeybatı Avrupa'da bir ada ülkesidir. Doğusunda Büyük Britanya'dan Kuzey Kanalı, İrlanda Denizi ve St. George Kanalı ile ayrılır. İrlanda, Britanya Adaları'nın ikinci en büyük adası, Avrupa'nın üçüncü en büyük ve Dünya'nın yirminci en büyük adasıdır. Jeopolitik olarak İrlanda, adanın altıda beşini kapsayan İrlanda Cumhuriyeti ile Birleşik Krallık'ın bir parçası olan Kuzey İrlanda arasında bölünmüştür. 2022'de İrlanda'nın nüfusu yaklaşık 5 milyon olarak tahmin edilmektedir. İrlanda'nın tarihi milattan önce 33.000'li yıllara kadar dayandığı iddia edilmektedir. Ancak, kayıtlarda adada milattan önce 8 ila 1. yüz yıllar arasında yerleşim olduğu görülmektedir. Ada tarihte öncelikle Vikingler ve sonrasında ise Normanların istilasına uğramıştır. Ancak, her iki kavim de adada tam olarak hakimiyet kuramamıştır (Ireland.com, 2022).

Harita 3.42. İrlanda Cumhuriyeti haritası

3.16.1. İrlanda Cumhuriyeti'nin Kısa Tarihi

Normanların istilası neticesinde İngiltere krallığı hakimiyetine giren İrlanda, İngiltere'nin Avrupa'daki siyasi ve askeri mücadeleleri sırasında gözden çıkarılmıştır. Ancak VIII. Henry Protestanlık mezhebini kabul ettikten sonra Katolik inancın hâkim olduğu İrlanda adasını tekrar istila etmiş ve kraliyet topraklarına katmıştır. Sonraki süreçte günümüzde halen devam eden Katolik ve Protestan mezhep savaşlarının temelleri atılmıştır. Krallığa karşı verilen bağımsızlık mücadelesi 1798 yılında iki farklı krallık adıyla yeni bir düzenin oluşmasına sonraki dönem ise; 1949 yılında bağımsız İrlanda Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla neticelenmiştir. Ancak her iki ülke arasında Kuzey İrlanda'nın resmîyetine ilişkin derin siyasi ayrılık mevcuttur (Ireland.com, 2022).

3.16.2. İrlanda Cumhuriyeti'nin Coğrafi Özellikleri

İrlanda Cumhuriyeti'nin coğrafyası, merkezi bir ovayı çevreleyen nispeten alçak dağlardan oluşur ve iç kısımlara uzanan birkaç nehir vardır. Yemyeşil bitki örtüsü, aşırı sıcaklıklardan uzak, ılıman ama değişken ikliminin bir ürünüdür. Bugün, ormanlık alan adanın yaklaşık %10'unu oluştururken, Avrupa ortalamasının üzerindedir. İrlanda iklimi Atlantik Okyanusu'ndan etkilenir ve bu nedenle çok ılımandır ve yazlar kıta Avrupa'sındakilerden daha serin olmasına rağmen, kışlar böyle bir kuzey bölgesi için beklenenden daha ılımandır. Ülke yıl boyu bol miktarda yağış almaktadır. Arazinin çoğu mera ile kaplıdır. Ada bazıları adaya özgü olan yüzlerce bitki türüne ev sahipliği yapar. Spartina anglica gibi bazı otlar tarafından "istila edilmiştir". ılıman iklimi nedeniyle, palmiye ağaçları gibi subtropikal türler de dahil olmak üzere birçok tür İrlanda'da yetiştirilmektedir (Ireland.com, 2022).

3.16.3. İrlanda Cumhuriyeti'ndeki Ekoturizm Trendleri

Son yıllardaki güçlü büyüme ile turizm, İrlanda'da önemli bir ekonomik sektör olarak konumunu güçlendirmektedir. 2018 yılında, deniz aşırı turistlerden elde edilen gelir ilk kez 5 milyar Euro'yu aşmış ve turizm harcamalarının ekonomiyeye olan toplam değeri, GSYİH'nın yaklaşık %3'ü olan 9,4 milyar Euro'ya ulaşmıştır (Ireland.com, 2022).

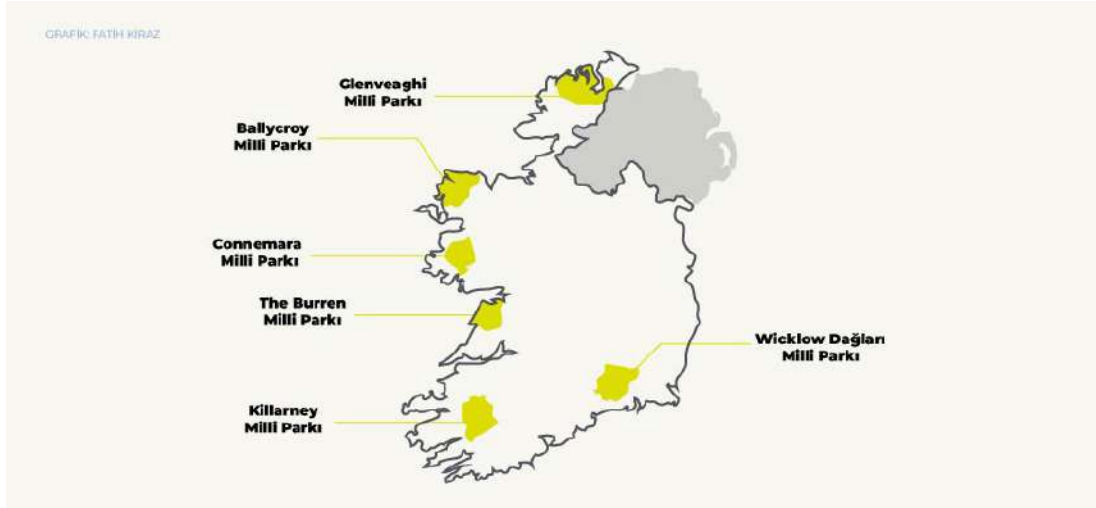
İrlanda'da 1700'lerde diğer yerlerin yanı sıra Lucan, Mallow ve Castleconnell'de kaplıcalar gelişmiştir (Heuston, 1993). Kıta ve İngiliz kaplıca merkezlerine kıyasla sınırlı olsa da İrlanda kaplıcaları aslında İrlanda'nın ilk tatil destinasyonları olarak dikkat çekmektedir. On sekizinci yüzyılın sonlarına doğru, spa Anglo-İrlandalı sosyal seçkinler arasında popüler hale gelmiş, zamanın tıp uzmanlarınca bir dizi fiziksel rahatsızlık için bir çare olarak “su ile rehabilitasyon” önerilmiştir (Urry, 1990, s. 23-35). Ayrıca, zamanın entelektüel iklimi, üst sınıf arasında doğa turizminin gelişmesine yol açarak nehirlerin, dağların, göllerin, deniz ve kıyı şeridinin gezilmesini teşvik etti. 19. yüzyıl boyunca Britanya'daki ve diğer Avrupa ülkelerindeki sanayi devrimi, orta sınıf için ve bir süre sonra işçi sınıfı için tatil yapmak daha popüler hale gelmiştir. Ancak İrlanda'da tatil yapmak, geçen yüzyılın ortalarına kadar nüfusun nispeten küçük bir azınlığıyla sınırlıydı.

İrlanda, kitle turizmine elverişli iklim koşullarına sahip olmadığı için çok yakın zamana kadar önemli bir turizm merkezi haline gelememiştir. Ayrıca mezhep savaşlarının olumsuz etkisi yabancı turist gelişine de olumsuz yansımıştır. Sonuç olarak, büyüme oranları 1970'lerin büyük bölümünde Avrupa'daki en düşük oranlar arasında yer almıştır (Williams, ve Gillmor, 1995, s. 14-15). Ancak, 1980'lerde İrlanda uluslararası turizm endüstrisinde güçlü bir toparlanma yaşandı. Tekrarlayan durgunluk ve artan işsizlik, hükümeti yeni kalkınma alanları aramasına neden olmuş ve uluslararası ekonomideki güçlü performansı sayesinde turizm, ekonomik büyümenin sağlanmasında kilit bir araç olarak görülmüştür.

İrlanda'nın son yıllarda giderek daha çekici hale gelmesinin nedenleri; turistik ürünleri, yani “yeşil” ve “kırsal turizm” fırsatlarını ve ayrıca İrlanda'da kültürel turizmi sunabilmesi gerçeğiyle açıklanabilir. Ülkede sürdürülebilir turizm alanında çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşları bulunmaktadır. Devlet kurum ve kuruluşları da sürdürülebilir turizm ve bu alana kaynaklık eden doğal alanların korunması noktasında çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Bu çalışmaların arasında en önem arz eden süreç ise ekoturizm faaliyet ve hizmetlerine ilişkin etiket ile sertifikasyonun da yapılıyor olmasıdır (Ireland.com, 2022).

3.16.3.1. Milli Parklar

İrlanda'da kurulan ilk park, 1932 yılında County Kerry'de bulunan Killarney Milli Parkıdır. O zamandan günümüze beş milli park daha açılmış ve milli park sayısı altı olmuştur. Tüm parklar toplamda 650 km² ile ülke yüzölçümünün %0,9'unu kaplar.

Harita 3.43. İrlanda Cumhuriyeti Milli Park haritası

Connemara Milli Parkı: Park 1980 yılında kurulmuş ve halka açılmıştır. 2.000 hektarlık dağ, bataklık, fundalık, otlak ve ormana sahiptir. Parkın içinde tarihi ve kültürel miras olan birçok insan yerleşimi kalıntısı bulunmaktadır. Batı bataklığı ve fundalık Connemara Milli Parkı'nın en yaygın bitki örtüsüdür. Bataklıklar ıslak alçak ortamlarda bulunurken, mor kır otu, kırsal kesimde renkli manzaralar yaratan en bol bitkidir. Etçil bitkiler, parkın ekosisteminde önemli bir rol oynar, en yaygınları sundew ve butterworts tuzağıdır. Bataklıklar çok az besin içerir, bu nedenle birçok bitki enerjisini böceklerin sindiriminden alır.

Diğer yaygın bitkiler arasında çeşitli likenler ve yosunlar ile bitotu, bataklık pamuğu, süt otu, orkide ve bataklık mersini bulunur. Connemara Milli Parkı, kuş türlerinin çeşitliliği ile ünlüdür. Memelileri bulmak genellikle zordur ama yine de mevcuttur. Tarla fareleri ormanlık alanlarda yaygındır, oysa tavşanlar, tilkiler, kakmalar, sivri fareler ve yarasalar geceleri genellikle bataklıklarda görülür. Park içinde 4 adet yürüyüş parkuru bulunmaktadır. Parkuru tamamlarken izin verilen

belirli alanlarda kamp imkânı da mevcuttur. Bunların yanı sıra kuş gözlemi ve bitki gözlemi park içinde yapılagelen faaliyetler arasındadır.

Glenveagh Milli Parkı: Glenveagh, İrlanda'nın en büyük ikinci milli parkıdır. County Donegal'de bulunan, Glenveagh Kalesi arazisi, Lough Veagh ve Derryveagh Dağları'nın çoğunu içerecek şekilde 170 km²'lik bir alanı kaplar. Park alanında 7 adet yürüyüş parkuru, 1 adet yol bisiklet parkuru bulunmaktadır. İzne tabi olmakla birlikte olta balıkçılığı da yapılmaktadır.

Killarney Milli Parkı: Killarney kasabası yakınlarındaki Killarney Milli Parkı, 1932'de İrlanda Özgür Devleti'ne bağışlandığında oluşturulan İrlanda'daki ilk milli parktır. Park, habitatlarının birçoğunun kalitesi, çeşitliliği ve yaygınlığı ve barındırdıkları, bazıları nadir olan çok çeşitli türler nedeniyle yüksek ekolojik değere sahiptir. Park, 1981 yılında UNESCO Biyosfer Rezervi olarak belirlenmiştir (Clotworthy, 2017, s. 120-123). Park, yıl boyunca turizme açıktır. Killarney House'da bir ziyaretçi ve eğitim merkezi bulunmaktadır. Parktaki turistik yerler arasında Dinis Cottage, Knockreer Demesne, Inisfallen Adası, Eski Savak Köprüsü, Muckross Manastırı, Muckross Evi, Muckross Yarımadası, Eski Kenmare Yolu ve O'Sullivan Çağlayanı bulunmaktadır. Knockreer, Muckross ve Ross Island bölgelerinde bisikletçiler ve yürüyüşçüler tarafından kullanılabilecek genel bir yol ağı vardır. Göllerde tekne gezileri mevcuttur. Alanda 7 rotada farklı zorluk seviyelerine sahip trekking, önceden izin almak kaydıyla kano ve kayaking sporları yapılmaktadır. Öte yandan zengin fauna ve flora sayesinde doğa gözlemi de yapılmaktadır (Ireland.com, 2022).

Burren Milli Parkı: Burren Milli Parkı, İrlanda'da Milli Parklar ve Yaban Hayatı Servisi tarafından yönetilen altı milli parktan biridir. Batı kıyısında Clare County'de bir karstik alan olan Burren'in küçük bir bölümünü kaplar. Burren Milli Parkı 1991 yılında kurulmuş ve halka açılmıştır. 1.500 hektarlık dağ, bataklık, fundalık, çayır ve ormanlık alandan oluşur. Park, İrlanda'nın milli parklarının en küçüğüdür. Park içinde rehberli trekking yapılmaktadır. Bunun yanı sıra flora gözlemi de oldukça önemlidir. Parkın belirli bölümlerinde rehberli bataklık

yürüyüşü, bouldering, dağ bisikleti, kampçılık ve foto safari yapılabilmektedir (Conaghan, Hanrahan, ve McLoughlin, 2015, s. 275-293).

Wicklow Dağları Milli Parkı: Wicklow Dağları Milli Parkı, İrlanda'daki 205 km²'lik koruma altındaki bir alandır ve ülkedeki altı milli parktan biridir. Park, County Wicklow'un yanı sıra County Dublin'deki Güney Dublin ve Dún Laoghaire–Rathdown'ın küçük bölgelerine de uzanmaktadır. Park içinde mevcut olan rekreasyon aktiviteleri arasında, hiking, kaya tırmanışı, kürek çekme, dalış, sınırlı yüzme ile olta balıkçılığı, trekking, yamaç paraşütü ve foto safari için birçok fırsat bulunmaktadır (Ireland.com, 2022).

Wild Nephin Milli Parkı: Wild Nephin, İrlanda'nın kuzeybatısında County Mayo'da bulunan bir milli parktır. Nephin Beg Dağları'nın çoğunu ve 150 km² Atlantik bataklığından oluşan Avrupa'nın en büyük turbalık alanlarından birini içerir. 1998'de Ballycroy Milli Parkı olarak kurulmuş, daha sonra bölgeyi yeniden yabanileştirme planları ile genişletilerek ve 2018'de yeniden adlandırılmıştır. Wild Nephin, İrlanda ana karasındaki en uzak kara noktasını içerir. Park, Avrupa Birliği Kuşlar Direktifi tarafından korunan Grönland beyaz önlü kaz gibi bir dizi göçmen kuş türü için önemli bir tüneme, beslenme ve üreme alanıdır. Park, İrlanda'nın ilk Uluslararası Karanlık Gökyüzü Parkı olan Mayo Karanlık Gökyüzü Parkı'na da ev sahipliği yapmaktadır. Milli park içinde, kamp, hiking, trekking, yıldız ve gökyüzü gözlemleri yapılmaktadır (Ireland.com, 2022).

Fotoğraf 3.95. Killarney Milli Parkı'nda Kano sporu (Kaynak: www.killarneynationalpark.ie. Erişim Tarihi: 18.04.2022).

Fotoğraf 3.96. Wicklow Dağları Milli Parkında trekking grubu. (Kaynak: www.wicklowmountainsnationalpark.ie. Erişim Tarihi: 18.04.2022).

3.16.3.2. Vahşi Atlantik Yolu

2500 km uzunluğundaki Vahşi Atlantik Yolu, dünyanın en uzun tanımlanmış sahil yollarından biridir. Rota, güneydeki Cork şehrinde başlayarak İrlanda'nın batı kıyısı boyunca dolanarak doğal gözlem alanları, milli parklar, bisiklet ve trekking rotalarını da kat ederek kuzeyde Derry şehrine kadar uzanmaktadır. Vahşi Atlantik Yolu, gelgit alanları, yükselen uçurumlar, çeşitli koy ve kumsallar ile sürekli değişen hava şartlarının bulunduğu bir güzergahta ilerlenmesini zorunlu kılmaktadır. (Ireland.com, 2022). Rota üzerinde, milli parklarda gerçekleştirilen tüm ekoturizm faaliyetleri de yapılabilmektedir. Ayrıca bu parkur, ekogastronimi imkanlarıyla İrlanda mutfağının tadımı içinde lezzet durakları içermektedir (O'Donovan, Quinn, ve Lally, 2015, s. 1).

Harita 3.44. Vahşi Atlantik Yolu rotası haritası

3.16.3.3. Brú na Bóinne

Brú na Bóinne veya Boyne vadisi mezarları, İrlanda'nın County Meath bölgesinde, Boyne Nehri'nin bir kıvrımında bulunan bir alandır. Knowth, Newgrange ve Dowth'un büyük megalitik geçit mezarlarının yanı sıra yaklaşık 90 anıt da dahil olmak üzere, Neolitik dönemden kalma dünyanın en önemli tarih öncesi ören yerlerinden birini içerir. Bölge, en az 6.000 yıldır insan yerleşim merkezi olmuştur, ancak büyük yapılar, Neolitik dönemden yaklaşık 5.000 yıl öncesine dayanmaktadır. Bu ören yeriyle ilişkili arkeolojik kültüre "Boyne kültürü" denir. 1993 yılından bu

yana, ören yeri, UNESCO tarafından 2013'ten beri "Boyne Vadisi Arkeolojik Topluluğu" olarak bilinen bir Dünya Mirası Alanı olmuştur (Megarry, 2012, s. 11-13).

3.16.3.4. Moher Kayalıkları

Moher Kayalıkları, İrlanda'nın Clare Kontluğu'ndaki Burren bölgesinin güneybatı ucunda yer alan deniz kayalıklarıdır. Yaklaşık 14 km boyunca devam etmektedir. Kayalıklar, yılda yaklaşık 1,5 milyon ziyaretle İrlanda'nın en çok ziyaret edilen turistik yerleri arasında yer almaktadır. 2011 yılından bu yana, Avrupa Jeoparkları Ağı üyesi olan ve aynı zamanda UNESCO tarafından da tanınan, Avrupa genelindeki jeoturizm destinasyonları ailesinden biri olan Burren and Cliffs of Moher Jeoparkının bir parçasını oluşturmaktadır. Kayalıklar ayrıca resmi Vahşi Atlantik Yolu üzerinde yer almaktadır. Kayalıklara birden fazla noktadan erişilebilirken 18 kilometrelik bir kayalık yürüyüşü yapılabilir. Alanda en yoğun sezonda, 20'den fazla türü temsil eden tahmini 30.000 çift kuş gözlemlenmiştir. Gri foklardan, yunuslara, minke balinalarına ve güneşlenen köpekbalıklarına ve bazen de güneş balıklarına kadar çok çeşitli deniz yaşamı da görülebilmektedir. Karada ise bölgede yer alan çiftliklerin otlayan büyük baş ve küçük baş besi hayvanları tilkiler, porsuklar ve İrlanda tavşanı görülebilir (Conaghan, Hanrahan, ve McLoughlin, 2015 s. 275-293).

3.16.3.5. Diğer Destinasyonlar

Ülkenin kuzey doğusunda ve Kuzey İrlanda ile deniz sınırını paylaşan Carlingford şehrinde binicilik, su sporları, trekking sporları ve tekne turları için rotalar bulunmaktadır. Biniciliğin önemli sporlar arasında yer aldığı ülkede belli başlı binicilik merkezileri olarak Kildare, Meath, Antrim, Armagh şehirleri ön plana çıkmaktadır. Westport ve Achill Adası arası; Büyük Batı Yeşilyolu, Dungarvan ve Waterford arasında yer alan Waterford Yeşilyolu; kingfisher Parkuru ile Cuilcagh Dağında yer alan rotalar, bisiklet sporu yapmak için öne çıkan destinasyonlardır (Ireland.com, 2022).

Fotoğraf 3.97. Brú na Bóinne tümülüsleri (Kaynak: <https://www.worldheritageireland.ie>. Erişim Tarihi: 03.06.2022).

Fotoğraf 3.98. Moher Kayalıkları (Kaynak: <https://www.worldheritageireland.ie>. Erişim Tarihi: 03.06.2022).

3.17. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık, ana kara Avrupa'nın kuzeybatı kıyılarında yer alan bir ada ülkesidir. Birleşik Krallık, İngiltere, Galler ve İskoçya'yı içeren Büyük Britanya adasının tamamını ve İrlanda adasının kuzey kısmını kapsar. İngiltere adı bazen Birleşik Krallık'ı bir bütün olarak ifade etmek için kullanılır. Başkent, 10,3 milyon nüfusuyla dünyanın önde gelen ticaret, finans ve kültür merkezlerinden biri olan Londra'dır. Diğer büyük şehirler İngiltere'de Birmingham, Liverpool ve Manchester, Kuzey İrlanda'da Belfast ve Londonderry, İskoçya'da Edinburgh ve Glasgow ile Galler'de Swansea ve Cardiff'tir. Birleşik Krallık, tek kara sınırını Kuzey İrlanda'da İrlanda Cumhuriyeti ile paylaşır. Doğuda Kuzey Denizi, güneyde Manş Denizi ve güneybatıda Kelt Denizi ile Atlas Okyanusu ile çevrili olan Birleşik Krallık, dünyanın en uzun 12. kıyı şeridine sahiptir. Birleşik Krallık'ın toplam alanı 242.500 km²'dir. Birleşik Krallık, üniter bir parlamenter demokrasi ve anayasal monarşidir. Hükümdar, Kraliçe II. Elizabeth, 1952'den beri hüküm sürmektedir. Birleşik Krallık 2021 itibarıyla dünyanın GSYİH'ye göre beşinci, satın alma gücüne göre ise onuncu büyük ekonomisidir. 2019 İnsani Gelişme Endeksi'nde dünyada on üçüncü sıradadır (OECD, 2020).

Harita 3.45. Birleşik Krallık haritası.

3.17.1. Birleşik Krallık'ın kısa Tarihçesi

Birleşik Krallık'ın kökenleri, MS 10. yüzyılın başlarında komşu Kelt krallıklarının bağılılığını güvence altına alan ve “önceden birçok kralın aralarında paylaştıklarını yöneten ilk kişi” olan Anglo-Sakson kralı Athelstan zamanına kadar uzanabilir. Sonraki yüzyıllarda müteakip fetihler yoluyla, daha uzaktaki krallıklar İngiliz egemenliğine girmiştir. Galler, Büyük Britanya'nın güneybatısında yer alan Kelt krallıklarından oluşan bir topluluk olarak 1536 ve 1542 Birlik Yasaları ile resmen İngiltere ile birleştirilmiştir. 1603'ten beri Londra'dan yönetilen İskoçya, 1707'de İngiltere ve Galler ile resmen birleşerek Büyük Britanya'nın, Birleşik Krallığını kurmuşlardır. İrlanda 1600'lerde İngiliz kontrolüne girmiş ve 1800 tarihli Birlik Yasası ile resmen Büyük Britanya ile birleşmiştir. İrlanda cumhuriyeti 1922'de bağımsızlığını kazanmış, Kuzey İrlanda ise Birleşik Krallık'ın bir parçası olarak kalmıştır. Bu kurucu devletler ile İngiltere arasındaki ilişkiler, tartışmalara ve zaman zaman açık isyanlara ve hatta savaflara sahne olmuştur. Bu gerilimler, 20. yüzyılın sonlarında Kuzey İrlanda, İskoçya ve Galler'de devredilen meclislerin tanınmasıyla biraz gevşemiştir. Bununla birlikte hem Kuzey İrlanda'da hem de İrlanda Cumhuriyeti'nde referandumlardan sonra bir güç paylaşım meclisinin kurulmasına rağmen, Kuzey İrlanda'nın sendikacılar (Kuzey İrlanda üzerinde İngiliz egemenliğinin devam etmesinden yana olan) ve milliyetçiler (İrlanda Cumhuriyeti ile birleşmeden yana olanlar) arasındaki ilişkiler (Darby,1995, s. 15-23) ve BREXIT

sürecinde İskoçya'nın bağımsızlığını talep etmesiyle ivme kazanan gerginliğin halen devam ettiği bilinmektedir.

3.17.2. Birleşik Krallığın Coğrafi Özellikleri

İrlanda Cumhuriyeti ile kara sınırı dışında, Birleşik Krallık denizle çevrilidir. İngiltere'nin güneyinde ve Birleşik Krallık ile Fransa arasında İngiliz Kanalı bulunmaktadır. İrlanda Denizi Büyük Britanya'yı İrlanda'dan ayırırken, güneybatı İngiltere, Kuzey İrlanda'nın kuzeybatı kıyısı ve batı İskoçya Atlantik Okyanusu ile çevrilidir. En geniş noktasında, Birleşik Krallık 500 km genişliğindedir. İskoçya'nın kuzey ucundan İngiltere'nin güney kıyısına kadar, yaklaşık 1.000 km uzaklıktadır. Adanın denize en uzak noktası, 120 km'den daha uzak değildir. Büyük Britanya ve çok sayıda küçük adanın oluşturduğu takımadalar, jeoloji ve peyzaj açısından çeşitlilik gösterdiği kadar düzensiz bir şekle sahiptir. Bu çeşitlilik, büyük ölçüde, Dover Boğazı'nın sığ suları ve Kuzey Denizi'nin eski kara bağlantılarını gizlediği, Avrupa yapılarının batıya doğru uzantıları olan alttaki kayaların doğası ve yerleşiminden kaynaklanmaktadır. Kuzey İrlanda, İskoçya'nın kaya yapılarının batıya doğru bir uzantısını içerir. Büyük Britanya geleneksel olarak yayla ve ova bölgelerine ayrılmıştır. Güneybatıdaki Exe Nehri'nin ağzından kuzeydoğudaki Tees'in ağzına uzanan bir çizgi, bu ayrımın kaba bir ifadesidir. İngiltere, serin, yağışlı kışlar ve ılık, yağışlı yazların olduğu ılıman bir iklime sahiptir. Hava koşulları ise oldukça değişken olmakla beraber, Birleşik Krallık'ın tüm bölgeleri aynı iklime sahip değildir. İngiltere'nin güneydoğusundaki Londra, yazları sıcak ve kuru, kışları ise soğuk ve kuru bir iklim ile karakterize edilen bir bölgeyken İngiltere'nin dağlık kuzeybatısındaki Cumbria, yıl boyunca genellikle daha soğuk iklim özelliklerine ve daha fazla yağışa sahiptir (Thrift, ve Walling, 2000, s. 96-124).

3.17.3. Birleşik Krallık'daki Ekoturizm Trendleri

Dijital, Kültür, Medya ve Spor Departmanı (DCMS), Birleşik Krallık'ta turizmin sponsor organıdır. Turizm İskoçya, Galler, Kuzey İrlanda ve Londra'da devredilmiş bir yetkidir. Departman, İngiltere'deki turizm ve Büyük Britanya'nın denizaşırı tanıtımının sorumluluğunu elinde tutar ve İçişleri Bakanlığı, Ulaştırma

Bakanlığı ve Dışişleri ve Milletler Topluluğu Ofisi gibi diğer Birleşik Krallık Hükümeti departmanları ile yakın bir şekilde çalışmaktadır. Turizm, Birleşik Krallık ekonomisinin önemli bir parçasıdır. 2017 yılında turizm, ülke gayri safi milli hasılasına 59,7 milyar GBP olmak üzere toplam gayri safi milli hasılasının %3,2'sine doğrudan katkı sunmuştur. Turizm, genel itibarıyla Birleşik Krallık ekonomisinden daha hızlı büyümekte ve ülkeye yapılan ziyaretlerin 2025 yılına kadar 9 milyon kişi daha artacağı tahmin edilmektedir. Ülkeyi ziyaret eden turistlerin ülkelerine bakıldığında ise ABD, Fransa, Almanya, İrlanda ve İspanya ilk sıralarda gelmektedir. Londra, Birleşik Krallık'a gelen tüm ziyaretlerin yarısını, 2018'de 19,1 milyon ziyareti ve Londra dışında 18,8 milyon; İskoçya 3,5 milyon; Galler 1 milyon civarında; Kuzey İrlanda ise, Birleşik Krallık'ın başka yerlerinden gelenler de dahil olmak üzere dış ziyaretçilerden toplam 2,8 milyon gecelik ziyaret almıştır (OECD, 2020).

Ülke özellikle 4 ayrı kurucu devlet altında özerk olmak kaydıyla turizm faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu ülkeler kendi turizm departmanları altında resmi websiteleri olan “visitengland.com, visitscotland.com, discovernorthernireland.com ve visitwales.com” aracılığıyla turizm destinasyonlarına ilişkin tanıtımlarına devam etmektedirler. Ülkenin genelinde “yeşil turizm”, sürdürülebilirlik kapsamında önemsenmekte ve “Pandemi Sonrası Turizm İyileştirme Planı” raporunda da sürdürülebilirliğe dikkat çekildiği görülmektedir.

Birleşik Krallık, turizm ve sürdürülebilir turizm alanında her yıl farklı fonlar aracılığıyla projeler geliştirerek turizmin her alanında payını arttırmak için projeler ortaya konmasını desteklemektedir. Bu bağlamda, örneğin 2025 yılında dünya genelindeki tüm engelli insanların %33'ünün erişim sağlayabileceği bir fiziksel yeterliliğe kavuşmak üzere planlamalar yapılmaktadır. Tüm bu çalışmalar bağlamında, ekoturizm faaliyetleri de sürdürülebilir turizm alanında devam etmekte ve bu çalışmalar farklı sertifikalarla desteklenmektedir. Bu bağlamda; ekoetiketler, ürün ve hizmetlere verilen gönüllü çevresel performans sertifikalarıdır. Bu ürün ve hizmetler, genel çevresel etkiyi azaltan ürün gruplarına bağlı olarak belirli, tanımlanmış kriterleri karşılaması durumunda verilmekte, verilen ekoetiketlerle ise

hizmetlerin ve ürünlerin çevre dostu parametrelerinin üstün standardı hakkında bilgi vermektir.

3.17.3.1. Eden Project, Cornwall - İngiltere

20 bin m² üzerinde kurulu komplekste, binlerce bitki türünü barındıran bitişik kubbelerden iki büyük kapalı alan ve bu alanlarda farklı büyüklüklerde ve çelik kubbelerle desteklenen 4'er hücre bulunmaktadır. Bunlardan tropikal hücre, 1.56 hektar kapsar ve 55 m yüksekliğinde, 100 m genişliğinde ve 200 m uzunluğundadır. Burası dünya üzerinden kapalı alanda kurulmuş en büyük yağmur ormanı örneklemelerinden birisidir. Akdeniz Biyomu ise 0.654 hektar kapsar ve 35 m yüksekliğinde, 65 m genişliğinde ve 135 m uzunluğundadır. Bu alan ise dünyadaki en büyük ikinci kapalı Akdeniz ortamıdır. Proje doğa eğitimlerinin verilmesi, doğal sürdürülebilirliğin sağlanması, flora gözlemine odaklanmaktadır. Proje alanı 2021 yılında toplam 577,929 ziyaretçi ağırlamıştır (Belousova, Medvedeva, ve Aksanova, 2021, s. 1309-1317).

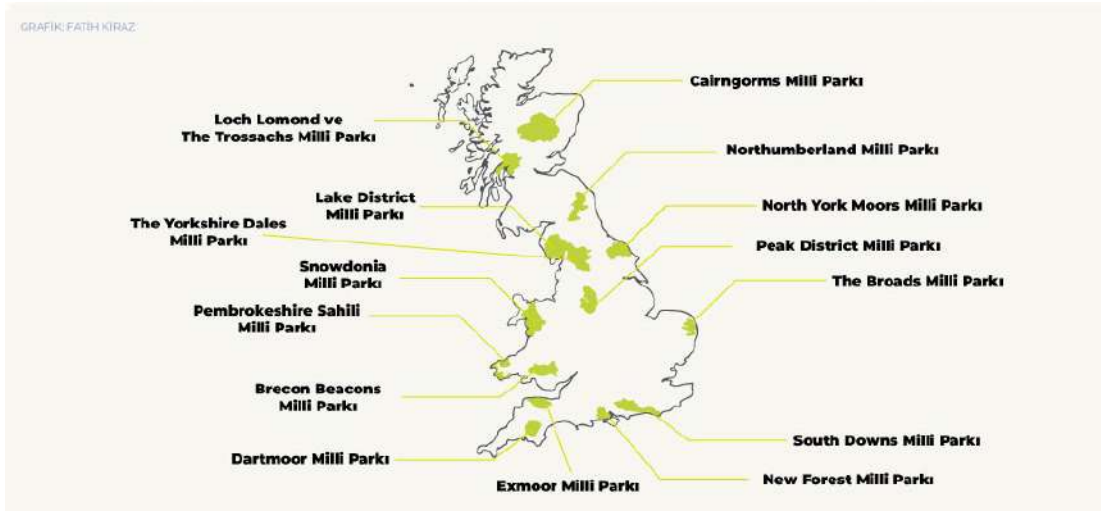

Fotoğraf 3.99. Eden Projesi şişme kubbeleri (Kaynak: Jürgen Marten, Erişim Tarihi: 18.02.2022).

3.17.3.2. Milli Parklar

Birleşik Krallık'ın milli parkları, ülke genelinde nispeten gelişmemiş ve doğal peyzaja sahip alanlardır. Milli park statüsünü taşımalarına rağmen, diğer birçok ülkedeki milli parklardan oldukça farklıdırlar. Milli park çoğunlukla hükümetler

tarafından korunan doğal varlıkların yer aldığı ve kalıcı insan toplulukları içermeyen alanlardır. Oysa ki, Birleşik Krallık'ta, milli park olarak belirlenmiş bir alan, genellikle peyzajın ayrılmaz parçaları olan önemli yerleşimleri ve insan arazi kullanımlarını da içerebilmektedir. Yani o bölgede yer alan özel mülk ve işlenen topraklar da milli park içinde yer almaktadır. Ancak özel mülkiyette olsa dahi, bu alanlardaki uygulamalar yasalarla korunma altına alınmıştır ve milli park alanları dışında kalan yerlere göre çok daha sıklıdır. Ülkeyi oluşturan 4 devlette; 10 tanesi İngiltere'de, 2 tanesi İskoçya'da ve 3 tanesi ise Galler'de toplam 15 adet milli park bulunmaktadır.

Harita 3.46.Birleşik Krallık'ta yer alan milli parklar haritası

Peak District Milli Parkı: İngiltere'nin kuzey kesiminde yer alan milli park, Manchester şehrinin doğusunda, Leeds şehrinin güneyinde ve Birmingham'ın kuzeyindedir. Toplam 1437 km² alana sahip olan milli parkın en yüksek noktası 636 m yükseklikteki Kinder Scout Point'tir. Coğrafi yapılar, yerel mimari, kültürel unsurlar gibi değerler açısından zengin olan park, 1951 yılında İngiltere'nin ilk milli parkı olarak kurulmuştur. 2014 STEAM raporlarına göre milli park sınırları içinde yaşayan kişi sayısı 37.905 kişidir. Park alanında yer alan, 469 antik anıt, 109 koruma alanı; yılda 8,75 milyon ziyaretçi ağırlamaktadır. Peak District Milli Parkı'nın simgesi olarak kültürel ve tarihi mirasında belirleyici rol oynayan ve korunan değerler arasında yer alan değirmen taşları öne çıkmaktadır (Saxena, 2005, s. 277-289). İlk üretimi 13. yüzyıla kadar uzanan değirmen taşları yöre halkı tarafından

yüzyıllardır yörede yulaf, arpa, çavdar gibi tahılların öğütülmesi için kullanılmaktadır Milli parkın coğrafi yapısı pek çok farklı faaliyet türünün yapılmasını da mümkün kılmaktadır. Bunlar arasında hiking, bisiklet sporu, binicilik, kaya tırmanışı, patika ve dağ koşusu, kampçılık, mağara keşfi, yıldız gözlemi, kaya inişi, rüzgar sörfü, yelken ve kano gibi su sporları ile yamaç paraşütü, paraşütle atlama, yelken kanat sporları öne çıkmaktadır

Lake District Milli Parkı: Lake District Milli Parkı, Kuzey Batı İngiltere'de, Kendal kasabası, bazı kıyı bölgeleri ve Lakeland Yarımadaı park sınırlarının dışında olmasına rağmen, merkezi Göller Bölgesi'nin tamamını içeren bir milli parktır. Bölge, 9 Mayıs 1951'de bir milli park olarak belirlenmiştir. Yılda 16,4 milyondan fazla ziyaretçi ile Birleşik Krallık'ta en çok ziyaret edilen milli park, İngiltere ve Galler'deki on üç milli parkın en büyüğü ve Cairngorms'tan sonra Birleşik Krallık'taki en büyük ikinci parktır. Parkta, bir kısmı kışın da kullanılmak üzere 48 rotada trekking ve hiking, Roma kalıntıları ve endüstriyel fabrika ve atölye kalıntılarına rehberli turlar, göl kenarları bisiklet ve dağ bisikleti rotaları, yüzmeye, kano, paddleboard, kayaking, sportif olta balıkçılığı, yelken sporu, bitki gözlemi, yıldız gözlemi, bot ve kayak turları düzenlemektedir (Sharpley, 2009).

Dartmoor Milli Parkı: Dartmoor, İngiltere'nin güneyindeki yer alan en büyük açık arazidir. Parkın yarısından fazlasını 295 milyon yıl önce biçimlenen granit oluşturmaktadır. Parkın neredeyse yarısı bozkırdır. Ayrıca 26.169 hektarlık bir alanı kaplayan milli park içinde Özel Bilimsel İlgi Alanları olarak belirlenmiş kırktan fazla yer bulunmaktadır. Dartmoor Milli Parkı ayrıca İngiltere'nin en yüksek ikinci şelalesine ve insan yapımı en yüksek şelaleye ev sahipliği yapmaktadır. Parkta, binicilik, kano, kaya tırmanışı (bouldering), trekking, kamp, Letterboxing ve geocaching gibi oryantiring temelli etkinlikler ile yol ve dağ bisikleti parkurları da bulunduğu görülmüştür (Nationalparksengland.org.uk, 2020).

North York Moors Milli Parkı: Son buzul çağının sonundan kalma arkeolojiye sahip olan park, Kuzey İngiltere'deki en büyük Demir Çağı tepe kalesini, Roma kalelerini ve manastırları içermektedir. Kadim ve çeşitli jeolojisi, antik okyanusların, devasa nehir deltalarının ve büyük buz tabakalarının geride bıraktığı

kanıtları içerirken, ammonitlerden dinazor ayak izlerine kadar fosilleriyle de ünlüdür. Parkta, trekking, üç zorluk derecesinde bisiklet rotaları, koşu, fell running, kros, binicilik, vahşi yaşam gözlemi, orman macera parkurları gibi çeşitli faaliyetler yapılmaktadır (Butler, 2018, s. 1789).

Yorkshire Dales Milli Parkı: Kumla kaplı üç tepede, adını aldığı derin vadileriyle tezat olarak 700 m yüksekliğe kadar yer şekilleri değişkenlik gösterir. Parkın güneyi, kayalık ve geniş mağara sistemleri sahipken, kuzeyi ise vadiler ve geniş bozkır platosu ile ayrılmaktadır. Parkta trekking ve hiking faaliyetleri ile dağ bisikleti sporu yapılmaktadır (Butler, 2018, 1789).

Exmoor Milli Parkı: Exmoor Milli Parkı özellikle 410 ila 360 milyon yıl yaşında olan kırmızı kumtaşlarıyla bilinmektedir. Park, Dunkery Beacon'da 519 m yüksekliğe kadar ulaşmaktadır ve Lyn Nehri olmak üzere bir dizi nehrin aktığı 55 km'lik bir sahil şeridinde sahiptir. Bununla birlikte Birleşik Krallık'taki diğer milli parklarla aynı özellikleri taşır nitelikte, çokça ziyaret edilen Lynton ve Lynmouth da dahil olmak üzere bir dizi yerleşim birimine ev sahipliği yapmaktadır. Parkta, hiking ve trekking, fotosafari, vahşi yaşam gözlemi, binicilik, dağ bisikleti, yol bisikleti, kano ve balıkçılık faaliyetleri yapılmaktadır (Howes, Edwards-Jones, ve Waite, 2018).

Northumberland Milli Parkı: Yaklaşık 2.000 kişilik nüfusuyla İngiltere ve Galler'deki tüm milli parklar arasında en az nüfusa sahip olanıdır. Cheviot'ta 815 m yükselen park, yürüyüş, bisiklet ve binicilik için 1.100 km'den fazla patika içermektedir. Parkta ayrıca sulak alanların korunması için bir Ramsar alanı, 31 Özel Bilimsel İlgi Alanı, 6 Özel Koruma Alanı ve 3 milli doğa rezervi bulunmaktadır. Parkta, tüm yürüyüş ve bisiklet rotalarını içinde barındıran toplam 259 tarihi bina, 432 anıt ve 3.883 adet kültürel ve doğal varlık bulunmaktadır (northumberlandnationalpark.org.uk, t.y.).

Broads Milli Parkı: İngiltere'nin ulusal olarak korunan en büyük sulak alanı olan Norfolk ve Suffolk arazisi, her ne kadar ilk kurulduğu dönemlerde milli park olarak resmiyet kazandırılmamışsa da 1988'de kendi Parlamento Yasası ile milli

parka benzer bir statü altında yönetilmektedir. Nehirleri, sığ gölleri, bataklıkları bu bölgeyi sayısız bitki ve hayvanı besleyen nadir habitatlar açısından zengin kılmaktadır. Ülkedeki nadir türlerin %25'i burada yer almaktadır. Aynı zamanda Avrupa'nın en popüler iç suyollarından biridir. Parkın içinde, 200 km'den fazla gezilebilir su yolundan oluşan altı nehir bulunmaktadır. The How Hill Milli Doğa Koruma Alanı tamamen parkın sınırları içinde ve çoğu Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanlara İlişkin Ramsar Sözleşmesi kapsamında olan 28 Özel Bilimsel İlgi Alanı içinde yer almaktadır. Parkta, yüzme, kayaking, kano, paddleboard, trekking ve hiking, bot turu, yelken, yol ve dağ bisikleti, kuş ve kelebek gözlemi, tarihi kiliselere ev sahipliği yapması sayesinde kültür safarisi gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Nationalparksengland.org.uk, 2020).

New Forest Milli Parkı: İngiltere'nin en küçük milli parkı olmanın yanında kraliyet mensupları tarafından avlak olarak kullanılan parkın tarihi 1000'li yılların başına uzanmaktadır. Ancak bugün yarısından daha azı ağaçlık alan olarak korunabilmiştir. Geri kalanı fundalık ve çalılıklarla kaplı fundalıklar, açık meralar, bataklıklar, köyler ve kıyı şeridinden ibarettir. Parkın 38.000 hektarı, hayvanlarının otlağı otlak kapsamındadır. Ormandaki 700 kır çiçeği türü arasında mavi bataklık ve bataklık orkidesi yetişir ve park, İngiltere'de yabani Glayöl bitkisinin büyüdüğü tek yerdir. Park, beş tür geyiğe, tüm İngiliz semender türlerine, üç yerli İngiliz yılan türüne, İngiltere'nin en büyük üreyen Dartford ötleğen popülasyonuna, otuz koloniye sahip nadir Güney Kız Böcekleri'ne, on üç yerli İngiliz yarası türüne ve Buraya özgü "New Forest ağustosböceği" türünü ev sahipliği yapmaktadır. Parkta, 27 adet yürüyüş rotası, 12 adet bisiklet rotası yer alırken vahşi yaşam gözlemi, binicilik, tur otobüsü safarisi faaliyetleri yapılmakta ve bir adet eğitim-eğlence doğa merkezi hizmet vermektedir (Stanford, ve Guiver, 2016, s. 484-505).

South Downs Milli Parkı: South Downs'u oluşturan kayaların çoğu 120 milyon yıl önce oluşmuş, dünya hareketleri ile yükselmiş ve yaklaşık 125 mil uzunluğunda ve 50 mil genişliğinde devasa bir kubbeye itilmiş ve daha sonra Kuzey Downs'u oluşturmak üzere aşınmıştır. Bu jeolojiyi kaplayan kilit habitatlar arasında tebeşirli otlaklar, ova fundalıkları ve bataklıkları bulunur. Park, ilk insanların

Boxgrove'daki kanıtlarından, Edward James'in West Dean College'daki sürrealist sanat koleksiyonu gibi çağdaş sanatlara kadar zengin bir kültürel mirasa sahiptir. Parkta 600 anıt, 5.000'den fazla listelenmiş tarihi bina, iki kayıtlı savaş alanı ve 165 koruma alanı bulunmaktadır. Parkta Seven Sisters Cliffs civarında sahil yürüyüşü, ağaçlık alanda geocache, vahşi yaşam gözlemi ve yıldız gözlemi yapılmaktadır (Stanford, ve Guiver, 2016, s. 484-505).

Snowdonia Milli Parkı: Galler'deki en büyük milli parktır. İrlanda, İngiltere ve Galler'deki en yüksek dağ ve Galler'in en büyük doğal gölü buradadır. Bölge, yaşayan 26.000 nüfusunun yarısından fazlasının Galce konuşması sayesinde yerel kültür öğelerinin oldukça yoğun hissedildiği bir alandır. Tüm park alanında, 100 göl ve 698 km nehir yatağı ve 37 km sahil vardır. Bu sayede özellikle su temelli ekoturizm faaliyetleri noktasında yüzme, kano, paddleboard, yelken sporu, rüzgâr sörfü, balıkçılık, deniz canlıları gözlem ve sahil yürüşü gibi en fazla faaliyet türünün gerçekleştirildiği parklardan biri olma özelliği taşımaktadır. Bunların dışında, toplamda 2000 km'nin üzerinde kayıtlı yürüme rotası, yıldız gözlem noktaları, kamp gibi faaliyetler de yapılmaktadır (Stanford, ve Guiver, 2016, s. 484-505).

Pembrokeshire Sahili Milli Parkı: Öncelikle kıyı şeridi ile tanınan tek Birleşik Krallık milli parkıdır. Çok çeşitli yüksek kaliteli habitatlar ve nadir türler için uluslararası öneme sahip olarak kabul edilen ekolojik açıdan zengin bir alandır. Parkta on üç özel koruma alanı ile üç Birleşik Krallık deniz doğa rezervinden biri ve yedi milli doğa rezervinin yanı sıra altmış Özel Bilimsel İlgi Alanı bulunmaktadır. Park, ayrıca İngiltere'nin en küçük şehri St. Davids ve Demir Çağı kaleleri de dahil olmak üzere çok sayıda insanlık tarihi ve kültür mirası da içermektedir. Parkın en öne çıkan faaliyeti, gruplar halinde sahilde kayalık bir bölümden suya girerek grup dayanışması içinde farklı bir alanda sudan çıkmayı amaçlayan “Coasteering” sporudur. Bunun yanı sıra yürüyüş rotaları, toplam 7 adada doğal yaşam gözlemi ile park içinde kurulmuş olan ve 100 kişinin yaşadığı canlandırma demir çağı köyüne kültürel gezi ve deneyim turu faaliyetler arasında sayılabilir (Nationalparksengland.org.uk, 2020).

Brecon Beacons Milli Parkı: Güney Galler'in en yüksek noktası da dahil olmak üzere farklı dağ masiflerinin daha büyük bir bölümünü içermektedir. Parkın batısı Forest Fawr Jeoparkı olarak belirlenmiştir. Jeopark, doğal çevreyi korurken bölgenin ekonomisini iyileştirmek için sürdürülebilir turizmi ve diğer fırsatları teşvik etmeyi ve desteklemeyi amaçlamaktadır. Parkta, yol bisikleti, dağ bisikleti, kayaking, paddleboard, kano, yelken, surf, bot turu, binicilik ve midilli trekking, hayatta kalma teknikleri eğitimi, kaya tırmanışı ve inişi, mağara keşfi, oryantiring ve geocaching, yamaç paraşütü, yıldız gözlemi faaliyetleri yapılmakta ve bir de yetişkinler için macera parkuru bulunmaktadır (Nationalparksengland.org.uk, 2020).

Loch Lomond ve Trossachs Milli Parkı: Birleşik Krallık'taki dördüncü en büyük park, iki orman parkı ve iki milli doğa koruma alanı barındırmaktadır. Park, alanı sayesinde faaliyet noktasında zengin bir içeriğe sahiptir. Ziyaretçiler, 1 mart ve 30 eylül tarihleri arasında kamp yapabilir; hiking, olta balıkçılığı, tırmanış, kış tırmanışı, yıldız gözlemi, yelken, rüzgâr sörfü, bouldering, kano, kayaking, paddleboard ve yüzme sporlarını yapabilirler (Lomond, 2016, s. 12-25).

Cairngorms Milli Parkı: Birleşik Krallık'taki en büyük milli park olma özelliğini taşır. Adını, içinde bulundurduğu dağ silsilesi Cairngorms'dan almaktadır. Park yürüyüş ve bisiklet sporları noktasında öne çıkmaktadır (Stanford, ve Guiver, 2016, s. 484-505).

Fotoğraf 3.100. Caosterring Sporu - Pembrokeshire Sahili Milli Parkı (Kaynak: www.gradientadventure.co.uk. Erişim Tarihi: 23.03.2022).

Fotoğraf 3.101.Yıldız gözlemi - Brecon Beacons Milli Parkı (Kaynak: www.gradientadventure.co.uk. Erişim Tarihi: 23.03.2022).

3.17.3.3. Dev Kaldırımları – Kaldırım Sahili, Antrim – Kuzey İrlanda

Kuzey Atlantik Okyanusu ve dramatik kayalıklardan oluşan bir peyzaj ile çevrili, Kuzey İrlanda'nın ilk UNESCO Miras Alanı olan ve 60 milyon yıl önce volkanik patlamaların bıraktığı 40.000 bazalt taş sütunun bulunduğu, Dev Kaldırımları – Kaldırım Sahili, bir jeolojik cazibe merkezi olarak zengin bir tarih ve efsaneye ev sahipliği yapmaktadır. 2019 yılında toplam 1 milyon civarında ziyaretçi ağırlayan alan, pandemi nedeniyle 2021 yılında 151.000 ziyaretçi ağırlamıştır Alanda, rehberli turlar düzenlenmekte, hiking dışında bir faaliyetin yapılmadığı görülmüştür (Birbeck, ve Seavey, 2022).

Fotoğraf 3.102. Dev Kaldırımları - Kaldırım Sahili (Kaynak: www.flickr.com/photos/alphageek/20005235. Erişim Tarihi: 23.03.2022)

3.17.3.4. İskoçya Viski Merkezleri

Scotch viski, İskoçya'da yapılan malt viski veya tahıl viskisidir. Tüm İskoç viskileri, orijinal olarak maltlanmış arpadan yapılır. Tüm İskoç viskileri en az üç yıl meşe fıçılarda yllandırılmalıdır. Bir şişe Scotch viski üzerindeki sayısal biçimde ifade edilen herhangi bir yaş ifadesi, o ürünü üretmek için kullanılan en genç viskinin yaşını yansıtmalıdır. Yaş bildirimi olan bir viski, garantili yaş viski olarak bilinir. Yaş bildirimi olmayan bir viskinin tek garantisi ise o şişedeki tüm viskilerin en az üç yaşında olmasıdır. Yönetmeliklere göre minimum şişeleme gücü hacimce %40 alkoldür. Scotch viski beş farklı kategoriye ayrılır: tek malt Scotch viski, tek tahıl

Scotch viski, harmanlanmış malt Scotch viski, harmanlanmış tahıl Scotch viski ve harmanlanmış Scotch viski. İskoçya'ya yayılmış ve beş viski üreten bölgeye ayrılmış 130'dan fazla aktif viski damıtımevi bulunmaktadır. Bunlar Campbeltown, Highland, Islay, Lowland ve Speyside şehirlerinde bulunmaktadır. İskoçya'da viski üretimi ve tadımının da dahil olduğu 20'nin üzerinde ekogastronomi turu düzenlenmektedir (Zieleniec, 2018, s. 163-166).

Harita 3.47. İskoç Viskisi üretim noktaları haritası (Kaynak: www.scotch-whisky.org.uk. Erişim Tarihi: 17.01.2022).

3.17.3.5. Stonehenge Anıtı

Stonehenge, Amesbury'nin 3 km batısında, Wiltshire, İngiltere'deki Salisbury Ovası'nda tarih öncesi bir anıttır. Her biri yaklaşık 4.0 m yüksekliğinde, 2,1 m genişliğinde ve yaklaşık 25 ton ağırlığında dikili taşlardan oluşan bir dış halkadan oluşur ve üstte yatay lento taşları bulunur. İçinde daha küçük mavi taşlardan oluşan bir halka vardır. Taşlar, birkaç yüz tümülüs (mezar höyüğü) dahil olmak üzere İngiltere'deki en yoğun Neolitik ve Tunç Çağı anıtları kompleksinin ortasındaki toprak işlerinin içine yerleştirilmiştir. Stonehenge'in MÖ 3000'den MÖ 2000'e kadar inşa edildiğine inanılmaktadır. Anıtın en erken evresini oluşturan çevredeki dairesel toprak set ve hendek MÖ 3100'lü yıllara tarihlendirilmiştir. Radyokarbon tarihlemesi, ilk göztaşlarının MÖ 3000'e kadar erken bir tarihte sahada bulunmuş olmalarına rağmen, MÖ 2400 ve 2200 yılları arasında yetiştirildiğini göstermektedir. Birleşik Krallık'taki en ünlü yerlerden biri olan Stonehenge, bir İngiliz kültürel simgesi olarak kabul edilmektedir. Tarihi anıtları korumaya yönelik mevzuatın ilk

kez İngiltere'de başarıyla uygulamaya konduğu 1882'den beri yasal olarak korunan antik anıt olmuştur. Site ve çevresi 1986 yılında UNESCO'nun Dünya Mirası Alanları listesine eklenmiştir (Nash, Ciborowski, Ulllyott, Pearson, Darvill, Greaney, ve Whitaker, 2020, s. 2-8).

Fotoğraf 3.103.Stonehenge (Kaynak: www.english-heritage.org.uk. Erişim Tarihi: 12.06.2022).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların dinlenme ve keşfetme ihtiyaçlarından doğan turizm, ortaya çıktığı sanayi devrimi sonrası dönemden itibaren hitap ettiği insanların beklentileri doğrultusunda değişmeye ve gelişmeye devam etmektedir. İlk dönemlerinde Romalı elitlerin güneydeki yazlıklarını ziyaretlerinden, ulaşımın kolaylaşması ve ekonomik gelişimin toplumun geneline yayılmasıyla, kitleler halinde toplumsal ihtiyaçlar nazarında şekillenmiş ve insanlar beklentileri doğrultusunda turizm faaliyetleri gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, daha ılıman coğrafyada yaşayan toplumlar, kış turizmi merakı nedeniyle kuzey bölgelere doğru giderken, daha soğuk coğrafyalarda yaşayan toplumlar ise; güneye ve ılıman bölgelere doğru yönelmişlerdir.

Sonraki dönemlerde kitle turizmine evrilen bu hareketlilik beraberinde yoğun bir tüketim anlayışına neden olmuş ve bu tüketimin turizm destinasyonlarının sürdürülebilirliği üzerindeki etkileri sorgulanmaya başlamıştır. Öte yandan, son yüzyılda dünya genelinde şehirleşme oranının ve doğa tahribatının artması nedeniyle insanlar tahrip edilmemiş doğal alanlara daha yoğun bir özlem beslemişlerdir. Bireyselleştirilmiş tatil beklentisi ve doğa özlemi neticesinde ekoturizm olgusu ortaya çıkmış, ekoturizm; sorumlu turizm ve sürdürülebilirlik yaklaşımları ile olgunlaşmaya devam etmektedir.

Genel itibariyle, doğa ile iç içe olan ancak, turizm faaliyetlerinin gerçekleştirildiği bölgelere ilişkin sorumluluk anlayışını ön plana koyan bir turizm türü olarak açıklanabilen ekoturizm, son yıllarda çok daha dikkatle ele alınan bir sektör haline gelmiştir. Ekoturizm faaliyetleri her ne kadar bir pazarlama yöntemi olarak görülme tehlikesi arz etmiş olsa da sorumluluk bilincinin bir kültür halini almış olduğu toplumlarda, oldukça fazla olumlu etki yaptığı görülmektedir. Sürdürülebilirlik odağında, ülkeler kendi kültürel ve doğal varlıklarını korumaya altına alarak geleceklerini teminat altına almış bulunmaktadır. Öte yandan, ekoturizm sadece faaliyet alanlarını değil, bu alanlarda ikamet eden toplumların sürdürülebilirliğini önemsemekte ve kültürel devamlılığı desteklemektedir.

Bu bağlamda, çalışma alanını oluşturan ve Batı Avrupa ile Kuzey Avrupa'da yer alan Almanya, Fransa, Birleşik Krallık, İrlanda Cumhuriyeti, İzlanda, İsveç, Finlandiya, Norveç, Letonya, Litvanya, Estonya, İsviçre, Avusturya, Hollanda, Belçika, Danimarka'da ekoturizm faaliyetlerinin hassasiyetle yürütüldüğü görülmüştür.

Fransa, kapladığı 547.030 km²'lik alanla pek çok farklı coğrafi yapıya ve iklim özelliklerine ev sahipliği yaptığı görülmüştür. Ülkede yürütülen ekoturizm faaliyetleri ele alındığında, bu coğrafi zenginlik sayesinde yılın her döneminde ekoturizm faaliyetleri yürütülebilmektedir. Ülke genelinde, üç tür ekoturizm faaliyetinin ön plana çıktığı söylenebilir. Bunlar, doğa sporları, ekogastronomi turizmi ve ekoköy turizmidir. Ülke, güney doğu sınırında yer alan Alp Dağları'nda yürütülen kış sporları açısından araştırma alanında yer alan ülkeler arasında öne çıkmaktadır.

Ülkenin tüm sahil kesimlerinde su sporları faaliyetleri yaygın şekilde yürütülmektedir. Bu faaliyetler arasında, paddleboard ve efoil sporları son dönem trendleri olarak dikkat çekmektedir. Ülke genelinde kuş gözlemciliğinin yaygın bir faaliyet türü haline geldiği görülmektedir. Bu ekoturizm trendi, kuş gözleminin yapıldığı bölgelerde alınan önlemler, yer yer kısıtlamalar ve uygun gözlem yapılarının oluşturulması sayesinde sürdürülebilir bir stratejiyle yürütülmektedir. Ülke genelinde, şarap, peynir, gibi ulusal ve yerel lezzetlere ev sahipliği yapan destinasyonlara doğru yapılan ekoturizm faaliyetlerinin de oldukça yaygın olduğu görülmüştür.

Bunlar arasında, UNESCO tarafından Dünya Mirası Listesi'nde yer alan ve şarabıyla tanınan Loire Vadisi'nin ön plana çıktığı söylenebilir. Fransa, dünyanın ilk ekoköy yapılanmalarına ev sahipliği yapmaktadır. Bu özelliği ile pek çok ülkeye örnek teşkil ettiği görülmüştür. Ülkenin, takip ettiği ekoturizm stratejisi, ürün, hizmet ve destinasyon odaklı olarak verilen ekoetiketler ile de desteklenmektedir. Bu bağlamda, araştırmaya konu olan ülkeler arasında en çeşitli ekoetiket değerlendirmesi yapan ülke konumunda olduğu anlaşılmaktadır.

Ekoturizm, doğal çevresi ve insan ayak izi noktasındaki hassasiyeti nedeniyle Almanya'da büyük ilgi görmektedir. Ülke eşsiz coğrafyası, turizm altyapısı, gelişmiş turizm sektörü, teknolojisi ve farkındalığı nedeniyle zengin bir ekoturizm uygulama potansiyeline sahiptir. Ülke doğa temelli ekoturizm faaliyetlerine ev sahipliği yaptığı kadar, Bergen-Belsen Toplama Kampı, Buchenwald Toplama Kampı, Dachau Toplama Kampı, Dora-Mittelbau, Ebensee Toplama Kampı, Flossenbürg Toplama Kampı, Natzweiler-Struthof Toplama Kampı, Neuengamme Toplama Kampı, Ravensbrück Toplama Kampı, Sachsenhausen Toplama Kamplarıyla hüzün turizmi içinde oldukça önemli bir merkez durumundadır. Araştırmaya konu olan ülkeler mukayese edildiğinde, tamamı 2. Dünya Savaşı nedeniyle ortaya çıkmış toplama kamplarının yer aldığı Avusturya, Nazi bombardımanına uğrayan Kirkenes şehrinin bulunduğu Norveç ile 1. Dünya Savaşı mezarlığı olan Belçika hüzün turizminin gerçekleştirildiği diğer ülkelerdir. Almanya, bu özelliği ile özellikle Gelibolu yarımadası özelinde ülkemizle benzerlik göstermektedir. Almanya, kara Avrupasının en önemli ormanlık alanlarını barındırmaktadır. Bu alanlarda yıldız ve gökyüzü gözlemi faaliyetleri, fauna ve flora gözlemlerinin yapıldığı görülmektedir. Ülke, İskandinav ülkelerinde yürütülen kuzey ışıkları gözlem turizmi ile birlikte gökyüzü gözlem turizminin yürütüldüğü diğer bir destinasyon konumundadır. Almanya'nın, Birleşik Krallık ile birlikte engellilere yönelik ekoturizm rotaları oluşturma noktasında çalışmalar yürüttüğü anlaşılmıştır. Bu bağlamda, ülkenin turizmde fırsat eşitliği ve erişilebilirlik noktasında uğraş verdiği söylenebilir. Bavyera Ormanı Milli Parkı'nda yol ve dağ bisikleti dışında e-bisiklet faaliyeti de bulunmaktadır. Araştırmada, İsviçre dışında herhangi bir e-bisiklet faaliyetine rastlanmamıştır. Bu nedenle, ülkenin ulaşım hizmetleri dışında da bisiklet turizmi alanında yenilikçi teknolojileri takip ettiği anlaşılmaktadır. Ancak, faaliyetin potansiyeline ilişkin bir araştırmaya rastlanmamıştır.

Atlas Okyanusunda yer alan İzlanda'da ekoturizm faaliyetleri 3 başlık altında sıralanabilir. Bunlardan ilki, ülkenin coğrafi konumu sayesinde okyanus yaşamının deneyimlenmesine olanak tanınmasıdır. Adada, pek çok noktada su üstü ve su altı okyanus yaşamına ilişkin gözlem faaliyetlerinin yürütüldüğü görülmüştür. Bu bağlamda, Atlas okyanusa sahili bulunan İskandinav ülkelerinden daha zengin bir

deneyimleme fırsatı sunmaktadır. İkinci olarak kış koşullarının hâkim olduğu ada ülkesinde zengin bir kış turizmi olduğu anlaşılmaktadır. Kayak ve buzul yürüyüşü gibi geleneksel kış faaliyetleri dışında son dönemde Alpler bölgesinde de yapılagelen helikopterli arktik kayak (heliskiing) turları düzenlendiği görülmektedir. Ayrıca, cipli buzul safarisi ve buzul altı mağara keşfi gibi faaliyetlerde son dönemde popülaritesi artan faaliyetler arasında yer aldığı söylenebilir.

Avusturya ve İsviçre, sınırları içinde yer alan Alp Dağları sayesinde çeşitli kış faaliyetlerine ev sahipliği yapmaktadır. Her iki ülkede özellikle kış dönemlerinde turist yoğunluğu yaşanmakla birlikte; başta Alpin olmak üzere çeşitli stillerde kayak, buz pateni, at arabalarıyla kış safarisi, kros kayağı, buzul yürüyüşü, buzul tırmanışı faaliyetlerin kış aylarında oldukça rağbet gördüğünü söylemek mümkündür. Avusturya'da İskandinav ülkelerinde olduğu gibi buzul balıkçılığının yapıldığı noktalar bulunmaktadır. Bu özelliği ile, diğer orta Avrupa ülkelerinden ayrılmaktadır. Yaz aylarında ise, her iki ülkedeki dağlık bölgelerde yer alan göller ve çevresinde, kampçılık, su sporları, doğa yürüyüşü faaliyetleri yürütülmektedir. Ayrıca, tırmanış sporları arasında yer alan Ferratanın araştırmaya konu olan diğer ülkelere nazaran daha geniş rota imkanının da bu iki ülkede yer aldığı görülmüştür. İkinci dünya savaşında Almanya tarafından ilhak edilen Avusturya'da Almanya'nın aksine hüzün turizminin çok fazla yoğunluğunun olmadığı söylenebilir.

Danimarka, okyanus bölgesinde yer alan adaları ve anakarası ile ekoturizm faaliyetleri açısından çeşitlilik göstermektedir. Yükseltinin en fazla 170 metreye ulaşması nedeniyle, dağcılık ve tırmanış faaliyetlerinin gözlemlenmediği ülkede su sporları odaklı ekoturizm faaliyetlerinin yaygın şekilde yürütüldüğü görülmüştür. Bir yarımada olması ve 443 ada ve adacıktan oluşmasına rağmen ülkede bir adet deniz milli parkı olduğu bilinmektedir. Ancak, parkın hem kuş göç yolu üzerinde yer alması, hem de durağan su kaynakları sayesinde, park bataklık yürüyüşü (bogshoeing), kuş gözlemi, hiking, kano ve olta balıkçılığı gibi oldukça çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Ülkenin bilenen ekoturizm faaliyetlerinin dışında tekil olarak ön plana çıktığı en önemli faaliyet alanı ise kültür turizmidir. Danimarka'da Viking turizmi faaliyetleri oldukça yoğun olarak yürütülmektedir. Bu faaliyetler

arasında, Viking bot turu ve geleneksel Viking tersaneleri, köyleri ve pazarlarına düzenlenen turlar önem arz etmektedir.

Benelüks ülkeleri olarak bilenen Belçika ve Hollanda'nın kapladıkları alan ve coğrafi özellikler nedeniyle kısıtlı çeşitlilikte ekoturizm faaliyetlerinin yürütüldüğü ülkeler olduğu görülmüştür. 1350 km'den fazla uzanan yol bisikleti rotaları bulunmaktadır. Oluşturulan bu rotaların en önemli özelliği ise, doğa, kültür ve ekogastronomik özelliklerin keşfedilmesine olanak tanımasıdır. Hollanda denize kıyısı olmakla birlikte Belçika'nın aksine su sporları noktasında daha fazla faaliyet imkanına ev sahipliği yapmaktadır. Bu faaliyetler arasında rüzgâr sörfü, uçurtma sörfü, kara yelkenciliği, foiling, yelkenli ve sörf; nehir ve göllerde kano ve paddleboard sayılabilir. Ayrıca, tüm sahil alanlarında; hiking, atlı gezi, koşu gibi diğer faaliyetler de gerçekleştirilmektedir. Ülkede toplam 22 milli park ve doğal koruma alanı bulunmaktadır. Denize kıyısı olan milli parklarda su sporları faaliyetleri ana akım ekoturizm faaliyeti olarak görülürken, iç kesimlerde ise, ornitoloji faaliyetleri ile yıldız gözlemi, trekking, dağ bisikleti faaliyetleri yürütülmektedir.

Baltık ülkeleri olan Estonya, Letonya ve Litvanya ise, toplam 15 milli park ve bu parkların ülke toprakları bazında kapladıkları alan ile en geniş koruma alanı sağlayan ülkeler oldukları anlaşılmaktadır. Her üç ülkede binlerce kilometrelik iç su yolları ve binlerce göl ve gölet yer almaktadır. Bu haliyle, özellikle kano, paddleboard, kayaking, olta balıkçılığı gibi akarsu sporları, fauna ve flora gözlemi, bataklık alan faaliyetlerinin Baltık ülkelerinde ana akım ekoturizm faaliyetleri olduğu anlaşılmıştır. Milli park alanlarında gerçekleştirilen bu faaliyetler dışında Avrupa genelinde en dikkat çekici faaliyetlerden başında, 1200 km'lik mesafesiyle 500'ün üzerinde ekoturizm noktasına uğrayan ve 60 günde katedilen Baltık Sahil Hiking Rotası gelmektedir. Araştırmaya konu edilen ülkelerden farklı olarak, Estonya'da batık bina ve hapishane binasının görülebileceği temalı tüplü dalış keşif faaliyetleri de yürütülmektedir. Litvanya'da Avrupa'nın tek tarih milli parkı Trakai şehrinde yer almaktadır. Letonya, Avrupa genelinde soyu tükenme tehlikesi altında olan kara leylek, küçük benekli kartal, ak sırtlı ağaçkakan, Avrasya turnası, Avrasya kunduzu,

Avrasya su samuru, Avrupa vaşak ve kurdu türlerinin yaygın olarak gözlemlenebildiği koruma alanlarına ev sahipliği yapmaktadır. Sahip olduğu doğal kaynaklar ile biyo-terapötik ve sağlık turizmi faaliyetleri de yürütülmektedir. Letonya, İzlanda ve İskandinav lkelerinde var olan geleneksel termal turizmi ile sağlık turizmi alanında ne çıkan diğer bir ülke konumundadır. Kuş gözlemciliği ülke genelinde yaygın şekilde yürütülmekle birlikte, kuş gözlem noktaları, yapıları, kule ve barakaları ülke genelinde milli park alanlarında yer almaktadır.  ülkede otuzbeşbinin üzerinde akarsu bulunmaktadır. Bu nedenle, tekne turu ve aynı rotalarda kano ve paddleboard sporu, tekne turu, wakeboard, katamaran, paddleboard, yüzme, rzgr sörfü, kitesurf ile sportif olta balıkçılığı ana akım ekoturizm faaliyetleri olarak yürütülmektedir.

İskandinav lkeleri olan Finlandiya, İsveç ve Norveç’te ekoturizm faaliyetleri genel itibariyle benzer özellikler taşımakla birlikte, ülkelere özgü karakteristik faaliyetler de öne çıkmaktadır. Ana akım ekoturizm faaliyetleri arasında, kış sporları, okyanus yaşamı gözlemi, vahşi yaşam gözlemi, kuzey ışıkları (Aurora Borealis) gözlemi, buzul tırmanışı ve buzul yürüyüşü, termal turizm yer almaktadır. Bunların dışında, Finlandiya’da skijoring ve temalı kültür turları; İsveç’te geyik kızığı faaliyetleri, ren geyiği gözlemi, Sami yaşamı kültür turizmi ve ekoköy turizmi; Norveç’te ise kar yürüyüşü (snowshoeing) ve buz balıkçılığı yapıla gelen diğer ekoturizm faaliyetleri arasında yer almaktadır. İskandinav lkelerinde ekogastronomi faaliyetleri de önemli yer tutmaktadır. Özellikle 2004 yılından itibaren İskandinav ülkelerine özgü lezzetlere ilişkin eko-gastronomi alanında daha sistematik çalışmalar yürütülmektedir. Bu bağlamda eko-etiket ve sertifika uygulamaları kullanılmakta ve yerel lezzetler koruma altına alınarak sürekliliği sağlanmaktadır. Fransa’da yer alan şarap ve İskoçya’da viski rotalarıyla rtsecek şekilde, İskandinav şampanyası ve elma şarabı rotaları bulunmaktadır.

İrlanda Cumhuriyeti ve Birleşik Krallık’ın yer aldığı adalarda yürütülen ekoturizm faaliyetlerinin benzerlik taşıdığı görülmektedir. Her iki ülkede de ana akım ekoturizm faaliyetleri arasında fauna ve flora gözlemi, hiking, trekking, binicilik, foto safari ve kültür turları yer almaktadır. Bunların dışında ise İrlanda

Cumhuriyeti’nde dağcılık faaliyetleri için uygun yer şekillerinin bulunmaması nedeniyle bouldering faaliyetleri yoğunluk kazanmıştır. Adanın batı sahillerinde ise okyanus yaşamı gözlem faaliyetleri yürütülmektedir. Birleşik Krallık’ta ise mağara keşfi, Konya’da yer alan Kelebek Vadisi ile ekolojik benzerlik taşıyan Eden Projesi, İskoç Viskisi ekogastronomi turlarına ilişkin faaliyetler yürütülmektedir.

Araştırmada, skijoring, coastreeing, EFOIL, paddleboard, bogshoeing, star forest, geocaching, letterboxing, snowshoeing, bouldering, fell running, heliskiing faaliyetlerinin son dönemde ortaya çıktığı ve belirli ülkelerde yürütüldüğü anlaşılmıştır. Bu bağlamda; normal kayak sporundan farklı olarak düz zeminlerde de kayak yapılmasını sağlayan, köpeklerin çektiği ve köpek kayağı olarak da bilenen faaliyete “skijoring” denmektedir. Ekip halinde kayalık sahil kesiminde bir noktadan başka bir noktaya kısmen yüzerek ve kayalıklar üzerinden ilerlenen ve belirlenen hedef noktaya ulaşmayı amaçlayan ekip faaliyetine “coastreeing” denmektedir. Sörf tahtasının altında yer alan ve su altı akım oluşturmak suretiyle tahta üzerinde insan gücüyle yol alınması prensibine dayanan faaliyete EFOIL denmektedir. Sörf tahtası üzerinde kürek kullanmak suretiyle yol alınmasını amaçlayan ve daha ziyade durağan su yollarında yapılan faaliyete “paddleboard” denmektedir. Çamur ve bataklık alanlarda trekking yapılması ve bu süreçte süresince kullanılan özel ayakkabı ekipmanı gerekli kılan faaliyete “bogshoeing” denmektedir. Karanlık alanlarda yıldız ve gökyüzü gözlemine dayanan faaliyete “star forest” denmektedir. Navigasyon ve yön bulma temelli oryantiring türevi faaliyet olup belirli noktalarda yer alan hedeflerin bulunmasını amaçlayan faaliyete “geocaching”, her bir hedef noktada yer alan ip uçlarıyla bir sonraki hedef noktayı bulmayı amaçlayan faaliyete “letterboxing” denmektedir. Karlı zeminlerde trekking yapmak olarak ifade edilen faaliyete “snowshoeing” denmektedir. Yerden çok yüksek olmayan, kayalık yerlerde yer ve manzara hissinin tadını çıkarmak isteyen istisnai katılımcılar tarafından gerçekleştirilen alçak tırmanış faaliyetine küçük kaya tırmanışı veya “bouldering” denmektedir. Daha ziyade engebeli arazilerde koşarak yol almak amacına dayanan aşağı ve yukarı yükseltiler arasında yapılan koşu faaliyetlerine “fell running” denmektedir. Kayakçıların yüksek zirvelere helikopter aracılığıyla bırakılması ve

daha zor parkurlarda kayak yapılmasını amaçlayan faaliyete ise “heliskiing” denmektedir.

“Yeşil Kalite Etiket”, “Yeşil Etiket” veya “Ekoetiket” olarak isimlendirilen, turizm alanı ve turizm hizmetleri için verilen sertifika ile etiketler sayesinde, ekoturizm faaliyetleri ve hizmetleri koruma altına alınmış, sertifika sahibi olmayan diğer tesislerinde hizmet ve sorumluluk anlayışının gelişmesine katkı sunduğu anlaşılmaktadır. Fiziksel engellilerin ekoturizm faaliyetlerine erişimi noktasında Almanya ve Birleşik Krallık’ta çalışmaların yürütüldüğü görülmüştür. Bu çalışmalar diğer ülkelere de yaygınlaştırılmalı ve turizmde fiziki erişilebilirliğin artırılması gerekmektedir.

Türkiye’nin coğrafi yapısı ve iklim şartları göz önüne alındığında, ekoturizmin tüm faaliyetleri açısından ne denli bir potansiyele sahip olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Ancak, Türkiye’de kültür, inanç turizmi gibi tüm alanlarda kitle turizmi anlayışının benimsenmiş olması nedeniyle; ekoturizm faaliyetlerinin son yıllarda ivme kazanmasına karşın gereken ilgiyi göremediği söylenebilir. Araştırmaya konu edilen ülkelerdeki ekoturizm yaklaşımları, yürütülen kampanyalar ve resmi uygulamalar incelendiğinde, ekoturizmin bir pazarlama stratejisinden ibaret olmadığı ve gelecek nesilleri de göz önünde bulunduran bir amaç taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde son dönemde ivme yakalayan ekoturizm faaliyetlerine ilişkin stratejik bir planlama yapılması gerekmektedir. Süreç içinde ekoturizm sertifikasyon sürecinin oluşturulması, bu alanda verilen hizmet ve yürütülen faaliyetlerin kalitesinin koruma altına alınmasını sağlayacaktır. Öte yandan, sektörel eğilimin sertifika ile tescillenmiş alanlar ve hizmet sağlayıcılarına doğru olması, diğer kurum ve alanlarda da sorumluluk bilinci geliştireceğine inanılmaktadır. Ekoturizm faaliyetlerinin planlamasında yöresel özelliklerin göz önünde bulundurulması ve sektörel anlamda ekonomik girdi sağlamasına rağmen, yöresel özellikleri ortadan kaldıracak faaliyetlerin durdurulması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak yapılan bu araştırmada Batı Avrupa ve Kuzey Avrupa Ülkelerindeki ekoturizm trendleri ortaya konmuş, ekoturizm alanına ilişkin yapılacak

diğer araştırmalara temel olacağı ve geliştirilerek üzerine öneriler getirilebileceği düşünölmektedir.

KAYNAKÇA

- Adrian, S. C. (2018). Theoretical Appraisals on the Standardization of Tourism Terminology. Ovidius University Annals, Economic Sciences Series, 18(2), 354-358.
- Airmax. Yamaç Paraşütü. <https://www.airmax-parapente.com/en>. (Erişim Tarihi: 04.03.2022).
- Alain, D. Aile doğa yürüyüşü Annecy Doğal Koruma Alanı. <https://www.photoslahaut.com>. (Erişim Tarihi: 02.02.2022).
- Alexandre, L. Morbihan Bölgesel Tabiat Parkı. <https://www.alexandre-lamoureux.com/>. (Erişim Tarihi: 07.02.2022).
- Akdemir, N. (2019). Kış turizm merkezlerinde çevre duyarlılığı, yaklaşım ve çözümler: Palandöken otelleri örneği. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi, 4(1), 1-16.
- Akerström, L., A. Kuzey Işıkları kampı. https://imagebank.geot-ravelermedia.com/gallery/Northern-Lights/G00007f3FHpNU2.c/C0000SIIW_WIE8Lk. (Erişim Tarihi: 06.01.2022).
- Aletscharena.ch. Aletsch'de yamaç paraşütü. <https://www.aletscharena.ch>. (Erişim Tarihi: 19.05.2022).
- Algan, E. (2007). Fotoğrafın ilk yüz yılı, Belgesel Fotoğrafçılık ve Sayısal Gelecek.
- Alpbachtal.at. (2021). Tourism in Alpbachtal. <https://www.alpbachtal.at>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- Alpbachtal.at. Atlı kış safarisi. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Alpbachtal.at. Alpbachtal Kayak Pisti. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Alpbachtal.at. Dağ bisikleti Sporcuları. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Alpbachtal.at. Alpbachtal bölgesinden bir görüntü. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Alpbachtal.at. Kanyon geçişi. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Alpbachtal.at. Ferrata Sporcusu. <https://www.alpbachtal.at/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).

- Ana, M. I. (2017). Ecotourism, agro-tourism and rural tourism in the European Union. *Cactus Tourism Journal*, 15(2), 6-14.
- Andreassen, L. M., Elvehøy, H., Kjølmoen, B., & Belart, J. M. (2020). Glacier change in Norway since the 1960s—an overview of mass balance, area, length and surface elevation changes. *Journal of Glaciology*, 66(256), 313-328.
- Andersson, A. Kayak. <https://www.facebook.com/anetteanderssonphotography/following/>. (Erişim Tarihi: 06.01.2022).
- Arı, Y. (2009). Eko turizm mi Ego Turizm mi? Kazdağı (Balıkesir). Ankara Üniversitesi, DTCF, Türkiye Coğrafyası Araştırma ve Uygulama Merkezi, V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu. Ankara, 1-10.
- Armira I., Mohd R. Y., Ibrahim K., Alias R., (2015). Estimating Economic Value for Potential Ecotourism Resources in Puncak Lawang Park, Agam District, West Sumatera, Indonesia. *Procedia Environmental Sciences*, Volume 30, Pages 326-331.
- Austrian National Tourist Office. Sustainable Tourism – in Austria. <https://press.austria.info/uk/latest-news/2020/sustainable-tourism-in-austria-it-comes-naturally>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- Advantageaustria.org. (2022). <https://www.advantageaustria.org>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Avan, A. (2019). Hava Sporları Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 201). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Avan, A. (2019). Su Altı Dalış Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisi Temel Kavramları)* (s. 454). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Aversa, R., Petrescu, R. V., Apicella, A., & Petrescu, F. I. (2017). Modern transportation and photovoltaic energy for urban ecotourism. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, Special, (2017), 5-20.
- Avrupa'nın Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulmuş bölgeleri. https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_geoscheme_for_Europe. (Erişim Tarihi: 01.02.2022).
- Ayaydın, E., & Akgönül, S. (2020). Finnish Sámi: Is tourism a preservation of indigenous culture? In *Arctic Marine Sustainability* (pp. 391-409). Springer, Cham.
- Bahar, O. ve Kozak, M. (2007). Advancing destination competitiveness research: Comparison between tourists and service providers. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 22(2), 61-71.

- Bandoğlu, Z. (2015). Türkiye’de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 5(02), 155-168.
- Barutçugil, İ. S. (1989). Turizm İşletmeciliği. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2012). Ekoturizm Sektör Raporu.
- Bauer, J., & Herr, A. (2004). Hunting and fishing tourism. Wildlife tourism: impacts, management and planning. Common Ground Publishing, Altona Vic, 57-77.
- Bauer, M., Kablan, E., Kasüske, D., Klauditz, A., Nordhorn, C., & Zilker, A. (2012). Trekking in the Alps? Spaces in Trekking Tourism from the Perspective of Europe. Journal of Tourism, 13(2).
- Bayerischer-wald.de. Bavyera Ormanı Milli Parkında yer alan göllerin lokasyonları. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Bavyera Orman Milli Parkı – Yürüyüş rotalarının yön işaretleri. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Bavyera Ormanı’nda dağ bisikleti deneyimi. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Doğu Bayern - Kış Kros sporu parkuru. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Perlsee'deki Waldmünchen kamp alanı. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Waldkirchen tırmanma ormanı etkinlik alanı. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayerischer-wald.de. Bavyera Orman Milli Parkı – Yürüyüş rotalarının yön işaretleri. www.bayerischer-wald.de/2022. (Erişim Tarihi: 04.06.2022).
- Bayram, G. E. (2019). Yaban Hayatı Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) (s. 676). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Baytok, A. ve Boyraz, M. (2020). Termal Otellerde Çevre Yönetimi: Belirleyiciler ve Avantajlar Üzerine Bir Model Önerisi. Turizm Akademik Dergisi, 7(2), 123-144.
- Belousova, O., Medvedeva, T., & Aksenova, Z. (2021). A Botanical Gardening Facility as a Method of Reclamation and Integration of Devastated Territories (Based on the Example of the Eden Project). Civil Engineering and Architecture, 9(5), 1309-1317.

- Benabad, D., Isomäki, K., Mirola, T., & Pakarinen, K. (2021). Insights for developing nature and culture trails: based on benchmarking Finnish nature destinations Daria.
- Benli, S., Mehmet, C. A. N., & Çağla, Ü. S. T. (2017). Profesyonel Mağaracıların Gözünden Mağara Sporü Ve Mağaraların Turizmde Değerlendirilmesi, Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 95-110.
- Berry J., Complete Pompeii, 1. Baskı, Thames Hudson, Londra, 2013, s. 95.
- Berthier, E. Armorique Bölgesel Tabiat Parkı – Dağ Bisikleti rotası. <https://www.facebook.com/ebphotonature>. (Erişim Tarihi: 28.05.2022).
- Birbeck, A., & Seavey, L. (2022). https://www.planetware.com/tourist-attractions/northern-ireland-ni.htm#:~:text=1.,The%20_Giant's%20Causeway&text=Famed%20around%20the%20world%20for,eruption%2060%20million%20years%20ago. (Erişim Tarihi: 05.06.2022).
- Björk, P. (2007). Definition Paradoxes: From concept to definition. Higham, J. (Ed.) içinde, Critical Issues in Ecotourism: Understanding a complex tourism phenomenon (s. 26). Elsevier Ltd.
- Björklund, T. (2016). Eco-gastronomy: creative food for transformation.
- Blamey, R. K. (2001). Principles of Ecotourism. D. B. Weaver, K. F. Backman, E. Cater, P. F. Eagles, & B. McKercher içinde, The Encyclopedia of Ecotourism (s. 5-22). Australia: CABI Publishing.
- Blatten-Belalp Tourismus. Ferrata Tırmanışı Aletsch Buzul Alanı. <https://www.belalp.ch/tour/klettersteig-via-ferrata-aletsch>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Blok, F. Rüzgâr Sörfü Sporü. <https://www.holland.com/global/tourism/activities/water-sports/kitesurfing-1.htm>. (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- Blok, F. Yelkenli Sporü. <https://www.holland.com/global/tourism/activities>. (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- Blomström, M., & Kokko, A. (2006). Sweden and Finland. Natural Resources, 213.
- Bohlin, M., Brandt, D., & Elbe, J. (2016). Tourism as a vehicle for regional development in peripheral areas—myth or reality? A longitudinal case study of Swedish regions. European Planning Studies, 24(10), 1788-1805.
- Bonet, R., Arnaud, F., Bodin, X., Bouche, M., Boulangeat, I., Bourdeau, P., & Thuiller, W. (2016). Indicators of climate: Ecrins National Park participates in long-term monitoring to help determine the effects of climate

- change. *Journal on Protected Mountain Areas Research and Management*, 8, 44-52.
- Bozdemir, E., & Şengül, S. Kış Turizmi Üzerine Bir Literatür İncelemesi. *Journal of New Tourism Trends*, 2(1), 35-74.
- Brittany Tourism (2022). Sports. <https://www.brittanytourism.com/plan-my-holiday/things-to-do-see/sports/>. (Erişim Tarihi: 18.05.2022).
- Bretagne, S. İroise Deniz Tabiat Parkı – Kano. <https://www.brittanytourism.com/>. (Erişim Tarihi: 06.04.2022).
- Brooker, E. (2012). In search of entrepreneurial innovation in the Australian outdoor hospitality parks sector. *European Journal of Tourism Research*, 5(1), 68-71.
- Brooker, E., & Joppe, M. (2013). Trends in camping and outdoor hospitality—An international review. *Journal of outdoor Recreation and Tourism*, 3, 1-6.
- Brouse, D. (1992). Socially responsible travel. *Transitions Abroad*, 15(4), 22-25.
- Bruynseels, R., Funcken, E., & Paque, B. (2019). Ecotourism establishments in Wallonia: Status report and key success factors Case studies of the Grange d'Ychippe and the Utopia Hotel.
- Buckingham, T.; Pfiffner, O.A. Mountain Building and Valley Formation in the UNESCO World Heritage Tectonic Arena Sardona Region. In *Landscapes and Landforms of Switzerland*; Reynard, E., Ed.; Springer: Cham, Switzerland, 2021; pp. 173–186.
- Buckley, R. (1994). A Framework For Ecotourism. *Annals of Tourism Research*, 661- 669.
- Buckley, R. (2013). Defining ecotourism: consensus on core, disagreement on detail. R. Ballantyne, & J. Packer içinde, *International Handbook on Ecotourism* (9-14). Australia: University of Queensland, School of Tourism.
- Buestel, D., Ropert, M., Prou, J., & Gouilletquer, P. (2009). History, status, and future of oyster culture in France. *Journal of Shellfish Research*, 28(4), 813-820.
- Buhalis, D. (2000). Marketing the competitive destination of the future. *Tourism management*, 21(1), 97-116.
- Bundesamt für Meteorologie und Klimatologie MeteoSchweiz, (2022). Climate normals. <https://www.meteoswiss.admin.ch/home/climate/the-climate-of-switzerland/climate-normal.html>. (Erişim Tarihi: 24.02.2022).
- Busby, G., & Rendle, S. (2000). The transition from tourism on farms to farm tourism. *Tourism management*, 21(6), 635-642.

- Butler, R. (2018). Sustainable tourism in sensitive environments: A wolf in sheep's clothing?. *Sustainability*, 10(6), 1789.
- Campbell, L. M. (1999). Ecotourism in rural developing communities. *Annals of tourism research*, 26(3), 534-553.
- Caprin, C. Ecrins Milli Parkında dağ bisikleti kullanımı. <https://www.ultimatefrance.com/holidays/ecrins-national-park>. (Erişim Tarihi: 24.03.2022).
- Cardon, C. Lush Ormanları-Valon Bölgesi. <https://www.facebook.com/coraliecardonphotographe>. (Erişim Tarihi: 21.03.2022).
- Cater, C., & Cater, E. (2010). Ecotourism in the wider rural context. In *Sustainable Tourism in Rural Europe* (pp. 77-90). Routledge.
- Cater, E. (1994). Ecotourism in the Third World-problems and prospects for sustainability. *Ecotourism: A sustainable option?*, 69-86.
- Ceylan, S., & Demirkaya, H. (2009). Kış turizmine bağlı olarak gelişen bir kırsal yerleşme: çobanisa köyü (Isparta). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(21), 79-94.
- Charlier, R. H., Morand, P., Finkl, C. W., & Thys, A. (2006, May). Green tides on the Brittany coasts. In 2006 IEEE US/EU Baltic International Symposium (pp. 1-13). IEEE.
- Che, D. (2006). Developing ecotourism in First World, resource-dependent areas. *Geoforum*, 37(2), 212-226.
- Christian, P. Aletsch Buzul Alanı Trekking rotası. <https://myoutdoors.co.uk/skiing/zero-to-hero-learning-to-ski-in-switzerland-s-aletsch-arena>. (Erişim Tarihi: 03.03.2022).
- Cinnioğlu, H. (2015). Sürdürülebilir Ekonomik Kalkınma Kapsamında Ekoturizmin Çevre Üzerindeki Etkilerinin Eleştirel Bir Bakış Açısıyla İncelenmesi. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2015 (1), 1-22. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sbm/issue/47428/598670>.
- Clifton, J., & Benson, A. (2006). Planning for sustainable ecotourism: The case for research ecotourism in developing country destinations. *Journal of sustainable tourism*, 14(3), 238-254.
- Clotworthy, C. (2017). Restoring biodiversity in the national parks of Ireland. (p. 120-123).
- Coates, K., & Holroyd, C. (2021). Northern Sweden and Economic Development. *Journal of Northern Studies*, 15(1).

- Compagnie des Ballons. Sıcak hava balonu. <https://www.compagniedesballons.com/>. (Erişim Tarihi: 03.03.2022).
- Cohen, J., Cohen, E., & Bruwer, J. (2013). Wine tourism preferences: developing the wine tourism offer in the Loire valley. In 7th AWBR International Conference.
- Conaghan, A., Hanrahan, J., & McLoughlin, E. (2015). The Attitudes of the key stakeholders on sustainable tourism in Ireland: The holidaymaker and tourism enterprise perspective. *Tourism: An International Interdisciplinary Journal*, 63(3), 275-293.
- Considine, J. (2019). Oxford English Dictionary. Liddell and Scott: The History, Methodology, and Languages of the World's Leading Lexicon of Ancient Greek, 395.
- Cristian-Corneliu, D. (2014). Attractive adventure tourism activities that have a strong impact on the young generation. *Gymnasium: Scientific Journal of Education, Sports & Health*, 15(1).
- Çakmak, F. ve Yılmaz, Ö. (2018). Turizmin iktisadi sürdürülebilirliği açısından kış turizmi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 267-286.
- Çalışkan, A. (2020). Hatay'ın Ekoturizm Potansiyeli ve Yerel Halkın Ekoturizme Bakış Açısı. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Çelem, H., Benzer, K.(2007). Bolu-Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel Kaynaklarının Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi. *Bilimsel Araştırma Projeleri Kesin Raporu*, Ankara.
- Darby, J. (1995). Conflict in Northern Ireland: A background essay. In *Facets of the conflict in Northern Ireland* (pp. 15-23). Palgrave Macmillan, London.
- Daudé, G. (1992). Culture, nature et tourisme à travers l'exemple du Parc National des Ecrins/Culture, natural environment and tourism: the example of the Ecrins National Park. *Géocarrefour*, 67(1), 31-48.
- Dearden, P. (1997). Carrying capacity and environmental aspects of ecotourism. RECOFTC Report (Thailand).
- Demir, C., & Çevirgen, A. (2006). Ekoturizm yönetimi. Nobel Yayınları.
- Demiroğlu, O. C., Dannevig, H., & Aall, C. (2018). Climate change acknowledgement and responses of summer (glacier) ski visitors in Norway. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 18(4), 419-438.

- Der Bayerische Wald (t.y.) Mountainbike, fahrrad & e-bike im Bayerischen Wald.<https://www.bayerischer-wald.de/aktivitaeten/radfahren>. (Erişim Tarihi: 19.05.2022).
- De Schaepdrijver, S. C. (1997). Some Remarks on Urban History in Belgium. *Journal of Urban History*, 23(5), 647-656.
- Destination France. (2022). <https://www.tangka.com/destinations/voyage-en-france-sur-mesure.html>. (Erişim Tarihi: 05.05.2022).
- Destree, B. (2020). Belgian Wallonia: Region Of Ecotourism. <https://ecotourism.expert/en/exclusive/belgian-wallonia-region-of-ecotourism>. (Erişim Tarihi: 05.04.2022).
- Diker, O., etinkaya, A., & Cinkara, A. (2016). Hava sporları turizmi ve Safranbolu'nun hava sporları potansiyelinin belirlenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 84-100.
- Dinç, A. (2012). Ilgaz Dağı ve evresinin Turizm Potansiyelinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü I. Ulusal Coğrafya Sempozyumu (s. 507-520). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Dinica, V. (2009). Governance for sustainable tourism: a comparison of international and Dutch visions. *Journal of Sustainable Tourism*, 17(5), 583-603.
- Discover Switzerland (2021, Şubat 19). Geography. <https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/umwelt/geografie.html>.
- Discover Switzerland (2021, Temmuz 17). The History of Switzerland.<https://www.eda.admin.ch/aboutswitzerland/en/home/politik-geschichte/geschichte-der-schweiz.html>.
- Divinagracia, L. A., Divinagracia, M. R. G., & Divinagracia, D. G. (2012). Digital media-induced tourism: The case of nature-based tourism (NBT) at East Java, Indonesia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 57, 85-94.
- Donald R. (1945). Eski mahkumlar Mayıs 1945'te Mauthausen'de Amerikan kuvvetlerini selamlarken. <https://www.nationalww2museum.org/war/articles/mauthausen-concentration-camp>. (Erişim Tarihi: 21.04.2022).
- Dowling, R. (2007). *Ecotourism A Global Overview and Australia's Place*.
- Drumm, A. ve Moore, A. (2005). *Ecotourism Development - A Manual for Conservation Planners and Managers. Volume I - An Introduction to Ecotourism Planning*.
- Duffy, R. (2002). *A Trip Too Far: Ecotourism, Politics, and Exploitation*. London: Earthscan Publications Ltd.

- Dumont, G. F., & Wackermann, G. (2002). *Géographie de la France* (Geography of France). Paris, Éditions Ellipses. Ecotourism New Zealand Conference 07 Tai Poutini Polytechnic. West Coast: Edith Cowan University (ECU). Ecotourism Society: <https://ecotourism.org/>.
- Düzgüneş, E. & Demirel, Ö. (2014). Approaches to Visitor Management in National Park Planning and a Proposal of a New Participant-Oriented Model.
- Ecovillagedeletang.fr. L'Éco-village de l'étang yerleşke ve tarım alanı görselleri <https://www.ecovillagedeletang.fr/galerie-photos/>. (Erişim Tarihi: 21.04.2022).
- Eijgelaar, E., Peeters, P., and Reinecke, T. (2022). European SME Going Green 2030 Report.
- Eisriesenwelt.at. Eisriesenwelt Mağarası buz galerisi. <https://www.eisriesenwelt.at/>. (Erişim Tarihi: 15.01.2022).
- Eisriesenwelt.at. Eisriesenwelt Mağarası girişi. <https://www.eisriesenwelt.at/>. (Erişim Tarihi: 15.01.2022).
- Ekinci, Y., & Hosany, S. (2006). Destination personality: An application of brand personality to tourism destinations. *Journal of travel research*, 45(2), 127-139.
- Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği. (2007). Ekoturizm ve Sürdürülebilir Turizm Derneği Tüzük. [www.ekoturizmderneği.org:](http://www.ekoturizmderneği.org/) <http://www.ekoturizmderneği.org/default.asp?sayfa=8>. (Erişim Tarihi: 13.11.2021).
- Engadin.ch. Dağ tırmanışı. <https://www.engadin.ch/>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- Engadin.ch. Yelken sporu. <https://www.engadin.ch/>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- English-heritage.org.uk. Stonehenge. www.english-heritage.org.uk. (Erişim Tarihi: 12.06.2022).
- En.lac-annecy.com. (2022.)Mont Blanc. <https://en.lac-annecy.com/>. (Erişim Tarihi: 03.03.2022).
- Eralp, Z. (1983). Genel Turizm (1. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi, Basın-Yayın Yüksek Okulu Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2010). Ekoturizmin Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *Ekoturizm Çalıştayı ve 10. Yılında TODEG*, 65.
- Erdoğan, N. (2003). Çevre ve (Eko) turizm. *Erk*.

- Erdoğan, N. (2014). Ekoturizm (Turizm, Çevre ve Sürdürülebilirlik). H. Reyhan, A. Mutlu, H. H. Doğan, & A. S. Reyhan içinde, Sosyal Çevre Bilimleri (s. 143-185). Ankara: Siyasal Kitabev.
- Eurostat. (2022). Population on 1 January by age and sex. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_pjan/default/table?lang=en. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Explore France (2022). Côte d'Azur: what to do, what to see... <https://ca.france.fr/en/cote-dazur/list/cote-d-azur-what-to-do-what-to-see>. (Erişim Tarihi: 05.04.2022).
- Fach, I. (2020). Bir açık hava turu, OSP, de Bruin, M., & Hügélburger, JP Dünyanın baş aşağı olduğu yere bisiklet turu: UNESCO Dünya Mirası Tektonik Arena Sardona.
- Fälton, E., & Hedrén, J. (2020). The Neverlands of Nature. Exploring Representations of theNon-Human in Visitor Information Publication Material on Swedish National Parks. *Journal of Northern Studies*, 14(1), 7-34.
- Fälton, E. (2021). Descendants of the modernist museum: tracing the musealisation of Swedish national parks. *Visual Studies*, 1-20.
- Faulks, P., Ritchie, B. W., & Fluker, M. (2007). Cycle tourism in Australia: an investigation into its size and scope. Gold Coast, Australia: Sustainable Tourism CRC.
- Amca, A. M. ve Arıtan, S. (2006). Kaya Tırmanışına Sonlu Elemanlar Yaklaşımı. *Spor Bilimleri Dergisi*, 17(4), 173-183.
- Fennell, D. (2005). *Ecotourism*, Second Edition, Usa-Canada, Routledge, P:25.
- Fennell, D. A., & Eagles, P. F. (1990). Ecotourism in Costa Rica: a conceptual framework. *Journal of park and recreation administration*, 8(1), 23-34.
- Fennell, D.A. (2007). *Ecotourism* (3rd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203939581>
- Ferreira, M. J., & Carneiro, M. J. (2021). Maximizing the potential of river sports to boost sustainable tourism development: Identification of the determinants of tourist consumption associated with river sports. *Revista Turismo & Desenvolvimento*, 36(1), 149-166.
- Fiore, A. M., Niehm, L., Oh, H., Jeong, M., & Hausafus, C. (2007). Experience economy strategies: Adding value to small rural businesses. *Journal of Extension*, 45(2), 1-13.
- Fletcher, J., Fyall, A., Gilbert, D., & Wanhill, S. (2017). *Tourism: Principles and practice*. Pearson UK.

- Flicker.com. Dev Kaldırımları – Kaldırım Sahili. <http://www.flickr.com/photos/alphageek/20005235/>. (Erişim Tarihi: 23.03.2022).
- Fox, M. (1977). The social impact of tourism: A challenge to researchers and planners. A new kind of sugar: Tourism in the Pacific, 27, 48.
- Franke / LKN.SH. Waden Denizi Milli Parkı. <https://www.nationalpark-wattenmeer.de/sh/vogelbeobachtung/>. (Erişim Tarihi: 26.05.2022).
- Franke / LKN.SH. Waden Denizi Milli Parkı Ornitoloji Faaliyeti. <https://www.nationalpark-wattenmeer.de/sh/vogelbeobachtung/>. (Erişim Tarihi: 26.05.2022).
- Franke / LKN.SH. Aşağı Saksonya'da Wadden Denizi. <https://www.nationalpark-wattenmeer.de/sh/vogelbeobachtung/>. (Erişim Tarihi: 26.05.2022).
- Fredman, P., & Tyrväinen, L. (2010). Frontiers in nature-based tourism. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 10(3), 177-189.
- Freepik.com. Monako. <https://www.freepik.com/search?format=search&query=monaco&type=photo>. (Erişim Tarihi: 06.06.2022).
- FTPN. Molignee - Valon Bölgesi RAVEL Bisiklet rotasından bir bölüm. <https://draisines.online/index.php/en/information-en/>. (Erişim Tarihi: 20.03.2022).
- Gaul, D., & Volunteer, F. (2003). Environmental impacts of ecotourism a review of literature. Italy: FAO Publishing, 1-17.
- Gertschen, P. Dağ Bisikleti Sporcuları. <https://www.ride.ch/de/news/swiss-cycling-verkuendet-die-wm-austragungsorte-2025>. (Erişim Tarihi: 19.04.2022).
- Gilles, P. Kış Sporları Parkurlarından bir görünüm. <https://3photographies.com/>. (Erişim Tarihi: 01.03.2022).
- Gilles, B. Champsaur Vadisi. <https://www.hautes-alpes.net/fr/tourisme/destinations/stations-de-ski/sites-nordiques/domaines-nordiques/selection/37955/fiche/domaine-nordique-du-haut-champsaur-1.html>. (Erişim Tarihi: 21.03.2022).
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. (2003). *Tourism And The Environment*. C. R. Goeldner, & J. R. Ritchie içinde, *Tourism: Principles, Practices, Philosophies* (s. 474). Kanada: John Wiley & Sons, Inc.
- Görkem, O., Bayram, M., Bertan, S. ve Bayram, Ü. (2016). Approach of the Young to Eco-Gastronomy: The Case of Turkish Cuisine. *Global Issues and Trends in Tourism*, 602.

- Gradientadventure.co.uk. Caosterring Sporü-Pembrokeshire Sahili Milli Parkı. <https://www.gradientadventure.co.uk/>. (Erişim Tarihi: 23.03.2022).
- Gradientadventure.co.uk. Yıldız gözlemi - Brecon Beacons Milli Parkı. <https://www.gradientadventure.co.uk/>. (Erişim Tarihi: 23.03.2022)
- Gross, S. and Werner, K. (2017), Hut-to-Hut-Hiking Trails– a Comparative Analysis of Popular Hiking Destinations, in Hall, C.M., Ram, Y. and Shoval, N. (Eds), *The Routledge International Handbook of Walking*, Routledge, London/NewYork,NY,pp.159-171.
- Gullion, L. 2009. “Canoeing”. In *Technical skills for adventure programming: A curriculum guide*, Edited by: Wagstaff, M. and Attarian, A. 491–566. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Gurung, P. C. (1998). Ecotourism and conservation: hand in hand in the Annapurna region of Nepal. *Tigerpaper*, 25(2), 19-23.
- Güneş, S. G. (2013). Eco-Gastronomy, Tourism and Sustainability: The Rise of Sustainable Restaurants in the World. *Organization*, 16, 17.
- Bischof, G. & Pelinka, A. (1996). *Austrian Historical Memory and National Identity*. Transaction Publishers. s. 185–190.
- Gürsoy, Y. (2016). Giresun İlinin Spor Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of International Social Research*, 9(45).
- Haider, S. A. and Kayani, U. N. (2020). The impact of customer knowledge management capability on project performance-mediating role of strategic agility. *Journal of Knowledge Management*.
- Hall, C. M., J. Jenkins, and G. Kearsley. (1997). *Tourism Planning and Policy in Australia and New Zealand: Cases, Issues and Practice*. Sydney: Irwin Publishers.
- Hannon, G. E., Halsall, K., Molinari, C., Stoll, E., Lilley, D., & Bradshaw, R. H. (2021). Vegetation dynamics and Fire History in Färnebofjärden National Park, Central Sweden. *The Holocene*, 31(1), 28-37.
- Hardy, A., Hanson, D. and Gretzel, U. (2012). Online representations of RVing neo-tribes in the USA and Australia. *Journal of Tourism and Cultural Change*, 10(3), 219-232.
- Helgadóttir, G. and Sigurðardóttir, I. (2008). Horse-based tourism: Community, quality and disinterest in economic value. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 8(2), 105-121.

- Heslinga, J. H., Hartman, S., & Wielenga, B. (2019). Irresponsible responsible tourism; observations from nature areas in Norway. *Journal of Tourism Futures*.
- Heuston, J. (1993). Kilkee—The origins and development of a West Coast resort. *Tourism and Ireland: a Critical Analysis*, 13-28.
- Hicks, K. (2013). Hang Gliding and Paragliding. *Britannica Digital Learning*.
- Hill, J. and Gale, T. (2009). *Ecotourism and Environmental Sustainability*. J. Hill, & T. Gale içinde, *Ecotourism and Environmental Sustainability Principles and Practice* (s. 3-16). England: Ashgate.
- Hind, B. (2018). The Norfolk Broads. *BUSES*.
- History of Norway. (2022). https://en.wikipedia.org/wiki/History_of_Norway. (Erişim Tarihi: 15.05.2022).
- Hitchcock, V. T. King, & M. J. G. Parnwell. (1993). Environmental Issues and Tourism in Thailand. In *Tourism in South-East Asia*. eds. M. Hitchcock, V. T. King, ve M. J. G. Parnwell. London: Routledge.
- Hoad T.F., (2003) *The Concise Oxford Dictionary of English Etymology*, <https://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780192830982.001.0001/acref-9780192830982-e-15839?rskey=i9E7nf&result=15841>. (Erişim Tarihi: 01.03.2022).
- Hochreutener, A., Riesen, M. ve Rupf, R. (2019). Ziyaretçi izleme Tektonik Arena Sardona.
- Holland.com. (2022). <https://www.holland.com/>. (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Holtvoeth, J., & Jones, N. (2020). Eifel National Park.
- Honey, M. (2008). Setting standards: certification programmes for ecotourism and sustainable tourism. *Ecotourism and Conservation in the Americas*, 234-262.
- Horton, L. R. (2009). Buying up nature: Economic and social impacts of Costa Rica's ecotourism boom. *Latin American Perspectives*, 36(3), 93-107
https://www.routard.com/guide/costa_rica/1658/carte_d_identite.htm
adresinden alındı.
- Howes, S., Edwards-Jones, A., & Waite, S. (2018). An evaluation of two National Park projects: Dartmoor Naturally Healthy and Exmoor Moor to Enjoy.
- Human Development Report. (2020). <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2020.pdf>. (Erişim Tarihi: 04.11.2021).

- Iakovoglou, V., Zaimes, G. N., Bermúdez-Cañete, M. A., García, J. L., Giménez, M. C., Calderón-Guerrero, C., ... & Abrudan, I. (2015). Understanding and enhancing ecotourism opportunities through education. Venice, Italy, 17(8), 1059-1063.
- Ingman, J. Trekking. <https://www.bruksbild.se/>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- IOAN, B. (2018). The specific of tourism and leisure activities in high mountains areas. Case study: mont blanc and elbrus massifs. *Studia Universitatis Babes-Bolyai, Educatio Artis Gymnasticae*, 63(1).
- Irmak, M. A., & Yılmaz, H. (2011). Flora turizmüne bakış açısının anketlerle belirlenmesi. *Biyolojik Çeşitlilik ve Koruma*, 4(1), 99-106.
- Itanyi, E. I., Okonkwo, E. E., & Afamefuna, E. P. (2013). A preliminary study of cave, rock-shelters and waterfalls in Owerre-ezukala, Orumba south local government area of Anambra state, Nigeria. *Journal of Tourism and Heritage Studies*, 2(1), 32-43.
- İlban, M. O. (2007). Destinasyon Pazarlamasında Marka İmajı ve Seyahat Acentalarında Bir Araştırma.
- İnsani Gelişim Raporu. (2020). <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-2020>. (Erişim Tarihi: 23.01.2022).
- Istock.com. Dalış Öncesi Eğitimci <https://www.istockphoto.com/tr/search/2/image?family=creative&phrase=Dal%C4%B1%C5%9F%20%C3%96ncesi%20E%C4%9Fitim>. (Erişim Tarihi: 05.05.2022).
- Jaafar, M., Maideen, S. (2012). Ecotourism-related products and activities, and the economic sustainability. 683-691. Penang, Malaysia: Tourism Management.
- Jafari, J. and Ritchie, J.R.B. (1981). Toward a framework for tourism education problems and prospects. *Annals of Tourism Research*, 8(1), 13-34.
- Java, S. (2019). Dark Tourism In Germany. https://prezi.com/x1cgx44f6-no/dark-tourism-in-germany/?utm_medium=paid_google_search&utm_source=internal&utm_campaign=&utm_content=&utm_term=&hsa_acc=3264047659&hsa_cam=15989335383&hsa_grp=&hsa_ad=&hsa_src=x&hsa_tgt=&hsa_kw=&hsa_mt=&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gclid=Cj0KCQjwspKUBhCvARIsAB2IYuvGxJI-H_0n16NeIY8j88fsfielYglGNvAjXX10fdVUeiXLfGExTq4aAhz8_EALw_wcB. (Erişim Tarihi: 06.03.2022).
- Job, H., Mayer, M., & Paesler, R. (2013). Einführung: Tourismus in Bayern. In *Tourismus und Regionalentwicklung in Bayern* (pp. 1-25). Hannover: Verlag der ARL-Akademie für Raumforschung und Landesplanung.

- Johnsen, J. B., Umbach-Daniel, A., & Schnell, K. D. (2003). Monitoring System for sustainable tourism in Swiss alpine regions. In Proceedings of the 43rd Conference of the European Regional Science Association (ERSA), Jyväskylä, Finland, 2003. Jyväskylä, Finland: University of Jyväskylä.
- Johnson, L. (1994). The Society and Its Environment. In Austria: A Country Study, edited by Eric Solsten and David McClare. Washington, DC: Library of Congress (p. 120).
- Jouet, D., Ferté, H., Depaquit, J., Rudolfová, J., Latour, P., Zanella, D., ... & Léger, N. (2008). *Trichobilharzia* spp. in natural conditions in Annecy Lake, France. *Parasitology Research*, 103(1), 51-58.
- Kabat, P., Van Vierssen, W., Veraart, J., Vellinga, P., & Aerts, J. (2005). Climate proofing the Netherlands. *Nature*, 438(7066), 283-284.
- Kaiser, M. Uluslararası Eifel Milli Parkı, Gökyüzü Parkı. <https://www.nationalpark-eifel.de/en/experience-national-park/dark-sky-park/>. (Erişim Tarihi: 09.05.2022).
- Kaiser, M. Uluslararası Eifel Milli Parkı, Kano. <https://www.nationalpark-eifel.de/en/experience-national-park/dark-sky-park/>. (Erişim Tarihi: 09.05.2022).
- Kaltenborn, B. P., Vistad, O. I., & Stanaitis, S. (2002). National parks in Lithuania: old environment in a new democracy. *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 56(1), 32-40.
- Karasar N. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Yayınları, Ankara.
- Karasakaloğlu, B. (2020). Kış turizmi çalışmaları üzerine bibliyometrik bir inceleme. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(3), 407-426.
- Karaşah, B., & Var, M. (2016). Botanik Bahçelerinde Ziyaretçi Tercihlerinin Belirlenmesi 'Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Örneği'. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 16(1), 120-130.
- Karmakar, M. (2011). Ecotourism and its impact on the regional economy-A study of North Bengal (India). *Tourismos*, 6(1): 251-270.
- Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*. 2. 93-114.
- Kernen, R., Furrer, M., Rupf, R., & Wernli, M. (2010, May). Visitor monitoring in the Protected Area Aletsch Forest. In *Recreation, Tourism and Nature in a Changing World: The Fifth International Conference on Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas*. Wageningen, Netherlands: Alterra, Wageningen University and Research Centre (pp. 291-293).

- Kerstetter, D. L., Hou, J. S. & Lin, C. H. (2004) Profiling Taiwanese ecotourists using a behavioral approach. *Tourism management*, 25 (3): 491-498.
- Keskin, E. (2012). Tanıtım Faaliyetlerinin Destinasyon Seçimine Olan Etkisi: Kapadokya Bölgesini Ziyaret Eden Japon Turistlere Yönelik Bir Araştırma. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Eğitimi Anabilim Dalı”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Ketter, E. (2021), "Millennial travel: tourism micro-trends of European Generation Y", *Journal of Tourism Futures*, Vol. 7 No. 2, pp. 192-196. <https://doi.org/10.1108/JTF-10-2019-0106>.
- Kılıç, H. (2019). Atlı Turizm. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 35). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Killarneynationalpark.ie. Killarney Milli Parkı’nda Kano sporu. <http://www.killarneynationalpark.ie>. (Erişim Tarihi: 18.04.2022).
- Killarneynationalpark.ie. Wicklow Dağları Milli Parkında trekking grubu. <http://www.killarneynationalpark.ie>. (Erişim Tarihi: 18.04.2022).
- Kiper, T. (2013). Role of Ecotourism in Sustainable Development. Özyavuz, M. (Ed.), *Advances in Landscape Architecture* (1. Baskı) içinde (773-802). Croatia: Intechopen.
- Kitchin, G. W. (1896). *A history of France* (Vol. 2). Clarendon Press.
- Knezevic, R., & Grbac-Zikovic, R. (2011). Analysis of the condition and development opportunities of cave tourism in Primorsko-Goranska County. *Turizam*, 15(1), 11-25.
- Korgavuş, B. (2017). Erzurum Palandöken’in Kış Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1(1), 13-23.
- Korkmaz, M., & Tolunay, A. (2002). Kırsal kalkınma aracı olarak ekoturizm. *Akdeniz Ülkeleri*, 1, 429-443.
- Köster, K., Jögiste, K., Tukia, H., Niklasson, M., & Möls, T. (2005). Variation and ecological characteristics of coarse woody debris in Lahemaa and Karula National Parks, Estonia. *Scandinavian Journal of Forest Research*, 20(S6), 102-111.
- Krippendorf, J. (1987). Ecological approach to tourism marketing. *Tourism Management*, 8(2), 174-176.
- Kuliešis, A., Kasperavičius, A., & Kulbokas, G. (2016). Lithuania. In *National Forest Inventories* (pp. 521-547). Springer, Cham.

- Kuter, N., & Ünal, H. E. (2009). Sürdürülebilirlik kapsamında ekoturizmin çevresel, ekonomik ve sosyokültürel etkileri. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 9(2), 146-156.
- Lahden Seudun Luonto. (2020). <https://www.lahdenseudunluonto.fi/>. (Erişim Tarihi: 08.02.2022).
- Latvia.travel. Gauja Milli Parkı'nda Kuş gözlemi. <https://www.latvia.travel/>. (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- Latvia.travel. Kuş gözlemi kulesi - Slītere Milli Parkı. <https://www.latvia.travel/>. (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- Le Roy, M., Nicolussi, K., Deline, P., Astrade, L., Edouard, J. L., Miramont, C., & Arnaud, F. (2015). Calendar-dated glacier variations in the western European Alps during the Neoglacial: the Mer de Glace record, Mont Blanc massif. *Quaternary Science Reviews*, 108, 1-22.
- Lennon, J. J. (2018). Dark tourism visualisation: Some reflections on the role of photography. In *The Palgrave handbook of dark tourism studies* (pp. 585-602). Palgrave Macmillan, London.
- Leiper, N., An etymology of Tourism, *Annals of Tourism Research*, Volume 10, Issue 2, 1983, Pages 277-280.
- Leroux, E., & Majd, T. (2018). Sustainable development in regional nature parks in France: The case of the Camargue Nature Park. In *Green Events and Green Tourism* (pp. 134-142). Routledge.
- Lindholm, K. J., & Ekblom, A. (2019). A framework for exploring and managing biocultural heritage. *Anthropocene*, 25, 100195.
- Lithuania.travel. Svencelė bölgesinde uçurtma sörfü. <https://www.lithuania.travel/en> (Erişim Tarihi:01.01.2022).
- Lithuania.travel. Vilnius üzerinde sıcak hava balonu turları. <https://www.lithuania.travel/en> (Erişim Tarihi:01.01.2022).
- Lithuania.travel. The Ultimate Bucket List Lithuania. <https://www.lithuania.travel/en/news/the-ultimate-bucket-list-lithuania-top-sites-to-discover> (Erişim Tarihi:01.01.2022).
- Liu, C. H., & Huang, Y. C. (2017). A natural capital model of influences for ecotourism intentions and the buffering effects of emotional values. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 34(7), 919-934.
- Lo, I. S., McKercher, B., Lo, A., Cheung, C., & Law, R. (2011). Tourism and online photography. *Tourism management*, 32(4), 725-731.

- Lobo, H. A. S., & Moretti, E. C. (2009). Tourism in caves and the conservation of the speleological heritage: the case of Serra da Bodoquena (Mato Grosso do Sul State, Brazil). *Acta Carsologica*, 38(2-3).
- Lomond, L. (2016). The Trossachs National Park. 2012. National Park Partnership Plan 2012–2017: strategic environmental assessment.
- Lorenz, J. M., Kronenberg, R., Bernhofer, C., & Niyogi, D. (2019). Urban rainfall modification: observational climatology over Berlin, Germany. *Journal of Geophysical Research: Atmospheres*, 124(2), 731-746.
- Lorite, J., Serrano, F., Lorenzo, A., Canadas, E. M., Ballesteros, M., & Peñas, J. (2017). Rock climbing alters plant species composition, cover, and richness in Mediterranean limestone cliffs. *PLoS One*, 12(8), e0182414.
- Luontoon.fi. (2022). <https://www.nationalparks.fi/destinations> (Erişim Tarihi: 17.14.2022).
- Macleod, D., (2005). Alternative tourism: a comparative analysis of meaning and impact. W. Theobald (Ed.), *Global Tourism* (3. edition) içinde (s. 123-138). Burlington: Elsevier.
- Magee, R., & Gilmore, A. (2015). Heritage site management: from dark tourism to transformative service experience? *The Service Industries Journal*, 35(15-16), 898-917.
- Maier, J. (2008). Entwicklungen, Strukturen und Probleme des Tourismus im bayerischen Alpenraum in den letzten zehn Jahren, insbesondere des Wintersports (Vol. 343, pp. 129-141). Verl. d. ARL.
- Manigault, C. (2019). Develop strategies in ecotourism: case study of Corsica (France).
- Magnetic.latvia. (2022). <https://www.latvia.travel/>. (Erişim Tarihi: 29.03.2022).
- Magnusson, D. (2018). Going back to the roots: the fourth generation of Swedish eco-villages. *Scottish Geographical Journal*, 134(3-4), 122-140.
- Marten, J. Eden Projesi şişme kubbeleri. <https://fineartamerica.com/art/martin+eden>. (Erişim Tarihi: 18.02.2022).
- Gloger, M. Saarland Kıvrımı. <https://www.urlaub.saarland/>. (Erişim Tarihi: 30.03.2022).
- Gloger, M. Doğa yürüyüşü, Saarland. <https://www.urlaub.saarland/>. (Erişim Tarihi: 30.03.2022).

- Maroto-Martos, J. C., Voth, A., & Pinos-Navarrete, A. (2020). The importance of tourism in rural development in Spain and Germany. In *Neoendogenous Development in European Rural Areas* (pp. 181-205). Springer, Cham.
- Maruyama, H., Saito, Y., & Yoshida, H. (2020). Study tour to wetlands in Estonia. *Wetland research*, 10, 47-52.
- Mathieson, A., & Wall, G. (1982). *Tourism, economic, physical and social impacts*. Longman.
- May, B., Spötl, C., Wagenbach, D., Dublyansky, Y., & Liebl, J. (2011). First investigations of an ice core from Eisriesenwelt cave (Austria). *The Cryosphere*, 5(1), 81-93.
- Megarry, W. P. (2012). *Historical Landscape Characterisation of the Brú na Bóinne World Heritage Site County Meath*.
- Milman, A., & Pizam, A. (1988). Social impacts of tourism on central Florida. *Annals of tourism research*, 15(2), 191-204.
- Moen, J., & Fredman, P. (2007). Effects of climate change on alpine skiing in Sweden. *Journal of sustainable tourism*, 15(4), 418-437.
- Mohd Noh, A. N., Razzaq, A. R. A., Mustafa, M. Z., Nordin, M. N., Ibrahim, B. (2021). Future community-based ecotourism (cbet) development. *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt / Egyptology*, 17(9), 4991-5005. Retrieved from <https://archives.palarch.nl/index.php/jae/article/view/4733>.
- Morosan, C., & Jeong, M. (2008). The role of the internet in the process of travel information search. *Information Technology in Hospitality*, 5(1), 13-23.
- Munda Biddi Trail Foundation (2005). *Cycle Tourism: A New Tourism Market Emerges in Western Australia*, http://www.mundabiddi.org.au/cycle_tourism/images/cthires.pdf (Erişim Tarihi: 23/03/2022).
- Myswitzerland. (t.y.). *Swiss Alps Jungfrau-Aletsch*. <https://www.myswitzerland.com/en/destinations/unesco-world-heritage-swiss-alps-jungfrau-aletsch/>. (Erişim Tarihi: 19.02.2022).
- National Park Hohe Tauern. (2019). *Online Bibliography*. <https://hohetauern.at/en/research/online-bibliography.html>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- Nationalpark-wattenmeer.de. (2022). *Gri Cılıbıt Kuşu*. <https://www.nationalpark-wattenmeer.de/nds/>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- National Parks Of Sweden. (2022). <https://www.nationalparksofsweden.se/choose-park---list/>. (Erişim Tarihi: 01.04.2022).

- Nationalparksengland.org.uk. (2020). <https://www.nationalparksengland.org.uk/>. (Erişim Tarihi:18.05.2022).
- Nash, D. J., Ciborowski, T. J. R., Ullyott, J. S., Pearson, M. P., Darvill, T., Greaney, S., & Whitaker, K. A. (2020). Origins of the sarsen megaliths at Stonehenge. *Science Advances*, 6(31), eabc0133.
- Northiceland.is. İzlanda'da mağara keşfi. <https://www.northiceland.is/en/experiences/activities/outdoor-activities>. (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
- Northiceland.is. Balina gözlemi. <https://www.northiceland.is/en/experiences/activities/outdoor-activities>. (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
- Nurs, A. Kuş gözlemi noktaları – Puise Cape. <https://www.visitestonia.com/en/why-estonia/top-10-eden-nature-tourism-destinations-in-estonia>. (Erişim Tarihi: 27.01.2022).
- Ness, S. A. (2011). Bouldering in Yosemite: Emergent signs of place and landscape. *American Anthropologist*, 113(1), 71-87.
- Netherlands. (2022). Natural Areas. <https://www.holland.com/global/tourism/activities/natural-areas.htm>. (Erişim Tarihi: 10.03.2022).
- Netto, A. (2009). What is tourism? Definitions, theoretical phases and principles. *Philosophical Issues in Tourism* (1. Baskı) içinde (43-61). Bristol: Channel View Publications.
- Neupane, B. P. (2012). *Kayaking Guide for Beginners*.
- Northumberlandnationalpark.org.uk. (t.y.). <https://www.northumberlandnationalpark.org.uk/>. (Erişim Tarihi:16.04.2022).
- Novotna, M., Kubickova, H., & Kunc, J. (2021). Outdoor excitement in homeland? Opportunities and threats to balloon tourism in the Czech Republic during the coronavirus outbreak. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 36, 100424.
- Odabaş, M. E. (2013). Ekoturizmin Amacı. <https://mehmeterdalodabas.wordpress.com/tag/ekoturizmin-amaci/>. (Erişim Tarihi: 13.11.2021).
- Odinokova, T. (2019). Tourism cluster as a form of innovation activity. *Economics. Ecology. Socium*, 3(2), 1-11.
- OECD. (2022). Belgium. <https://data.oecd.org/belgium.htm>. (Erişim Tarihi: 10.01.2022).
- O'Hara, K. (2008, April). Understanding geocaching practices and motivations. In *Proceedings of the SIGCHI conference on human factors in computing systems* (pp. 1177-1186).

- Okonkwo, E. E., Afoma, E., & Martha, I. (2017). Cave tourism and its implications to tourism development in Nigeria: a case study of Agu-Owuru cave in Ezeagu. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality*, 3(3), 16-24.
- Olalı, H., Nazilli, S., Kırıcıoğlu, E., & Sümer, M. (1983). *Dış Tanıtım ve Turizm*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Orcieres.com. Orcières Kayak parkuru. <https://www.orcieres.com/>. (Erişim Tarihi: 11.05.2022).
- Ostbayern-tourismus.de. <https://www.ostbayern-tourismus.de/>. (Erişim Tarihi: 07.04.2022).
- Özdemir, G. (2007). *Destinasyon yönetimi ve pazarlama temelleri İzmir için bir destinasyon model önerisi* (Doctoral dissertation, DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü).
- Özdemir, G. (2014). *Destinasyon Yönetimi ve Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Öztürk, A., & Horasan, B. Y. (2020). Dünyada karstik jeopark turizmi ve jeopark öneri alanı: karapınar (Konya-Türkiye). *Konya Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(4), 876-888.
- Pakalne, M., & Kalniņa, L. (2000). Mires in Latvia. *Suo*, 51(4), 213-226.
- Parc Naturel Regional D'Armorique (t.y.). Regional natural parks in brittany. <https://www.pnr-armorique.fr/>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Park ar Mor Bihan (t.y.) Regional natural parks in brittany. <https://www.decouvrirle golfedumorbihan.bzh/>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Paslı, M. M., & Semih, Z. E. R. E. (2020). Turizm eğitimi alan öğrencilerin “kış turizmi” kavramına yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi Giresun ili örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 75-88.
- Pekerşen, Y. (2019). Alpin Stil Tırmanış. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye* (Turizm ve Ağırlama Endüstrisinin Temel Kavramları) (s. 15). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Pekyaman, A. (2008). Turistik satın alma davranışında destinasyon imajının rolü Afyonkarahisar bölgesinde bir araştırma.
- Pickel-Chevalier, S. (2015). Can equestrian tourism be a solution for sustainable tourism development in France? *Loisir et Société/Society and Leisure*, 38(1), 110-134.

- Pickering, C. M., Hill, W., Newsome, D., & Leung, Y. F. (2010). Comparing hiking, mountain biking and horse riding impacts on vegetation and soils in Australia and the United States of America. *Journal of environmental management*, 91(3), 551-562.
- Place, S., Hall, C. M., & Lew, A. (1998). *Sustainable tourism: A geographical perspective*. Harlow: Longman.
- Plesse, A. Mauthausen Toplama kampı. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Kzmauthappell110812.jpg>. (Erişim Tarihi: 21.04.2022).
- Populationdata.net. (2022). Switzerland – cantons. <https://en.populationdata.net/maps/switzerland-cantons-2/>. (Erişim Tarihi: 15.02.2022).
- O'Donovan, I., Quinn, M., & Lally, A. M. (2015). An exploration of food tourism and destination experience along the Wild Atlantic Way. 11th Annual Tourism and Hospitality Research in Ireland Conference (THRIC).
- Ozolins, J., Pilvere, I., Nipers, A., Silovs, M., Proskina, L., & Dmitrijeva, O. (2019). Economic base scenario assessment of innovative product manufacturing from Baltic Sea sprats (*Sprattus sprattus balticus*). In *Conference Proceedings. FOODBALT 2019. 13th Baltic Conference on Food Science and Technology" FOOD, NUTRITION, WELL-BEING"*, Jelgava, Latvia, 2-3 May 2019 (pp. 77-82). Latvia University of Life Sciences and Technologies.
- Pannekoek, J. Kinderdijk Yel Değirmenleri. <https://www.holland.com/global/tourism/destinations/provinces/south-holland/the-windmills-of-kinderdijk.htm>. (Erişim Tarihi: 14.01.2022).
- Pannekoek, J. Wadden – Bataklık yürüyüşü. <https://www.holland.com/global/tourism/destinations/provinces/south-holland/the-windmills-of-kinderdijk.htm>. (Erişim Tarihi: 14.01.2022).
- Parcs Nationaux De France. Ecrins Milli Parkı haritası. <http://www.parcsnationaux.fr/fr>. (Erişim Tarihi: 29.04.2022).
- POZZI, V., & MINOTTI, A. (2020). Ecotourism in Latvia. Living and productive environments from tradition to modernity. (Erişim Tarihi: 23.05.2022).
- Priskin, J. (2003). Characteristics and Perceptions of Coastal and Wildflower naturebased Tourists in the Central Coast region of Western Australia. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6): 499-529.
- Radtke, N. Ravensbrück Toplama Kampı. https://de.m.wikipedia.org/wiki/Datei:Ravensbr%C3%BCck_Tor2.jpg. (Erişim Tarihi: 03.05.2022).

- Ravanel, L., Deline, P., Lambiel, C., & Vincent, C. (2013). Instability of a high alpine rock ridge: The lower Arête des Cosmiques, Mont Blanc Massif, France. *Geografiska Annaler: Series A, Physical Geography*, 95(1), 51-66.
- Reckendorfer, Walter & Baranyi, Christian & Funk, Andrea & Schiemer, Fritz. (2006). Floodplain Restoration by Reinforcing Hydrological Connectivity: Expected Effects on Aquatic Mollusc Communities. *Journal of Applied Ecology*. 43. 474 - 484. 10.1111/j.1365-2664.2006.01155.x.
- Reidolf, M., & Graffenberger, M. (2019). How local resources shape innovation and path development in rural regions. Insights from rural Estonia. *Journal of Entrepreneurship, Management and Innovation*, 15(3), 131-162.
- Reisen, A. (2017). Thumersbach-Winterurlaub in Zell am See. <https://www.aktives-reisen.de/ferienhaeuser/oesterreich/salzburger-land/zell-am-see/thumersbach/>. (Erişim Tarihi: 27.05.2022).
- Revelin, F. (2018). Sacredness in the Laponian Area Mixed World Heritage Site. *Journal of World Heritage Studies, Special*, (2018), 34-41.
- Reynard, E., & Estoppey, E. (2021). The Lavaux World Heritage terraced vineyard. In *Landscapes and Landforms of Switzerland* (pp. 111-121). Springer, Cham
- Riaz, A. R. (2022). Ecotourism evaluation of concepts and impact on germany. *Academy of Entrepreneurship Journal*, 28(S6), 1-16
- Richards, G., & Richards, G. B. (Eds.). (1996). *Cultural tourism in Europe*. Cab International
- Rindam, M. (2014). Cave tourism: The potential of asar cave as a natural tourism asset at Lenggong Valley, Perak. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 12, p. 01014). EDP Sciences.
- Ritchie, B. W. (1998). Bicycle tourism in the South Island of New Zealand: planning and management issues. *Tourism management*, 19(6), 567-582.
- Robinson, M., & Novelli, M. (2005). Niche tourism: an introduction. *Niche tourism: Contemporary issues, trends and cases*, 1-11.
- routard.com (2022). www.routard.com. (Erişim Tarihi: 17.04.2022)
- Ruban, D. A. (2018). Karst as important resource for geopark-based tourism: Current state and biases. *Resources*, 7(4), 82.
- Sardona. (t.y.). UNESCO World Heritage Tectonic Arena Sardona. <https://unesco-sardona.ch/en/homepage>. (Erişim Tarihi: 05.04.2022).

- Sato, S., Kim, H., Buning, R. J., & Harada, M. (2018). Adventure tourism motivation and destination loyalty: A comparison of decision and non-decision makers. *Journal of destination marketing & management*, 8, 74-81.
- Scarpato, R. (2002). Gastronomy as a tourist product: The perspective of gastronomy studies. *Tourism and gastronomy*, 11(2), 51-70.
- Schamel, J., & Job, H. (2013). Crowding in Germany's national parks: the case of the low mountain range Saxon Switzerland National Park. *Journal on Protected Mountain Areas Research and Management*, 5, 27-34.
- Scharfenort, N. (2018). Silamsi'ye hoş geldiniz! - Zell am See-Kaprun'da Arap turizminin algılanması ve çatışma potansiyeli. *Turizm Araştırmaları Dergisi*, 10 (2), 211-231.
- Schelhaas, M., Bushell, R. ve Eagles, P. (2007). Avrupa'da Sürdürülebilir Doğa Turizmi: STK'lara Genel Bir Bakış. *Turizmde ve Korunan Alanlarda Sınırların Ötesinde Faydalar: Vth IUCN Dünya Parklar Kongresi* (s. 141). CABI.
- Schorner, B. (2011). Sustainable Mountain Tourism Development Illustrated in the Case of Switzerland, *SPNHA Review* 6 (1), 88-108.
- Scotch-whisky.org.uk. İskoç Viskisi üretim noktaları haritası. [http:// www.scotch-whisky.org.uk](http://www.scotch-whisky.org.uk). (Erişim Tarihi: 17.01.2022).
- Seaton, A. V. (1996). Guided by the dark: From thanatopsis to thanatourism. *International Journal of Heritage Studies*, 2(4), 234-244.
- Semmouk, A., Bougueribia, W. ve Aidat, AE (2021). El Aouana'nın lezzetinde habitat ve ekoturizm (Doktora tezi, Jijel Üniversitesi).
- Serquet, G., & Rebetez, M. (2011). Relationship between tourism demand in the Swiss Alps and hot summer air temperatures associated with climate change. *Climatic Change*, 108(1), 291-300.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve kuş gözlemciliği açısından Kuyucuk Gölü kuş cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, (61), 63-76.
- Seyyed, M. H., Mohammad, M. P., Mostafa, H. Recovery solutions for ecotourism centers during the Covid-19 pandemic: Utilizing Fuzzy DEMATEL and Fuzzy VIKOR methods, *Expert Systems with Applications*, Volume 185, 2021, 115594, ISSN 0957-4174, <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2021.115594>.
- Saxena, G. (2005). Relationships, networks and the learning regions: case evidence from the Peak District National Park. *Tourism Management*, 26(2), 277-289.
- Sharpley, R. (2009). *Tourism development and the environment: Beyond sustainability?*. Routledge.

- Sjöberg, E. (2019). Fjällens oupptäckta kulturarv: Fjällstugorna ur ett byggnadsantikvariskt perspektiv.
- Slezak, H. (2013). Die schönsten Tagesausflüge im Bayerischen Wald: Wandern, Radfahren, Baden, Einkehr, Kultur;[die besten Ausflüge mit allen Informationen zu Weg und Dauer sowie Detailkarten zu den Touren]. Bruckmann.
- Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve dağ turizmindeki ikilem: ekonomik yarar ve ekolojik bedel. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2(1), 1-21.
- Spaey, M. (2021). Tourisme durable. Une opportunité pour la Wallonie. Inter-Environnement Wallonie. <https://www.iew.be/wallonie-terre-de-tourisme-durable/>. (Erişim Tarihi: 19.04.2022).
- Statbel. (2018). Tourism in Belgium recovers its 2015 level.
- Statistics Estonia. (2022). <https://www.stat.ee/en>. (Erişim Tarihi: 10.04.2022).
- Stjernström, O., Pashkevich, A., & Avango, D. (2020). Contrasting views on co-management of indigenous natural and cultural heritage–Case of Lapponia World Heritage site, Sweden. Polar Record, 56.
- Stokke, K. B., Clemetsen, M., Aas, Ø., Haugen, T. O., Stensland, S., & Haraldseid, T. (2021). Frameworks to understand natural and cultural resources in nature-based tourism. In Nordic Perspectives on Nature-based Tourism (pp. 33-49). Edward Elgar Publishing.
- Stanford, D., & Guiver, J. (2016). Driving pro-environmental change in tourist destinations: encouraging sustainable travel in National Parks via partnership project creation and implementation. Journal of Sustainable Tourism, 24(3), 484-505.
- Stone, P. R. (2006). A dark tourism spectrum: Towards a typology of death and macabre related tourist sites, attractions and exhibitions. Tourism: An International Interdisciplinary Journal, 54(2), 145-160.
- Strasdas, W. (2019). Corporate Responsibility among international ecotourism and adventure travel operators. In Corporate Sustainability and Responsibility in Tourism (pp. 143-161). Springer, Cham.
- Stringfixer.com. (t.y.) History of Denmark. [https://stringfixer.com/tr/Kingdom_of_Denmark_\(Middle_Ages\)](https://stringfixer.com/tr/Kingdom_of_Denmark_(Middle_Ages)). (Erişim Tarihi: 01.06.2022).
- Studio Daniel Libeskind. Berlin Yahudi Müzesi. <https://libeskind.com/>. (Erişim Tarihi: 21.04.2022).
- Swarbrooko J.(2000). Sustainable Tourism Management (2. Baskı). Wallingford: CABI Publishing.

- Tamisier, A. (1991). The Camargue: in search of a new equilibrium between man and nature. *Landscape and Urban Planning*, 20(1-3), 263-267.
- Tapola, P. Walkmusa Milli Parkında yürüyüş. <https://www.wikiloc.com/trails/hiking/finland/kymi/tapola>. (Erişim Tarihi: 10.03.2022).
- Tapola, P. Geleneksel sauna <https://www.wikiloc.com/trails/hiking/finland/kymi/tapola>. (Erişim Tarihi: 10.03.2022).
- Tapper, R. (2006). Wildlife watching and tourism: a study on the benefits and risks of a fast growing tourism activity and its impacts on species. UNEP/Earthprint.
- Tătar, C. F., Herman, G. V., Dehoorne, O., & Zarrilli, L. (2017). Ecotourism in the Danube Delta. *Analele Universității din Oradea, Seria Geografie*, 27(1), 122-132.
- The Official Travel Portal. (2021). History. <https://www.austria.info/en/service-and-facts/about-austria/history>. (Erişim Tarihi: 10.10.2021).
- The Official Travel Portal, K. (2005). *Österreichische Geschichte* (Vol. 2369). CH Beck.
- The Official Travel Portal. Nature and Climate. Erişim Tarihi: 10.10.2021. <https://www.austria.info/en/service-and-facts/about-austria/nature-climate>.
- The Economic Impact of Restricting International Mobility. (2022). The Economic Impact of Restricting International Mobility. <https://www.e-unwto.org/doi/epdf/10.18111/9789284423743>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- Theobald, W. F. (Ed.). (2005). *Global Tourism* (3. Edition). Burlington: Elsevier.
- Thrift, N., & Walling, D. (2000). Geography in the United Kingdom 1996-2000. *The Geographical Journal*, 166(2), 96-124.
- TIES. (2010). <https://ecotourism.org/>. (Erişim Tarihi: 30.12. 2021).
- TIES. (2015). Ekoturizm Tanımı. 04.11.2021 tarihinde www.ecotourism.org/what-is-ecotourism adresinden alındı.
- Timur, B. (2018). Service quality, destination image and revisit intention relationships at thermal tourism businesses. *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 1(1), 38-48.
- Toerismeieper.be. Ypres 1. Dünya Savaşı Mezarlığı. www.toerismeieper.be/en. (Erişim Tarihi: 30.05. 2022).
- Tolosa, I., Readman, J. W., Blaevoet, A., Ghilini, S., Bartocci, J., & Horvat, M. (1996). Contamination of Mediterranean (Cote d'Azur) coastal waters by

- organotins and Irgarol 1051 used in antifouling paints. *Marine Pollution Bulletin*, 32(4), 335-341.
- Tooman, H., & Mürüstaja, H. (2014). Developing Estonia as a positively surprising tourist destination. *Trends in European planning and organisation*, 106-117.
- Tosun, C. (2001), Challenge of Sustainable Tourism Development at the Local Level: The Case of Urgup in Turkey, *Tourism Management*, 19, 95-610.
- Tourismus-uckermark.de. Eşekli Yürüyüş. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismus-uckermark.de. Oder Vadisi Milli Parkı Doğa Yürüyüşü. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismus-uckermark.de. EFOIL sporu. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismus-uckermark.de. Uckermark Bagajsız Bisiklet Turu.. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismus-uckermark.de. Aşağı Oder Vadisi Milli Parkı Kano Turu. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismus-uckermark.de. Tematik Doğa Yürüyüşü. <https://www.tourismus-uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 11.02.2022).
- Tourismusverband Ostbayern Kartographie Muggenthaler. Goldsteig Trakking Rota Haritası. <https://www.deutschertourismusverband.de>. (Erişim Tarihi: 16.03.2022).
- Towner, J. (1995). What is tourism's history? *Tourism management*, 16(5), 339-343.
- Tribe, J. (1997). The indiscipline of tourism. *Annals of tourism research*, 24(3), 638-657.
- Tristan, S. Annecy Bisiklet Parkurlarından bir görünüm. <https://www.tristanshu.com/>. (Erişim Tarihi: 06.04.2022).
- Tuna, M. (2007). *Turizm, Çevre ve Toplum (Marmaris Örneği)*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tükeltürk, Ş. A., & Yılmaz, İ. A. (2013). Ekoturizm. Ş. A. Tükeltürk, & M. Boz içinde, *Turizmde Güncel Konu ve Eğilimler* (s. 3-30). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tür, E., (2018). Türkiye ve isviçre'nin kış turizmi faaliyetleri açısından değerlendirilmesine yönelik bir çalışma. *Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 10-31.

- Türk Hava Kurumu (THK) Genel Başkanlığı (2015). Planör Uçuş Eğitim Okulu Uçuş ve Eğitim Yönergesi, Ankara.
- Uckermark. (2022). <https://www.uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 18.03.2022).
- Uckermark. Uckermark milli parklar haritası. <https://www.uckermark.de/>. (Erişim Tarihi: 18.03.2022).
- Undiscovered mountains. “Paragliding in the French Alps” <https://undiscoveredmountains.com/paragliding-alps>. (Erişim Tarihi: 19.01.2022).
- UNESCO (2001, Aralık 13). World Heritage Committee Inscribes 31 New Sites on the World Heritage List. <https://whc.unesco.org/en/news/143>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- UNESCO. (2021). Ausses Du Quercy Unesco Global Geopark. <https://en.unesco.org/global-geoparks/causses-du-quercy>. (Erişim Tarihi: 03.02.2022).
- United Nations. Statistical Division, & United Nations. Statistical Office. (1982). Standard country or area codes for statistical use (No. 49). UN.
- Untamed Path (2009). What is ecotourism? <http://www.untamedpath.com>. (Erişim Tarihi: 20.05.2022).
- UNWTO. (2021, Kasım). Tourism Investment 2021 - Global Greenfield Investment Trends in Tourism. Kasım 4, 2020 tarihinde <https://www.fdiintelligence.com/special-report/80024>.
- UNWTO. (2020, Ocak). World Tourism Barometer N°18 January 2020. Nisan 29, 2020 tarihinde <https://www.unwto.org/>: <https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020>.
- Urlaub.saarland.com. (2022). <https://www.urlaub.saarland>. (Erişim Tarihi: 05.05.2022).
- Urry, J. (1990). The consumption of tourism. *Sociology*, 24(1), 23-35.
- Vahdet, Ü. N. A. L. Amatör Balıkçılık Tanımı Üzerine Bir Değerlendirme.
- Valentine, P. (1992). Nature-based tourism. Chapter 9, 105-127, *Special Interest Tourism* edited by B. Weiler and C.M. Hall, Belhaven Press.
- Valentine, P., & Birtles, A. (2004). *Wildlife watching*. Common Ground Publishing.
- Vanhove, N. (2002). Tourism policy—between competitiveness and sustainability: The case of Bruges. *Tourism Review*.

- Veebel, V., & Loik, R. (2012). Estonia. In *Life in Post-Communist Eastern Europe after EU Membership* (pp. 181-202). Routledge.
- Vocelka, K. (2005). *Österreichische Geschichte* (Vol. 2369). CH Beck.
- Wachowiak, H. (Ed.). (2016). *Tourism and borders: contemporary issues, policies and international research*. Routledge.
- Wallonia by Bike. (2022). Wallonia by Bike. <https://cdn.wbtourisme.be/sites/default/files/00032670-Wallonia%20Belgium%20Tourism%20WBT-Wallonia%20by%20Bike.pdf>.
- Wallonia Destination Nature. (2022). Wallonia Destination Nature. https://cdn.wbtourisme.be/sites/default/files/BTO-Magazine2019-20-proof-final_1.pdf.
- Wearing, S. (2001). Exploring socio-cultural impacts on local communities. *The encyclopedia of ecotourism*, 395.
- Widstrand, S. Köpek Kızağı. <https://www.staffanwidstrand.se/>. (Erişim Tarihi: 10.06.2022).
- Williams, A. M., & Gillmor, D. A. (1995). *The British Isles: tourism and regional development*. European Tourism: Regions, Spaces and Restructuring. Chichester: John Wiley & Sons.
- Wikars, L. O. (2009). Vedskalbaggar i Hamra nationalpark. Gävleborgs län.
- Vineyards.com. Loire Vadisi Şarap Üretim Bölgeleri. (<https://vineyards.com/wine-map/france/loire-valley>). (Erişim Tarihi: 18.04.2022).
- Wikipedia.com. Flossenbürg Toplama Kampı. https://en.wikipedia.org/wiki/Flossenb%C3%BCrg_concentration_camp. (Erişim Tarihi: 17.02.2022).
- Wikipedia.com. Avrupa'nın Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulmuş bölgeleri. https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_geoscheme_for_Europe (Erişim Tarihi: 01.12.2022).
- Wikipedia.com. Hollanda Milli Parkları haritası. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_national_parks_of_the_Netherlands#/media/File:NL-Nationaleparken.svg (Erişim Tarihi: 17.05.2022).
- Visitestonia.com. Bogshoeing – Bataklik yürüyüşü. <https://www.visitestonia.com/en/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Visitestonia.com. Kohtla Madeni. <https://www.visitestonia.com/en/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).

- Visitestonia.com. Buz safarisi. <https://www.visitestonia.com/en/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Visiticeland.com. (2022). <http://www.visiticeland.com>. (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- VisitFlanders. (2022). Visit Flanders. <https://www.visitflanders.com/en/> (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- VisitFlanders. (2022). Kaya Yelkenli Sporu - De Panne. <https://www.visitflanders.com/en/> (Erişim Tarihi: 22.05.2022).
- Visitnorway.com. Güney Norveç'te kayak turu. <https://www.visitnorway.com/en/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Visitnorway.com. Dağ bisikleti. <https://www.visitnorway.com/en/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Visit Palkene. (2022). <https://visitpalkane.fi/home>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Visitsweden.com. (2022). <https://visitsweden.com/>. (Erişim Tarihi: 22.03.2022).
- Wood, M. (2002). Ecotourism: Principles, practices and policies for sustainability. UNEP.
- Worldheritageireland.ie. Brú na Bóinne tümölüsleri. <https://www.worldheritageireland.ie>. (Erişim Tarihi: 03.06.2022).
- Wu, C. H. J., & Liang, R. D. (2011). The relationship between white-water rafting experience formation and customer reaction: A flow theory perspective. *Tourism Management*, 32(2), 317-325.
- Yeksan, Ö. (2019). Akarsu Turizmi. O. İçöz, & M. Uysal içinde, *Turizm Ansiklopedisi Türkiye (Turizm ve Ağırhlama Endüstrisinin Temel Kavramları)* (s. 4-5). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yenice, Z., & Ercoşkun, Ö. Y. (2019). Türkiye'de kış turizmi merkezlerinin iklim değişikliğine dirençliliğinin değerlendirilmesi, Bolu Koroğlu Dağı ve Erzurum Palandöken örnekleri. *Resilience*, 3(2), 269-285.
- Yurtseven, H. R. (2014). *Gastronomi Bilimine Yeni Bir Bakış. Eko-Gastronomi Dergisi*.
- Zell Am See Kaprun. (2021). Zell Am See Kaprun. <https://www.zellamsee-kaprun.com/en>. (Erişim Tarihi: 01.02.2022)
- Zellamsee-kaprun.com. Schmittenhöhe aydınlatılmış pist. <https://www.zellamsee-kaprun.com/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zellamsee-kaprun.com. Bölgedeki Kayak Pistleri. <https://www.zellamsee-kaprun.com>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zellamsee-kaprun.com. Tauern Spa Merkezi. <https://www.zellamsee-kaprun.com/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zellamsee-kaprun.com. Schmittenhöhe'de Kar Yürüyüşü. <https://www.zellamsee-kaprun.com/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zellamsee-kaprun.com. Kitzsteinhorn buzul alanı genel görünüm. <https://www.zellamsee-kaprun.com/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zellamsee-kaprun.com. Zell Gölü Board üstü Yoga. <https://www.zellamsee-kaprun.com/>. (Erişim Tarihi: 15.03.2022).

Zieleniec, A. (2018, March). Tartan, Shortbread, Whisky and the Stag: Representations and realities of the Scottish Highlands and Islands. In CIST2018-Représenter les territoires/Representing territories (pp. 163-166).